

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

PKK TERÖRÜNÜN TÜRK BASININA YANSIMALARI (1984-2002)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET KÜRŞAD YAVAN

İSTANBUL 2020

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

PKK TERÖRÜNÜN TÜRK BASININA YANSIMALARI (1984-2002)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET KÜRŞAD YAVAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ŞERAFETTİN CAN ERDEM

İSTANBUL 2020

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: PKK TERÖRÜNÜN DOĞUŞU VE ETNİK TERÖRÜN GELİŞİMİ (1973-1990).....	20
1.1. PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU	20
1.2. PKK TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN İÇ YAPILANMASI	23
1.3. PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN İLK EYLEMLERİ.....	26
1.4. 12 EYLÜL 1980 ASKERİ MÜDAHALESİ VE PKK'NIN STRATEJİ DEĞİŞİKLİĞİ.....	28
1.5. TURGUT ÖZAL İKTİDARINDA BÖLÜCÜ TERÖR (14.08.1984-31.10.1989)	31
1.5.1. Güneş Harekâtı ve Terörün Tırmanışı.....	34
1.5.2. Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı'nın Kuruluşu	39
1.5.3. PKK Terörünün 1986 Senesi Faaliyetleri.....	40
1.5.4. PKK'nın Köy Katliamları (1987).....	44
1.5.5. PKK Terörünün 1988 Senesi Faaliyetleri.....	52
1.5.6. Kürt Sorunu Tanımı ve PKK'nın TBMM'de Değerlendirilmesi	55
1.5.7. PKK Terörünün 1989 Senesi Faaliyetleri.....	56
2. BÖLÜM: PKK TERÖRÜNÜN HIZ KAZANMASI VE ETNİK TERÖRLE MÜCADELE (1990-1993).....	60
2.1. YILDIRIM AKBULUT DÖNEMİNDE BÖLÜCÜ TERÖR (09.11.1989-23.06.1991)	60
2.2. CUMHURBAŞKANI TURGUT ÖZAL VE KÜRT POLİTİKASI	69
2.3. MESUT YILMAZ'IN İLK İKTİDARINDA BÖLÜCÜ TERÖR (23.06.1991-20.11.1991)	74
2.3.1. Kuzey Irak'a Ağustos Harekâtı (1991).....	76
2.3.2. Ağustos Harekâtı'ndan Sonra Bahar Saldırıları	77
2.3.3. TBMM'de Yemin Krizi ve PKK'nın Siyasi Kanadı	81
2.4. SÜLEYMAN DEMİREL DÖNEMİNDE BÖLÜCÜ TERÖR (20.11.1991-25.06.1993)	81
2.4.1. 1992 Kanlı Nevruz ve Birinci Şırnak Saldırısı	85
2.4.2. PKK'nın Bahar Saldırıları ve Terörizmin Tırmanması (1992).....	89
2.4.3. İkinci Şırnak Saldırısı.....	92
2.4.4. Ekim Harekâtı (1992).....	94
2.4.5. Ekim Harekâtı'ndan Sonra Etnik Terörün Seyri.....	97
2.4.6. PKK Terör Örgütünün Ateşkes İlanı (1993)	98
3. BÖLÜM: PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN YENİLGİSİ (1993-2002)	104
3.1. TANSU ÇİLLER DÖNEMİNDE BÖLÜCÜ TERÖR (25.06.1993-06.03.1996)	104
3.1.1. Üçüncü Şırnak Saldırısı (1993)	104
3.1.2. PKK'nın Bahar Saldırıları ve Tansu Çiller'in Terör Politikası	105
3.1.3. PKK Terör Örgütünün Sonbahar Saldırıları ve Terörle Mücadele (1993)	112
3.1.4. Lice Olayları	115
3.1.5. Kato Dağı Operasyonu (1994).....	117

3.1.6.	<i>Tuzla PKK Saldırısı</i>	118
3.1.7.	<i>Birinci Bahar Operasyonları (1994)</i>	118
3.1.8.	<i>Ejder-1 Harekâtı (1994)</i>	119
3.1.9.	<i>İkinci Bahar Operasyonları (1994)</i>	120
3.1.10.	<i>Kuzey Irak’a Sinat Hava Harekâtı (1994)</i>	121
3.1.11.	<i>PKK Terörünün Sonbahar Eylemleri ve Terörle Mücadele (1994)</i>	122
3.1.12.	<i>Çelik Harekâtı (1995)</i>	124
3.2.	MESUT YILMAZ’IN İKİNCİ İKTİDARINDA BÖLÜCÜ TERÖR (06.03.1996-28.06.1996)	128
3.3.	NECMETTİN ERBAKAN İKTİDARINDA BÖLÜCÜ TERÖR (28.06.1996-30.06.1997).....	129
3.3.1.	<i>Çekiç Harekâtı (1997)</i>	132
3.4.	MESUT YILMAZ’IN ÜÇÜNCÜ İKTİDARINDA BÖLÜCÜ TERÖR (30.06.1997-11.01.1999).	133
3.4.1.	<i>Abdullah Öcalan’ın Suriye’den Çıkarılması</i>	134
3.5.	BÜLENT ECEVİT İKTİDARINDA BÖLÜCÜ TERÖR (11.01.1999-18.11.2002).....	139
3.5.1.	<i>Abdullah Öcalan’ın Yakalanması</i>	139
3.5.2.	<i>PKK’nın İntihar Saldırıları</i>	141
3.5.3.	<i>Abdullah Öcalan’ın Yargılanması ve PKK Terörünün Sonu</i>	142
SONUÇ		145
KAYNAKÇA		150
EKLER		154

ÖNSÖZ

Terör ve terörizm, ortaya çıktığı 1795 senesinden günümüze kadar geçen sürede insanlığın en büyük problemlerinden bir olmuştur. Söz konusu olan terörizm, yeryüzündeki bütün ulusların ortak problemidir ve kendi içerisinde tedhişçilik birçok sınıfa ayrılmaktadır.

Terörizm, çok uzun yıllardır Türkiye'nin de gündemini meşgul etmektedir. Türkiye, terörizmin kendi içerisinde barındırdığı farklı biçimlerin neredeyse tamamına tanıklık etmiştir. Yine Türkiye, kendi içerisinde birçok bölüme ayrılan terörizmin en keskin taraflarından biri olan etnik-bölücü terörizm ile Cumhuriyet'in ilk dönemlerinden beri mücadele etmektedir ve bu mücadele günümüzde hâlen devam etmektedir.

Şüphesiz etnik-bölücü terörün en can alıcı örgütlü yapısını PKK terör örgütü oluşturmaktadır. PKK, ideolojik temellerini Osmanlı Devleti zamanında baş gösteren Kürt isyanlarından almaktadır ve 1978 tarihinde resmen kurulmuş olan örgüt, Kürt milliyetçiliği fikrini silahlı olarak savunmaktadır. Bu suretle PKK, etnik bir terörizm örneği sergilemektedir.

Bu bağlamda PKK terör örgütü, Türkiye Cumhuriyeti için büyük bir tehlike arz etmektedir. Bu sebeple Türk Devleti'ne yöneltilmiş bu tehdidin amaç ve metotlarını ortaya koyarak daha iyi analiz edilebilmesini sağlamak amacıyla PKK terör örgütü hakkında çalışmaya karar verdik. Vakıa geçmişten günümüze gerçekleşen PKK saldırılarını ve örgütün stratejilerini bilerek, öğrenerek ve analiz ederek terörizmle olan mücadeleye bilimsel açıdan katkı sağlamak istedik.

Bu konunun seçilmesindeki ikinci sebep ise doğrudan PKK'nın eylemlerini ele alan çalışmaların azlığıydı. Bunlar titizlikle incelenerek eksiklikler tespit edilmiş ve tezimizin çerçevesi bu doğrultuda çizilmiştir. Özellikle PKK'nın eylemleri ayrıntılarıyla günbegün incelenmiştir. Bununla beraber, siyasi iktidarlar nezdinde PKK'nın eylemlerini inceledik ve daha önce yapılmamış yeni bir çalışma oluşturduk. Böylece 1984-2002 arasında iktidarda bulunmuş siyasi partiler ve hükümetler özelinde çalışmamızı şekillendirdik.

Bu bağlamda PKK terör örgütünü en iyi takip edeceğimiz kaynaklar dönemin gazeteleridir. Vakıa PKK, ilk eylemini gerçekleştirdiği Bucak Aşireti saldırısından itibaren basın tarafından sıkı bir şekilde takip edilmiş ve 2002 senesinde örgütün çöküşüne kadar geçen sürede gerçekleştirilen bütün PKK saldırıları gecikmeli de olsa basına yansımıştır. Buna ilaveten köşe yazarlarının fikirleri ve birçok gazetecinin örgüt kamplarına

gerçekleştirdiği ziyaretler PKK'nın analiz edilebilmesinde yardımcı olmuştur. Bu nedenle tezimizi yazarken dönemin gazetelerini temel aldık.

Bütün bu bilgiler ışığında yüksek lisans tez çalışmamı onaylayan, bana çalışma yolunu açan, süreç boyunca desteğini esirgemeyen, kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. şerafettin Can Erdem'e en içten duygularımla teşekkür ederim. Yüksek lisans ders döneminde benimle bilgilerini paylaşan Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu ve Prof. Dr. Bülent Bakar'a teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitimim sırasında bana destek olan Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Eray Biber'e ayrıca teşekkür ederim. Tezin yazım aşamasında benimle askerlik bilgilerini el verdiği ölçüde paylaşan amcam Emekli Albay Kemal Yavan'a ve değerli büyüğüm İbrahim Akış'a teşekkür ederim. Tezin yazım aşamasında bana manevi destek olan Enver Paşa'nın torunu Burak Enver Bey'e ve Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi'nin editörü Mehmet Tre Yıldıırım'a ve gazete incelemeleri yaptığım Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin çalışanlarına minnetlerimi sunarım.

Son olarak maddi ve manevi olarak her zaman arkamda duran annem Eteri Yavan, babam Cengiz Yavan ve ablam lk Yavan'a teşekkür ederim.

Mehmet Kürşad Yavan

ÖZET

PKK, ilk yapılanmasını 1973 senesinde Ankara Çubuk'ta başlatan ve 27 Kasım 1978 tarihinde Partiya Karkeren Kürdistan ismiyle Diyarbakır Lice'de faaliyete geçen etnik bir terör örgütüdür.

PKK, 1978 senesinden isim değişikliği yaptığı 2002 senesine kadar güvenlik güçlerini ve sivil halkı hedef almıştır. Bu doğrultuda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde faaliyetler yürütmüştür.

PKK terör örgütü, 1984 senesinde Siirt'in Eruh İlçesi'nde sistematik ilk saldırısını gerçekleştirmiştir. Örgüt, 1985 senesinde köy katliamları yapmaya başlamış ve 1987 senesinde bu katliamlarını hızlandırmıştır. 1989 senesinde ise kitle hareketlerine başlamıştır.

1990 senesinde örgüt, silahlı eylemlerini daha geniş alanlara yaymıştır. 1992 senesinde ise üç defa ayaklanma girişimlerinde bulunmuş, bu girişimler Türk Devleti tarafından önlenmiştir. 1993 senesinde örgütün katliamları artmış ve aynı senenin sonunda Türk Ordusu'nun da mücadelesiyle örgüt ateşkes talebinde bulunmuştur. Bu ateşkes uzun ömürlü olmamış ve örgüt aynı yılın Nisan ayında tekrar saldırılarına başlamıştır.

1993 senesinin sonundan 1994 senesinin sonuna kadar Türk Ordusu PKK'yı büyük ölçüde imha etmiş ve 1995 senesindeki Çelik Harekâtı ve 1997 senesindeki Çekiç Harekâtı ile PKK terör örgütünün askeri kanadı çökertilmiştir. 1998 senesinde ise örgütün başındaki Abdullah Öcalan'ın yakalanma süreci başlatılmış, 16 Şubat 1999'da Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla beraber örgüt etkisizleştirilmiştir. 2002 senesinde ise PKK, ismini KADEK olarak değiştirmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Türkiye, PKK, Terör, Terörizm, Kürtçülük, Türk Basını

ABSTRACT

PKK is an ethnic terrorist organization that started its first structuring in Ankara Çubuk in 1973 and started its operations in Diyarbakır Lice on 27 November 1978 under the name of Karkeren Kurdistan.

The PKK targeted security forces and civilian people from 1978 until 2002, when it changed its name. Accordingly, it has carried out activities in Eastern and Southeastern Anatolia Regions.

The PKK terrorist organization carried out its first systematic attack in Eruh District of Siirt in 1984. The organization started to carry out village massacres in 1985 and accelerated these massacres in 1987. In 1989, it started mass action.

In 1990, the organization extended its armed actions to wider areas. In 1992, it attempted to revolt three times and these attempts were prevented by the Turkish State. The massacres of the organization increased in 1993 and at the end of the same year, the organization requested a ceasefire with the struggle of the Turkish Army. This ceasefire did not last long and the organization started its attacks again in April of the same year.

From the end of 1993 to the end of 1994, the Turkish Army largely destroyed the PKK, and the military wing of the PKK terrorist organization was smashed by the Steel Operation in 1995 and the Hammer Operation in 1997. In 1998, the capture process of Abdullah Öcalan, the head of the organization, was initiated, and on 16 February 1999, the organization was neutralized with the capture of Abdullah Öcalan. In 2002, the PKK changed its name to KADEK.

Key Abroad:

Turkey, PKK, Terror, Terrorism, Kurdism, Turkish Press

KISALTMALAR

a.g.e: Adı Geçen Eser

ANAP: Anavatan Partisi

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ARGK: Arteşa Rizgariya Gele Kurdistan/Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu

BCA: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Cumhuriyet Arşivi

Bkz: Bakınız

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

DDKO: Devrimci Doğu Kültür Ocakları

DEP: Demokrasi Partisi

DGM: Devlet Güvenlik Mahkemeleri

DSP: Demokratik Sol Parti

DTP: Demokratik Türkiye Partisi

DYP: Doğru Yol Partisi

ERNK: Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi

FKÖ: Filistin Kurtuluş Örgütü

HEP: Halkın Emek Partisi

HRK: Hezen Rizgariya Kurdistan/Kürdistan Kurtuluş Güçleri

IKDP: Irak Kürdistan Demokrat Partisi

KADEK: Kongreya Azadi û Demokrasiya Kürdistane/Kürdistan Özgürlük ve
Demokrasi Kongresi

KDP: Kürdistan Demokratik Partisi

KİP: Kürdistan İşçi Partisi

KKP: Kürdistan Kurtuluş Partisi

KTTC: Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti

KYB: Kürdistan Yurtseverler Birliğı

MGK: Milli Güvenlik Konseyi

MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi

MGK: Milli Güvenlik Kurulu

MİT: Milli İstihbarat Teşkilatı

MSB: Milli Savunma Bakanlığı

PKK: Partiya Karkeren Kürdistan/Kürdistan İşçi Partisi

PPKK: Kürdistan Öncü İşçi Partisi

RP: Refah Partisi

s: Sayfa

SBF: Siyasal Bilgiler Fakültesi

SHP: Sosyaldemokrat Halkçı Parti

THKO: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu

THKP-C: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi

TKDP: Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi

TKSP: Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

YCK: Yekitiya Civanen Kürdistan/Kürdistan Gençler Birliğı

GİRİŞ

Dünya siyasi tarihinde yer alan devletlerin, anayasal düzen içerisinde varlıklarını sürdürmeleri, günümüzün politik hayatında en yaygın olan yönetim biçimidir. Temelinde demokrasi olgusunu barındırması, halkın meşru yönetimini kendi seçtiği siyasi iktidara bırakarak hüviyetini yönetme izni tanınması, anayasal düzenin dinamiğini oluşturmuştur. Bu bağlamda söylenebilir ki demokrasi ve anayasal düzenin temel kaynağı meşruluk inancıdır.¹ Bu düşüncenin sarsılmaması, korunması ve devam ettirilmesi devlet ve hükümetlerin zorunluluklarıdır.

Demokrasi, söz konusu düzen içerisinde yoğunlukla, iktidarı seçimle iş başına getirmekle gerçekleştirilmektedir. Katılımcı Demokrasi sınıfında olan durum, antik demokrasinin niteliğini temel almaktadır.² Böylece seçilen ve seçmen olan iki grubun birbirleri ile olan etkileşimlerinin sonucunda ortaya çıkan Katılımcı Demokrasi, diğer rejimlerden farklı olarak belirleyici olan halkın isteğine dayanmaktadır. Nitekim çoğunluk arasında lider olan siyasi iktidarlar, herhangi bir güç kullanmadan yürütme yetkisine sahip olmuşlardır.³

Her ne kadar seçim ile de olsa iktidarı elinde bulunduran hükümetlerin devlet genelinde vatandaşların tamamına uygun ve anlayışlı şekilde hitap etmeleri olanaksızdır. Bu durumda dahi erk kanadına karşı uygulanabilecek itaatsizliklere ve başkaldırılara kudret sahibinin doğrudan müdahalesi bahane teşkil etmemektedir. Vaki anayasal düzenin ilerleyiş normları önceden belirlenmek suretiyle bir düzen içerisinde işlemektedir ve meşruiyeti vardır. Bu durumda meşru olmayan yolların uygulanması, demokrasi açısından aksaklıklar ve zararlar doğurmaktadır.

Demokrasinin ve halkların zararına yapılan faaliyetlerden önce tanımlanması gereken en önemli husus, günümüz demokrasisinin zihinlerde ve uygulamada nasıl cereyan ettiği. Gerçekten, demokrasi, çağımızda hürriyetçilik anlayışına tekabül etmektedir. Toplumların hürriyete sahip olması da anayasal düzenin sorumluluklarından bir tanesidir. Aynı şekilde kişinin de hürriyeti demokrasi ile doğru orantılıdır.

¹ Hayati Hazır, *Demokraside İstikrarsızlığın Sebebi Olarak Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s.8.

² Fatih Turan Yaman, “Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, Yıl 2017, ss.136-160.

³ Hazır, a.g.e. s.9.

Bu bağlam içerisinde incelendiği zaman demokrasi, kişilerin ve toplumların hak ile hukuklarına ve özgürlüklerine verilen güvence olarak görülmektedir. Modern dünyada birçok devletin uygulayıcısı olduğu demokrasinin özü böylece çoğunluğun yönetim sistemi olarak adlandırılmaktadır.

Demokrasi, işleyişi bakımından en makul yönetim biçimlerinden biri olarak görülse bile, bu rejim korunması en zor olan sistemdir. Her zaman karşıtlarının, iktidar muhaliflerinin, çeşitli sebeplerden dolayı şiddet uygulayan etnik ve dini grupların hedefi olan demokratik düzen uygulanabilmesi için sürekli korunmak zorundadır.

Anayasal düzene sahip olan devletler, varlıklarını dayandırdıkları rejime yönelecek hareketlere karşı politik ve askeri şiddet önlemleri almaktadırlar. Gerçek şu ki, Fransız İhtilali'nin gerçekleştiği 1789 senesi modern demokratik devlet oluşumları için bir milat olarak kabul edilirse, politik şiddet de bu tarihten itibaren geçerliliğini korumaktadır. Fakat şiddet, her zaman salt fiziki güç kullanılması değildir.⁴ Psikolojik tahribat ile de kişilere ve devletlere siyasal şiddet uygulanmaktadır. Politik mecralarda ve partiler arası diyaloglarda sıkça manevi güce yönelik hamleler görülmektedir.

Kuşkusuz, mevcut iktidarların ve yöneticilerin toplumun her kesimine eşit derecede yaklaşması olanaksızdır. Düzen içerisinde görülen aykırılıklar ve iktidar sahiplerinin politik yaklaşımları bütün ülke koşullarında herkes tarafından aynı düşüncelerle kabul edilmemektedir. Bu durumdan doğan hoşnutsuzluklar, vatandaşlar arasında kademe belirlenmeksizin tepkilere yol açmaktadır. Özellikle farklı derneklerin, siyasal yapılanmaların, muhalif kanatların örgütlenmesi, kudret sahiplerine karşı yeni tepkilerin doğmasına sebep olmaktadır. Söz konusu yapılanmaların bir süre sonra kitle hareketlerine dönüşmesi de kaçınılmazdır.

Kitle kelimesi, etimolojik olarak uyruk, cins ve meslek gözetmeksizin aynı amaçla bir araya gelen kalabalıklar demektir.⁵ Bu topluluklar psikolojik olarak bireysellikten uzak ve kolektif özelliklerin ön plana çıktığı davranışlar sergilemektedirler. Belirli bir amaç için bir araya gelen kalabalıklar içerisinde entelektüellik birden bire kaybolur, eğitim seviyesi, dini görüş, etnik köken gibi belirleyici olan unsurlar sürü psikolojisi içerisinde yer bulmamaya

⁴ Hazır, a.g.e. s.19.

⁵ Gustave Le Bon, *Kitleler Psikolojisi*, çev. Elif Kanur, Say Yayınları, İstanbul, 2018, S.27.

başlar. Böylece kitleleri oluşturan bireyler, birbirlerinden ne kadar ayrılırlarsa ayrılınsınlar, hatta ne kadar benzerlerse benzesinler bir süre sonra salt kolektif ruh ile hareket ederler.⁶

Filhakika bu ruh ile birleşen kitleleri harekete geçiren bazı unsurlar vardır. Her ülkenin, kolektifin, derneğin veya yapının aktifliğe dökülmesini tetikleyen farklı hakikatlerin varlığı söz konusudur. Toplumların kendilerine has dinamikleri ve sosyal yapılanmaları kitle hareketinin gidişatını da etkilemektedir. Mesela dini grupların tetiklenmeleri ve kitlesel başkaldırıları sebep bakımından farklılıklar gösterdiği gibi, etnik grupların, meslek sınıflarının ve diğer oluşumların da harekete geçme sebepleri değişkenlik göstermektedir. Yine de hepsinin temelinde yatan ortak problemler bulunmaktadır. Bunlar ekseriyetle grupların taraftar toplamasıyla doğrudan alakalıdır.⁷ Rejim değişikliği isteği, genç taraftarların heyecan arayışı, toplumun ve dahi kitle hareketine katılan bireyin yetiştiği çevre, geleceğe dair biriktirilen umutlar gibi temel etkenler, kitle hareketleri için ortak olan sebeplerdir. Bu aşamalardan sonra kütleler, inançları doğrultusunda evrilip bir araya gelmektedirler.

Söz konusu özelliklere bürünmüş kitleler için muvaffakiyetin her yolu bir süre sonra geçerli görünmektedir. Kalabalıkların bir araya gelmesine olanak sağlayan dernekler, örgütler, vakıflar ve ya doğrudan kitleyi yönetecek olan lider kişilerin kurduğu yapılanmalar amaçlarına giden yolda demokrasiye karşı siyasal şiddeti başlatmaktadırlar.

Siyasal şiddet kavramı, günümüze kadar olan süreçte net bir tanıma kavuşmamıştır. Fakat konuyu bütün dâhilinde özetlemek gerekirse siyasal/politik şiddet: “*Siyasal bir çevrede rejime, rejimin aktörlerine ve politikalarına karşı yöneltilen her türlü toplu saldırıdır.*”⁸ Tanım, politik şiddeti sadece rejim aktörleri ile sınırlandırmıştır. Başka bir tanımda ise politik şiddet, seçtiği kurbanlar ve uygulamanın biçimlerine bağlı olarak başka statüde açıklanmıştır.

Politik şiddet, bu tanımlamalar doğrultusunda incelendiği vakit, salt güç uygulamak olarak karşımıza çıkmamaktadır. Amaç ve amaca giden yolda uygulanacak olan hamleler politik şiddet çerçevesinden değerlendirildiği zaman terörizme benzediğini söylemek mümkündür fakat politik şiddet, tamamen siyasi amaç taşıırken terörizm ise çoğu zaman bu karaktere sahip değildir.⁹ Politik şiddetin temelinde psikolojik harp ve masada yıldırma

⁶ Sigmund Freud, *Kitle Psikolojisi*, çev. Kamuran Şipal, Say Yayınları, İstanbul, 2017, s.28.

⁷ Mehmet Başaran, *Kitle Hareketleri Terör ve Terörizm*, Bizim Kitaplar, İstanbul, 2017, s.23.

⁸ Hazır, a.g.e. s.25.

⁹ Hazır, a.g.e. s.43.

prensipleri vardır fakat terörizm için bu kaideler geçerli değildir. Şiddetin bir başka boyutunu yansıtan terör, politik şiddetten ayrı olarak da değerlendirilmelidir.

Terörizm, bahsi geçen kitlelerin oluşturdukları örgütler tarafından uygulamaya konulan bir araçtır. Etimolojik olarak Terör, Latince korkudan titremek manasına gelmektedir. Türkiye’de ise terörün karşılığı dehşettir.¹⁰

Modern anlamda terör ve terörizm ise Fransız İhtilali ile ortaya çıkmıştır. Jakobenlerin dönemi terör olarak anılmıştır fakat buradaki terörizm olgusu, sosyal kontrol aracı olarak belirlenmiş bir devlet eylemidir.¹¹

Jakobenlerin terörizmi iyi bir amaçla kullandıkları varsayılsa bile, 1795 senesinde Edmond Burke, terörist sözcüğünü kullanarak, söz konusu aracı dehşet verici bir şey olarak tanımlamıştır.¹²

Fransız İhtilali’nden günümüze kadar uzanan süreçte politik şiddete nazaran terörizmin tanımı daha geniş bir şekilde ele alınmıştır. 1937 senesinde Milletler Cemiyeti, yayınladığı Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nde ilk olarak terörizm tanımlaması yapılmış, buna göre: “*Bireylerin ya da bireyler topluluğunun ya da umumi halkın zihninde bir terör hali yaratmak maksadıyla tasarlanmış, devletlere yöneltilen kriminal eylemler,*” olarak adlandırılmıştır.¹³

İslam Konferansı Örgütü ise terörizmi: “*Saik ve kastına bakılmaksızın halkı terörize etmek veya ona zarar verme tehdidinde bulunmak veya halkın yaşamları, onurları, özgürlükleri, güvenlikleri veya haklarını tehlikeye atmak veya çevreyi, bir kamu hizmetini veya kamu veya özel mülkü zarara maruz bırakma veya onları işgal etme veya onlara el koyma veya bir ulusal kaynağı veya uluslararası hizmetleri tehlikeye atma, ya da bağımsız devletlerin istikrar, ülke bütünlüğü, siyasal birliği veya egemenliklerini tehdit etme amacıyla bir bireysel veya toplu suç planını gerçekleştirmek için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmadır,*”¹⁴ şeklinde ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere terörizm, bu iki tanımlamada da korku veren ve devlet sistemlerini hedef alan bir araç olarak gösterilmiştir.

¹⁰ Doğu Ergil, *Türkiye’de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980, s.1.

¹¹ Yılmaz Altuğ, *Terörün Anatomisi*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1990, s.19.

¹² A.g.e. s.19.

¹³ Murat Şimşek, “Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma”, *Akademik Bakış Dergisi*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 54, 2016, ss. 319-335.

¹⁴ Şimşek, a.g.m. ss.319-335.

Terörizm ve terör tanımlamaları bunlarla sınırlı kalmamıştır. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'ne göre ise terör: “*Bir gücü, bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir şekilde şiddet kullanma, tedhiş,*” şeklinde adlandırılmıştır.¹⁵ Terörizm ise: “*Bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylem, bu şiddet eylemlerinin tümü,*” olarak izah edilmiştir.¹⁶

Bu olgularla birlikte incelendiği vakit en geniş kapsamlı terör ve terörizm tanımı ise, bazı sosyal ve siyasal değişiklikleri zorla gerçekleştirmek maksadıyla yapılan korku, dehşet, tedhiş ve yıldırı hareketlerinin bütünü olarak isimlendirilmektedir. Buna mukabil, terör yöntemini kullanan kişiler ve gruplar terörist olarak adlandırılmaktadır. Terörist, korkutmayla görüşlerini kabul ettirmeye çabalayan kişidir.¹⁷

Terörizm, etkisi ve boyutu ne olursa olsun yapılış maksadı ile tasvir edilmektedir. Demokratik ülkeleri korku ve huzursuzluğa sevk ederek işleyişi yavaşlatmak, kuvvetleri sindirmek ve ülke çapında istikrarsızlık yaratmak terörizmin amacıdır. Bu doğrultuda demokratik rejimleri, siyasal sebeplerle yıpratmak politik şiddet, arkasında siyaset olmadan yıldırım ise terörizm olarak adlandırılır. Fakat bu yine de kesin bir ayırım değildir. Terörizm de arkasında politik sebepler barındırabilmektedir. O zaman değerlendirmeleri salt iktidar ekseninde izah etmemiz mümkün değildir. Bu noktada terörizmin sistematikliği üzerinde durmamız gereklidir.

Politik şiddeti, terörizmden ayıran en net özellik, tedhişçiliğin sistematik bir hale getirilmesidir. İngiliz sosyologu Paul Wilkinson, ihtilalci ve baskıcı terörizm ayrımı yaparak modern terörizm üzerinde yeni kavramlar yaratmıştır.¹⁸ Buna göre, terörizm ve tedhişin arkasında herhangi bir politik hareketin olması ve bunun sistematik bir şiddete dönüştürülmesi İhtilalci Terörizm'dir. Siyasiler için amaçlarına giden her yolda psikolojik ve silahlı yıldırı hareketleri bu terörizm sınıfına girmektedir.

Terörizm, bu şekilde tek başına dehşet uyandırma anlamı verse dahi, kendi içerisinde ayrı olarak tasnif edilmiştir. Öncelikle tedhiş, uluslararası bir problemdir ve her demokratik ülkeyi doğrudan ilgilendirmektedir. Bu açıdan, terörizm sınıflandırması ilk aşamada *devlet terörü* ve *devlete karşı terör* şeklinde yapılmaktadır.

¹⁵ Altuğ, a.g.e. s.20.

¹⁶ A.g.e. s.20.

¹⁷ A.g.e. s.20.

¹⁸ Rolf Tophoven, *Günümüzde Gerilla ve Terörizm Şiddet Yoluyla Politika*, çev. Eşref Bengi Özbilen, TDAV Yayınları, İstanbul, 1993, s.9.

Devlet Terörü, devlete veya iktidara karşı harekete geçen tedhiş gruplarına yöneltilen şiddettir. Anayasayı yıkmaya teşebbüs eden, dolaylı yollardan yıldırı, saldırı ve devlet güvenliğinin tehdidi durumlarında, rejimi yıkmaya çalışan örgütler ile kişilere devletin doğrudan veyahut dolaylı yollardan uyguladığı tedhişe devlet terörü denmektedir. Bu uygulamadaki asıl işleyiş, rejimin kendisine yönelen tehlike unsurlarını güç kullanarak bertaraf etmesidir.

Bir diğer terörizm çeşidi olan devlete karşı tedhiş ise daha kapsamlıdır. Kendi içerisinde de çeşitlenen karşı terörizm; ulusal terörizm ve uluslararası terörizm olarak iki ana kısma ayrılmaktadır.

Ulusal terörizm, devlet içinde sınırlı kalan ve dışarıdan herhangi bir müdahalenin gerçekleşmediği terör çeşididir.¹⁹ Bu sınıftaki teröristler, eylemlerini yalnızca tedhiş uygulayacakları ülkenin vatandaşlarına yöneltmektedirler ve başka hükümetlerden herhangi bir destek görmemektedirler. Hedef aldıkları üniter devletler dışında başka bir ülkenin vatandaşına karşı bu terör yöntemi uygulanmamaktadır.

Uluslararası terörizm ise, tedhişin yalnızca bir ülkenin hudutları içerisinde kalmaması ve sistematik eylemlerin farklı milletlere mensup fertleri etkilediği terör yöntemidir. Gerek kitlelerin radikalleşmesi sonucunda ortaya çıkan terör örgütlerinin, hedeflerinin dışına çıkarak farklı ülkelerde hücreler kurması ve yapılandıkları bölgelerin uluslarına karşı doğrudan şiddet uygulamaya başlaması gerekse terörist grupların dâhil olduğu kaçakçılık faaliyetlerinin birçok ülkeyi doğrudan etkilemesi uluslararası terörizmdir. Bu noktada dikkat çeken husus ise örgütlerin bir süre sonra sahip oldukları ideolojilerden sapma yoluna girmeleri ve sınıflandırıldıkları terör grubundan ayrılmalarıdır.

Uluslararası ve salt terörizmin temelinde birçok dinamik vardır. Günümüze kadar ulaşan tedhiş hareketlerinin sebebi ise daha çok devrimci, dini, etnik ve milli nedenlerdir. Bu açıdan bakıldığında terör örgütlerini devrimci terör, dini terör, etnik terör ve milli-kurtuluşçu terör olarak adlandırmak yerindedir.

Söz konusu sınıflandırmalar içerisinde demokrasi rejimi ile yönetilen Türkiye Cumhuriyeti’ni en çok etkileyenler dini, devrimci ve etnik terörizm olmuştur. Öncelikle 1968-1980 arasında yaşanan kargaşada, devrimcilerin uyguladıkları tedhiş, doğrudan devrimci

¹⁹ Şimşek, *a.g.m.*

terörizmdir.²⁰ Kavramsal olarak bakıldığı zaman ise mevcut siyasal ve ekonomik düzenin doğurduğu hoşnutsuzluktan dolayı, sistemi değiştirmek maksadıyla uygulanan tedhişe devrimci terörizm denmektedir.

Devrimci terörizm, yapısı gereği uluslararası bir boyut taşımaktadır. Ortaya çıktığı sınırlar içinde kalmayarak her ulusun mevcut yapısını ve düşünce sistemini etkilemektedir. Öyle ki politik olarak devrimci terörizmin en keskin tarafını oluşturan Mao Zedong'un ideolojisi, kendinden sonra farklı ülkelerdeki birçok devrimci yapılanmaya örnek olmuştur. Türkiye'de kurulan Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) da bir şekilde Mao Zedong'dan esinlenmiştir.²¹

Mao Zedong, devrimci tedhişin sertliği sayesinde 1 Temmuz 1949'da Çin'de Demokratik Halk Diktatörlüğü'nü kurmuştur.²² Bu süreç içerisinde gerilla tekniklerine başvurarak milis yapılanmadan önce gayrinizamî savaşı benimsemesi ve Çin'deki milliyetçi gruplara galebe çalması, devrimci tedhişin tüm uluslar tarafından kullanılabilecek bir yöntemle dönüştürülebileceği kanısı uyandırmıştır. Özellikle kırsal alanda yapılan ve halk savaşı olarak adlandırılan stratejinin uygulanması²³ devrimci terörizmin temelini oluşturmıştır. Fakat bütün bunlara rağmen 1968 yılından itibaren sürdürülen devrimci tedhişçilik, Türkiye'de istediği sonuçları alamamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde görülen ve çalışmamızın da konusunu oluşturan bir diğer terörizm ise etnik-bölücü terörizmdir. İşleyişi bakımından devrimci tedhişçilik ile bağlantılı olan bu sınıf, özünde devrimci karakterlere bürünebilmektedir. Fakat aralarında belirli bir farkın olduğu da açıktır.

Etnik-bölücü terörizm, ülke sınırları içerisinde var olan bir bölgenin, ekonomik, siyasi ve kültürel olarak bulunduğu ülkeden koparılması için uygulanan şiddettir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde bölücü-etnik terörizm son otuz beş yıldır aktif olarak varlığını sürdürmektedir. Yapısının gerektirdiği bütün özellikleri de içerisinde barındırmaktadır.

²⁰ Türkiye'de 1968 yılından başlayarak 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine kadar uzanan süreç içerisinde ülke içerisinde sol ve sağ grupların birbirlerine karşı uyguladıkları şehir terörizmi bir iç savaşa sebep olmuştur. Bu süre zarfında sol fraksiyonlardan olan Devrimci Sol, konumuz çerçevesinde devrimci tedhişe örnektir. Bu dönemde yaşanan tedhiş için Bkz: Mehmet Kürşad Yavan, "Siyasal Şiddet, Terörizm ve Türkiye Örneği: 12 Eylül Süreci", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt 120, Sayı 237, İstanbul, 2018, ss.81-102.

²¹ Vehbi Ersan, *1970'lerde Türkiye Solu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s.196.

²² Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016, s.394.

²³ Osman Pamukoğlu, *Kızıl Gömlekliler*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2018, s.73.

Türkiye’deki etnik terörizmin en belirgin dinamiği Kürtçülük fikridir. Temeli Osmanlı İmparatorluğu’na kadar uzanan Kürtçülük fikri, ilk olarak 1880 senesinde Şeyh Ubeydullah’ın İngiliz diplomatları nezdinde Kürtlerin ayrı bir millet olduklarını ve amaçlarının Osmanlı ile İran’da bulunan Kürtler ile bir araya gelmek olduğu iddiasıyla²⁴ sistemli yapısını almıştır.

Bu suretle Kürtçülük fikrinin 19. Yy’dan sonra durmadan yükselmesi kaçınılmaz olmuştur. Osmanlı Devleti içerisinde bulunan azınlıkların bağımsızlık hareketleri Kürtleri de etkilemiş, örgütlenmelerinin önünü açmıştır. İstanbul’da 1900’lü yılların başında kurulan Kürdistan Azm-i Kavi Cemiyeti, dönemin şartları içerisinde 2. Abdülhamid karşıtı kanatta yer almıştır.²⁵ Daha öncesinde ise 1898 senesinde Kahire’de ilk Kürtçe gazete olan *Kürdistan* çıkarılmaya başlanmıştır.²⁶ Birinci Dünya Savaşı’na kadar yayın hayatına devam eden gazete, daha sonra Cenevre ve Londra’da da neşredilmiştir.

Kürtçülük fikri, temellerinin atılmasının ardından 2. Meşrutiyet’e kadar gazete ve sadece bir dernek üzerinden faaliyetlerini sürdürmüştür. Meşrutiyet’in ilanından hemen sonra oluşan özgürlük fikirlerinin akabinde 25 Eylül 1908’de İstanbul Vezneciler’de Şeyh Ubeydullah’ın oğlu Seyyid Abdulkadir ile Ali Bedirhan tarafından Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti (KTTC) kurulmuştur.²⁷ İlerleyen süreçte de 9 Kasım 1908’de Kürt isimli yeni bir gazete çıkarılmaya başlanmıştır. Süleymaniyeli Tevfik ve Diyarbakırlı Ahmed Cemil Bey’in işlerini üstlendiği gazete’nin yazarlarından bir tanesi de Said-i Kürdi (Said-i Nursi) idi²⁸. İsmail Hakkı Babanzade ile Said-i Nursi, Kürtçülük ideolojisinin fikir babaları olarak kendilerini konumlandırmışlardı.

Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti, Kürt Neşr-i Maarif teşkilatını oluşturarak Kürtçe eğitim sistemini yaygınlaştırmak istemiş ve bu doğrultuda *Anayasa* isimli bir okul açmıştır.²⁹ Adı geçen okul sadece İstanbul’da faaliyette bulunmuş, Kürtlerin kalabalık nüfusa sahip olduğu doğu vilayetlerinde etkinlik gösterememiştir.

Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti, kısa süre içerisinde İstanbul dışında da faaliyet göstermeye başlamıştır. Bitlis, Musul, Bağdat, Muş ve Erzurum’da şubeler açarak Kürtçülük fikrinin doğu illerinde yayılmasına çalışmıştır.

²⁴ Erik Jan Zürcher, *İmparatorluktan Cumhuriyet’e Türkiye’de Etnik Çatışma*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s.92.

²⁵ Naci Kutlay, *İttihat Terakki ve Kürtler*, Fırat Yayınları, İstanbul, 1991, s.9.

²⁶ Abdulhalük M. Çay, *Her Yönüyle Kürt Dosyası*, Boğaziçi Yayınları, Ankara, 1993, s.357.

²⁷ Çay, a.g.e. s.362.

²⁸ A.g.e. s.362.

²⁹ A.g.e. s.363.

Osmanlı Devleti'nde giderek yaygınlaşan Kürtçülük faaliyetlerinin akabinde 1909 senesinde KTTC'nin Bitlis şubesi kapatılmıştır. Aynı yılın Mayıs ayında ise söz konusu cemiyet bütün dernekleriyle beraber kapatılmıştır.

KTTC'nin kapatılmasıyla Kürtçülük fikri tamamen ortadan kalkmamıştır. 1912 senesinde Dr. Mehmet Şükrü Sekban tarafından Kürt Hevi Talebe Cemiyeti kurulmuştur. Hemen ardından Roji Kürd ve Hetavi Kürd dergileri yayınlanmaya başlamıştır.³⁰

Roji Kürd Dergisi, Kürtçenin yanı sıra Türkçe olarak da neşredilmiştir. Babanzade İsmail Hakkı ve İctihad Mecmuası sahibi Abdullah Cevdet ile Bitlisli Yusuf Ziya, derginin Türkçe bölümünü yazmışlardır.

Bahsi geçen dergi, üçüncü sayısından sonra Hetavi Kürd ismini almış ve yayın hayatına bu adla devam etmiştir.³¹ Dergi bir süre sonra zararlı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.

Osmanlı Devleti içerisindeki Kürtçülük cereyanı, cemiyetleşerek devam etmiştir. 1913 senesinde Hoy'da Gehandeni Cemiyeti kurulmuştur. Abdurrezzak Bedirhan başkanlığında *İrşad* ismini alan cemiyet daha sonra gizli bir şekilde faaliyet göstermiştir.

İrşad Cemiyeti, Kürt aşiretleri üzerinde hâkimiyet kurarak Rusya ile anlaşma yoluna gitmek istemiş ve bu sayede yeni bir Kürt devleti meydana getirmeyi amaçlamıştır.³²

İrşadçılar, oluşturulan diğer Kürtçü cemiyetlerden farklıdır. Öncelikli amacı bir Kürt devleti kurmak olan Abdurrezzak Bedirhan, bu amaçla silahlanmayı tercih ederek 1913'ün ilkbaharında Siirt'te halktan vergiler toplayarak Şirvan merkezli bir Kürt devleti meydana getirmek için harekete geçmiştir.³³ Aynı zamanda Çarlık Rusya ile de iletişimde bulunup isyan için destek isteyen İrşadçıların bu planları başarısız olmuş ve cemiyet dağıtılmıştır. Abdurrezzak Bedirhan ise ancak 1918 yılında yakalanarak İttihatçılar tarafından Musul'da idam edilmiştir.

Görüldüğü üzere Kürtçülük fikri, dernekleşen ve kendini entelektüel addeden belirli grupların çevresinde şekillenmiştir. 1908'den itibaren ortaya çıkan Kürt Kulüpleri vasıtasıyla geniş bir ağa sahip olan yapılanmalar, doğu vilayetlerine ise çok daha sonradan geçiş sağlayabilmişlerdir. Kurulan yeni derneklerin ise bir süre sonra farklı siyasi havalara

³⁰ Kutlay, *a.g.e.* s.104.

³¹ Çay, *a.g.e.* s.365.

³² *A.g.e.* s.367.

³³ *A.g.e.* s.367.

bürünmesi, özellikle Ermeni komitacılar tarafından etkilenecek silahlı direniş yoluna girmesi, PKK'ya kadar gidecek olan etnik Kürt terörizminin de başlangıcını oluşturmuştur.

Etnik Kürtçülüğün boyutları, Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce isyana sebep olmuştur. Bitlis'te Molla Selim, Abdurrezzak Bedirhan'ın Siirt'te gerçekleştiremediği kalkışmayı uygulamaya koymuş ve 2 Nisan 1914'te bin kadar destekçisiyle beraber Bitlis'e saldırı düzenlemiştir. Bu isyanda başarısız olan Molla Selim ve üç arkadaşı firar ederek Rus Konsolosluğu'na sığınmışlardır.³⁴ Yönetici konumunda olan Molla Muhyiddin, Şeyh Şahabeddin, Şeyh Ali ile yüz yirmi iki kişi ele geçirilerek Divan-ı Harb-i Örfi'ye yollanmışlardır. Osmanlı Devleti'nin Cihan Harbi'ne girmesiyle beraber de Molla Selim ve üç arkadaşı Rus Konsolosluğu tarafından Osmanlı Devleti'ne iade edilmişlerdir. Divan-ı Harb-i Örfi'de yapılan yargılamalar sonucunda teslim edilen asiler idam olunmuşlardır.³⁵

Görüldüğü üzere zaman içerisinde dış destekli hareketlere dönüşen Kürtçülük, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından tekrar ortaya çıkmıştır. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının akabinde İstanbul'da Kürt Teali ve Terakki Cemiyeti kurulmuştur. Cağaloğlu'nda Abdullah Cevdet Bey'in apartmanında Seyyid Abdulkadir ve bir grup Babanzadeler ve Bedirhanzadeler tarafından faaliyete geçirilen cemiyet, *Jin* adlı dergiyi çıkartmaya başlamıştır.³⁶ Bununla beraber Serbesti Gazetesi'nde yayımlanan yazılarda da bahsi geçen cemiyetin görüşleri savunulmuştur. 1919 senesinde ise Kürtçü cemiyetlerin varlığı gittikçe çoğalmış ve Kürt Neşr-i Maarif Cemiyeti, Kürt Talebe Heyvi Cemiyeti, Kürt Kadınlar Teali Cemiyeti hayata geçirilmiştir.³⁷ 1921 yılında ise Kürdistan Teşriki Mesai Cemiyeti ile Kürt Talebe Heyvi Cemiyeti oluşturulmuştur.

Mondros Mütarekesi'nin ardından kurulan bu cemiyetler içerisinde Kürt Teali Cemiyeti'nin başkanı Seyyid Abdulkadir 1919 Ocak ayında İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiserliği'ne başvurarak Wilson Prensipleri doğrultusunda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bir Kürt Devleti kurulması için yardım talebinde bulunmuştur.³⁸ Bunun akabinde 12 Ocak 1919'da toplanan Paris Barış Konferansı'na Kürt Heyeti Başkanı olarak katılan Şerif

³⁴ Çay, a.g.e. s.370.

³⁵ Erdal Aydoğan, "Yeni Belgeler Işığında Bitlis Vukuatı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 0, Sayı 49, 2013, ss.309-322.

³⁶ Uğur Mumcu, *Kürt-İslam Ayaklanması*, Tekin Yayınevi, Ankara, 1991, s.11.

³⁷ Mumcu, a.g.e. s.12.

³⁸ Çay, a.g.e. s.375.

Paşa da Diyarbakır, Harput Urfa, Musul ve Bitlis'te sancakların birleştirilerek bir Kürt Devleti kurulması isteğini bildirmiştir.³⁹

Doğu illerini kapsayacak bir bağımsız Kürt Devleti fikrine İstanbul Hükümeti karşı çıkmıştır. Durumun hassasiyeti bakımından 16 Nisan 1919 tarihinde Şerif Paşa Osmanlı Devlet Temsilcisi görevinden ayrılmış, 1920 senesinin Nisan ayında Kürt Temsilcisi unvanını da terk etmiştir.⁴⁰

Kürtçülük fikri ve Kürt devleti istekleri Sevr Anlaşması ile tekrar gündeme getirilmiştir. 10 Ağustos 1920'de imzalanan ancak Ankara Hükümeti tarafından kabul görmeyen Sevr'in 62, 63 ve 64. maddeleri doğrudan Kürt devletinin kurulmasına yöneliktir. Fakat bu maddelerin uygulanmasına izin verilmemiştir.

Siyasi alanda başarısızlığa uğrayan Kürt milliyetçiliği, 11 Mayıs 1919'da komitacı yöntemlere başvurarak ayaklanmalar gerçekleştirmiştir. Midyat'taki Kürt aşiretlerinden birinin reisi olan Ali Batı, Mardin'den Cizre'ye kadar olan bölgede eşkıyalık faaliyetlerine girişmiş ve bu doğrultuda bir isyan tertiplemiştir.⁴¹ 11 Mayıs 1919'da yüz kişi civarındaki silahlı bir grupla Nusaybin'e ilerleyen Ali Batı, burada ordu birlikleri ile sıcak temasa geçerek 18 Ağustos 1919'a kadar isyanını sürdürmüş, aynı gün ise öldürülmüştür.⁴² Ali Batı'nın isyanı, salt Kürtçülük ile alakalı değildir. Kendisinin 1908 senesinden önce de bölgede eşkıyalık yaptığı gerçeği, kurulmak istenen Kürdistan ile alakalı olmamasına rağmen, bölgenin Türk Devleti'nden koparılma istenmesine zemin teşkil etmiştir.

Politik hamleler ile bir Kürt devletinin kurulmasının olanaksız olması, Ali Batı isyanından sonra Koçgiri olarak adlandırılan bölgede de silahlı bir başkaldırının doğmasına sebep olmuştur. Söz konusu alanda 1920'lerin başında Sünni Türk köylerinin silahlı aşiretler tarafından basılması, askeri güçler ile çatışmaya girilerek cephaneliklerin soyulması olayları gerçekleşmiştir.⁴³ Bu vakalarda bölgede Kürtçülük yapan Alişer Efendi'nin katkısının olması ve birçok Alevi-Kürt aşiretlerinin de destek vermesi, kısa sürede bölgedeki çatışmaları arttırmıştır. Alişer Efendi'nin Tunceli-Koçgiri bölgesinde yoğun bir şekilde Kürtçülük yaparak halkı tahrik etmesi ve Paris Barış Konferansı ile ortaya atılan Kürdistan fikrini desteklemesi kısa süre zarfında bölgedeki hizipleşmeyi körüklemiştir.

³⁹ Çay, a.g.e. s.376.

⁴⁰ A.g.e. s.376.

⁴¹ Dilek Kızıldağ Soileau, *Koçgiri İsyanı*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s.141.

⁴² Soileau, a.g.e. s.141.

⁴³ Soileau, a.g.e. s.179.

25 Temmuz 1920 tarihinde ise Alişer Efendi ve Şadan Aşireti reisi Paşo önderliğinde üç yüz silahlı Kürt, Refahiye-Kuruçay yolunda hükümete ait yirmi altı sandık cephaneye el koymuşlardır. Aynı yılın Kasım ayında da Alişer Efendi komutasındaki Kürt gruplar Kemah bölgesinde baskınlar düzenlemişler ve telgraf hatlarını kesmişlerdir.

Alişer Efendi'nin Koçgiri bölgesinde giderek itibarlı hale gelmesi ve doğrudan Milli Mücadele aleyhtarı bir tavır sergilemesi sonucunda Erzincan Mutasarrıfı, Refahiye Kaymakamı Alişan Bey'i, Alişer Efendi'yi takiple görevlendirmiştir. Bunun üzerine Alişan Bey Tunceli aşiret lideri Seyid Rıza ile beraber gönüllü Koçgiri müfrezesini kurarak Alişer Efendi'ye karşı takibe geçmiştir. Bu gelişmelerin ardından 9 Ocak 1921'de Alişer Efendi, mutasarrıfa saldırılardan vazgeçtiğini iletmiştir.⁴⁴

Koçgiri İsyanı'nın tarihsel gelişimi ve alınan karşı önlemler bununla sınırlı kalmamıştır. Tunceli ve çevresinde var olan aşiretlerin bir kısım üyelerinin TBMM'ye mebus olarak alınmasının önü açılmıştır. Bu doğrultuda Dersim aşiret reislerinden Diyaş Ağa, Meço Ağa, Ahmet Ramiz, Mustafa Ağa ile Hasan Hayri Beyler Dersim mebusları olarak mecliste görevlendirilmişlerdir.⁴⁵ Bu uzlaşmacı hamlenin yanı sıra 9 Aralık 1920'de 3. Kolordu kaldırılarak yerine Merkez Ordusu kurulmuş ve başına getirilen Nurettin Paşa, bir kararname ile asayişin sağlanması hususunda olağanüstü yetkilerle donatılmıştır. Böylece Ankara Hükümeti, Koçgiri Ayaklanması'na karşı askeri tedbir alma yoluna da gitmiştir.

Ankara Hükümeti'nin attığı uzlaşmacı adımlara rağmen Koçgiri hadiseleri durulmamıştır. 11 Ocak 1921 tarihinde Zalim Çavuş namı Hüseyin Ağa'nın Kapukaya jandarmasıyla çarpışıp bir askeri öldürüp, on dört eri esir etmesiyle Koçgiri hadiseleri tekrar başlamıştır. 6 Mart 1921 tarihinde ise Haydar Bey'in yönettiği binden fazla asi Zara-İmraniye mevkilerindeki telgraf hatlarını kesmiş, Dersimlilerden beş yüz atlı yardım almış, İmraniye'yi kuşatarak şehre girip köyleri yağmalamış ve askerlerin silahlarına el koymuştur. Bu saldırıların sonucunda Koçgiri Ayaklanması daha da büyümüştür.

Bu sırada Ankara Hükümeti, oluşturduğu Koçgiri Tahkikat Heyeti'ne bir rapor hazırlatmıştır. Buna göre, bölgeye gönderilen uzlaşma heyetinin direktifleri doğrultusunda 10 Mart 1921 tarihinde Bakanlar Kurulu kararnamesi çıkarılmıştır. Buna göre, Erzincan Sancağı, Sivas Vilayeti'nin Divriği ve Zara Kazalarında sıkıyönetim ilan edilmiştir. Bu bölgelerde devlet güvenliğine karşı zararlı faaliyetlerde bulunanların davaları Harb-i Örfi'ye

⁴⁴ Soileau, *a.g.e.* s.187.

⁴⁵ *A.g.e.* s.187.

devredilmiştir. Bunların yanı sıra Merkez Ordusu Kumandanı Nurettin Paşa, olağanüstü yetkilerle donatılarak Koçgiri İsyanı'nı bastırmakla görevlendirilmiştir.

6 Mart 1921 tarihinde asıl şeklini alan Koçgiri İsyanı, 3 Nisan 1921'de Merkez Ordusu'nun gerçekleştirdiği Bastırma Harekâtı'na kadar devam etmiştir. Türk Ordusu ilk olarak 10 Nisan 1921'de Koçgiri bölgesinde ileri taarruzunu başlatmıştır. 24 Nisan 1921'de harekât neticelenmiş ve Koçgiri İsyanı bastırılmıştır.

Koçgiri İsyanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce gerçekleşen son büyük Kürt isyanıdır. Kürtçülük fikriyatı terör yöntemine başvurarak, rejim değişikliğine giden Türk Devleti'ni etkilemeye devam etmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'nin karşılaştığı ilk kapsamlı başkaldırı Şeyh Sait isyanı olmuştur. Ayaklanmaya ismini veren Şeyh Sait'in kişiliği ve etnik kökeni hakkında birçok farklı söylem mevcuttur. Hz. Hüseyin'in soyundan gelen bir Arap olduğu kanısı yaygın olsa da, aslen Elazığ'ın Palu ilçesindendir.⁴⁶ Şeyh Sait, Zaza'dır ve Kürt değildir.⁴⁷ İsyanın asıl çıkış sebepleri ise oldukça dikkat çekicidir. Saltanat ve Hilafet'in kaldırılması, muhafazakâr Kürt aşiretlerinin isyana teşebbüs etmelerinde etkili olmuştur.⁴⁸ Bu açıdan bakıldığı zaman, Şeyh Sait isyanı, Kürtçü bir ayaklanma değil, dini bir isyandır. Fakat başkaldırıcıyı destekleyen ve 1923 senesinde kurulan Azadi teşkilatı, bu kalkışmaya aynı zamanda Kürtçü bir nitelik kazandırmaktadır.⁴⁹ Bununla birlikte Şeyh Sait'in oğlu Ali Rıza'nın İstanbul'da bulunan Kürt Teali Cemiyeti başkanı Seyid Abdulkadir ile görüşmesi de⁵⁰ isyanın harcında Kürtçülük fikrinin bulunduğunu göstermektedir.

Azadi Teşkilatı, 1924 senesinde ilk kongresini gerçekleştirerek çıkarılacak isyanın temel stratejisini belirlemiştir. 1925 senesinde Çan'da yapılan ikinci kongrede ise Şeyh Sait aşiret reislerine bir konuşma yapmış ve 13 Şubat 1925 senesinde Şeyh Sait İsyanı başlamıştır.

İsyancılar, ilk aşamada Harput'u ele geçirmişlerdir fakat Diyarbakır, Malatya ve diğer doğu illerinin merkezlerini işgal etmekte başarılı olamamışlardır. Türk Devleti, 4 Mart 1925 tarihinde yürürlüğe giren Takrir-i Sükûn yasasına dayanarak Şeyh Sait ayaklanmasına sert tedbirlerle cevap vererek 8 Nisan 1925'te Çapakçur bölgesinde isyancıları ağır bir yenilgiye uğratmıştır. 12 Nisan 1925'te Şeyh Sait başta olmak üzere eşkıyaların otuz dördü

⁴⁶ Yaşar Kalafat, *Şark Meselesi Işığında Şeyh Sait Olayı, Karakteri, Dönemindeki İç ve Dış Olaylar*, Boğaziçi Yayınları, Ankara, 1992, s.101.

⁴⁷ Yaşar Kalafat, *Bir Ayaklanmanın Anatomisi Şeyh Sait*, ASAM Yayınları, Ankara, 2003, s.84.

⁴⁸ Wadie Jwaideh, *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, s.395.

⁴⁹ Çay, a.g.e. s.390.

⁵⁰ Mumcu, a.g.e. s.59.

yakalanmıştır.⁵¹ Doğu İstiklal Mahkemeleri, 26 Mayıs 1925'te Diyarbakır'da gerçekleştirdiği ve 27 Haziran 1925'e kadar sürmüş olan yargılamalarda başta Şeyh Sait olmak üzere kırk yedi kişiyi 29 Haziran 1925'te idam etmiştir.⁵²

Şeyh Sait İsyanı'nın bastırılması, Kürtçülük fikrini tam olarak işlevsiz bırakmaya yetmemiştir. Kürtler, 1927 ilkbaharında Kürt Ulusal Kongresi adıyla toplanarak bütün milliyetçi Kürt örgütlerini tek bir çatı altında birleştirme kararı almışlardır.⁵³ Aynı yılın Ekim ayında ise Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta *Hoybun* isimli cemiyet kurulmuştur.⁵⁴ Emir Celadet Bedirhan'ın başkanı olduğu bu örgüt, 1928 senesinde Ağrı Dağı'nda bir isyan başlatarak küçük bir Kürt devletçisi kurma yoluna gitmişlerdir. Sözde Kürt bayrağı oluşturulmuş ve askeri birlikler meydana getirilmiştir. Bu duruma paralel olarak da Urfa'da Kürtçülerin bir kıyım hareketine girecekleri Vali Ethem tarafından Başvekâlete iletilmiştir.⁵⁵ Türk Devleti, bu durum karşısında ilk olarak uzlaşmacı bir tutum sergilemiştir. Hükümete bağlılığını bildiren Kürtlerin affedileceği duyurulmuş ve tutuklu bulunan ayrılıkçıların serbest bırakılacağı ilan edilmiştir. Bütün bunlara rağmen Ağrı Dağı isyanı bitirilmemiş ve 11 Haziran 1930'da Türk Ordusu kalkışmaya müdahalede bulunmuştur. Yaklaşık Eylül ayına kadar süren çatışmalar neticesinde isyancı grup dağıtılmıştır.

Ayrılıkçı Hoybun Cemiyeti'nin tek yaptığı Ağrı'da isyan çıkartmak değildir. Aynı şekilde Türkiye içine de Kürtçe yayınlar sokarak propaganda yoluna gitmiş fakat çıkartılan bir kararname ile Hoybun'un yayınlarının ülke içerisine sokulması yasaklanmıştır.⁵⁶

Şeyh Ubeydullah'ın 1880 tarihinde ortaya attığı Kürtlerin birleşme fikri ile şekillenen Kürtçülük düşüncesi, Ağrı Dağı isyanına kadar giden süreçte Türkiye Cumhuriyeti'ni aralıksız bir şekilde rahatsız etmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk zamanında Kürtçülük faaliyetleriyle ilgili önlemler alınmıştır. Öncelikle Türklüğe hakaret eden Kürtler üzerinde tahkikat yaptırılmıştır. Türklüğü tahkir eylediği gerekçesiyle Mehmet oğlu Kürt Ali⁵⁷ ve Dinar'da bulunan Kürt Ali⁵⁸ haklarında soruşturmalar mevcuttur. Aynı şekilde Aydın'da Türklüğe hakaret eden Kürt Kadir⁵⁹ hakkında da işlemler başlatılmıştır.

⁵¹ Jwaideh, *a.g.e.* s.398.

⁵² Kalafat, *Bir Ayaklanmanın Anatomisi Şeyh Sait*, s.151.

⁵³ Jwaideh, *a.g.e.* s.409.

⁵⁴ *A.g.e.* s.409.

⁵⁵ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 30-10-0-0, Yer No: 112-758-13, Tarih: 02.03.1929.

⁵⁶ BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 47-54-16, Tarih: 01.08.1934. (Bkz: Ek-1)

⁵⁷ BCA, Fon Kodu: 30-10-0-0, Yer No: 39-241-16, Tarih: 30.04.1932.

⁵⁸ BCA, Fon Kodu: 30-10-0-0, Yer No: 37-222-9, Tarih: 02.11.1930.

⁵⁹ BCA, Fon Kodu: 30-10-0-0, Yer No: 40-246-9, Tarih: 01.11.1932.

Türklüğe hakaret davaları, salt yurtiçi vakalar olarak değerlendirilse dahi, Kürtçü hareketin yurtdışında sürdürdüğü faaliyetler Türkiye Cumhuriyeti için tehlike oluşturmaya devam etmiştir. 1935 senesinde Irak'ta basılan Kürt Meselesi Safahatından isimli kitabın yurda sokulması yasaklanmış,⁶⁰ aynı şekilde Muşlu Hilmi Yıldırım tarafından yazılan ve Şam'da yayınlanan Une Voix de Kürdistan adlı kitabın yurda sokulması ile okutulması yasaklanmıştır.⁶¹ Muşlu Hilmi Yıldırım'ın Kürdistan'da 20. Asırda Türklerin Medeniyeti isimli kitabı da aynı akıbete uğramış ve zararlı içeriği sebebiyle ülkeye girişi engellenmiştir.⁶²

Türkiye'de Kürtçülük faaliyetleri, engellenmeye çalışılsa dahi, ayrılıkçı faaliyetler Tunceli'de tekrar etmiştir. 21 Mart 1937 tarihinde Pah Bucağı karakolu, Demenan Aşireti reisi Cebail'in oğlu Keko tarafından basılmış, aynı şekilde Seyyid Rıza'nın emri ile de Sin karakoluna saldırı düzenlenmiş ve bunlarla beraber Dersim olayları başlamıştır.⁶³ Türk Hava Kuvvetleri'nin 3 Mayıs 1937 tarihinde Keçiseken Köyü'nü bombalaması, Dersim olaylarına karşı girişilecek askeri harekâtın ilk safhasını oluşturmuştur.

Dersim olaylarının amacı, bölgede bir Kürt hükümeti meydana getirmektir.⁶⁴ Bu amaç doğrultusunda bölgedeki aşiretlere isyancılar tarafından propagandalar yapılmış ve Fransız Hükümeti'nin isyancılara muavenet edeceği söylenmiştir. Dersim'deki aşiretlerin kalkışması yine de başarısız olmuş 31 Ağustos 1938 tarihinde başlatılan İkinci Dersim Harekatı neticesinde ayaklanma 16 Eylül 1938'de bastırılmıştır.⁶⁵

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatından sonra da Kürtçülük faaliyetleri devam etmiştir. İsmet İnönü döneminde Kürtçe neşredilen eserlerin yurda sokulması yasaklanmıştır. Bağdat'ta basılan Barbu isimli kitap⁶⁶, Şam'da yayınlanan Kürtçe Cegerxwin-Ciğerhun isimli kitap⁶⁷, Bağdat'ta İbrahim Ahmet tarafından Kürtçe çıkarılan Kelovij ve Yadigarı Levan adlı dergiler⁶⁸ yasaklananlar arasındadır.

⁶⁰ BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 55-46-11, Tarih: 05.06.1935.

⁶¹ BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 65-46-12, Tarih: 02.06.1936.

⁶² BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 68-74-1, Tarih: 04.09.1936.

⁶³ Çay, a.g.e. s.419.

⁶⁴ BCA, Fon Kodu: 30-10-0-0, Yer No: 115-801-10, Tarih: 05.04.1938.

⁶⁵ Çay, a.g.e. s.421.

⁶⁶ BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 106-68-19, Tarih: 04.10.1944.

⁶⁷ BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 110-5-15, Tarih: 10.01.1946.

⁶⁸ BCA, Fon Kodu: 30-18-1-2, Yer No: 120-71-7, Tarih: 22.09.1949.

İsmet İnönü zamanında bir diğer Kürtçülük vakası ise Bitlis'te görülmüştür. Bu olayda Bitlis'in Maşuk Köyü'nde Kürtçe derslerin verildiği ve öğrencilerin Türklük aleyhtarı olarak yetiştirildiği rapor edilmiş, aynı zamanda Kürtçe bir marşın söylendiği bildirilmiştir.⁶⁹

Türkiye'de Kürtçülük faaliyetleri, PKK'nın kurulduğu tarihe kadar durmadan devam etmiştir. Çok partili yaşama geçişin ardından iktidara gelen Demokrat Parti zamanında mecliste temsil hakkının genişlemesi ve bununla beraber doğulu adayların mecliste daha yüksek oranda bulunmaları, Kürt siyasi hayatını etkilemiştir. Öncelikle 1958 senesinde yasadışı bir Kürt İhtilal Partisi kurulmuş,⁷⁰ meclis dışında kalan militan eğilimli Kürtçüler bu parti altında örgütlenmişlerdir. Ancak partinin ömrü uzun olmamış, üyeleri 1959 senesinde tevkif edilmişlerdir. 27 Mayıs 1960 ihtilalinin ardından 8 Ocak 1961 senesinde yargılanmaya başlamışlardır.

Adnan Menderes iktidarındaki ikinci Kürtçü örgütlenme ise Kürt Talebe Cemiyeti'dir. 1959 senesinde ortaya çıkan oluşumun üyeleri, 27 Mayıs İhtilali'nin ardından tevkif edilmişler ve içlerinden elli beş tanesi Batı Anadolu'ya mecburi ikamete gönderilmişlerdir.⁷¹

Kürtçülük fikri, 27 Mayıs 1960 ihtilalinin ardından oluşan demokratik Türkiye'de kendisini geliştirecek serbestliğe ulaşmıştır. 1961 Anayasası'nın akabinde oluşan özgürlükçü politik hava, Kürtçülüğün siyasete daha fazla yönelmesine sebep olmuştur. Bu doğrultuda 1961 senesinde Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (TKDP) kurulmuş ve Silopi'de Abdullah Ökten tarafından örgütlenmiştir. 1965 senesinde ise Irak Kürdistan Demokrat Partisi ile ilişkiye geçerek kendisine Irak modelini temel almıştır. Silopi ve Cizre'de mahalli teşkilatlanmaya giderek ilk çekirdeğini oluşturmuştur. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası'nın ardından dağılma sürecine girmiş ve otuz kadar üyesi tevkif edilmiştir. Fakat bu durum, partinin tamamen dağılmasına olanak sağlamamıştır. 1969 senesinde TKDP kendi içerisinde bölünmeye gitmiş, milliyetçi ve sol görüşlü kanatlar arasında yaşanan anlaşmazlığın ardından Dr. Sait Kırmızıtoprak'ın başını çektiği sol görüşlüler TKDP'den ayrılarak Türkiye'de Kürdistan Demokrat Partisi'ni kurmuşlardır.⁷²

1969 senesinde yaşanan parti içinde bölünmenin daha büyüğü 1977 senesinde TKDP'nin üçüncü kongresinde yaşanmıştır. Parti içerisindeki sol gruplar, Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları isimli yeni bir örgüt meydana getirmişlerdir.

⁶⁹ BCA, Fon Kodu: 490-1-1-0, Yer No: 604-92-11, Tarih: 20.01.1947. (Bkz: Ek-2)

⁷⁰ Çay, a.g.e. s.431.

⁷¹ Çay, a.g.e. s.432.

⁷² Rafet Ballı, *Kürt Dosyası*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1991, s.351.

Türkiye Cumhuriyeti'nde, Kürtçülük fikrinin bir diğer uygulayıcı ise Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) olmuştur. TKDP gibi, 1961 Anayasası'ndan sonra ortaya çıkan DDKO, Türkiye İşçi Partisi içerisinde ayrılan bir grup tarafından 1969 senesinde Ankara'da kurulmuştur. Dernek, Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemekle beraber, bu akımları Kürtçülük ile birleştiren bir anlayışa sahip olmuştur.

Oluşum, doğrudan kitle hareketlerine yönelen ilk Kürtçü teşkilat olarak görülmektedir. Türkiye İşçi Partisi'nin Doğu Mitingleri adı altında yapmak istediği etkinliklerden esinlenmiş ve çok kısa süre içerisinde başta doğu vilayetleri olmak üzere her bölgeye yayılmıştır. İsmail Beşikçi, Musa Anter, Mehdi Zana ve Naci Kutlay gibi Kürtçülük fikrinin temsilcilerini içerisinde barındırması yapının etkinliğini arttırmıştır. 12 Mart 1971 Muhtırası ile kapatılan DDKO, daha sonra tekrar canlandırılmamıştır.

12 Mart 1971 Muhtırası'nın ardından önü kesilen Kürtçü yapılanmalar, kısa süre içerisinde tekrar canlanmıştır. 1974 senesinde çıkarılan genel affın ardından faaliyete geçen Kürtçüler, 21 Mart 1976 senesinde Rızgari, resmi ismi ile de Kürdistan Kurtuluş Partisi'ni (KKP) kurmuşlardır.⁷³ Söz konusu yapı, ilk olarak Komal Yayınevi altında örgütlenmiş ve Kürt tarihi üzerine yayınlar yaparak Kürt kültürünü ön plana çıkartmaya çalışmışlardır. Bu grup, 1978 senesinde bölünmeler yaşamış ve buradan ayrılan bir başka grup *Ala Rızgari* adlı dergiyi kurarak yapılanmaya devam etmişlerdir. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin ardından büyük bir darbeye maruz kalan KKP, ilerleyen süreç içerisinde birçok üyesinin tutuklanması ile beraber işleyemez konuma gelmiştir. *Ala Rızgari* üyeleri sıkıyönetim tarafından oluşturulan mahkemelerde yargılanmışlardır.⁷⁴

Rızgari, 1987 senesinde Kürdistan Kurtuluş Hareketi adını alarak yeniden yapılanma içerisine girmiş ve daha çok Kürt entelektüalizmi üzerinde durmuştur.

Türkiye'nin 1968-1980 arası içerisinde bulunduğu politik şiddet olaylarında Kürtçülük fikri de farklı oluşumlar altında varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 25 Nisan 1975 tarihinde Dr. Sait Kırmızıtoprak'ın başını çektiği bir grup Kürdistan Öncü İşçi Partisi'ni (PPKK) kurmuşlardır. Sait Kırmızıtoprak'ın Dr. Şıwan olarak anılması, bu grubun da Şıwancılar olarak bilinmesinin önünü açmıştır.

⁷³ Raşit Kısacık, *Rızgari ve Ala Rızgari*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.61.

⁷⁴ "Rızgari Davasında Sanık Sayısı 79'a Yükseldi", *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1984, s.6.

Şıwancılar Grubu, ilk olarak Kürtler için otonomi isterken zamanla bu düşüncesini terk ederek bağımsızlık isteğini öne çıkarmaya başlamıştır.⁷⁵ Bununla beraber, doğrudan işçi sınıfı, yani proletarya üzerinden haklar talep ederek bir işçi partisi olduğunu vurgulamıştır. 1977 senesinde örgütün ismi Kürdistan İşçi Partisi (KİP) olarak değiştirilmiş fakat Apocular olarak bilinen PKK'nın ortaya çıkmasıyla beraber bu adla devam edememiştir. Lider kadrosunun Avrupa'da yaşaması sayesinde varlığını devam ettirebilmiştir.

PKK'ya kadar uzanan süreçte kurulan diğer örgütler ise KAWA ve Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi'dir.

KAWA, Kürdistan Proletarya Birliği'dir. 1976 senesinde DDKO'dan ayrılan bir grup tarafından kurulmuştur.⁷⁶ Mao Zedong'un öğretilerinden esinlenmiş bir örgüttür. Doğrudan ayrı bir Kürt devleti kurulmasını savunan KAWA, 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonraki sıkıyönetim mahkemelerince çöktürülmüştür. KAWA örgütünün militanları ömür boyu hapis cezaları almış⁷⁷ kimi üyeleri de idama mahkûm olmuştur.⁷⁸

Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi (TKSP) ise 1975 senesinin Ocak ayında kurulmuştur. Kurucularından Kemal Burak, Türkiye İşçi Partisi içerisindeki *Doğulular Grubu*'nda yer almıştır. Özgürlük Yolu adlı dergiyi yayınlayan TKSP, 1980 senesinde birinci kongresini gerçekleştirmiştir. 1977 senesinde Diyarbakır Belediye Başkanı olan Mehdi Zana, TKSP öğretilerini benimsemiştir. 12 Eylül 1980 müdahalesinin ardından etkinliği azalan parti, 1989 senesinde tekrar siyaset sahnesine çıkmıştır.

PKK kurulmadan önceki Kürtçülük faaliyetlerinin yoğunluğu, adı geçen örgütün alt yapısını oluşturmuştur. 1880 senesinde Şeyh Ubeydullah'ın ortaya attığı tüm Kürtlerin birleşme fikri ile başlatabileceğimiz Kürtçülük fikri, TKSP'nin faaliyetlerine kadar sürekli Türk Devleti'nin karşısına çıkmıştır. Kuşkusuz 1978 senesinde kurulan PKK, kendinden önceki bütün Kürtçü isyan ve örgütlenmelerin öğretilerinden esinlenmiş, hatalarını ve doğrularını analiz ederek farklı bir teşkilatlanma içerisine girmiştir.

PKK terör örgütü, kuruluşu gereği kendisine terörizmi ilke edinmiştir. Bu açıdan incelediğimiz vakit, politik şiddet ve terörizm kavramlarının iyi analiz edilebilmesi, bu terör örgütünün neler yaptığını ve yapabileceğini anlamamızda bize yardımcı olacaktır.

⁷⁵ Ballı, *a.g.e.* s.310.

⁷⁶ Raşit Kısacık, *KAWA*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.30.

⁷⁷ "KAWA Davasında 10 Ömür Boyu Hapis İstendi", *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1984, s.6.

⁷⁸ "Elazığ'da Bir Kawa Üyesi Ölümüne Mahkûm Oldu", *Milliyet*, 25 Mart 1984, s.7.

Geçmiş dönemde cereyan eden Kürt ayaklanmalarının, özellikle Koçgiri ve Dersim vakalarının bilinmesinin gerekliliği, PKK'nın neden terör yapılanmalarını Türk yurdunun dışında gerçekleştirdiğini anlamamızda yardımcı olacaktır. Şöyle ki yurtiçinde başlayan bir başkaldırı, Türk Devleti tarafından kati suretle bastırılmış ve yeşerme imkânı bulamamıştır. PKK ise bunun bilinciyle kır terörizmi uygulayacağı alanı Irak, Suriye ve İran sınırları olarak belirlemiştir. Aynı şekilde kendisinden önce kurulan ve Kürtçülük yapan parti ve yapıların aksine militan kimliğini muhafaza etme yoluna gitmiş ve siyasiler ile uzun süre paylaşımda bulunmamıştır.

PKK ve öncülleri, her şeyden önce bir kitle hareketidir. Her zaman dini ya da ırksal olarak tetiklenmiş ve Kürt ayrılıkçıları tarafından sosyal statülere göre şekillendirilmiştir. Bu kitle hareketleri, ilk aşamada şeyh ve dervişler ile seyyidler, daha sonra entelektüeller ve son olarak da işçiler üzerinden cereyan etmiştir.

Görüldüğü üzere Kürtçülük fikri ve faaliyetleri, Türk Devletleri için sürekli bir sorun teşkil etmiş ve bunların sonuncusu PKK terör örgütü olmuştur. Kürtçülük, modern politika zaviyesinde PKK ile terörizme evirilmiştir. Vakıa PKK ve Kürtçülük sistemlidir ve belirli bir programa uygun hareket etmiştir.

PKK terörünü, kuruluşundan gelişimine kadar takip edeceğimiz en iyi kaynaklar dönemin gazeteleridir. Kurulduğu 1978 senesinden ve Eruh baskınını gerçekleştirdiği 1984 yılından itibaren PKK, sürekli Türk basınının takibinde olmuş ve estirdiği terör ayrıntılı biçimde basına yansımıştır. Aynı şekilde Uğur Mumcu, Mehmet Ali Birand, Cüneyt Arcayürek ve Hasan Cemal gibi gazetecilerin köşe yazıları, terörü daha iyi anlayabilmemizi ve analiz edebilmemizi sağlamıştır.

1. BÖLÜM: PKK TERÖRÜNÜN DOĞUŞU VE ETNİK TERÖRÜN GELİŞİMİ (1973-1990)

1.1. PKK Terör Örgütünün Kuruluşu

PKK terör örgütünün ilk ortaya çıktığı dönem, Türkiye’de 12 Eylül 1980 askeri darbesine uzanan kanlı iç savaşın yaşandığı zaman dilimine tekabül etmektedir. Örgütün kurucusu Abdullah Öcalan, ilk olarak Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde (SBF) okurken sol görüşler ile tanışmış ve bu zaman diliminde PKK’nın temel dinamiğini oluşturmuştur.

PKK’nın kurulmasını sağlayan ve Abdullah Öcalan’ın Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemesine sebep olan başlıca olay, Mahir Çayan ve arkadaşlarının öldürülmesiydi. 26 Mart 1972 tarihinde Ünye Radar Üssü’nde çalışan biri Kanadalı ikisi İngiliz üç teknisyenin Mahir Çayan ve Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C) üyelerince kaçırılıp Tokat’ın Niksar İlçesi Kızıldere Köyü’nde rehin tutulmaları sonucunda Türk Devleti 30 Mart 1972’de bir operasyon düzenlemiş ve bunun sonucunda Mahir Çayan ve arkadaşları öldürülmüşlerdi.⁷⁹

Mahir Çayan’ın öldürülmesi, doğrudan Türkiye’deki sol görüşlü üniversite gençliği üzerinde etkili oldu. Bunun sonucunda da Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde Şafak Bildirisi dağıtıldı ve uzun süreli arbedelerin ardından Mahir Çayan’ın öldürülmesini protesto eden öğrencilerden birçoğu gözaltına alındı. Bu öğrencilerden biri de PKK terör örgütünün kurucusu Abdullah Öcalan’dı.

7 Nisan 1972 tarihinde gözaltına alınan Öcalan, 27 Nisan 1972’de tutuklandı.⁸⁰ Fakat kendisi, aynı yılın 30 Haziran’ında Mamak Cezaevi’nde bir tahliye talebi dilekçesi yazdı ve serbest bırakılmasını arz etti.⁸¹ Bu dilekçenin ardından Abdullah Öcalan, dönemin sıkıyönetim savcısı tarafından Şafak Bildirisi dağıtmak suçundan değil, boykota katılmak yüzünden cezalandırıldı. Böylece Abdullah Öcalan, üç ay hapis cezasına çarptırıldı.

Abdullah Öcalan, hapis cezasını çektikten sonra serbest bırakıldı ve PKK’ya kadar uzanan süreç de böylece başladı. Bir grup arkadaşıyla beraber ilk olarak 1973’ün ilkbaharında Ankara Çubuk Barajı’nda toplantı düzenleyerek sözde Kürdistan ulusal kurtuluşu için

⁷⁹ Osman Kaya, *Türkiye’de Etnik Terör*, Binyıl Yayınevi, Ankara, 2013, s.92.

⁸⁰ Uğur Mumcu, *Kürt Dosyası*, UMAG Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003, s.4.

⁸¹ Mumcu, *a.g.e.* s.5.

mücadele etme gerekliliğini bildirdi ve terör örgütünün dinamikleri Çubuk Toplantısı olarak bilinen bu brifingde şekillendirildi.⁸²

Kürtçülük fikri ile temellendirilmiş terörizmin ilk basamağının ardından, 1974 senesinde Ankara Tuzluca'yır semtinde Abdullah Öcalan ve arkadaşları ikinci toplantılarını gerçekleştirdiler. Yedi kişinin birleşip karar aldığı bu toplantıda PKK terör örgütünün temelleri atıldı. Böylece Abdullah Öcalan, örgüt içerisindeki liderlik içgüdüsünü bu toplantıda perçinledi ve zamanında içerisinde bulunduğu Türk Solu'nu keskin bir şekilde yererek, Kürt milliyetçiliğinin sadece kendi örgütleri içerisinde var edilmesi gerektiğini bildirdi.

Abdullah Öcalan ve arkadaşlarının Tuzluca'yır Toplantısı ile başlattıkları ayrılıkçı hareketler, gelişim ve örgütlenme safhasında toplumun dikkatini çekmedi. Bunun en büyük sebeplerinden biri dönem içerisinde cereyan eden sağ-sol olayları olduğu kadar, ayrılıkçıların faaliyetlerini rahat bir şekilde sürdürmek maksadıyla Devrimci kanadın derneklerini gizli bir şekilde kullanmalarıydı. Türkiye İşçi Partisi'nin etkisinde olan Ankara Devrimci Yüksek Öğretim Derneği'nde Kürtçüler, bir yıl süreyle etkinliklerini sürdürmüş ve PKK'nın temel örgütlenmesini bu yıllarda meydana getirmişlerdi.

Abdullah Öcalan ve yandaşlarının Kürtçülük ekseninde giderek illegal bir yapıya dönüşmeleri, bir süre sonra örgütlenme şiarının bir sonucu olarak daha merkezi ve programlı bir yapıya dönüşmeyi gerektirdi. Bu maksatla, 1973 senesinde başlatılan sözde Kürt ulusal bağımsızlığı fikri, 1976 senesinden itibaren örgütlenmeye ve merkezi bir yönetim sisteminin kurulmasına zemin hazırladı. Böylece 1976 senesinin son aylarında, ileride PKK terör örgütü olarak adlandırılacak yapının yürütme kurulu, Dikmen'de bir toplantı gerçekleştirdi.

Dikmen Toplantısı, PKK'nın resmi yöntemlerinin, yürütmesinin ve örgütlenmesinin oluşturulduğu ilk toplantıydı. Böylece yapı merkezleştirilmişti.⁸³ Bu aşamadan sonra örgütün devrimci metotlara yöneleceği ve kendisinden önce ortaya çıkan Kürtçü derneklerden farklı olarak entelektüel basın yolunu değil, silahlı mücadeleyi tercih etmesi gerektiği kararlaştırıldı.

Dikmen Toplantısı'nın hemen akabinde Abdullah Öcalan'ın Doğu ve Güneydoğu illerinde belirli isimleri ve grupları görevlendirdi. Buna müteakip PKK adını hemen almayan

⁸² Kaya, *a.g.e.* s.93.

⁸³ Kaya, *a.g.e.* s.101.

ve ülke genelinde gittikçe örgütlü bir hale gelen Kürtçülük hareketine ve yandaşlarına Dikmen Toplantısı ile beraber Apocular adı verildi.⁸⁴

Abdullah Öcalan, merkezileşme girişimlerinden hemen sonra Doğu ile Güneydoğu illerini dolaşarak başta Ağrı, Tunceli, Diyarbakır ve Gaziantep'i gezdi ve bu bölgelerde gerilla tarzı gayrinizamî savaşın yapılabileceği kanaatine vardı. Bu durumdan anlaşılacağı üzere, daha PKK kurulmadan önce mücadele stratejisi belirlenmişti.

Öcalan'ın Doğu ve Güneydoğu'da gayrinizamî harp yapılabileceğine kanaat getirmesinin ardından Apocular, Elazığ ve Tunceli toplantılarını da gerçekleştirerek partileşmenin ilk adımını attılar. 1977 senesinde hayata geçirilen Elazığ'daki toplantıda, gençlik örgütü olarak devam etmek isteyen grup ile partileşmek isteyen grubun görüşleri tartışıldı, aynı yıl Diyarbakır'da yapılan toplantıda da partileşme kararı alındı.

PKK terör örgütünün ilk adımını teşkil eden Çubuk Toplantısı'ndan, partileşme kararı çıkartılan Diyarbakır buluşmasına geçen süre zarfında Apocular olarak bilinen Kürtçü grubun faaliyetleri, aynı dönemlerde Türkiye'deki Kürt gençlik hareketlerinden oldukça farklı oldu. Apocular, ilk aşamada doğrudan devleti değil, kendilerine engel teşkil edecek olan diğer Kürtçü grupları hedef aldılar.⁸⁵ Bunun akabinde Apocular, diğer birçok sol örgütün bakış açısına nazaran doğrudan yıkıcılığı benimsediler ve Vietnam Komünist Partisi'nin yapılanmasını kendilerine örnek aldılar.⁸⁶

1973 senesinden itibaren hem yapı olarak, hem de ideolojik fikir ve mücadele yöntemi bakımından kendilerini tamamladıklarını düşünen Apocular, 27 Kasım 1978'de Diyarbakır'ın Lice İlçesi Fis Köyü'nde bir araya gelerek PKK'yı (Partiye Karkeren Kürdistan/Kürdistan İşçi Partisi) kurdular.⁸⁷ Kuruluş Kongresi diye adlandırdıkları bu toplantıda, Abdullah Öcalan parti genel sekreteri olarak seçildi.⁸⁸

PKK, Kuruluş Kongresi ile beraber tam bir parti işleyişine bürünerek yedi kişilik merkez komitesi ve üç kişilik bir yürütme kurulu meydana getirdi.⁸⁹ Kürdistan Devriminin

⁸⁴ Kaya, *a.g.e.* s.103.

⁸⁵ Ümit Özdağ, *Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK*, Üç Ok Yayınları, Ankara, 2005, s.23.

⁸⁶ Kaya, *a.g.e.* s.112.

⁸⁷ Özdağ, *a.g.e.* s.24.

⁸⁸ Kaya, *a.g.e.* s.112.

⁸⁹ Kaya, *a.g.e.* s.113.

Yolu isimli bir manifesto yayınlandı ve Parti Programı ile Tüzük'ü de Kuruluş Kongresi'nde kabul edilerek partinin temel niteliği oluşturuldu.⁹⁰

PKK terör örgütü kuruluş ilkesinde; Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de bölünmüş olarak bulunduğunu iddia ettiği Kürdistan topraklarının işgalini sonlandırarak Marksist-Leninist bir düzende birleşik bir bağımsız Kürdistan kurmak olduğunu kabul etti. Bunun için de halk ayaklanması gerçekleştirmek, uzun süreli halk savaşı yaparak siyasi mücadelenin önünü açmayı benimsedi.⁹¹

1.2. PKK Terör Örgütü'nün İç Yapılanması

Uzun süreli halk savaşı olarak mücadelesini belirleyen PKK, kurmak istediği birleşik Kürdistan hedefine üç farklı örgüt içi örgütlenme yoluyla ulaşmaya çalıştı.⁹² Bunlar Parti, Parti'nin yönettiği silahlı kuvvet olan Ordu ve Ordu'nun amaçlarına hizmet eden Cephe'ydi.

PKK, örgüt içi yapılanmada Parti konumunda olan, örgütün siyasi kanadıydı. Marksist-Leninist öğretiler çerçevesinde şekillenen Parti, öncü bir konumda bulunmaktaydı ve asıl amacı örgüt içerisinde mutlak disiplini sağlamak ve kuruluş aşamasında dışarıya bilgi sızdırılmasını engellemektir.⁹³ PKK içerisinde en tepede bulunan ve yönetim organı olan Parti, kendi içerisinde de hiyerarşik olarak bir sıralamaya sahipti. Bu düzenin en üstünde Merkez Komitesi ve Parti Kongresi bulunmaktaydı.

PKK terör örgütünün kuruluş yıllarında, Parti içerisindeki hiyerarşik düzenin en altında hücre, onun üzerinde de Köy Komitesi varlığını sürdürdü. Bunların hemen ardından da sırasıyla Yerel Komite, Bölge Komitesi, Merkez Komitesi ve Politbüro gelmekteydi.⁹⁴

Söz konusu birimlerden müteşekkil Parti içerisindeki merkez komitesi dört kişilik politbüroyu seçmekle yükümlüydü ve örgüt içerisindeki bütün sorumluluklar bu komitenin üzerine devredildi.⁹⁵

Merkez komitesi, politbüroyu seçmek dışında, örgüt içerisinde farklı görevler de üstlendi. PKK'nın silahlı kolu olan Ordu'nun kuruluşu, yetkileri ve görev alanları da Merkez Komitesi tarafından belirlendi. Bunun dışında PKK'ya ihanet edenlerin cezalandırılması ve

⁹⁰ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara, 1999, s.55.

⁹¹ Kaya, a.g.e. s.113.

⁹² Özcan, a.g.e. s.69.

⁹³ Özcan, a.g.e. s.69.

⁹⁴ Mutlu Akkurt, *PKK Terör Örgütünün Gençlik Yapılanması*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.39.

⁹⁵ Özcan, a.g.e. s.70.

Parti'nin gelir kaynaklarının tespit edilmesi de Merkez Komitesi'nin asli görevi olarak kabul edildi.

Görüldüğü üzere Parti, doğrudan örgütün en üst yönetim birimi oldu. Bu yapılanma içerisinde Merkez Komitesi ve Politbüro'nun başkanı ise Genel Sekreter unvanı ile Abdullah Öcalan'dı. Genel Sekreter, örgütün bütün faaliyetlerinden sorumlu olan en üst düzey yöneticiydi.⁹⁶ 1995 senesinde yapılan PKK'nın beşinci kongresine kadar genel sekreterlik varlığını korudu ve bu tarihten itibaren yerini genel başkanlığa bıraktı.

Ayrılıkçı PKK terör örgütünün iç yapılanmasının ikinci safhasını ise Ordu oluşturmaktaydı. Uzun süreli halk savaşı metodunu benimseyen PKK'nın silahlı kuvvetleri Ordu'nun yapı taşıydı. Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen örgüt, şiddet unsurunu iktidarı elinde tutmak için kullandı. PKK, ilk aşamada stratejisini uzun süreli halk savaşı olarak belirlediğinden ötürü Ordu yapılanmasını güçlendirmesi beklenen bir durumdu. Aynı şekilde örgüt, illegal mücadelesini geniş bir zaman dilimine yaymayı planladı, gerçekleştirilecek olan uzun süreli halk savaşının da ancak gerilla savaşı olarak adlandırılan gayrinizamî harp ile mümkün olabileceği kanaatine vardı.

Gerilla savaşı ile mücadele yolunun seçilmesi, örgütü doğrudan kır terörizmine yönlendirmekteydi. Bu metodun kullanılması için ise silahlı propaganda yolunu seçmiş olan PKK, ilk olarak harekete geçeceği bölge üzerinden Ordu'yu oluşturmaya başladı. Bu maksatla, devletin egemenliğinin sekteye uğrayabileceği, nüfusun propaganda ile kolay bir şekilde manipüle edilebileceği ve örgütün rahat bir şekilde nüfuz sahibi olabileceği Irak sınırı ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi, PKK'nın oluşturacağı silahlı birlikler için özellikle seçilen alanlardı. Söz konusu bölgede zayıf bir kamulaşmanın olması ve kırsal kesimin çokluğu, uzun süreli halk savaşının iskeletini oluşturmaktaydı. PKK, böylece şehirlerde kurulu devlet düzenine karşı kırlarda bir başkaldırı gerçekleştirecek, devlet merkezine uzak olan kırsal ve dağlık coğrafyaya hükmederek bölgeyi devletten ayıracak, şiddete açık olan halkı örgütleyerek devlet ile vatandaş arasındaki bağı kopartacak ve bu suretle uzun süreli halk savaşını kazanarak işgalci olarak tanımladığı Türk Devleti'ni metropollere sıkıştırıp zafere ulaşacak bir strateji oluşturdu.⁹⁷

⁹⁶ Özcan, a.g.e. s.71.

⁹⁷ Özcan, a.g.e. s.74.

Gerilla hareketini ve temel stratejisini benimseyen PKK, bu amaçla Parti dışında, yine Parti'nin yöneteceği Ordu'yu, 1982 senesinde meydana getirdi.⁹⁸ HRK (Hezen Rizgariya Kurdistan/Kürdistan Kurtuluş Güçleri) isimli silahlı örgüt, 1986 senesinde kadar PKK'nın şiddet eylemlerini üstlendi. Bu tarihten sonra ise yapı isim değiştirerek, ARGK (Arteşa Rizgariya Gele Kurdistane/Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) adını aldı.

ARGK, PKK terör örgütünün askeri kanadı oldu. Oluşum içinde ARGK, kendi içyapısını meydana getirerek Parti ve Cephe'den daha farklı bir konuma erişti. Her şeyden önce silahlı güce katılmak isteyen herhangi bir sözde gerilla adayı, yirmi gün siyasi, on gün de askeri olmak üzere otuz gün boyunca eğitim görmek zorundaydı.⁹⁹ Bu temel eğitimi alanlar ise daha sonra kırk beş gün siyasi, on beş gün de askeri olmak üzere iki aylık orta kademe eğitim kampını tamamlamakla yükümlüydüler. Üçüncü ve son kademe ise akademi adı altında üç aylık mezuniyet eğitimi verilmekteydi. Bu süreçte başarılı olanlar ise ilerleyen safhalarda terör eylemlerinde pratik olarak kendilerini eğitiyorlar ve ARGK içerisinde görev almaya devam ediyorlardı.

ARGK'ya katılım ise, örgütün ilk zamanlarında kendi içlerindeki kurucu üyeler ile sağlandı. Zaman geçtikçe, özellikle 1987 senesinden itibaren örgüt, gönüllü katılımın dışında köy baskınları ile de insan ihtiyacını karşılamaya başladı.¹⁰⁰ Yakılan köylerin ve propagandaya tabi tutulan mezraların hanelerindeki erkek ve kız çocukları, silahlı ARGK üyeleri tarafından kaçırılarak zorla örgütün saflarına katıldı. Bunun yanı sıra, PKK'nın cephe faaliyetleri ve uyguladığı propagandalar da örgütün militan kazanması için en etkili yol olarak seçildi.

PKK terör örgütü, kendi içerisinde oluşturduğu Parti-Ordu yapılanmalarını, üçüncü bir kol olan Cephe ile desteklemeyi amaçladı. Yapının propaganda ve uzun süreli halk savaşı olarak betimlenen mücadelesinde birinci öncelik Cephe'ye verildi. PKK, ilk ortaya çıkış sürecinden itibaren bölge halkının desteğinden mahrumdu ve özellikle kırsal kesimdeki yapılanmanın kuvvetlendirilmesi için örgüt açısından cephe faaliyeti geliştirmek, kır terörizmini doğrudan destekleyecekti. Halkın yaşam sahası ve bölgede aşiretlerin kurdukları mutlak oligarşiler ile Türk Devleti'nin gücü, cephe eylemleriyle azaltılmak ve Cumhuriyet'in Güneydoğu topraklarının ülkeden koparılmasını gerçekleştirmek için PKK, doğrudan Cephe'ye ihtiyaç duyuyordu.

⁹⁸ Hüseyin Alptekin, *Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri*, SETA Kitapları, İstanbul, 2018, s.48.

⁹⁹ İsmet İmset, *PKK Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı (1973-1992)*, Turkish Daily News Yayınları, Ankara, 1993, s.191.

¹⁰⁰ İmset, *a.g.e.* s.189.

Tüm bu amaçlarla ve halka PKK'nın ideolojisini benimsetmek maksadıyla ilk olarak 1982 senesinde Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi ismiyle bir bildiri yayına hazırlandı.¹⁰¹ Bu durum, Cephe'nin kuruluş bildirisi olmaktan ziyade sadece taslak metin olarak kaldı ve Cephe faaliyetlerinin Ordu ile paralel seyretmesi maksadıyla resmi kuruluş tarihi ilk silahlı eylemin yapılacağı güne kadar ertelendi. Tabi suretle bu durum, Abdullah Öcalan'ın karısı Kesire Öcalan ile bağlantılıydı. Vakıa adı geçen kişi, Cephe'nin kuruluşundan sorumlu olmakla beraber, ilan metnini yazmayı uzun süre geciktirdi.¹⁰² Fakat buna rağmen, Abdullah Öcalan tarafından büyük önem verilen Cephe hareketi ERNK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) 1982 yılındaki taslağına bağlı kalarak kendiliğinden kuruldu ve 21 Mart 1985 senesinde örgüt içerisinde resmi olarak faaliyet göstermesine karar verildi.¹⁰³

PKK terör örgütü, Parti-Ordu-Cephe yapılanmasını ilk aşamada 1985 tarihinde tamamladı. Bu üç kurum bütününde PKK, başta belirlediği Birleşik Kürdistan amacına ulaşmak maksadıyla sistematik olarak 15 Ağustos 1984 tarihinde saldırılarına başlamış olsa bile, pratikte uzun süreli halk muharebesini 1979 tarihinden itibaren uygulamaya koydu ve en baştan özerklik ve otonomi düşüncelerini reddederek¹⁰⁴ bağımsız bir devlet kurmak maksadıyla saldırılarına başladı.

1.3. PKK Terör Örgütünün İlk Eylemleri

PKK terör örgütü, 27 Kasım 1978 senesinde resmi olarak kuruluşunun ardından, ilk olarak kendisine yayılma sahası olarak gördüğü Güneydoğu Anadolu bölgesinde aşiretlere ve diğer Kürtçü gruplara karşı yıldırı savaşı başlattı. Bu suretle, aynı bölgede ayrılıkçı faaliyetler içerisinde bulunan Özgürlük Yolu isimli örgütün yönetici kadrosunda bulunan Mustafa Çamlıbel ve KAWA'nın Siverek'teki lideri Ferit Uzun, Apocular tarafından suikastla öldürüldüler.¹⁰⁵

PKK'nın diğer Kürt örgütlerine karşı giriştiği bu eylemler Doğu ve Güneydoğu'da başlamakta olan etnik-ayrılıkçı terörün ilk adımını teşkil etti. Bunun akabinde örgüt, Türkiye Cumhuriyeti ile sıkı bağları olan bölge aşiretlerini hedef aldı ve ilk olarak Bucak ve Kırbaç

¹⁰¹ Özcan, *a.g.e.* s.181.

¹⁰² Özcan, *a.g.e.* s.182.

¹⁰³ Kaya, *a.g.e.* s. 124.

¹⁰⁴ Fikret Bila, *Hangi PKK?*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2004, s.34.

¹⁰⁵ Emin Demirel, *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.123.

aşiretlerinin ortak olarak düzenlediği iftar programına silahlı baskın yaptı.¹⁰⁶ Bu saldırı sonucunda dört kişi hayatını kaybederken AP Urfa Milletvekili Celal Bucak yaralandı.

PKK'nın Bucak ve Kırbaç aşiretlerine karşı düzenlediği kanlı saldırı akabinde bölgede köy baskınları artmaya başladı ve misilleme yapmak isteyen Bucaklar, Siverek'te Apoculara karşı saldırı başlattılar.¹⁰⁷ İftar baskınına katıldığı gerekçesiyle Mehmet Milli'nin köyü basıldı ve iki kişi öldürüldü.¹⁰⁸ Fakat bu durum, ayrılıkçı terör için yeni bir eylem metodu geliştirme düşüncesi ile sonuçlandı ve Apocular, Bucakların evine PKK imzalı bildiriler bırakarak varlıklarını resmen duyurdular.¹⁰⁹

PKK'lıların sadece Bucaklarla sınırlı bırakmadıkları tehdit bildirilerinin, örgütün kuruluşunu duyurmak maksadı taşıdığı aşikârdı. Böylece sadece doğu halkı değil, tüm Türkiye, yeni bir terör örgütü ile tanışmış oldu ve Türk basınında ilk defa PKK adıyla haber yapıldı.¹¹⁰ Bu bildirilerde PKK, açık bir şekilde amacını tarif etti ve bağımsız birleşik bir Kürdistan emeli taşıdığını belgeledi.

PKK'nın kuruluşu resmen gerçekleşmiş olsa dahi, Bucak Aşireti, tehdit bildirilerine rağmen örgüte saldırı düzenlemeye devam etti ve İsmail Hakkı Bucak önderliğindeki bir grup, iftar baskınına yardım ettikleri gerekçesiyle Arıbik Köyü'ne gece baskını yaptı.¹¹¹ Bunun sonucunda üç kişi ağır yaralanırken, altı kişi ise dağlara kaçırıldı.

Güneydoğu'da cereyan eden ilk terör vakalarının yankıları, 3 Ağustos 1979 senesinden itibaren bölge sınırlarını aşarak Ankara'ya kadar ulaştı. Olaylar, her ne kadar aşırı sol örgüt işi olarak kabul görse de¹¹² politika kanadından Apoculara karşı ilk açıklamanın yapılması uzun sürmedi. Süleyman Demirel, 2 Ağustos 1979'da: "*Apocular, Doğu'yu kasıp kavuruyor,*" diyerek, bölgede yaşanan olayları ülke içerisindeki anarşi ile özdeştiirdi.¹¹³

PKK terörünün Bucak Aşireti ile olan kan davası 20 Ağustos 1979'da rota değiştirdi ve örgüt bir polis memurunu öldürdü.¹¹⁴ Bu durum, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in kapsamlı araştırmaları sonucunda yüz yirmi dört PKK'lının yakalanmasını sağlayacak operasyonlarla sonuçlandı.

¹⁰⁶ "AP Milletvekili ve Ailesi İftar Sofrasında Tarandı", *Hürriyet*, 31 Temmuz 1979, s.1.

¹⁰⁷ "Siyasi Amaç İçin Kan Davası Kullanılıyor", *Hürriyet*, 2 Ağustos 1979, s.1.

¹⁰⁸ "Misilleme Yapan Bucak Aşireti 2 Kişiyi Öldürdü", *Milliyet*, s.1.

¹⁰⁹ "Etnik Kavga", *Hürriyet*, 2 Ağustos 1979, s.15.

¹¹⁰ "P.K.K Nedir?", *Hürriyet*, 2 Ağustos 1979, s.1.

¹¹¹ "İntikam", *Hürriyet*, 3 Ağustos 1979, s.8.

¹¹² "Urfa'da Saldırıyı Aşırı Sol Bir Örgüt Düzenledi", *Tercüman*, 1 Ağustos 1979, s.13.

¹¹³ "Demirel: Apocular Doğu'yu Kasıp Kavuruyor", *Hürriyet*, 3 Ağustos 1979, s.15.

¹¹⁴ "Apocular Doğu'yu Kasıp Kavuruyorlar", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1979, s. 15.

Abdullah Öcalan'ın direktifleriyle başlayan PKK saldırıları, görüldüğü üzere ilk olarak belirlenmiş bölgeler ile sınırlı kaldı. Bu alanlar içerisinde ayrılıkçılar, ilk olarak diğer Kürtçü yapılanmalara ve kendilerine tehdit olarak gördükleri aşiretleri hedef aldılar ve Ağustos ayının son haftasında bir polis memurunu öldürerek eylem stratejilerini değiştirdiler. Fakat örgütün, Türkiye endeksli olarak gittikçe dikkat çeken bir yapıya bürünmesi ve bölgede giderek zor durumda kalması sonucunda ilk başta Abdullah Öcalan ve ardından Kasım 1979 senesinde aralarında Kemal Pir ve Mahsun Korkmaz'ın da bulunduğu üst düzey yöneticilerin birçoğu Türkiye'yi terk ederek Suriye üzerinden Lübnan'a geçtiler.¹¹⁵ Örgüt üyeleri burada, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin kamplarına katılarak Ahmet Cibril tarafından eğitildiler.¹¹⁶

Lübnan'da kır gerillacılığı üzerine eğitim alan PKK'lılar, 1980 tarihinden itibaren tekrar Türkiye'ye giriş yapmaya başladılar ve 25 Mart 1980 tarihinde örgüt, ilk defa Türk Ordusu'na karşı silahlı eylem düzenledi ve Kasrı Konca'da üç asker şehit edildi.¹¹⁷ Dönemin Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Mardin Milletvekili Ahmet Türk'ün evinde gerçekleşen çatışma sonucunda üç PKK'lı öldürüldü.

1.4. 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi ve PKK'nın Strateji Değişikliği

12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen askeri darbe, Türkiye'deki bütün legal ve illegal kuruluşları doğrudan etkiledi. Sağ ve Sol örgütlerin eylemlerinin keskin bir şekilde durdurulması ve tüm yurttaki 6 Ekim 1980 tarihinde ilan edilen Sıkıyönetim sonucunda anarşi çıkarttığı düşünülen kitlenin büyük bir çoğunluğu 21 Kasım 1980 tarihine kadar tutuklandı.¹¹⁸ Darbeden hemen sonra yönetimi ele alan Milli Güvenlik Konseyi (MGK) yürütme yetkisi kendisinde olacak şekilde Bülent Ulusu Hükümeti'ni kurdu.

12 Eylül Darbesi, ülkedeki anarşiyi durdurduğu gibi, Güneydoğu'daki PKK terörizmini de sert bir şekilde engelledi. Öncelikle MGK, Türkiye'yi 13 Sıkıyönetim bölgesine ayırdı.¹¹⁹ Bunun sonucunda 7. Kolordu Komutanı Korgeneral Kemal Yamak; Siirt, Hakkari, Van, Urfa, Mardin, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı'na, 8. Kolordu Komutanı

¹¹⁵ Demirel, *a.g.e.* s.127.

¹¹⁶ Özdağ, *a.g.e.* s.25.

¹¹⁷ "Apocular Güvenlik Güçleri ile Çatıştı: 6 Ölü", *Hürriyet*, 26 Mart 1980, s.1.

¹¹⁸ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2014, s.218.

¹¹⁹ Selim Hüsem, *"Türkiye'de Sıkıyönetimler 1974-1983"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Bilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalı, 2019, s.136.

Korgeneral Sabri Deliç ise; Tunceli, Elazığ, Malatya, Bitlis, Bingöl ve Muş illeri Sıkıyönetim Komutanlığı'na atandılar.¹²⁰

Tüm Türkiye'de olduğu gibi, Doğu ve Güneydoğu'da da idari yönetim ordunun eline geçti ve bu gelişmenin akabinde büyük şehirlere yerleşmiş ve hücrelenmiş olan PKK mensupları, metropollerini terk ederek askeri müdahalenin ardından kırsal bölgeye çekilerek Latin Amerika Gerillacılığı metodunu benimsemeye başladılar. Bu durum, bölgede Türk Ordusu'nun antiterör operasyonları yapmasını zaruri kıldı ve lider kadrosu Suriye'de bulunan PKK, bu operasyonlar sonucunda büyük bir darbe aldı. 1.790 adet örgüt mensubu terörist faaliyetlerden dolayı tutuklanarak hapis cezasına çarptırıldı.¹²¹ Askeri müdahaleden önce Türkiye sınırları içerisinde 300 kişinin ölümüne sebep olan PKK¹²², Sıkıyönetim Komutanlığı'nın denetimleri sonucunda hareket edemez durumda kaldı.

PKK, Türkiye'nin askeri disiplini ve sert tedbirleri neticesinde dağlık bölgelere ve yurtdışına çekilme sürecini hızlandırdı. Buna müteakip örgüt, Suriye istihbarat birimi El-Muhaberat tarafından desteklenmeye devam edildi. Askeri müdahalenin üzerinden bir yıl geçmişken PKK, 16 Haziran 1981 senesinde, Türkiye'den çağırabildiği iki yüzden fazla militanı ile tarihinin ilk kongresini Lübnan'da gerçekleştirdi.¹²³

PKK, düzenlediği Birinci Kongre'de, Türkiye'de bulunan bütün militanlarını ülkeden çıkarma konusunda hüküm verdi. Bu doğrultuda bir grup Avrupa'ya iltica ederken, ikinci grup ise trenle sınır boyu seyahat ederek kaçak yollarla Suriye'ye, oradan da Lübnan'a geçiş yaptı.¹²⁴

PKK'lıların Türkiye'yi terk etmeleri, ilk aşamada askeri operasyonların devamlılığı, ikinci aşamada ise kırsal gerillacılığı düzenlemek amacıyla eğitim alma isteklerinden kaynaklıydı. Bu durumda Lübnan'da bulunan Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), 1981 senesinden itibaren bölgeye gelen PKK'lı militanların eğitimini üstlendi.

Lübnan'da eğitilen ve donatılan PKK'lılara bu süre zarfında ilk askeri müdahale İsrail Ordusu tarafından yapıldı. 1982 senesinin Haziran ayında İsrail Kuvvetlerinin Güney Lübnan

¹²⁰ M. Zafer Üskül, *Bildirileriyle 12 Eylül 1980 Dönemi Sıkıyönetimi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2018, s.9.

¹²¹ Özdağ, a.g.e. s.26.

¹²² Ümit Özdağ, *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, Kripto Kitaplar, Ankara, 2009, s.22.

¹²³ Özdağ, *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, s.23.

¹²⁴ Özcan, a.g.e. s.88.

operasyonu sırasında FKÖ'lü militanlara yardım eden on bir PKK'lı öldürüldü.¹²⁵ Yine aynı operasyonda sağ ele geçirilen on üç PKK'lı ise İsrail Devleti tarafından sorgulanarak örgütün içyüzü hakkında somut verilere ulaşıldı.

PKK'nın, İsrail tarafından operasyona maruz kalmasını seyreden zaman diliminde örgüt, İkinci Kongresi'ni 20-25 Ağustos 1982 tarihinde Lübnan'da gerçekleştirdi.¹²⁶ Bu kongrede PKK, alan darlığını bahane göstererek Kuzey Irak'a yerleşme kararı aldı. Vakıa söz konusu bölgeye yerleşme fikri daha 1981 senesinde ortaya atılmış ve PKK'yı temsilen Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad, Barzani ile temaslarda bulunarak PKK'lı militanların bölgeye yerleşmelerine dair izinleri almıştı. İkinci Kongre'de ise bu durum resmîlik kazandı ve İran'ın desteği ile PKK'lı gruplar Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) kamplarına 1983 senesi itibarıyla giriş yaptılar.¹²⁷

PKK terör örgütü, Kuzey Irak'a yerleşmeye koyulduktan hemen sonra, silahlı propaganda yapmak maksadıyla militanlarını tekrar Türkiye'ye sokmaya başladı. Devrimci şiddet olarak açıklanacak olan terörizmin ikinci evresinde örgüt, tamamen kır terörizmine evirildi. Öncelikle eylem yapılacak saha isimlendirildi ve örgütün diliyle *Botan* eyaleti oluşturuldu. Botan, PKK için Türkiye'deki eylem merkezi olarak belirlendi.¹²⁸ Söz konusu alan, Şırnak, Batman, Hakkari, Van-Çatak-Bahçeşaray-Gevaş, Siirt ve Mardin'i kapsayan büyük bir bölgeydi.

PKK, Botan eyaletini oluşturup bölgeye sızma gerçekleştirdikten sonra hemen silahlı eylemlere başlamadı. Öncelikle bölge halkı üzerinde propaganda yaparak örgüt lehine sempatican toplama yoluna gitti. Bununla beraber Lübnan'da eğitim alan birçok milis, Türkiye sınırları içerisinde keşif hareketlerine giriştiler. Saklanacak, baskın yapılacak ve mühimmat yedeklenecek yerler keşfedildi. Bu amaçla, bölgenin kontrolü sağlanmaya çalışıldı ve Bölge Hazırlık Komitesi ismiyle yöre halkına hitap edecek yapılar meydana getirildi.

Bölge Hazırlık Komitesi, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da bulunan Şırnak, Siirt, Bingöl, Muş, Diyarbakır, Van, Hakkari, Mardin, Adıyaman, Elazığ ve Tunceli şehirlerine ve bu şehirlerin Lice, Mutki, Hizan, Eruh, Silopi, Sason, Dicle ve Varto gibi ilçelerine sızarak halka propaganda uygulamaya koyuldular. Bununla beraber 1983 yılının son aylarında silahlı propaganda amacıyla seçilen Botan'da devrimci şiddetin teorik temelleri belirlendi.

¹²⁵ Ümit Özdağ, *Türkiye Kuzey Irak ve PKK Bir Gayrinizami Savaşın Anatomisi*, ASAM Yayınları, Ankara, 1999, s.34.

¹²⁶ Özcan, a.g.e. s.88.

¹²⁷ Özcan, a.g.e. s.90.

¹²⁸ Engin Alan, *Terör-PKK 40 Yıllık İhanet*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2016, s.23.

PKK terör örgütü, sızma gerçekleştirdiği bölgeyi, kendi nazarında tekrar üç bölgeye ayırdı. Mahsun Korkmaz'ın başını çektiği 14 Temmuz Silahlı Propaganda Birliği Şırnak merkez olmak üzere Beytülşebap-Eruh-Pervari üçgeninde, Bingöllü Ali'nin bulunduğu 21 Mart Silahlı Propaganda Birliği Şemdinli-Hakkari illerinde, Terzi Cemal yönetimindeki üçüncü kol olan 18 Mayıs Silahlı Propaganda Birliği ise Van'da keşif, propaganda ve gözlem faaliyetlerinde bulunmaya başladı.¹²⁹ Bu üç kol, kış mevsiminin gelmesi üzerine bulundukları bölgeyi terk ederek Mesud Barzani idaresindeki Kuzey Irak kamplarına geri döndüler.

PKK'nın 12 Eylül 1980'den itibaren sistemli olarak geri çekildiği Türkiye topraklarına geri dönüşü 1984 Şubat ayından itibaren hız kazandı. Aynı tarihte Abdullah Öcalan, keşif sonucunda PKK'ya Haziran ayından itibaren silahlı saldırıya geçiş konusunda talimat verdi ve bahar mevsiminden itibaren Kuzey Irak'ta toplanan ayrılıkçı örgüt üyeleri, teçhizatlı bir şekilde Türkiye'ye giriş yapmaya başladılar. İlk aşamada örgüt, silahlı gücünü duyurma amacı taşıyordu. Bu suretle, terörist başı Abdullah Öcalan'ın direktifinin tersinde PKK'nın sistemli terör eylemleri Haziran yerine Ağustos ayına sarkıtıldı ve 15 Ağustos 1984'te Mahsun Korkmaz'ın başında bulunduğu 14 Temmuz Silahlı Propaganda Birliği Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı'na silahlı baskın düzenledi.¹³⁰

1.5. Turgut Özal İktidarında Bölücü Terör (14.08.1984-31.10.1989)

15 Ağustos 1984 tarihinde meydana gelen Eruh saldırısı, PKK'nın gerçekleştirdiği ilk sistemli terör eylemi oldu. Bu saldırının sonucunda bir asker şehit olurken, on iki asker ise yaralandı.¹³¹ Aynı gün yapılan ikinci ve üçüncü saldırılarda ise Şemdinli'de bulunan Jandarma Gazinosu hedef alındı.¹³² Bu terör eyleminde ise üç asker zarar gördü.

Eruh ve Şemdinli saldırılarının akabinde Türk Ordusu, ayrılıkçı saldırganlara karşı ilk operasyonunu gerçekleştirdi.¹³³ Dönemin İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Mehmet Bayruk ve Emniyet Genel Müdürü Saffet Bedük, olayın ardından Eruh ve Şemdinli'de incelemelerde bulunarak vakayı tetkik ettiler. Anlaşılacağı üzere söz konusu baskın devlet nezdinde 12 Eylül sürecindeki anarşiye benzetildi.

PKK'nın gerçekleştirdiği Eruh ve Şemdinli saldırıları, ilk aşamada devlet nezdinde büyük bir yankı uyandırmadı. Zamanın Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ, eşkıya diyerek

¹²⁹ Özcan, a.g.e. s.93.

¹³⁰ Ali İhsan Gürcihan, *Devletin Kayıp Kitabı Türkiye'nin Terörle Bitmeyen Sınavı*, Galeati Yayıncılık, Ankara, 2017, s.26.

¹³¹ "Ayrılıkçılar Saldırdı: 1 Şehit, 12 Yaralı", *Milliyet*, 18 Ağustos 1984, s.1.

¹³² "Ayrılıkçı Grupların Saldırısı: 1 Er Şehit", *Cumhuriyet*, 18 Ağustos 1984, s.8.

¹³³ "Saldirganlar Çembere Alındı", *Milliyet*, 20 Ağustos 1984, s.6.

tanımladığı PKK'ya karşı halkı huzurlu olmaya davet etti.¹³⁴ Hemen ardından yanında İkinci Ordu Komutanı Korgeneral Adnan Doğu, Yedinci Kolordu Komutanı Kaya Yazgan olduğu halde Yüksekova'ya gidip incelemelerde bulundu. Dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren ise, 30 Ağustos 1984 senesindeki Zafer Bayramı konuşmasında, örgütü çapulcu olarak niteleyerek Silahlı Kuvvetlerin gerekeni yapacağını belirtti.¹³⁵

PKK'nın ilk sistematik eylemini gerçekleştirdiği Eruh ve Şemdinli baskınları sonucunda başlatılan operasyonlar kısa sürede sonuçlandırıldı ve baskına katıldığı belirlenen otuz beş kişi yakalanıp gözaltına alındı.¹³⁶ Aşırı sol örgüt olarak tanımlanan PKK'ya karşı yapılan bu operasyonu bizzat idare eden Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ, Eruh baskınından tam dokuz gün sonra bölgede asayişin tekrar sağlandığını duyurdu.¹³⁷

PKK'ya karşı ilk yapılan operasyon, siyasi arenada büyük bir yankı uyandırmasa dahi, Türk Ordusu, doğrudan kendisine yöneltilen bu saldırıya karşı operasyonlarına devam etti. 30 Ağustos 1984'te *Dar Amaçlı Operasyonun İkinci Ana Harekâtı* başladı.¹³⁸ Bu bağlamda bölgede 70 tane daha militan yakalandı ve 3 Eylül 1984 senesine kadar operasyonlara devam edildi. Bu süre zarfında yakın muharebelerin yaşandığı Dar Amaçlı Operasyon'da iki asker şehit oldu.¹³⁹

Türk Ordusu, Eruh-Şemdinli baskınlarının ardından gerçekleştirdiği operasyon ve gözaltılarla beraber, örgütü tamamen ortadan kaldırmayı hedefledi. Vakıa PKK, 12 Eylül dönemi sol örgütleri ile aynı düzlemde görüldü ve tecrübeli olan ordu, bölge halkının tekrar kargaşa ve düzensizliğe düşmesini engellemeyi amaçladı. Buna ilaveten, PKK'nın Siirt-Van-Hakkari bölgesine iki yüz militanını yerleştirerek eylem programı oluşturması da, bölge güvenliğini tehdit eder haldeydi.¹⁴⁰ Bu maksatla bölgede örgüte karşı büyük bir hukuksal hareket de başlatıldı ve Eylül ayının ikinci haftasında, Eruh-Şemdinli baskınından sorumlu tutulan 263 kişi yakalandı.¹⁴¹

Türk Ordusu'nun, 15 Ağustos'tan itibaren gerçekleştirdiği operasyonlar, PKK terörünün yayılmasını durdurmak ve bölge halkının etnik olarak Türkiye'den koparılmasını önlemeye yönelikti. Bu sebeple ordu, askeri hareketine devam ederken, aynı şekilde ülkeye

¹³⁴ “Orgeneral Üruğ: Devlet Eşkiyaya Pabuç Bırakmaz”, *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1984, s.8.

¹³⁵ “Evren: Çapulcu Dersini Alacak”, *Cumhuriyet*, 30 Ağustos 1984, s.1.

¹³⁶ “35 Militan Ele Geçirildi”, *Milliyet*, 21 Ağustos 1984, s.1.

¹³⁷ “Üruğ: Asayiş Sağlandı”, *Milliyet*, 24 Ağustos 1984, s.10.

¹³⁸ “Eşkiyanın Başı Apo'nun Öldürüldüğü Öne Sürüldü”, *Milliyet*, 30 Ağustos 1984, s.7.

¹³⁹ İki Erimiz Şehit Oldu, *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1984, s.1.

¹⁴⁰ Özdağ, *Türkiye'de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK*, s.34.

¹⁴¹ “Güneydoğu'da 263 Kişi Gözaltında”, *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1984, s.1.

karşı sızma hareketlerini de engelleme yoluna gitti. Bu suretle Kuzey Irak sınırında geniş manevralar gerçekleştirildi.

PKK'ya karşı yapılan hareket, kısa süre içerisinde bölgeye büyük oranda asayiş getirse dahi, terörü tam olarak bitirmedi. Ekim ayının ilk haftası PKK, askere karşı ilk defa pusu yöntemini kullandı ve Şemdinli-Yaylapınar yolunda biri yüzbaşı olmak üzere üç asker öldü.¹⁴² Bu olay, askeri kanadın tepkisini çektiği kadar, o sırada Muş'ta olan Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in de gündemine girdi. Halka hitap eden Evren, terör örgütünün eylemlerine katılanlara karşı idamı kullanabileceklerini beyan etti.¹⁴³ Bununla birlikte PKK'nın yapısı ile de alakalı olarak Hakkâri gezisi sırasında konuşan Kenan Evren, terörün dış kaynaklı olduğunu, bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı silahlı saldırıya geçtiklerini söyledi.¹⁴⁴ Üç askerin şehit edildiği olay ise, ayrılıkçı sol hareket olarak nitelendirildi.¹⁴⁵

PKK'nın üç askerin ölümüyle sonuçlanan saldırısı, Türkiye'de koruculuk sisteminin de temelini atılmasına olanak sağladı. Mustafa Kemal Atatürk döneminde yürürlüğe giren İzale-i Şekavet Kanunu gereğince bölge halkına, teröre karşı koyabilmesi maksadıyla silah dağıtılmasına karar verildi.¹⁴⁶

Üç askerin öldürülmesi ile sonuçlanan PKK eyleminin ardından, Eruh baskınından itibaren sessizliğini koruyan dönemin Başbakanı Turgut Özal da, Anavatan Partisi (ANAP) Malazgirt İlçe Kongresi'nde ilk defa terör örgütü hakkında konuştu. Özal, tıpkı Kenan Evren gibi örgütün dış bağlantılarına gönderme yaparak bölücülerin gerekli cevabı alacaklarını belirtti.¹⁴⁷ Daha sonra Malazgirt'ten Şırnak ve Hakkâri'ye geçen Turgut Özal, PKK terörünün eylem sahası ilan ettiği bölgeyi gezdi.

Ordunun ve politikacıların PKK terörüne karşı harekete geçmesi ve bölge ziyaretleri başta olmak üzere teröre karşı duruş sergilemeleri, Güneydoğu halkının nazarında olumlu sonuçlar doğursa dahi, PKK'lıların sindirilmesi için yeterli olmadı. 10 Ekim 1984 tarihinde, operasyona giden bir askeri araca PKK'lılar tarafından Çukurca'da pusu kuruldu.¹⁴⁸ Bunun

¹⁴² "Hainler Üç Askerimizi Şehit Etti: Uslandı", *Milliyet*, 4 Ekim 1984, s.1.

¹⁴³ "Eşkiyayı Asmayıp Besleyelim mi?", *Milliyet*, 4 Ekim 1984, s.7.

¹⁴⁴ "Teröristler İki Komşudan Geliyor", *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1984, s.8.

¹⁴⁵ "Üç Askerimizi Şehit Ettiler", *Cumhuriyet*, 4 Ekim 1984, s.1.

¹⁴⁶ "Hassas Bölgelerde Bazı Kişilere Silah Dağıtılacak", *Cumhuriyet*, 4 Ekim 1984, s.1.

¹⁴⁷ "Özal: Bir Avuç Hain Gerekli Dersi Alacak", *Cumhuriyet*, 8 Ekim 1984, s.1.

¹⁴⁸ "Azdılar", *Milliyet*, 11 Ekim 1984, s.1.

sonucunda sekiz asker şehit oldu. Aynı gün Beytüşşebap İlçe Jandarma Bölük Komutanı Yüzbaşı Yalçın Aydın da aracında seyir halindeyken pusuya düşürülerek katledildi.¹⁴⁹

Sekiz askerin ve bir ilçe jandarma komutanının şehit edilmesi, Ankara’da büyük bir yankı uyandırır da, Başbakan Turgut Özal, heyecana gerek olmadığını belirterek olayların büyütülmesinin önüne geçmeye çalıştı.¹⁵⁰ Aynı günlerde ise Ordu, operasyonlarına devam ederek Adıyaman’da iki PKK’lı teröristi etkisiz hala getirdi. Bununla sınırlı kalmayarak Türk Devleti, köylerin silahlandırılmasına paralel olarak altı terör önlemi daha alma yoluna gitti. Bunlar, köylünün silahlandırılması, tehlike arz eden köylerin boşaltılması, İran ve Irak’a terör operasyonu yapılması, Güneydoğu’da istihbaratın kuvvetlendirilmesi, tampon bölge oluşturulması ve polislerden oluşacak özel timlerin devreye sokulmasıydı.¹⁵¹ Bu önlemler, PKK’ya karşı yapılan ilk strateji olma özelliğini taşıdı. Yine aynı şekilde Çukurca eyleminden sonra PKK, bir iç güvenlik meselesi halini aldı ve hakkında daha geniş araştırmalar yapılması elzem oldu. İlk olarak, PKK terör örgütünün kendi taktiksel manevraları üzerinde duruldu. Kır gerillacılığı üzerinden ilerleyen etnik terörün bir gayrinizamî harp olduğu kabul edildi.

PKK’ya karşı alınan önlemlerin en dikkat çekenini ise dönemin Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu’nun Saddam Hüseyin ile görüşmek için Irak’a gitmesiydi. Halefoğlu, yanında Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Necdet Öztoran olduğu halde 15 Ekim 1984’te Irak’ın başkenti Bağdat’a gitti.¹⁵² Aynı gün, Çukurca saldırısını düzenleyen yedi kişi de yakalandı.¹⁵³

1.5.1. Güneş Harekâtı ve Terörün Tırmanışı

Şemdinli-Eruh ve Çukurca saldırılarının gerçekleşmesi ve 12 Eylül 1980 ihtilalinin ardından tekrar başlayan anarşiye yönelik olmak üzere, Vahit Halefoğlu’nun Bağdat ziyaretinin akabinde Türk Ordusu, PKK’ya karşı aldığı önlemlerden bir tanesi olan kara harekâtını gündeme getirdi ve etnik-bölücü teröre karşı bu düzlemde 17 Ekim 1984 tarihinde *Güneş Harekâtı* başlatıldı.¹⁵⁴

Güneş Harekâtı, ilk aşamada Tunceli ve Hakkari sınırları içerisinde gerçekleştirildi ve operasyonun ilk gününde on terörist öldürülürken yüz kişi de gözaltına alındı.¹⁵⁵

¹⁴⁹ “Bir Şehit Daha: Yüzbaşı Yalçın”, *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1984, s.1.

¹⁵⁰ “Özal: Tedbir Alınmıştır Heyecana Gerek Yok”, *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1984, s.1.

¹⁵¹ “Önlemler”, *Milliyet*, 13 Ekim 1984, s.1.

¹⁵² “Halefoğlu Irak’ta”, *Cumhuriyet*, 15 Ekim 1984, s.1.

¹⁵³ “İşte Bir Hain Daha”, *Milliyet*, 16 Ekim 1984, s.1.

¹⁵⁴ “Türkiye-Irak Sınırında Operasyon: Güneş Harekâtı”, *Cumhuriyet*, 17 Ekim 1984, s.1.

¹⁵⁵ “Özal Heyecan İstemiyor”, *Cumhuriyet*, 18 Ekim 1984, s.1.

Güneş Harekâtı, Irak'ın kuzeyine yönelik gerçekleştirilme maksadı taşısa dahi Türk ordusu Irak sınırını geçmedi. Komşu Orta Doğu ülkelerinden Irak ve Suriye'de yuvalanmış PKK'ya karşı sınır ötesi operasyonun yapılabilmesi için, ilk aşamada içeride güvenliğin sağlanması gerekliliğinin sonucunda hareket, Irak hududundaki Türk illeri ile sınırlı kaldı.

17-25 Ekim tarihleri arasında süren Güneş Harekatı sonucunda Güneydoğu'da 15 Ağustos 1984'ten beri var olan geçici huzursuzluk ortadan kaldırıldı ve hareketin dışında PKK'ya karşı alınan önlemlerden bir diğeri olan köylüye silah dağıtım politikası devreye sokuldu.¹⁵⁶ Buna göre, Hakkâri'de Korucu olan genç nüfusa köylerin güvenliğini sağlamak maksadıyla G-1 markalı silahlar dağıtılmaya başlandı.

Türk Devleti'nin bölgeyi boşaltmak yerine köylüye silah yardımı yapmasının ana sebebi, bölge halkının PKK'ya ilk aşamada destek vermemesinden kaynaklıydı. Özellikle Eruh baskınının ardından Silahlı Kuvvetlerin sert tepkisi, bölge halkının devletten yana olmasının en büyük sebeplerinden bir tanesiydi.¹⁵⁷ Aynı şekilde halk, orduya yardımlarda da bulunuyordu. Bu durumda bölgedeki yurttaşı silahlandırmanın kısa vadede bir zararı yoktu. Fakat PKK, yapısının gerektirdiği gibi bir terör örgütüydü ve bölge halkına nüfuz edemedikçe yöntemini sertleştirdi. Hem halkı asker ile örgüt arasında seçim yapmaya zorlamak hem nüfuz etmek hem de destek bulmak maksadıyla sivil vatandaşları hedef aldı ve Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Karageçit Köyü'ne gece baskını düzenleyerek dördü çocuk olmak üzere dokuz sivil vatandaşı evlerinde katletti.¹⁵⁸

Karageçit Katliamı, PKK'nın ilk köy baskını olarak tanımlandı. Özellikle başta askerler olmak üzere güvenlik kuvvetleri ve siyasetçiler dışında sivillerin hedef alınması PKK'yı bir terör örgütü olarak görmeye kâfiydi. Vakıa modern anlamda terörizm ve gerillacılığı birbirinden ayıran en önemli etken sivillerin hedef alınmasıydı. PKK, siyasi amaçla gerçekleştirdiği Bucaklar baskınında da bunu tescillemiş, aynı şekilde Karageçit Katliamı ile de yöntemini ortaya koymuştu.

Karageçit Katliamı'nı gerçekleştiren grubun önderi Mustafa Çimen, 19 Aralık tarihinde sıkı bir takip sonucunda ele geçirildi.¹⁵⁹ Kendisi, eylemi doğrudan kabul etti.

PKK'nın Karageçit Katliamı, uzun bir süre boyunca örgütün stratejisinin temelini oluşturdu. Kendisine destek vermeyen halkı sindirerek amacına ulaşmaya karar veren PKK,

¹⁵⁶ “Sınırdaki Koruculara Silah Dağıtılıyor”, *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1984, s.7.

¹⁵⁷ Özdağ, *Türkiye’de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK*, S.36.

¹⁵⁸ “Eruh’ta Terörün Vahşeti: 9 Ölü”, *Cumhuriyet*, 10 Kasım 1984, s.1. (Bkz: Ek-3)

¹⁵⁹ Özdağ, *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, s.33.

giderek politik bir hal almaya başladı ve terör durmadan şiddetlendi. Etnik-bölücü terör sebebiyle 1984'te yirmi altı güvenlik görevlisi hayatını kaybederken kırk üç sivil de öldü. Bu süre zarfında ise yirmi sekiz PKK militanı da operasyonlar sonucunda etkisiz hale getirildi.¹⁶⁰

PKK terörünün sistematik eylemini ilk defa gerçekleştirdiği 1984 senesinin sonuna gelindiği vakit hükümet de etnik faaliyetleri yakın izlemeye aldı. 1985 senesinin başından itibaren bölücü örgüte karşı ilk tutuklamalar gerçekleşmeye başladı.¹⁶¹ Söz konusu tutuklamaların ardından Sıkıyönetim Mahkemelerinin yargılamaları, PKK'nın da içyüzünü ortaya çıkardı. Buna göre, Suriye, Irak, İran ve Lübnan'da faaliyet gösteren örgütün, Avrupalı devletler tarafından da desteklendiği tezi ortaya atıldı.

Otuz kişinin idamla yargılandığı Güneydoğu Davası sonucunda yirmi iki örgüt mensubuna idam cezası verildi.¹⁶²

Terör örgütüne karşı yargı yoluyla üretilen çözümler, yine de PKK'nın durdurulması için kesin sonuç ortaya koymadı. Vakıa İçişleri Bakanlığı yayınladığı raporda terörün kırsal kesime kaydırıldığını belirtti.¹⁶³ Bu durumda, kır gerillacılığı uygulayan örgütün sadece şehir yapılanması ile mücadele etmek mantıksızdı. Hal bu, Türk Ordusu yaylalar ve mezarlar başta olmak üzere kendi harekâtına devam etti ve Siirt'e bağlı Sason ilçesinde uygulanan devriye sırasında PKK'lılarla sıcak temas sağlandı. Bunun sonucunda sekiz terörist etkisiz hale getirildi.¹⁶⁴

Türk Devleti'nin etnik teröre karşı Eruh baskınından beri gösterdiği güçlü mukavemet, PKK'nın da hedef değiştirmesine sebep oldu ve örgüt Şırnak'ta yurttaşlara sağlık kontrolü yapan sağlık ekibine pusu attı.¹⁶⁵ Şırnak Kaymakamı Halil Uymaz'ın da yaralandığı olayda ikisi doktor olmak üzere beş kişi şehit oldu.¹⁶⁶ Bu pusunun ardından da 2 Mayıs 1985 senesinde Bitlis'in Mutki ilçesindeki Geyikpınar Köyü'nde çıkan çatışmada beş asker şehit edildi.¹⁶⁷

Mutki olayı akabinde PKK'nın kır bölgelerine yerleşmeye çalışması, bu plan doğrultusunda da vur-kaç yaparak eylem tarzı oluşturması bölgenin asayişini için büyük bir tehlike arz etti. Bu sebeple ordu, PKK'ya yönelik operasyonlarını arttırdı. İlk olarak Eruh'ta

¹⁶⁰ Alptekin, *a.g.e.* s.75.

¹⁶¹ "30 İdamlı Güneydoğu Olayları Davası Başladı", *Cumhuriyet*, 21 Ocak 1985, s.1.

¹⁶² "22 İdam", *Hürriyet*, 20 Şubat 1985, s.1.

¹⁶³ "Örgüt Faaliyetleri Kırsal Kesime Kaydı", *Hürriyet*, 18 Ocak 1985, s.3.

¹⁶⁴ "8 Bölücü Çete Üyesi Ölü Ele Geçirildi", *Milliyet*, 11 Mart 1985, s.6.

¹⁶⁵ "Sağlık Ekibine Yaylım Ateşi: 5 Ölü", *Hürriyet*, 5 Nisan 1985, s.1.

¹⁶⁶ "Şırnak'ta Pusu: 5 Şehit", *Cumhuriyet*, 5 Nisan 1985, s.1.

¹⁶⁷ "2 Astsubay ile 3 Erimiz Şehit Edildi", *Milliyet*, 3 Mayıs 1985, s.14.

dört terörist öldürüldü.¹⁶⁸ Devam eden süreçte, tespit edilen üç yüz PKK'lı gruptan, 1984 senesinden beri yüz otuz beş tanesinin ele geçirildiği açıklandı.¹⁶⁹ Daha sonra Çemişkezek'te iki PKK'lı daha öldürülürken, Suriye sınırından yurda giriş yapmaya çalışan üç PKK'lı yakalandı.¹⁷⁰

PKK'ya karşı Türkiye Cumhuriyeti'nin tavrı sertleşirken, dönemin İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut da, Güneydoğu'da bir gerilla savaşı verildiğini ifade etti.¹⁷¹ Bölgede özel timlerin de kullanıldığını belirten Akbulut, her türlü önlemin alındığını da halka bildirdi.

Yıldırım Akbulut'un bahsettiği tedbir ve mücadele, 1985 senesinde gerçekten PKK'ya büyük bir darbe vurdu. Mayıs ayının son haftasında beş PKK'lı daha güvenlik güçleri tarafından öldürüldü.¹⁷² Bununla beraber, on ay içerisinde toplam altmış beş PKK'lı öldürülerek ele geçirilmiş oldu.¹⁷³

Devletin terör örgütüne karşı aldığı önlemler 1985 senesi içerisinde sadece operasyonlarla sınırlı kalmadı. Irak sınırı boyunca ışıklandırma amacıyla fenerler dikildi ve operasyon bölgesindeki karayolları düzeltildi.

Türk Ordusu'nun operasyonlar ile aldığı önlemler, PKK terörünü kesinlikle sonlandırmaya yönelikti. Filhakika, Doğu'da gerçekleştirilen operasyonların tamamı, kendisine gerilla yöntemini benimseyen bir örgütle mücadele için üst düzey kabiliyete sahipti. Özellikle kırlara çekilmiş olan PKK'nın saklanabileceği yerlere nokta operasyonlar gerçekleştirildi.¹⁷⁴ Burada, terör örgütünün temel ihtiyaçlarına büyük bir darbe indirildi. Böylece 1982-83 senelerinde keşif amaçlı Türkiye'ye sızan PKK'lıların belirledikleri barınaklar imha edilmiş oldu. Buna rağmen, geniş bir üçgen içerisinde faaliyet gösteren örgüt, Şirvan'da girdiği silahlı karşı koymada üç askeri şehit etti.¹⁷⁵ Çatışma esnasında üç militan da öldürüldü.

PKK terörüne karşı özellikle Eruh baskınının yıldönümüne kadar etkin bir şekilde mücadele edildiği görülmektedir. İki ay içerisinde toplam yirmi üç PKK'lı öldürülürken, Ağustos ayının başında İran sınırından Türkiye'ye sızmaya çalışan on bir örgüt üyesi

¹⁶⁸ "4 Çete Üyesi Ölü Olarak Ele Geçti", *Milliyet*, 12 Mayıs 1985, s.7.

¹⁶⁹ "Hainlere Son Darbeler", *Hürriyet*, 13 Mayıs 1985, s.1.

¹⁷⁰ "Eşkiya Avı", *Milliyet*, 18 Mayıs 1985, s.1.

¹⁷¹ "Doğu'da İşin Sonuna Geldik", *Milliyet*, 23 Mayıs 1985, s.8.

¹⁷² "5 Hain Daha Cezasını Buldu", *Hürriyet*, 23 Mayıs 1985, s.1.

¹⁷³ "Güneydoğu'da 88 Kurban", *Milliyet*, 25 Mayıs 1985, s.3.

¹⁷⁴ "Apocularda Baskın", *Milliyet*, 6 Haziran 1985, s.1.

¹⁷⁵ "3 Hain Daha Cezasını Buldu", *Hürriyet*, 10 Haziran 1985, s.1.

yakalandı.¹⁷⁶ Buna müteakip aynı hafta içerisinde PKK, Sason'da ikinci kez askeri araca saldırı düzenledi ve beş asker şehit oldu.¹⁷⁷

1985'in Ağustos ayı itibariyle PKK ile mücadelede verilen zayıfın da bir yıllık bilançosu ortaya çıktı. Bir sene içerisinde elli altı güvenlik görevlisi hayatını kaybederken, altmış üç sivil de öldü. Buna ilaveten üç yüz dokuz militan yakalanırken doksan yedi PKK'lı da ölü ele geçirildi.¹⁷⁸

Ağustos ayı, PKK'nın kuruluşunu ilan ettiği sene dahi olsa da aynı yıl örgüt, ikinci defa köy baskını yaparak operasyonlara karşı misilleme yoluna girdi. 5 Ağustos 1985'te, Van'ın Çatak İlçesi'ne bağlı Konalga Köyü PKK'lılar tarafından basıldı ve altısı çocuk on kişi katledildi.¹⁷⁹

PKK'nın giderek gündeme oturması ve operasyonlara rağmen pusu ve köy katliamlarına devam etmesi, örgütün basın nezdinde de dikkat çekmesine sebep oldu. Bu nedenle dönemin Milliyet Muhabiri Savaş Ay, gazetesinde bir yazı dizisi hazırlamak maksadıyla PKK'nın İran'da bulunan kamplarına gitti.¹⁸⁰ Burada edinilen bilgiler ışığında PKK'nın nasıl bir strateji izlediği daha açık bir şekilde ortaya çıktı. Habere göre PKK, 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi ardından bölge halkının gömdüğü silahları ele geçirmiş ve örgütün deposuna katmıştı. Bununla beraber Güneydoğu'daki işsiz gençleri saflarına para vaadiyle katan örgüt, güçlü bir otorite kurmak maksadıyla öldürdüğü sivillerin fotoğraflarını çekerek yöre halkına göstermekteydi.

Yazı dizisinin ikinci bölümünde ise daha çok PKK'lıların eylem yöntemleri üzerinde duruldu. Bununla birlikte örgütün Avrupa uzantısının da var olduğu Savaş Ay'a röportaj veren PKK'lılar tarafından belirtildi.

Yazı dizisinin üçüncü bölümünde ise Türkiye'ye giriş yollarını tarif eden örgüt üyeleri, verdikleri ifadelerde İran'dan gelen PKK'lıların Şemdinli'den, Irak'tan gelenlerinin Silopi ve Çukurca'dan yurda giriş yaptıklarını belirttiler.¹⁸¹

Tıpkı Milliyet Gazetesi gibi, dönemin önemli gazetelerinden Hürriyet Gazetesi de kısa zaman içerisinde PKK ile alakalı özel haber oluşturdu. Eylül ayının üçüncü haftası, PKK'nın

¹⁷⁶ "Silahlı 11 Hain Kısıkvrak Yakalandı", *Hürriyet*, 3 Ağustos 1985, s.1.

¹⁷⁷ "5 Şehit", *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1985, s.1.

¹⁷⁸ "Güneş Harekâtı 1. Yılımı Doldurdu", *Cumhuriyet*, 17 Ağustos 1985, s.1.

¹⁷⁹ "Hain Vahşeti", *Hürriyet*, 17 Ağustos 1985, s.13.

¹⁸⁰ "Milliyet Eşkıyanın Karargâhında", *Milliyet*, 18 Ağustos 1985, s.2.

¹⁸¹ "Nasıl Sızıyorlar", *Milliyet*, 20 Ağustos 1985, s.1.

Irak'taki kamplarını ziyaret eden Talat Polat, özellikle Zaho isminin verildiği bölgede yuvalanmış PKK'lıların amacının Güneydoğu'yu 12 Eylül 1980 öncesine çevirerek birleşik komünist Kürdistan devleti kurmak olduğunu belirtti.¹⁸² Aynı haberde PKK'nın kamplarının tam olarak mevkisini de paylaşan Talat Polat'ın ifade ettiğine göre, PKK'nın yuvalandığı iki adet kamp, Çukurca paralelinde, Türk sınırına 20 metre bir mesafede bulunuyordu. Bu kampın ismi Lak-1 idi. İkinci kamp ise, Türkiye-İran sınırına on sekiz metrede olan Mekteb-i Siyasi olarak anılan kamptı. Söz konusu yerlerde otuz-kırk arası militan eğitim görmekteydi.

Talat Polat'ın kampta eğitim gören militanların sayısına ilişkin verdiği bilgi, kuvvetle muhtemel doğrudur. PKK'nın askeri kolu ARGK'nın savaş düzenine göre PKK'lıların en küçük mangası en fazla on bir kişiden meydana gelirdi.¹⁸³ Bu mangalardan üç tanesi birleşerek takım olurlar, üç takım da daha sonra bir araya gelip gerilla bölüğünü oluştururlardı. Türk ordusunun PKK'ya karşı kırsalda düzenlediği operasyonlarda aynı anda ele geçen veyahut öldürülen örgüt üyelerinin sayısı 1985 sonuna kadar kırkı geçmedi. Bu suretle, hem Lak-1 hem de Mekteb-i Siyasi kamplarında kırk adet örgütçü olduğu bilgisi doğrulanıyordu.

1.5.2. Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı'nın Kuruluşu

PKK terör örgütünün bütün operasyonlara rağmen yine de köy katliamları gerçekleştirmesi, devleti farklı adımlar atmaya yöneltti. Bu doğrultuda Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir şekilde Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı kuruldu.¹⁸⁴ Söz konusu yapının, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) ve Dışişleri Bakanlığı ile ortak bir şekilde çalışma yapacağı duyuruldu fakat Başkanlık, ancak 1986 senesinin yılbaşında faaliyete geçebildi.

Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı, kendi içerisinde altı farklı şubeye ayrıldı. Haberleşme ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü, ASALA ve Diğer Örgütler Şube Müdürlüğü, Bölücü Faaliyetler Şube Müdürlüğü, Aşırı Sağ Faaliyetler Şube Müdürlüğü, Aşırı Sol Faaliyetler Şube Müdürlüğü ve Harekât Şube Müdürlüğü olarak belirlenen birimler, kendi içlerinde farklı güvenlik meselelerine eğildiler. Bunların içerisindeki Bölücü Faaliyetler Şube Müdürlüğü, yurtiçi faaliyetler adı altında başta PKK olmak üzere KAWA, TIKKO, YEKBUN gibi Kürtçü terör örgütleri ile mücadele edecek olan birimi oluşturdular.

¹⁸² "Lanetli Kamp", *Hürriyet*, 10 Eylül 1985, s.17.

¹⁸³ İmset, *a.g.e.* s.192.

¹⁸⁴ "Teröre Karşı Yeni Örgüt", *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1985, s.1.

1.5.3. PKK Terörünün 1986 Senesi Faaliyetleri

PKK terörü, terörün doğası gereği bütün önlemlere rağmen eylemlerine devam etti. 25 Eylül 1985'te Diyarbakır-Lice'de askeri araca saldırı düzenleyen örgüt, beş askeri şehit etti.¹⁸⁵ Bu eylemin akabinde Van'da, PKK itirafçısı Müslüm Öztürk'ün verdiği bilgiler doğrultusunda düzenlenen operasyonlar sonucunda elli dört örgüt mensubu yakalandı.¹⁸⁶ Fakat bu durum akabinde PKK, Çukurca'da Andıç-Serin Jandarma Karakolu'na baskın düzenledi ve dokuz asker şehit oldu.¹⁸⁷ Bu baskınla beraber on dört ay içerisinde PKK terörüne kurban giden askerlerin sayısı yetmiş üçe yükseldi.¹⁸⁸

Çukurca baskını sonrası yeterli güvenlik önlemlerinin alınmadığına kanaat getiren İçişleri Bakanlığı, Ekim ayının sonunda yeni tedbirler alma yoluna gitti. Dönemin İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut, sınırdaki bölücü faaliyetlere karşı tel örgüler, hendekler ve yeni yollar yapılması konusunda açıklamalar yaptı.¹⁸⁹ Filhakika bu durum, kısa sürede meyvesini verdi ve yine Çukurca'da PKK'lılar ve Mehmetçik arasında yaşanan silahlı çatışmada üç şaki öldürüldü.¹⁹⁰ Böylece 1985 senesi özelinde teröre sivil vatandaş ve güvenlik kuvvetleri nezdinde toplam 199 kurban verilirken 201 örgüt üyesi de öldürüldü.

1986 senesi, PKK terörünün faaliyetleri bağlamından diğer yıllara nazaran daha farklı bir başlangıç gerçekleştirdi. Şubat ayında, Diyarbakır Cezaevi'nde açlık grevi yapan altı mahkûm ile beraber 1981-1984 seneleri arasında otuz ölüm meydana geldiği açıklandı.¹⁹¹ Hayatını kaybedenlerden bir bölümünün, bölücülük sebebiyle yargılanıyor olması ve PKK-Siverek-Hilvan Grubu Davası'nda isimlerinin geçmesi, gündeme hapisanede işkence konusunu getirdi. Fakat o dönem içerisinde, söz konusu şahısların işkence sonucu öldüğüne dair bir kanıt bulunamadı.

PKK terörünün, kırsal kesimde eylem yapma dönemi genellikle kış ayının bitmesiyle başladılar. Özellikle Kuzey Irak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin keskin dağlık yapısı ve coğrafi zorluğu sebebiyle PKK'lılar ilkbahar ile beraber harekete geçerlerdi. Bu sebeple 1986 senesinin Mart ayında Türk Ordusu, PKK'ya karşı son defa teslim ol çağrısında bulundu.¹⁹²

¹⁸⁵ "5 Erimiz Şehit", *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1985, s.1.

¹⁸⁶ "Apoculara Büyük Darbe", *Hürriyet*, 19 Ekim 1985, s.3.

¹⁸⁷ "Çukurca'da 9 Şehit", *Hürriyet*, 27 Ekim 1985, s.1.

¹⁸⁸ "Terörün Bilançosu", *Cumhuriyet*, 27 Ekim 1985, s.1.

¹⁸⁹ "Eşkiyaya 6 Barikat", *Hürriyet*, 28 Ekim 1985, s.1.

¹⁹⁰ "3 Hain Ölü Ele Geçirildi", *Hürriyet*, 21 Kasım 1985, s.3.

¹⁹¹ "Hapiste 30 Ölüm", *Cumhuriyet*, 8 Şubat 1986, s.1.

¹⁹² "PKK Üyelerine Son Uyarı", *Cumhuriyet*, 17 Mart 1986, s.10.

Fakat terör örgütü bu çağrıya Adıyaman'da Jandarma'ya saldırı düzenleyerek cevap verdi. Tetik mezasında gerçekleşen pusu saldırısında dört asker şehit oldu.¹⁹³

1986 senesi, PKK açısında hem örgüt içi hesaplaşmanın hem de bölge halkına karşı uygulanacak strateji değişikliğinin başladığı yıl oldu. Bu maksatla, Suriye'de Abdullah Öcalan'a karşı bir suikast girişimi olduğu medyaya yansıdı. Verilen bilgilere göre Abdullah Öcalan, Lazkiye'de silahlı saldırıya uğrayarak ağır yaralandı.¹⁹⁴ Fakat terörist başının yaralandığı bilgisi, Türk İstihbaratı tarafından doğrulanmadı. Bunun aksine PKK, eylemlerine devam etti ve Siirt'in Ulaşlı Köyü'nde muhtarın evi örgüt tarafından bombalandı.¹⁹⁵

Köy muhtarına karşı düzenlenen suikast, PKK terör örgütünün 1985 senesinde aldığı ağır darbenin bir yansımasıydı. Vakıa örgüt, muhtarları ve dahi köylükleri hedefe koyarak bölge halkını terörün gerektirdiği gibi korkuya sürüklemek istiyor, aynı şekilde devlete olan güveni azaltarak bölgedeki yurttaşları PKK propagandalarına açık hale getiriyordu. Bu maksatla örgüt, devletin köylerdeki temsilcisi olan muhtarları ve köy korucuları ile ailelerini öncelikli eylem sahası içerisine soktu. Bu maksatla Siirt'in Eruh İlçesi Ağaçyurdu Köyü, PKK'lılar tarafından basıldı ve köy muhtarı iki çocuğuyla beraber öldürüldü.¹⁹⁶ Aynı baskında on bir kişi hayatını kaybederken bunlardan beş tanesi de köy korucusuydu.

PKK terörünün, muhtarları ve sivilleri hedef almasının akabinde Türk Ordusu tarafından örgüte çok sert bir karşılık geldi. 15 Ağustos 1984 Eruh saldırısının da uygulayıcısı olan ve PKK içerisinde sözde üst düzey komutanlık görevinde bulunan Mahsun Korkmaz Siirt'te girdiği bir çatışmada öldürülerek etkisiz hale getirildi.¹⁹⁷ Hemen akabinde Keban Barajı'na sabotaj saldırısı düzenlemek isteyen üç PKK'lı yakalandı.¹⁹⁸

Devam eden operasyonlar ve teröre karşı mücadele devam ederken PKK, kırsal kesimde Jandarma'ya karşı yeniden bir saldırıda bulundu ve Tunceli Pülümür'de dört asker şehit oldu.¹⁹⁹ Devam eden süreçte ise 12 Ağustos 1986'da Hakkari Uludere'de askeri konvoyla saldıran PKK, bir binbaşı olmak üzere dokuz askeri şehit etti.²⁰⁰ Aynı günlerde Çarek Aşireti reisi İbrahim Sertel de PKK'nın suikastıyla öldürüldü.

¹⁹³ "Dört Şehit Daha", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1986, s.1.

¹⁹⁴ "Apo Vuruldu", *Hürriyet*, 8 Mart 1986, s.1.

¹⁹⁵ "Bölücü Vahşeti", *Hürriyet*, 21 Mart 1986, s.16.

¹⁹⁶ "Kahpe Katliam", *Hürriyet*, 24 Mart 1986, s.1.

¹⁹⁷ "Apocu Şef Ölü Ele Geçirildi", *Cumhuriyet*, 29 Mart 1986, s.1.

¹⁹⁸ "Bağ Evinde Basıldılar", *Hürriyet*, 29 Mart 1986, s.1.

¹⁹⁹ "Tunceli'de Pusu: 4 Şehit", *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1986, s.1.

²⁰⁰ "Pusu: 9 Şehit", *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1986, s.10.

Terör örgütünün giderek daha radikal bir hal alarak eylem ölçeğini büyütmesi, hükümeti silahlı önlem alma yoluna itti ve Doğu bölgesinde *Balyoz Timler* kuruldu.²⁰¹ Anti-Terör adıyla görev yapması beklenen birliklerin hareket tarzı, gece ve gündüz kırlarda intikal edebilecek şekilde tasarlandı. Bu durum, bir nevi kontrgerilla tarzı mücadele sisteminin başıydı. Böylece devlet, her an Güneydoğu'da dağlarda hakimiyet kurabileceği yapılar meydana getirdi.

PKK terörünün, alınan tüm önlemlere rağmen ilkbahar mevsiminden itibaren kitlesel saldırılara geçmesi ve yüksek oranda asker zayıyatına sebep olması sonucunda Türk Ordusu, 15 Ağustos 1986 senesinde Kuzey Irak'a karşı toplam on Fantom savaş uçağının katılımıyla bir hava harekâtı düzenledi.²⁰² Önceden belirlendiği söylenen üç ayrı PKK sığınağına on beş dakika süreyle yapılan hava operasyonu sonucunda dönemin Başbakanı Turgut Özal, yüzden fazla teröristin imha edildiğini açıkladı. Aynı şekilde Irak Hükümeti'nin bilgisi dâhilinde gerçekleşen hava harekâtı, Turgut Özal'ın deyişiyle, PKK'ya destek veren ülkelere gözdağı verme amacı taşımaktaydı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin, devletin anayasal düzenine ve bağımsızlığına karşı başkaldıran PKK'ya karşı yaptığı hava operasyonu, Libya ve İran devletleri tarafından hoş karşılanmadı. İlk olarak dönemin Libya lideri Muammer Kaddafi, Türkiye'nin harekâtına sinirlendiğini belirtti ve bir daha tekrarlanmamasını umut ettiğini söyledi.²⁰³ Bunun akabinde dönemin KDP lideri Mesud Barzani de kendi kuvvetlerini alarma geçirdiğini duyurdu. Filhakika hava operasyonunun akabinde Hakkâri'de başlatılan kısa süreli harekâtı sonucunda PKK'lılar Mesud Barzani'ye bağlı Peşmerge kamplarına sığındılar ve bu durumda bölgedeki KDP üyeleri de hedef haline geldi.

Mesud Barzani'nin ve Muammer Kaddafi'nin Türkiye'ye karşı uyarılarının hemen sonrasında İran Dışişleri Başkanlığı da hava harekâtına dair kınama mesajı yayınladı. İran kaynaklarına göre Türkiye, Kürt köylerini bombalamıştı.²⁰⁴ Fakat bu söylemler, tamamen İran'ın Bağdat'a yönelik politikasından kaynaklıydı. Kürtleri, Irak Hükümeti ile mücadele eden bir yapı olarak gören İran, bu bağlamda bölgede ayrılıkçıların güç kaybetmesini istememekteydi. Fakat İran'ın çıkışı, Türkiye tarafından üçüncü ülkeleri ilgilendirmez denilerek geri çevrildi.

²⁰¹ "1500 Özel Görevli Terörist Avlayacak", *Hürriyet*, 11 Ağustos 1986, s.1.

²⁰² "Irak'ta Hava Operasyonu", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1986, s.10.

²⁰³ "Kaddafi Çizmeyi Aşma", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1986, s.1.

²⁰⁴ "İran'dan Kınama", *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1986, s.10.

PKK'ya karşı yapılan hava operasyonuna bir tepki de Zürih'ten geldi. Şehirde Sosyalist Parti binasını işgal eden Kürtçü grup, Irak'a karşı yapılan bombardımanı protesto ettiklerini beyan ettiler. Aynı Şekilde Almanya'nın Berlin Şehrinde de Sosyal Demokrat Parti binası ele geçirildi ve burada da aynı söylemlerde bulundu.

PKK terör  rg  , Türk Ordusu'nun hava harekatı sonrasında yeniden yapılanma maksadıyla tekrar eylem yöntemini değiştirdi ve Hakkâri'nin Sapacık Mezrası'ndan sekiz çocuğu da a kaçırdı.²⁰⁵ Yöre halkından gıda ve para desteği talep eden  rg  n, isteklerinin gerçekleŐtirilmemesi sonucunda çocukları kaçırması, reel düzlemde bölge halkı ile devletin arasının açılması için yapılmış bir propaganda niteliği taŐıymaktaydı. Vakıa  ocukların tamamı kendi imkanları ile kurtulmuŐ, PKK ise muhtar ve köy korucularına yönelik Şiddet politikasını geniŐletip köylülere g zda ı vermiŐti. Bu eylemin akabinde  rg  , Erzincan'ın Tercan İlçesi'nde bulunan Jandarma karakoluna da silahlı baskın düzenledi.²⁰⁶ Bir asker Şehit olurken dört PKK'lı da öldürüldü. Aynı hafta içerisinde bir köy korucusu ve Ovacık Polis Karakolu'nda bir polis daha PKK'lılar tarafından Şehit edildi.

PKK, hava operasyonunun ardından, güvenlik kuvvetlerine karşı eylemlerini azaltırken, sivillere karşı saldırılarını sürdürdü ve Hakkari ErbuŐ Köyü muhtarı da evi basılarak öldürüldü.²⁰⁷

1986 senesi, 1985 itibariyle Kuzey Irak'a çekilen PKK'lıların tekrar yurda giriş yapmaya çalıŐtıkları sene olarak belirlendi. Bu maksatla bölge halkına nüfuz etmeye çalışan  rg  , kısmi olarak bunu başardı ve  rg  te katılım 1986 senesinde arttı.²⁰⁸ Vakıa 12 Eylül 1980 ihtilalından sonra Sıkıyönetim döneminde cezaevlerinde bulunan Kürtlerden bir kısmı tahliyesinin akabinde  rg  te katıldı.

1986 senesinin bir diğer önemli vakası ise PKK'nın 3. Kongresi'nin gerçekleŐmesiydi. 30 Ekim 1986 senesinde icra edilen kongre sonucunda PKK birlik düzeninden ordu düzenine geçti ve ARGK bu tarihte kuruldu.²⁰⁹ Görüldüğü  zere PKK, 1985 senesindeki gerilemesinin ardından 1986 senesinde eylem Őemasını tamamen değiştirdi ve bu tarih, terörle mücadele için bir dönüm noktası oldu. Bununla beraber, ordulaŐma yapısını değiŐtiren PKK, 1987 senesinin gelmesiyle beraber kır ter rizmni de oldukça arttıracakının sinyallerini verdi ve  rg  n hareket alanı bağlamında da 1986 sonu bir dönüm noktası oldu.

²⁰⁵ "EŞkıyanın Son Marifeti", *Hürriyet*, 12 Eylül 1986, s.3.

²⁰⁶ "Erzincan'da Karakol Baskını: 1 Şehit", *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1986, s.1.

²⁰⁷ "Hakkâri'de Bir Muhtar  ld r ld ", *Cumhuriyet*, 1 Ekim 1986, s.7.

²⁰⁸ Mehmet Ali Birand, *Apo ve PKK*, İstanbul, 1992, s.138.

²⁰⁹ Birand, *a.g.e.* s.141.

1.5.4. PKK'nın Köy Katliamları (1987)

Terör örgütü PKK'nın ortaya çıkışından itibaren izlediği politikaları belirleyen en önemli faktör örgütün kendi eylemlerinde yakaladığı ivme oldu. 1979 senesinde diğer Kürtçü örgütlere ve devlete yakın aşiretlere saldırılar düzenleyen PKK, 1984 senesinden itibaren sistematik terör saldırılarına geçiş yaptı ve hedef olarak Jandarma karakolları ile askeri araçları seçti. Fakat örgüt, 15 Ağustos 1984 Eruh baskınından itibaren sürekli olarak yenilgiye uğraması sonucunda 1987 senesinde kesin bir dönüş ile stratejisini değiştirdi. PKK'nın yayın organı görevini üstlenen Serxwebun Dergisi'ne göre örgüt, söz konusu tarihten itibaren Hakkari-Siirt ve Mardin üçgeninde korucuları hedef alacak ve bölge tamamen devlet güçlerinden temizlenecekti.²¹⁰ Bu durumu engelleyen en büyük sınır ise Köy Korucularıydı ve bu sebeple örgüt, köy muhtarlarından sonra koruculara ve ailelerine karşı saldırıya geçme kararı aldı.

Köy Korucularının hedefte olmasının bir diğer sebepleri ise PKK'nın siyasi ideolojisiyle doğrudan alakalıydı. Etnik-bölücü Kürtçü bir örgüt olan PKK'nın bakışına göre korucular işbirlikçilerdi ve birçoğu Kürt olmalarına rağmen örgütün yanında değil, devletin yanında yer almaktaydılar. Bu durum, PKK'nın köylerden insan devşirmesini engellediği gibi askerlerin uzak olduğu mezralarda da rahatça manevra yapmalarına set çekmekteydi. Bununla birlikte Köy Korucularının bir kısmı bölgede varlığını sürdüren aşiretlerden oluşmaktaydı. Özellikle 1985 senesinde Beytüşşebap'ta bulunan Jirki Aşireti'nin korucu olarak PKK ile silahlı mücadeleye girmesi, örgütün bölgedeki gücünü zayıflatmaktaydı. Jirkilerin aynı zamanda PKK ile mücadelede devlet tarafından güvence altına alınmaları kendilerine daha rahat bir hareket alanı kazandırmaktaydı.²¹¹

Tüm bu gelişmeler ve durumlar sonucunda PKK, Köy Korucularına karşı, 1987 senesinin hemen başında saldırıya geçti ve bu tarihten itibaren hem PKK'nın hem de Türk Devleti'nin tavrı değişti. PKK'nın sayısını arttırdığı köy katliamlarına karşı devlet, gerilla yöntemine karşı-gerilla yöntemiyle cevap verdi.

PKK, 1987 senesinde değiştirdiği stratejisinin ilk eylemini Ocak ayında Türkiye sınırlarına giriş yaparak gerçekleştirdi ve Ocak ayının ilk haftası Mardin Seki Köyü'nde Korucuların bulunduğu eve bombalı saldırı düzenledi.²¹² Dört Korucu'nun yaralandığı

²¹⁰ Birand, *a.g.e.* s.142.

²¹¹ Mehmet Seyman Önder, *Devlet ve PKK İkileminde Korucular*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s.63.

²¹² "Eşkiya Köy Bastı", *Hürriyet*, 18 Ocak 1987, s.1.

eylemin akabinde Hakkâri Ortabağ Bucağı'nda iki Korucu'nun evine daha saldırı düzenleyen PKK, yedisi çocuk on kişiyi öldürdü.²¹³

Ocak ayında iki ayrı yerde saldırıya geçen PKK, Şubat ayının son haftasında tekrar sivilleri hedef aldı ve Erüh'un Çimençik Köyü Muhtarı Tahir Örgen'in evine baskın düzenleyerek iki kişiyi öldürdü.²¹⁴

PKK terörü, eylemlerine devam ederken, Şubat ayının son haftasında büyük bir katliam daha gerçekleştirdi. Asker kamuflajı giymiş bir şekilde Hakkari'nin Taşdelen Köyü'ne sızan PKK'lılar, altısı çocuk toplamda on dört kişiyi öldürdüler.²¹⁵ Koruyucuların ailelerinin evlerine düzenlenen bu saldırı, hükümeti de harekete geçirdi. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Başbakan Vekili Kaya Erdem, Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ ve Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun katıldığı dörtlülük zirve sonucunda Güneydoğu Anadolu'da halkın daha fazla silahlandırılması kararı alındı.²¹⁶ Buna ilaveten, Çukurca-Uludere mevkinde kısaç operasyonu başlatıldı.

Taşdelen Katliamı ardından bölgede devam eden operasyonlar kara hareketi olarak sınırlandırılmadı. Mart ayının ilk haftasında Türk Ordusu, PKK'ya karşı ikinci kez sınır ötesi hareket düzenledi.²¹⁷ Dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemil Çuha'nın yönetiminde gerçekleştirilen operasyona otuz adet jet iştirak etti.²¹⁸ Toplamda dokuz hedefin vurulduğu hava hareketinde yüz teröristin imha edildiği söylendi.²¹⁹ Aynı zamanda Kuzey Irak'a beş koldan kara hareketi düzenlendi ve Komando birlikleri Irak sınırını aşarak bombardıman yapılan bölgeye girdi. Türkiye'nin Güneydoğusu, Türk Devleti ile bölücü Kürt terörü arasında cereyan eden bir savaşa tanık olmaya başladı.²²⁰

Türkiye'nin Kuzey Irak'a karşı yaptığı operasyonların sürmesi, PKK'nın yurtiçindeki katliamlarını durdurmadı ve 8 Mart 1987'de PKK, Mardin'in Nusaybin İlçesi'nde bulunan Açıkyol Köyü'nü basarak muhtar ve korucunun ailelerinden sekiz kişiyi daha öldürdü.²²¹

PKK terörünün durmadan eylemlerine devam etmesi Türkiye açısından büyük bir baskı oluşturdu. Komşu ülkelerin tavırları ve Kuzey Irak operasyonuna rağmen örgütün

²¹³ "Vahşet: 10 Ölü", *Cumhuriyet*, 25 Ocak 1987, s.1.

²¹⁴ "Muhtarın Evine PKK Baskını", *Cumhuriyet*, 20 Şubat 1987, s.1.

²¹⁵ "PKK'nın Köy Katliamı", *Cumhuriyet*, 24 Şubat 1987, s.14.

²¹⁶ "Çankaya'da 4'lü Zirve", *Milliyet*, 24 Şubat 1987, s.7.

²¹⁷ "Ve Sınır Ötesi Harekât", *Cumhuriyet*, 5 Mart 1987, s.1.

²¹⁸ "30 Jet Bomba Yağdırdı", *Milliyet*, 5 Mart 1987, s.1.

²¹⁹ "Hain Kamplar Yerle Bir", *Hürriyet*, 6 Mart 1987, s.1.

²²⁰ Uğur Mumcu, "Gerçekler", *Cumhuriyet*, 5 Mart 1987.

²²¹ "PKK Uslandı", *Milliyet*, 9 Mart 1987, s.7.

büyük bir çöküş yaşamaması diplomasi açısından hükümeti zor durumda bıraktı. Filhakika PKK'nın kampları her ne kadar Irak'ta olsa dahi, merkez yapılanması ve yönetici kademesi ile beraber örgütlü kampları Suriye'deydi.²²² Bu sebeple operasyonlar sonucunda PKK güç kaybetse dahi tamamen bitirilemiyordu.

PKK'nın oluşturduğu eylem stratejisi sadece köy katliamı yapmakla sınırlı kalmadı. Propagandaya da ağırlık veren örgüt, Avrupa'da Türkiye aleyhinde kampanyalar yapmaya başladı. Öncelikle Avrupa Parlamentosu'nun Belçikalı Milletvekili Jaak Vandemeulebroucke, Strassburge'da Türkiye aleyhine bildiriler dağıttı.²²³ Hamburg'da ise kalabalık bir Kürtçü grup, Türkiye Başkonsolosluğu önünde eylem yaptı ve Düsseldorf'ta Türk Hava Yolları bürosu tahrip edildi.

PKK'nın, hem Avrupa'da yaptığı bu eylemler, hem de Türkiye'de gerçekleştirdiği katliamlar sonucunda örgüt üyeleri kırsal kesimde hakim unsur olduklarına kanaat getirdiler. Fakat Taşdelen Katliamı'nın uygulayıcıları Beytüşşebap ve Dicle'de girdikleri çatışmada öldürüldüler.²²⁴ Bu durumda PKK, belirlediği stratejide 1987 senesinin ortasında da başarılı olamadı. Gerçekte PKK'nın kırsal kesimi tamamen ele geçirip askerleri garnizon ve karakollardan çıkamaz duruma getirme politikası, Türk özel timlerinin göçebe bir şekilde kırsallara intikal etmesi ile uygulanamaz hale geldi. Bu maksatla köy katliamları ile beraber örgüt, askeri devriyelere de saldırmaya başladı ve Şemdinli'de on üç Jandarma pusuya düşürülüp şehit edildi.²²⁵ Aralarında bir binbaşının da bulunduğu pusuda PKK, olay yerine gelen askeri helikopteri de vurdu.²²⁶

PKK'nın Şemdinli saldırısı ilkbaharın gelmesiyle beraber yeniden terörün yükseleceğinin açık bir mesajıydı. Buna binaen hem vur-kaç yapan hem de pusu tekniğiyle eylem gerçekleştiren örgüt, Mayıs ayında on iki kişiyi kaçırdı.²²⁷

Yöre halkını kaçırmak ve bölge odaklı korku yaratmak terörün en net doğasıydı. PKK, öldürdüğü köylüler ile beraber dağlık araziye insan kaçırarak da taktiksel hareketini ortaya koydu. Aynı şekilde kaçırma eylemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin otoritesine karşı yapılmış bir kara propaganda özelliği de taşımaktaydı. Kaçırılan köylülerin serbest bırakılması ise yine PKK'nın kullandığı bir algı yönetimi idi. Keza köylüler örgütün sözde iyi yüzü ile

²²² Uğur Mumcu, "PKK ve Hedefi", *Cumhuriyet*, 11 Mart 1987.

²²³ "PKK'nın Avrupa Eylem Kampanyası", *Cumhuriyet*, 11 Mart 1987, s.11.

²²⁴ "PKK'ya Çifte Darbe", *Milliyet*, 19 Mart 1987, s.1.

²²⁵ "Şemdinli'de Pusu: 13 Şehit", *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1987, s.1.

²²⁶ "3 Subay, 10 Er Şehit", *Milliyet*, 30 Nisan 1987, s.1.

²²⁷ "Birden Azdılar", *Hürriyet*, 2 Mayıs 1987, s.1.

karşılaşıyorlar ve aynı şekilde PKK'lılar, köylüleri kullanarak Türk İstihbaratı'na yanlış bilgi aktarılmasına sebep oluyorlardı.

Avrupa'nın muhtelif yerlerinde yapılanmasını kuvvetlendiren PKK, böylece devlete karşı açık bir savaş ilan etti.²²⁸ Devletin korumakla yükümlü olduğu köyler ve yurttaşlar tacize uğradılar, askerler kırsal alanda pusuya düşürüldüler ve ERNK, bir siyasi parti gibi uluslararası arenada sistemli algı yarattı. Başta Libya, Suriye ve İran'ın ise örgüte açık bir şekilde destek vermesi, Orta Doğu'da Türkiye'nin mücadelesine sekte vurmaya başladı.

PKK terörü, bütün bu durumları kendinde toplayıp eylemlerine devam etti ve Mayıs'ın son haftası Lice'de Yolçatı Köyü'nü basarak köy öğretmenini ve cami imamını öldürdü.²²⁹ Bunun akabinde Şemdinli Örencik Köyü'ndeki yirmi altı orman işçisi kaçırıldı.²³⁰ Aynı hafta Tunceli'ye bağlı Sarısaltuk Köyü'nde Jandarma konvoyu pusuya düşürüldü ve üç asker şehit oldu.²³¹ Kuzey Irak Dhok'ta ise yedi Türk tır şoförü Peşmergeler tarafından katledildi.²³² İki gün sonra ise bir muhtar daha PKK tarafından öldürüldü.

PKK'nın ardı ardına gerçekleşen eylemlerine Türk Devleti'nin yanıtı gecikmedi. 12 Haziran 1987'de PKK'nın sözde Diyarbakır sorumlusu olan iki kişi yerleştikleri apartmanda öldürüldüler.²³³ Aynı hafta PKK'nın kaçırdığı yirmi altı işçiden yirmi üçü operasyon yapılarak kurtarıldı.²³⁴

Haziran ayı itibarıyla Güneydoğu'da gerçekleşen köy saldırıları, pusular ve insan kaçırma vakaları şiddetlendikçe PKK daha fazla ses getirecek olaylara kalkıştı ve 21 Haziran 1987 günü Kürtçü terör örgütü, sakinlerinin çoğunluğu geçici köy korucusu olan Mardin'in Pınarcık Köyü'ne gece baskını düzenledi ve on altısı çocuk otuz kişiyi öldürdü.²³⁵

Pınarcık Katliamı, PKK'nın planlı bir şekilde bu kadar çok sivil öldürdüğü ilk katliamdı. Eylemin emrini, PKK'nın sözde Avrupa Sözcüsü Hüseyin Yıldırım'ın aktardığına göre doğrudan Abdullah Öcalan verdi.²³⁶ Böylece 1987 senesinin başından Pınarcık katliamına kadar PKK terör örgütü 70 sivil öldürdü.²³⁷

²²⁸ Uğur Mumcu, "Kuşku ve Görev", *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1987.

²²⁹ "PKK Lice'de Köy Bastı: 2 Ölü", *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1987, s.1.

²³⁰ "26 Köylüyü Dağa Kaldırdılar", *Hürriyet*, 4 Haziran 1987, s.1.

²³¹ "Pusu: 3 Şehit", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1987, s.1.

²³² "Irak'ta 7 Türk Şoför Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1987, s.1.

²³³ "Apartmanda Çatışma", *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1987, s.1.

²³⁴ "Bölücüye Baskın", *Hürriyet*, 7 Haziran 1987, s.3.

²³⁵ "Vahşet: 16'sı Çocuk 30 Ölü", *Cumhuriyet*, 22 Haziran 1987, s.1. (Bkz: Ek-4).

²³⁶ Birand, *a.g.e.* s.148.

²³⁷ "437 Eylem 257 Ölü 159 Şehit", *Hürriyet*, 22 Haziran 1987.

Pınarcık Katliamının ardından terör durmadan tırmandı ve PKK, Temmuz ayının başında iki farklı noktada üç köy korucusunu kaçırdı.²³⁸ İki gün sonra ise on beş yurttaş daha örgüt tarafından alıkonuldu.²³⁹

Alıkonulan yurttaşların sınır ötesine kaçırılmaları, komşu ülkelerdeki kampların deşifre edilmesine de olanak sağladı. Türk İstihbaratı, başta İran'dakiler olmak üzere kaçırılan vatandaşların tutulduğu kampları kısa sürede tespit etti. Buna göre İran'ın Ziveh Kasabası, Şemdinli'de eylem gerçekleştiren PKK'lıların kullandıkları bir üsttü.²⁴⁰ Her ne kadar Tahran bunu yalanlasa dahi PKK militanı Ahmet Kesip, yıl içerisinde birçok defa İran'a girerken tespit edildi.

Dış destek alan ve bu maksatla sınır hattında daha rahat hareket imkanı kazanan PKK, aynı şekilde bölgedeki sınır ticareti sebebiyle de Türkiye'ye daha rahat giriş yapmaktaydı. Aynı zamanda bölgedeki uyuşturucu ticaretine de bulaşan örgüt, kısa sürede Suriye, Irak ve İran'ın Türkiye sınırlarında yayıldı. Bu yayılma, Türkiye'deki köy katliamlarının başlıca sebeplerinden bir tanesiydi. Baskın yapılan köylerin birçoğu, sınıra 20 kilometre kadar yakındı ve vur-kaç yapan örgüt hızlı bir şekilde ülkeyi terk edebiliyordu.

Bu şartlar altında PKK Pınarcık olayının akabinde, Turgut Özal'ın teslim olun çağrısı ile karşılaştı.²⁴¹ Güneydoğu gezisine çıkan Başbakan Turgut Özal, Pınarcık Köyü'nü de ziyaret etti ve örgüte silah bırakması için çağrıda bulundu. Fakat PKK, bunun aksine, teslim olun çağrısından iki saat sonra Mardin'in Yuvalı Mezrası'na ve Peçenek Köyü'ne iki ayrı saldırı daha düzenledi ve on üçü çocuk yirmi beş kişiyi katletti.²⁴²

Turgut Özal'ın Mardin'de bulunduğu sırada aynı şehirde iki farklı eylem düzenleyen PKK, açık bir şekilde devlete meydan okudu. Teslim ol çağrısının üzerine gerçekleştirilen bu eylemler, hem bölge halkına korku vermek, hem de devletin otoritesini zarara uğratma amacı taşıyordu. Aynı şekilde, Turgut Özal tarafından gerçekleştirilen Devlet Terör Zirvesi'nde alınan kararlara karşı bir propaganda gerçekleştiriliyordu. Filhakika Turgut Özal, gerçekleştirilen terör zirvesinde altı önemli karara imza attı. Bunlar; Sıkıyönetim'in kaldırılmasının ardından bölgeye Koordinatör Vali atamak, bölgedeki özel timleri bu valiye bağlamak, güvenlik güçlerine ek mali yardımda bulunmak, Köy Korucusu sayısını arttırmak,

²³⁸ "PKK'dan Her Gün Eylem", *Milliyet*, 1 Temmuz 1987, s.3.

²³⁹ "PKK 15 Kişi Kaçırdı", *Milliyet*, 3 Temmuz 1987, s.1.

²⁴⁰ "İran'ın Maskesini Düşürüyoruz", *Hürriyet*, 30 Haziran 1987, s.1.

²⁴¹ "Özal PKK'ya Seslendi", *Hürriyet*, 9 Temmuz 1987, s.1.

²⁴² "Eşkîya Meydan Okudu: 30 Ölü", *Hürriyet*, 10 Temmuz 1987, s.1. (Bkz. Ek-5)

kalıcı uzman kuvvet oluşturmak ve sınıra tel örgü çekmekten ibaretti.²⁴³ Bu bağlamda PKK'nın Yuvalı ve Peçenek Katliamlarını gerçekleştirmesi, Turgut Özal'ın terör politikalarına karşı örgütün verdiği bir tepki olarak değerlendirildi. Gerçekte, 1987 senesi itibarıyla PKK, köy korucularını hedef alacağını resmen duyurmuştu. Bu bağlamda korucu sayısının arttırılması, örgütü daha vahşi yöntemler yapmaya itti ve Peçenek Katliamı gerçekleşti.

Sürekli gerçekleşen Mardin Katliamları sonucunda Türk Ordusu Kısaç Operasyonu başlattı. Aynı günlerde Hürriyet Muhabiri Tahsin Polat, ilk defa PKK'lıları Türkiye içerisinde tespit etti ve fotoğrafladı.²⁴⁴ Buna göre baskınlarda bulunan teröristlerin Türkiye topraklarını hemen terk etmedikleri anlaşıldı ve Kısaç Operasyonu genişletildi.

PKK'nın sivillere saldırıları ve köy katliamlarını arttırması Temmuz ayından itibaren bölge halkı üzerinde bir baskı oluşturmaya başladı ve yaratılmak istenen korku yurttaşlara sirayet etti. Tehdit edilen muhtarlar işlerini bırakmaya koyuldular ve devlet kurumunda çalışan memurlar dahi örgütten çekinmeye başladılar.²⁴⁵ Durumun bu şekilde cereyan etmesi, PKK'yı daha fazla eylem yapmaya teşvik etti ve örgüt, etkinliğini arttıracaklarını kamuoyuna duyurdu.²⁴⁶ Bu çağrının ardından Hakkâri-Şemdinli'de bulunan Jandarma Karakolu PKK tarafından basıldı ve iki asker öldürüldü.²⁴⁷ Üç gün sonra ise yine Hakkâri'de Işıkveren Köyü basıldı ve üç sivil hayatını kaybetti.²⁴⁸ Temmuz ayının son haftasında ise ilk önce Tunceli'nin Pülümür İlçesi'nde bulunan maden ocağına saldıran PKK,²⁴⁹ aynı hafta içerisinde Uludere'ye gece saldırısı düzenleyerek ilçe meydanına bildiriler bıraktı.²⁵⁰

Uludere ilçe merkezinde gerçekleşen bildiri bırakma vakası, PKK'nın kırsaldan kente geçiş aşamasında gerçekleştirdiği ilk eylemlerden bir tanesiydi. Vakıa Türk Ordusu'nu kırsal bölgenin dışına itip şehirleri merkez üssü haline getirmek isteyen örgüt, bunun ilk denemesini Uludere'de gerçekleştirdi. Vakıa PKK, 1987 senesinde gerçekleştirdiği eylemler vasıtasıyla il ve ilçe merkezlerinde ve kırsalda etkin bir iletişim ağına sahip oldu. Bu sayede, köy katliamlarının akabinde gerçekleştirilen ilk kısaç operasyonlarından Türk Ordusu istediği

²⁴³ "Haini İmha Planı", *Hürriyet*, 9 Temmuz 1987, s.1.

²⁴⁴ "İşte Caniler", *Hürriyet*, 13 Temmuz 1987, s.19.

²⁴⁵ "Hain Korkusu", *Hürriyet*, 17 Temmuz 1987, s.1.

²⁴⁶ "Eylemler Sürecek", *Milliyet*, 14 Temmuz 1987, s.7.

²⁴⁷ "Bir Onbaşı, Bir Er Şehit", *Cumhuriyet*, 16 Temmuz 1987, s.1.

²⁴⁸ "Yine PKK: 3 Ölü", *Cumhuriyet*, 19 Temmuz 1987, s.1.

²⁴⁹ "Maden Ocağına Baskın", *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1987, s.8.

²⁵⁰ "Hainler İlçe Bastı", *Hürriyet*, 26 Temmuz 1987, s.20.

verimi alamadı. PKK, çobanlar vasıtasıyla kurduğu haberleşme ağı sebebiyle, yapılan harekâtlardan kurtulmayı ve sınır boyunca saklanmayı başarıyordu.²⁵¹

PKK'nın kurduğu haberleşme ağı sayesinde ulaştığı imkânlar, Temmuz ayının son haftası bozuldu ve Hakkari'nin Akdemir Mezrası'na saldıran PKK'lılardan üç tanesi Köy Korucuları tarafından etkisizleştirildi.²⁵² 10 Ağustos 1987 günü ise Bingöl'ün Genç İlçesi'ne sızma harekâtı düzenlemek isteyen PKK'lılardan beş tanesi öldürüldü.²⁵³ Aynı gün Mardin'in Gercüş İlçesi'nde de dört PKK'lı etkisiz hale getirildi.²⁵⁴

PKK terörü, görüldüğü üzere 1987 senesinde çok daha geniş bir alana yayıldı. Aynı gün hem Mardin, hem de Bingöl'de, bir hafta öncesinde de Erzurum'da terör örgütü üyelerinin eylemlerde bulunmaları, örgütün sadece Botan bölgesini değil, Kürt nüfusun yaşadığı bütün bir bölgeyi üs haline getirmek için çabaladığı aşikârdı. Fakat ses getiren eylemlerin akabinde düzenleyicilerin yapılan operasyonlar beraber öldürülmeleri PKK'nın Kürtler üzerinde tam bir hâkimiyet kurmasını engelledi. Aynı şekilde PKK'nın eylemci kadrosunun yakalanması, örgütün kan kaybettiği olaylardan birisiydi.²⁵⁵ Fakat buna rağmen PKK, 12 Ağustos 1987'de İstanbul Zeytinburnu'nda polis karakoluna silahlı saldırı düzenleyerek bir polisi şehit etti.²⁵⁶ Bu olay Kürt terörünün 12 Eylül 1980'den sonra İstanbul'da gerçekleştirdiği ilk eylemdi.

PKK'nın hakimiyet doktrini bütün operasyonlar ve göz altılara rağmen azalsa dahi durmadı ve terör örgütü 19 Ağustos 1987'de Erzurum'a bağlı Milan Mezrası'na gece baskını gerçekleştirerek biri üç aylık bebek olmak üzere yirmi beş kişiyi katletti.²⁵⁷ Bu olay, PKK'ya karşı yapılan operasyonların arifesinde gerçekleşti ve örgütün yurtiçinde yapılandığını gözler önüne serdi.²⁵⁸ PKK'nın Milan Mezrası katliamını gerçekleştirmesindeki bir diğer sebep ise, Güneydoğu'da kurulan Özel Ordu'ya ve göreve yeni atanan komutan Korgeneral Hulusi Sayın'a bir gözdağı vermektir.²⁵⁹ Böylece örgüt eylem boyutlarını ve eylemin icra şeklini giderek büyütüyordu.

²⁵¹ Yurdakul Fidancı, "Güneydoğu'da Durum", *Milliyet*, 18 Temmuz 1987, s.8.

²⁵² "Koruculardan İlk Darbe", *Milliyet*, 23 Temmuz 1987, s.1.

²⁵³ "Ve 5 Haine Daha Ölüm", *Hürriyet*, 11 Ağustos 1987, s.16.

²⁵⁴ "Mardin'de Çatışma", *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1987, s.1.

²⁵⁵ "PKK'ya Darbe", *Cumhuriyet*, 11 Ağustos 1987, s.1.

²⁵⁶ "Terör Şehirde", *Milliyet*, 13 Ağustos 1987, s.1.

²⁵⁷ "Yine PKK Yine Vahşet", *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1987, s.1.

²⁵⁸ Uğur Mumcu, "Önlem", *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1987.

²⁵⁹ Oktay Ekşi, "Bir de Propaganda Cephesi Var", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1987.

Bölücü terör örgütü PKK, Milan Mezrası'nın ardından Mardin'in Dargeçit Bucağı'na baskın düzenleyerek beş yurttaşı öldürdü.²⁶⁰ Bunun akabinde on beş Köy Korucusu da görevinden istifa etti.²⁶¹

PKK, 1987 senesi için belirlediği eylem metodunu, senenin sonuna kadar devam ettirdi. Buna ilaveten Eylül ayının ilk haftası, mayınlama metoduna geçen örgütün bu eylemi sonucunda Mardin'in Ömerli İlçesi'ndeki köy yolunda mayına rastlayan minibüs infilak etti ve sekiz yurttaş hayatını kaybetti.²⁶²

PKK terörü, 1987 senesinin sonbaharından itibaren mayınlama yönteminin yanı sıra, köylerde bulunan okullara karşı da sabotaj hareketine girişti ve ilk olarak Bingöl'ün Genç İlçesi Dikpınar Köyü'nü basarak köy okulunu yaktdılar.²⁶³ Bundan bir gün sonra, Cumhurbaşkanı Kenan Evren Güneydoğu gezisi için bölgeye ziyarette bulunmuşken PKK, Şırnak'ın Çiftkekavak Mezrası'nı basarak üçü çocuk on bir kişiyi öldürdü.²⁶⁴

Eylül ayı, PKK'nın militan sayısının da katliamlarla beraber artışa geçtiği dönem oldu. Örgütün ilk eğitim aldığı yer olan Lübnan'ın Bekaa Vadisi'nden 110 militanın yurda giriş yaptığı tespit edildi.²⁶⁵ Vakıa bu girişlerin akabinde Diyarbakır Lice'de PKK tarafından ikinci defa okul yakıldı.²⁶⁶ Akabinde Siirt'in Şırnak İlçesi'ne bağlı Çobandere Mezrası'na yapılan baskında 13 yurttaş daha hayatını kaybetti.²⁶⁷ Aynı gün, yedi vatandaş, evlerinden kaçırılıp dağa kaldırıldı.²⁶⁸

1987 senesi, PKK açısından bir dönüm noktasıydı. Bir sene boyunca kayıtlı on dokuz²⁶⁹ köy katliamı gerçekleştiren PKK; muhtar, köylü ve köy korucusu olarak toplam 237 sivili öldürürken 71 güvenlik personeli de şehit etti.²⁷⁰ 95 PKK militanı ölü ele geçirildi. Böylece 1987 senesi katliam yılı olarak tarihe geçti.

²⁶⁰ "PKK Vurdu: 5 Ölü", *Milliyet*, 22 Ağustos 1987, s.7.

²⁶¹ "Dicle'de 3 Ölü Dört Yaralı Var", *Hürriyet*, 31 Ağustos 1987, s.1.

²⁶² "Minibüse PKK Mayını", *Hürriyet*, 4 Eylül 1987, s.1.

²⁶³ "PKK Okul Yaktdı", *Milliyet*, 22 Eylül 1987, s.3.

²⁶⁴ "PKK Kana Doymuyor", *Milliyet*, 23 Eylül 1987, s.7.

²⁶⁵ "110 PKK Militanı Sızdı", *Milliyet*, 28 Eylül 1987, s.13.

²⁶⁶ "PKK Okul Yaktdı", *Milliyet*, 8 Ekim 1987, s.1.

²⁶⁷ "PKK'nın Kanlı Baskını 13 Ölü", *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1987, s.1.

²⁶⁸ "Baba-Oğul Öldürüldü 7 Köylü Kaçırıldı", *Cumhuriyet*, 14 Ekim 1987, s.11.

²⁶⁹ Özdağ, *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, s.381.

²⁷⁰ Alptekin, *a.g.e.* s.75.

1.5.5. PKK Terörünün 1988 Senesi Faaliyetleri

PKK terör örgütü, 1987 senesinde oluşturduğu taarruz ve yıldırma stratejisini 1988-89 seneleri boyunca da devam ettireceğini duyurdu. Örgütün cephe sorumlusu ERNK'nın Avrupa Sözcüsü Hüseyin Yıldırım, yeni dönemde PKK eylemlerinin tekrar başlayacağını belirtti.²⁷¹ Fakat örgütün bu açıklaması, istihbarat kıymetlendirmesi bakımından oldukça tahmin edilebilir düzeydeydi. Bilakis PKK, 1988 senesinde de eylem stratejisini ilkbahar yerine kış mevsimi içerisinde oluşturdu ve 1 Ocak 1988'de Şırnak'ta biri binbaşı dört askeri öldürerek terörizmi uygulamaya devam etti.²⁷²

PKK, eylemlerine kış ayında başlayarak örgütün yol haritasını belirlerken, sivilleri hedef alma doktrinini de değişikliğe uğrattı. 1987 senesinin son aylarından itibaren eğitim kurumlarını hedef almaya başlayan örgüt, 1988 senesi itibariyle öğretmenleri de öldürmeye başladı. 12 Ocak günü, Nusaybin'de misafir öğretmen Adem Akdeniz, kaldığı lojmandan dışarıya çıkartılarak infaz edildi.²⁷³

PKK, 1988 senesindeki eylem planlarını Mart ayı itibariyle arttırdı ve ayın son haftası Siirt'in Yağızoymak Köyü'ne gece saldırısı düzenledi. Örgüt burada, Güvenlik Kuvvetleri ile işbirliği yapmakla suçladığı dokuz köylüden ikisini silahla, yedisini telle boğarak öldürdü.²⁷⁴

PKK Yağızoymak Köyü baskını, beraberinde o zamana kadar ki en büyük sıcak teması getirdi. Suriye sınırından Türkiye'ye geçiş yapan PKK'lı grup ile Türk askerleri arasında Nusaybin'de gün boyu devam eden bir çatışma vukuu buldu. Helikopter desteğinin de sağlandığı olayda bir binbaşı ve asker şehit olurken, yirmi PKK'lı da öldürüldü.²⁷⁵

1988 senesinin Nisan ayı, terörle mücadele bağlamında Türk Ordusu'nun üstün geldiği bir döneme tekabül etti. Bir ay boyunca sınır hattına beş bin komando gönderen Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), kırsal kesimde örgüte üstünlük sağladı. Fakat PKK, terörü kırsal kesim dışında tutup, bölgedeki köylere saldırı düzenlemeye devam etti ve Şırnak'ın Dereler Köyü'ne düzenlenen baskında on bir yurttaş hayatını kaybetti.²⁷⁶ Dereler Köyü baskınından bir gün sonra ise Mardin'in Nusaybin İlçesi'nde bulunan Behmenin Mezrası PKK'lılar tarafından

²⁷¹ "PKK Bir Yılda 344 Kişi Öldürdü", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1988, s.6.

²⁷² "Şırnak'ta 4 Şehit", *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1988, s.1.

²⁷³ "PKK Nusaybin'de Öğretmen Öldürdü", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1988, s.1.

²⁷⁴ "7 Köylüyü Telle Boğdular", *Cumhuriyet*, 30 Mart 1988, s.10.

²⁷⁵ "20 Bölücü Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 2 Nisan 1988, s.1.

²⁷⁶ "PKK Vurdu: 11 Ölü", *Milliyet*, 9 Mayıs 1988, s.12.

kuşatıldı ve Orman Bekçisi olan Abdurrahman Çelik'in ailesinden sekizi çocuk on bir kişi öldürüldü.²⁷⁷

PKK terörünün iki gün içerisinde yirmi iki sivili öldürmesi, politikacıların dikkatini tekrar Güneydoğu'ya çevirdi. Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu ise peş peşe gerçekleşen sivil kayıpların ardından Cumhuriyet Gazetesi'ne açıklamada bulundu. Kozakçıoğlu röportajında, PKK'nın kaynağının Türkiye'de olmadığını belirtti ve Güneydoğu Anadolu Projesi'ne karşı örgütün desteklendiğini ileri sürdü.²⁷⁸

Vali Hayri Kozakçıoğlu'nun ve TBMM'nin terör sorununa dair araştırmalarda bulunması, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin durmadan cereyan eden terör sorununa kısa vadede bir etkide bulunmadı ve aynı hafta içerisinde Mardin'in Derik İlçesi'nde PKK'lı teröristlerle Türk askeri arasında tekrar bir çatışma meydana geldi ve yedi örgüt üyesi öldürüldü.²⁷⁹ Bir hafta sonra ise Şemdinli'de on PKK'lı daha etkisizleştirildi.²⁸⁰

Bir hafta içerisinde on yedi örgüt mensubunun saf dışı bırakılması, örgütün İlkbahar Taarruzunu geçersiz kılmaktaydı. Doğrudan Abdullah Öcalan tarafından başlatılan söz konusu taarruz planı, PKK adlandırmasıyla Botan Eyaleti'ni ele geçirmekten oluşuyordu.²⁸¹ Fakat PKK, Türk Ordusu'nun kırsal kesimlerde olan etkinliğini ilkbahar boyunca kıramadı. Vakıa, dönemin İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli, yaptığı açıklamada bu durumu: "Eskiden geceleri bölgeye PKK hâkimdi, şimdi biz hâkimiz," diyerek açıkladı.²⁸²

İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli'nin sözleri, her ne kadar doğru olsa da, PKK'nın giderek kırsalda beta konumda kalması Özel Timlerin gece yürüyüşleri ile doğrudan alakalıydı. Böylece Terörle Mücadele ekipleri herhangi bir baskına hızlı bir şekilde müdahale edebilecek donanımına sahip oluyorlar ve olası baskın ihtimali olan mezra ile köyleri ve geçiş yollarını tutarak PKK'ya karşı kır gerillacılığı yöntemini uygulamaya koyuyorlardı. Durumun bu şekilde cereyan etmesi, Özel Timlere benzer yeni uygulamaların geliştirilmesi sonucunu doğurdu ve TBMM'de Uzman Jandarmalardan yararlanılmasını öngören yasa kabul edildi.²⁸³

²⁷⁷ "Vahşet", *Cumhuriyet*, 10 Mayıs 1988, s.1.

²⁷⁸ "PKK Komşu Aleti", *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1988, s.10.

²⁷⁹ "Mardin'de Çatışma", *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1988, s.1.

²⁸⁰ "10 PKK'lı Ölü Ele Geçti", *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1988, s.15.

²⁸¹ "Apo'dan Emir: Öldürmekten Korkmayın", *Milliyet*, 11 Mayıs 1988, s.9.

²⁸² "Kırmızı Alarm", *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1988, s.1.

²⁸³ "Teröre Karşı Uzman Jandarma", *Cumhuriyet*, 29 Mayıs 1988, s.13.

Terörle Mücadele, görüldüğü üzere 1988 senesinde daha temellendirilmiş bir düzene oturtuldu. Yine bu tarihte Hürriyet Gazetesi muhabiri Mehmet Ali Birand, Lübnan’a giderek dünyada ilk defa PKK terör örgütünün başı Abdullah Öcalan ile görüşti.²⁸⁴

Abdullah Öcalan’ın, Mehmet Ali Birand’a üç gün boyunca verdiği röportaj örgütün ileride oluşturacağı strateji hakkında büyük ipuçları barındırıyordu. Bu söyleşide terör örgütünün başı hakkında da birçok bilgi edinildi. Öncelikle Abdullah Öcalan, amaçlarının hiçbir zaman Türkiye’den toprak almak olmadığı belirtti.²⁸⁵ Fakat bu durum, PKK’nın Kuruluş Bildirisi ile ters düşmekteydi. Vakıa örgüt, Kuzey Kürdistan diye bahsettiği Türkiye’nin Güneydoğu Bölgesi’nden toprak alarak bir devlet kurmayı amaçlamaktaydı. Buna ilaveten PKK’nın köy katliamlarının temel prensibi, bölge halkını devletten kopartmak ve Güneydoğu’ya bu yolla hâkim olmaktı. Filhakika bu doktrin de temelinde bölücülüğe çıkmaktaydı.

Bunun dışında Abdullah Öcalan, şiddet eylemlerini de kabullenerek bunun başlangıç olduğunu ve siyasi çözüm olmadıkça terörizmin artacağını belirtti.²⁸⁶ Bu durumda PKK’nın köy katliamlarını arttıracığının ve hatta daha büyük eylemleri gerçekleştirebileceğinin kanısı oluştu. Bu durumda 1990’dan itibaren PKK terörünün artmasının temellerinin 1988 senesinde atıldığı aşikârdır.

Mehmet Ali Birand’ın Abdullah Öcalan ile alakalı yazı dizisine yayın yasağı getirildi ve sadece ilk bölümü okuyucu tarafından görülebildi.

1988 senesi, PKK eylemlerinin yanı-sıra Irak’tan Türkiye’ye yapılan büyük Kürt göçünün de başlama tarihi oldu. Yaklaşık elli bin Kürt, Türkiye’nin sınır kapılarını açmasıyla birlikte Hakkari-Uludere mevkiine yerleştirildi. Ülkede etnik Kürt terörünün olduğu bir dönemde Kürt göçünün kabul edilebilmesi, Turgut Özal’ın döneminde meydana gelen en büyük stratejik hataydı. Vakıa, Türkiye’ye sığınan Kürtlerin liderleri Celal Talabani ile Mesud Barzani’ydi.²⁸⁷

Kürt göçlerinin hız kazanması yine de kısa vadede Türkiye’nin terörle olan mücadelesini engellemedi ve 1988’in sonunda PKK’ya büyük bir darbe vuruldu. Bir sene içerisinde 123 örgüt militanı öldürülürken Güvenlik Güçleri 54 kayıp verdi. Toplam 109 sivil ise hayatını kaybetti.

²⁸⁴ “İşte Apo İşte PKK”, *Milliyet*, 14 Haziran 1988, s.1.

²⁸⁵ “İşte Apo İşte PKK”, *Milliyet*, 14 Haziran 1988, s.1.

²⁸⁶ “Tarihi Bir Dönemece Geldik”, *Milliyet*, 16 Haziran 1988, s.13.

²⁸⁷ Uğur Mumcu, “Kürt Sorunu”, *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1988.

1.5.6. Kürt Sorunu Tanımı ve PKK'nın TBMM'de Değerlendirilmesi

PKK terörü, 1984 Eruh baskınına gerçekleştirdiği günden itibaren devlet nezdinde sadece bir güvenlik sorunu olarak değerlendirildi. Fakat 1988 senesinden itibaren PKK, ilk defa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) *Kürt Sorunu* adıyla değerlendirilmeye başlandı. Bunun en büyük sebeplerinden bir tanesi de PKK'nın gerçekleştirdiği köy katliamlarıydı. Filhakika örgüt, Türkmen köylerini hedef aldığı kadar bölgedeki Kürt kökenli yurttaşlara karşı da katliamlar gerçekleştirdi.²⁸⁸ Bu durum, devlet nezdinde ortaya yeni bir Kürt Sorunu kavramı çıkardı.

Kürt Sorunu'nun ortaya çıkışı, dönemin partilerinden Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin (SHP) Güneydoğu'yu gezmesinin akabinde gerçekleşti. SHP Milletvekilleri Adnan Ekmen (Mardin), Mehmet Kahraman (Diyarbakır), İbrahim Aksoy (Malatya) ve Cumhur Keskin (Hakkâri) terör bölgesinde gezi ve araştırmalar gerçekleştirdiler ve dönemin SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'ye, *Hükümet Programına Karşı Doğu ve Güneydoğu Gerçeği* isimli bir rapor sundular.²⁸⁹

Hazırlanan raporun ana cümlesi ise, bölge halkının huzursuz olduğu ve devlete karşı güveninin kalmadığı idi. Buna göre artan köy baskınları, yine raporda bahsedilen köylülerin ötekileştirilmesi gibi hadiseler, bölge halkını devletten koparmaktaydı. Bunun üzerine SHP İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Eren, TBMM Genel Kurulu'nda açık bir şekilde Kürt Sorunu olduğunu dile getirdi.²⁹⁰ Anavatan Partisi vekillerini ve Turgut Özal'ı bu sorunu görmezden gelmekle itham etti ve TBMM'de iki parti grubu arasında sözlü tartışmalar yaşandı.

Kürt Sorunu, dönem içerisinde sadece TBMM'de sınırlı kalmadı ve Cumhuriyet Gazetesi köşe yazarı Hasan Cemal de konuya binaen bir yazı yayınladı. Buna göre Türkiye'deki Kürt Sorunu'nu hakkında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) de bir rapor hazırlamış ve Türkiye'yi etnik bağlamda problemli bulmuştu.²⁹¹

Bütün bu hadiseler, 15 Ağustos 1984 tarihinde gerçekleşen Eruh-Şemdinli saldırılarından sonra ilk defa terör dışında bir Kürt Sorunu olduğunun dışavurumuydu. Böylece PKK, köylüyü devletten koparma stratejisinde başarılı oldu ve PKK terörü bu yöntemin sonuç getirdiğini gördükçe daha fazla silahlı eylem yapmaya başladı.

²⁸⁸ Murat Köylü, *Geçmişten Günümüze Kürt Siyasi Hareketi*, Hiper Yayın, İstanbul, 2017, s.184.

²⁸⁹ "G. Doğu Raporu", *Cumhuriyet*, 18 Ocak 1988, s.1.

²⁹⁰ "Meclis'te Kürt Tartışması", *Cumhuriyet*, 20 Ocak 1988, s.1.

²⁹¹ Hasan Cemal, "Washington ve Kürt Sorunu", *Cumhuriyet*, 13 Şubat 1988.

1.5.7. PKK Terörünün 1989 Senesi Faaliyetleri

PKK terörü, yeni yılın gelmesiyle beraber Türkiye'deki en önemli iç güvenlik problemi olarak kalmaya devam etti. Bu duruma yönelik ise devlet yeni önlemler geliştirme yoluna girdi ve Ocak ayında bir süper paket oluşturan hükümet bu doğrultuda terörizm ile mücadele yöntemlerini genişletti. Bölücü faaliyetlerle mücadele kapsamında taşıyıcı helikopterler ile zırhlı personel taşıyıcı araçlar alındı ve Güneydoğu'da etnik terörün hakimiyetini kırmak maksadıyla termal kameralar ile geniş telsiz ağı işlevsel hale getirildi.²⁹² Buna ilaveten PKK'nın kurum ve kuruluşlara saldırılarını önlemek maksadıyla PTT, sanayi fabrikaları ve barajlar gibi yapılandırmalara özel güvenlik uygulaması şart konuldu.

Yeni önlemlerle takviye edilmiş savunma ve saldırı yöntemlerine rağmen PKK terör örgütü, Şubat ayının ilk haftası saldırıya geçti ve Şırnak'ın Toptepe Köyü'nde bulunan Jandarma karakoluna roketli eylem düzenlendi.²⁹³ Hiçbir can kaybının yaşanmadığı olay, PKK'nın güz stratejisini değiştireceğini gösterdi. Bununla beraber örgüt, ilkbaharın gelmesiyle beraber tekrar bahar taarruzu modeline döndü ve Mart ayının son haftası Brüksel'de bulunan ERNK sözcüsü Mahmut Ateş, PKK'nın eylemlerini şehirlere taşıyacağını ve Türkiye'nin bütün bölgelerinde ekonomi kurumlarının hedef alınacağını duyurdu.²⁹⁴

PKK'nın eylem tehdidi, terörle mücadele kapsamında artık metropollerin de örgütün hedefi konumunda olduğu manasına gelmekteydi. Vakıa 1978 senesinde kurulan örgütün sivilleri hedef alması değişmeyen bir durumdu ve başta Ankara ve İstanbul olmak üzere büyük şehirlerde gerçekleştirilecek terör eylemleri, hem PKK'nın yurt çapında kara propaganda yapmasına sebep olacak, hem de Güneydoğu dışında örgütün aktifleştirilmesine olanak sağlayacaktı. Bu açılardan iyi bir şekilde analiz edilmesi gereken örgüt açıklamaları, PKK'nın 1990 senesinden itibaren gerçekleştireceği eylemler hakkında fikir de vermekteydi. Gerçekten de 1989 senesi, PKK terörü açısından bir dönüm noktası oldu ve bu seneden itibaren PKK'ya destek vermeyen Güneydoğu halkı, devletin karşısında yer almaya başladı. Aynı şekilde PKK'nın yönlendirmesiyle kitle hareketleri meydana geldi ve PKK, büyük şehirlerdeki yapılanmasını arttırdı.

²⁹² "PKK'ya Karşı Süper Paket", *Cumhuriyet*, 2 Ocak 1989, s.1.

²⁹³ "Karakola Saldırı: 2 Yaralı", *Cumhuriyet*, 6 Şubat 1989, s.1.

²⁹⁴ "PKK'nın Eylem Tehdidi", *Cumhuriyet*, 25 Mart 1989, s.17.

PKK, Mahmut Ateş'in gerçekleştirdiği tehdit mesajının ardından, Mayıs ayının ilk haftası Eruh'ta yol kesti ve silahsız sivil kıyafetli dört jandarma eri ile bir yurttaş öldürdü.²⁹⁵ İki hafta sonra ise Siirt'in Şırnak İlçesi'nde bulunan Türkiye Kömür İşletmeleri PKK'lılar tarafından işgal edildi ve 20 yurttaş kaçırıldı.²⁹⁶

PKK'nın Mayıs ayı itibariyle Güneydoğu'da kurmaya çalıştığı illegal düzene ve bu bağlamda gerçekleştirdiği saldırılara 23 Mayıs 1989 tarihinde Türk Ordusu tarafından karşılık verildi ve yine Eruh'ta çıkan çatışmada 19 terörist öldürüldü.²⁹⁷ Fakat bölgede PKK'nın yayılma isteği ve bölgeyi kontrol altına alma içgüdüğü, kırsal kesimde meydana gelen çatışmalara arttırdı. 26 Mayıs 1989 tarihinde Cudi'de PKK pususuna düşen beş asker şehit olurken dokuz PKK'lı ölü ele geçirildi.²⁹⁸ Bu vakadan bir ay sonra ise yine Cudi'de on bir asker şehit oldu.²⁹⁹

PKK, 1989 senesinin yaz döneminden itibaren eylemlerini durmadan arttırdı fakat aynı yıl, Ağustos ayına kadar örgütte ciddi şekilde kopmalar da meydana geldi ve PKK, militanlarının bir kısmının silah bırakmasıyla, bir kısmının da TSK operasyonlarıyla ölmesinden sonra düşüşe geçti.³⁰⁰ Bu sebeple Ağustos ayının sonuna kadar 150 çocuk kaçırılıp örgüt saflarına katıldı.

PKK'nın bütün kayıplarına rağmen eylem yoğunluğunu arttırması, siyasi partilerin ve ülkenin bakanlarının da dikkati çekti. Dönemin SHP lideri Erdal İnönü Güneydoğu'ya gerçekleştirdiği gezinin akabinde bölgede teröristlerin güçlendiğini açıkladı.³⁰¹ Erdal İnönü'nün ardından Olağanüstü Hal Valisi Hayri Kozakçıoğlu da Güneydoğu'da PKK'nın eylem sayısının arttığını fakat bunların etkisiz eylemler olduklarını dile getirdi.³⁰² Hayri Kozakçıoğlu'na göre PKK, insan kaçırma, taciz atışı ve tuzaklama-sabotaj eylemlerinin yoğunluğunu arttırmıştı.

PKK terör örgütü, Olağanüstü Hal Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nun açıklamasından bir gün sonra, Hakkâri Beytüşşebap'ta Boğazören Köyü'ne gece baskını düzenledi ve yedi sivil

²⁹⁵ "Eruh'ta Pusu: 5 Şehit", *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 1989, s.1.

²⁹⁶ "Yine PKK: 20 Köylü Kaçırıldı", *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1989, s.17.

²⁹⁷ "Çatışma: 19 Terörist Ölü Ele Geçti", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1989, s.1.

²⁹⁸ "Cudi'de Pusu: 5 Er Şehit", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1989, s.1.

²⁹⁹ "11 Şehit", *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1989, s.1.

³⁰⁰ İmset, *a.g.e.* s.258.

³⁰¹ "G. Doğu'da Teröristler Güçleniyor", *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1989, s.1.

³⁰² "PKK Hızlandı", *Cumhuriyet*, 15 Ağustos 1989, s.1.

öldürdü. Aynı gün Gümüşhane’de TİKKO terör örgütü de PKK’ya destek olmak maksadıyla Şiran İlçesi Kozagaç Jandarma Karakolu’na saldırı düzenledi ve altı asker hayatını kaybetti.³⁰³

TİKKO ve PKK’nın iki ayrı eylemi, 1989 senesinde tırmanan teröre daha farklı çözümler getirme zorunluluğunu ortaya çıkardı. Bu maksatla da ilk açıklama dönemin Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay’dan geldi. Silaha karşı silahlı mücadele etmek maksadıyla Jandarma’nın geliştirilmesini savunan Torumtay, Türk Ordusu’nun gayrinizamî harp doktrinlerine göre eğitilmemiş olduğunu belirtti. Necip Torumtay’ın bu açıklaması, bölgede Türk askerinin ve Özel Timlerin de zaman içerisinde düzensiz harp metotlarını da kullanacağını ilk işaretlerinden biriydi. Vakıa Genelkurmay Başkanı da dahil olmak üzere Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu ve Erdal İnönü gibi isimlerin söyledikleri doğrudu. PKK, 1989 senesinin ilk altı ayında toplam yirmi sekiz sivil kişiyi öldürmüş, köy baskınlarının sayısını azaltmış olsa dahi Güvenlik Kuvvetlerine yönelik saldırıları arttırmıştı. Buna ilaveten Güneydoğu’da sabotaj ve yol kesme eylemlerinde de ilk altı ay içerisinde yükseliş söz konusuydu.

Her ne kadar PKK’nın eylemleri artmış olsa bile Türk Kuvvetlerinin mücadele yöntemlerinin de sertleştiği kesindi. Necip Torumtay’ın bahsettiği gayrinizami harbin gereklilikleri askeri kuvvetler tarafından da uygulanmaya başlandı ve kısa sürede kırsal kesimde PKK 1989 senesinde üçüncü defa büyük darbe aldı. Mardin Silopi’de dokuz örgüt üyesi ölü ele geçirildi.³⁰⁴

Silopi olayı, PKK’nın halk nezdinde kitlesel harekete geçmesine sebep oldu. Öldürülen dokuz kişiden altısının sivil vatandaş olduğunu öne süren Silopi halkı Kaymakamlık Binası’na yürüyüş gerçekleştirdi.³⁰⁵ Bu olayın sonucunda 43 kişi gözaltına alındı.

Silopi olayı, PKK’nın ilk kitlesel hareketi olarak değerlendirilebilirdi. Vakıa olaydan sonra Hayri Kozakçıoğlu öldürülenlerin gece saat 02.00’da çatışma bölgesinde bulunduklarını beyan etti. Bu suretle ölen teröristleri sivil köylü olarak göstermek ve bu açıdan eylem gerçekleştirmek PKK’nın stratejisiyle doğrudan örtüşüyordu. PKK, halkın desteğini sağlayarak bölgede psikolojik olarak üstün konuma geçmeyi ve köylülerin desteğini alarak güçlenmeyi amaçlıyordu. Silopi olayından sonra yaşanan kitle hareketi de PKK’nın bu doktrinine uygun bir davranıştı.

³⁰³ “Doğu’da Terör Günü: 15 Ölü”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1989, s.1.

³⁰⁴ “PKK’ya Büyük Operasyon”, *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1989, s.1.

³⁰⁵ “Silopi Rezaleti”, *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1989, s.1.

Silopi olayının akabinde teröre karşı uygulanan operasyonlarda herhangi bir yumuşama meydana gelmedi ve yıl sonuna kadar yirmi iki PKK'lı daha öldürüldü. 1989 senesi boyunca ise toplam 179 PKK'lı etkisiz hale getirilirken, 153 Güvenlik Mensubu ile 178 sivil hayatını kaybetti.

2. BÖLÜM: PKK TERÖRÜNÜN HIZ KAZANMASI VE ETNİK TERÖRLE MÜCADELE (1990-1993)

2.1. Yıldırım Akbulut Döneminde Bölücü Terör (09.11.1989-23.06.1991)

PKK terörünün ilk sistematik eylemini gerçekleştirdiği 15 Ağustos 1984 senesinden, 1989 senesinin sonuna kadar geçen süre zarfında terörün eylem çizelgesi sürekli olarak arttı. Fakat 1990 senesi itibariyle Türkiye Cumhuriyeti'nin içerisinde bulunduğu siyasi ve ekonomik şartlar da terörün faaliyetlerini doğrudan arttıracak nitelikteydi. Öncelikle Türk ekonomisi, 1990 senesinin başından itibaren büyük bir çıkmaza girdi ve 12 Eylül askeri müdahalesinden sonraki dönem içerisinde Türkiye, yüksek oranda faiz ile standart oranların çok daha yukarısında kalan bir ekonomik bozulmayla karşılaştı. Bunun yanı sıra ülke içerisinde, 1970'lerin siyasi olaylarından farklı olarak yeni terör vakaları meydana gelmeye başladı. Başta dini terör örgütlerinin suikastları ve Marksist yapılanmaların intikam listeleri oluşturarak 12 Eylül cuntasında bulunanlara karşı suikastlara girişmeleri ülkeyi yeniden huzursuzluğa ve karmaşaya doğru sürüklemeye başladı. Bütün bunlarla beraber üniversitelerin de öğrenci olaylarına sahne olması, 1990 senesinin başlarında görülen siyasi olaylardan sadece bir tanesiydi.

1990 senesinin bu gergin durumları, terör örgütü PKK için de serbest hareket etme imkânı sağlamaktaydı. Fakat Türkiye'nin metropollerinde gerçekleşen siyasi olaylar, senenin başında kır terörizmine doğrudan etki etmedi ve Türk ordusu Güneydoğu Anadolu'da etnik teröre karşı mücadelesini sürdürdü. Bu bağlamda ilk olarak Mart ayının ikinci haftasında Mardin'in Serenli Köyü'nde 13 PKK'lı terörist etkisiz hale getirildi.³⁰⁶ Aynı gün, Kahramanmaraş'a bağlı Abbasiye Köyü'nde Jandarma tarafından dört PKK'lı daha öldürüldü.³⁰⁷

Mardin ve Kahramanmaraş'ta gerçekleşen olaylar, teröre karşı vurulmuş büyük bir darbeydi. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Mardin baskınının akabinde Türkiye'nin istikrar içerisinde olduğunu ve terörün abartıldığını beyan etti.³⁰⁸ Fakat Turgut Özal'ın durumu küçümsemesi büyük bir hataydı. Vakıa 13 teröristin imha edilmesi akabinde PKK, 1989 senesinin sonundan itibaren hazırladığı kitlesel hareketleri faaliyete geçirdi ve Nusaybin'de, Mardin Serenli Köyü'nde öldürülen PKK'lılardan biri olan Kamuran Dünder

³⁰⁶ "13 Terörist Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 14 Mart 1990, s.1.

³⁰⁷ "Kahramanmaraş'ta 4 PKK'lı Öldürüldü", *Hürriyet*, 13 Mart 1990, s.24.

³⁰⁸ "Özal'a Göre Türkiye İstikrar İçerisinde", *Milliyet*, 14 Mart 1990, s.10.

için cenaze töreni düzenlenmek istedi.³⁰⁹ Söz konusu şahsın toprağa verilmesinin akabinde Hükümet Konağı'na yürümek isteyen yaklaşık beş bin kişi, polis tarafından durduruldu ve çıkan olaylarda üç polis ve altı vatandaş yaralanırken bir kişi de hayatını kaybetti.³¹⁰

Nusaybin olayları ilk aşamada yatıştırılmış olsa dahi, yankıları daha fazla sürdü. Olaylardan bir gün sonra bölgede bulunan esnaflar kepenk kapattılar ve kitlesel hareketle bağlantılı olan 700 kişi gözaltına alındı.³¹¹

Nusaybin olayları, sadece ilçenin sınırları içerisinde kalmadı ve eş zamanlı olarak İstanbul, Adana ve İstanbul şehirlerinde de Kürtçü gruplar olayları protesto etmek maksadıyla yürüyüşler düzenlediler.³¹² İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde toplanan öğrenciler ise hem Nusaybin olaylarını hem de 16 Mart 1978 katliamını protesto ettiler.

Nusaybin olaylarının en dikkat çeken yansıması ise Cizre'de meydana geldi. İlçede bulunan dükkanlar bir gün boyunca kepenk kapatarak durumu protesto ettiler.³¹³ Fakat Cizre esnafının sessiz eylemi, bir süre sonrasında yerini sokak olaylarına bıraktı ve Nevruz'un gelmesiyle beraber Cizre'de çoğunluğunu liseli talebelerin oluşturduğu bir grup, Hükümet Konağı'na doğru yürüyüşe geçti. Emniyet güçlerinin büyüyen gruba müdahalesinin sonucunda dört kişi öldü.³¹⁴

Cizre'de Nevruz'un gelişiyi beraber başlayan şehir terörizmi, Güneydoğu Anadolu ile sınırlı kalmayacak şekilde metropollere de ulaştı. 21 Mart 1990 tarihinde, PKK'nın cephe yapılanması olan ERNK'ya bağlı YCK (Yekitiya Civanen Kürdistan/Kürdistan Gençler Birliği)³¹⁵ İstanbul Üniversitesi'nde büyük bir eylem gerçekleştirdi.³¹⁶ Aynı fakültede sınırlı kalmayan terör unsurları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ege Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi'nde de yerleşkelerde politik eylemler düzenleyerek fakülteleri terörize ettiler. PKK terör örgütünün yapmaya çalıştığı bütün bu eylemler, kamuoyu yaratarak bölge halkını kendi saflarına katmaktan ibaretti.³¹⁷

PKK terörünün, hem kentlere hem de Kürt nüfusun yoğun olarak ikamet ettiği ilçelere kadar uzanıp kitlesel hareketlere dönüşmesi, kır gerillacılığının yükselmesiyle doğru orantılı

³⁰⁹ "Nusaybin'de Gergin Gün", *Cumhuriyet*, 16 Mart 1990, s.1.

³¹⁰ "Nusaybin'de 300 Gözaltı", *Milliyet*, 16 Mart 1990, s. 15.

³¹¹ "Nusaybinliler Tedirgin", *Cumhuriyet*, 17 Mart 1990, s.1.

³¹² "Üniversiteler Dün de Kaynadı", *Tercüman*, 17 Mart 1990, s.1.

³¹³ "Cizre'de Sessiz Protesto", *Milliyet*, 20 Mart 1990, s.15.

³¹⁴ "Cizre'de Karışıklık: 4 Ölü", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1990, s.10.

³¹⁵ Mutlu, *a.g.e.* s.79.

³¹⁶ "Nevruz Eylemi", *Milliyet*, 22 Mart 1990, s.1.

³¹⁷ Uğur Mumcu, "Yeni Sürec", *Cumhuriyet*, 23 Mart 1990.

oldu. Vakıa bölgede huzursuzluk yaratan süreçlerin başlamasıyla beraber PKK, hem kitleleri manipüle etti hem de terörist yöntemleri uygulamaya koydu. Bunun akabinde Cizre olaylarının durulmasını beklemeden tekrar eyleme geçen PKK, Elazığ'da Ferrokrom Şirketi'ne ait servislere saldırı düzenleyerek beş mühendis toplam dokuz kişiyi şehit etti.³¹⁸

Elazığ'da gerçekleşen terör saldırısının akabinde durulmaya başlayan Cizre hadiseleri yeniden baş gösterdi. İlçede ilan edilen sokağa çıkma yasağının son bulmasının devamında tekrar başlayan gösterilerde terör örgütü lehine atılan sloganlar güvenlik kuvvetlerinin müdahale etmemesiyle büyüdü.³¹⁹ Aynı gün Mardin'in Kızıltepe İlçesi'nde de başlayan yürüyüşlerle beraber Güneydoğu Bölgesi, kısa bir süre içerisinde PKK'nın hareket alanı içerisine girdi. Vakıa, kitlesel eylemler hiçbir şekilde kır eylemleri gibi doğrudan güvenlik kaybı verdirebilecek bir yöntem değildi. Milliyet Gazetesi'ne verdiği röportajda da bunu belirten Bülent Ecevit, kitlesel olayları salt kolluk gücüyle çözmenin doğru olmayacağını söyledi.³²⁰

Bu düşünce, dönem şartları içerisinde haklılık payı olan bir yaklaşımdı. Filhakika dönemin Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay, basına verdiği demeçlerinde terör olaylarına karşı yeni tedbirlerin alınacağından bahsederek PKK'nın eylemlerini zaman zaman meydana gelen vakalar olarak niteledi.³²¹

Genelkurmay Başkanı Torumtay'ın açıklamaları her ne kadar PKK terörünün düşüşte olduğunu gösterse dahi, terör örgütü saldırılarına devam etti ve Kahramanmaraş'a bağlı Pazarcık Köyü'nde bir kadın örgütçüler tarafından katledildi.³²² Bir gün sonra ise Diyarbakır-Lice'de bir köy okulu örgüt militanları tarafından ateşe verildi.³²³ Aynı gün İstanbul Ümraniye'de ise terör sempatzanları ilkokula gece saldırısı düzenleyerek Türk Bayrağı'na zarar verdiler.³²⁴

Görüldüğü üzere PKK, Mart ayının son haftalarından itibaren artık klasikleşmiş olan bahar saldırılarını hızlandırdı. Yine 1990 senesinin başında terör ile aktif mücadelenin içerisinde bulunan Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu, Cumhuriyet Gazetesi'ne verdiği demecinde PKK'nın hareket sahası içerisinde Kürtçülük fikriyatının da olduğunu

³¹⁸ "PKK Vahşeti", *Tercüman*, 22 Mart 1990, s.1.

³¹⁹ "Cizre Yine Ayaklandı", *Tercüman*, 24 Mart 1990, s.1.

³²⁰ "Olaylar Kitlesel Harekete Dönüştü", *Milliyet*, 24 Mart 1990, s.11.

³²¹ "Yeni Tedbirler Alınacak", *Cumhuriyet*, 25 Mart 1990, s.1.

³²² "Terör Durmuyor", *Cumhuriyet*, 26 Mart 1990, s.1.

³²³ "PKK Yine Okul Yaktı", *Cumhuriyet*, 27 Mart 1990, s.1.

³²⁴ "Ümraniye'de PKK Eylemi", *Milliyet*, 27 Mart 1990, s.14.

açıkça belirterek, özellikle kitle hareketlerinin aldığı seyrin Kürtçülük ile doğrudan ilişik olduğunu beyan etti.³²⁵

Dönemin Olağanüstü Hal Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nun yaptığı açıklamalar elzemdi. Filhakika bu açıklamadan sonra dahi başta Lice ve Savur olmak üzere Güneydoğu Bölgesi'nin belli başlı ilçelerinde kepenk kapama eylemleri devam etti. Bununla beraber PKK, 1984 senesindeki Eruh Baskını'nın düzenleyicisi olan Mahsun Korkmaz'ın ölüm yıldönümünü bahane ederek bölge halkını tekrar politize ederek sokaklara çekmeye çalıştı. Fakat bu hamle, Mart ayının başında gerçekleşen Nusaybin olayları kadar refleks görmedi.

PKK'nın 1990 senesi Mart ayında gerçekleştirdiği bütün kent ve kır gerillacılığı ve Hayri Kozakçıoğlu'nun da katıldığı Milli Güvenlik Kurulu, teröre karşı kesin ve katı mücadele yöntemini tekrar devletin normları içerisine yerleştirdi. Bu amaçla dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, dönemin bütün siyasi parti liderlerini ortak mücadele kapsamında bir zirveye davet etti ve akabinde Özal, dönemin kanallarından biri olan TV2'ye çıkarak Güneydoğu ile alakalı değerlendirmelerde bulundu.³²⁶ Buna göre Turgut Özal, PKK ile mücadelenin yöntemlerini teröre karşı sert bir karşı koyuş, bölge halkına yumuşak tavırlarda bulunmak ve bölgenin kalkınmasını sağlayarak sınaî hamlesi gerçekleştirmek olarak belirledi.

Turgut Özal'ın teröre karşı aldığı önlemler, gerçekte 1985 senesinden beri uygulamaya koyduğu Güneydoğu Anadolu Projesi'nin bir parçasıydı. Bu düzlemde Özal, meseleye daha çok ekonomik ve sosyolojik olarak yaklaştı ve kuvvetle muhtemel sanayi hamleleriyle bölgedeki kitle hareketlerini durdurarak halkı PKK'nın baskısından kurtarmayı hedefledi. Fakat bütün bu düşüncelerin askeri operasyonlarla harmanlanıp uygulamaya konması da gecikmedi. Turgut Özal'ın açıklamasından iki gün sonra Beytüşşebap'ta gerçekleştirilen operasyonda yirmi yedi terörist öldürüldü.³²⁷ Aynı operasyonda ise kırk iki terörist güvenlik kuvvetleri tarafından sağ olarak teslim alındı.

PKK terörüne karşı gerçekleşen operasyonun getirisi, Türkiye Cumhuriyeti açısından büyük oldu. Öncelikle toplanması beklenen Bakanlar Kurulu'na askeri operasyonların gerekliliği konusunda şart sunulacak bir durum meydana geldi. Aynı zamanda Beytüşşebap'ta

³²⁵ “Hayri Kozakçıoğlu: Bölgede Kürtçülük Var”, *Cumhuriyet*, 28 Mart 1990, s.17.

³²⁶ “Teröre Karşı Amansız Mücadele”, *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1990, s.14.

³²⁷ “PKK'ya Ağır Darbe: 27 Ölü”, *Milliyet*, 9 Nisan 1990, s.1.

bulunan Jirki Aşireti'nin de bin beş yüz üyesinin³²⁸ aktif olarak PKK ile silahlı mücadelede bulunması, Köy Koruculuğu'nun bölge aşiretleri içerisinde güçlenmesine katkı sağladı.

Beytüşşebap'ta gerçekleşen operasyonlar, 1984 senesinden 1990 senesinde kadar gerçekleşen terör vakalarının seyri açısından da büyük bir önem taşımaktaydı. Vakıa PKK, ilk sistematik eylemini gerçekleştirdiği 15 Ağustos 1984 tarihinden Beytüşşebap operasyonunun yapıldığı zamana değin yirmi beş subay, yirmi dört astsubay, iki yüz otuz sekiz er, yirmi üç polis, elli yedi korucu, on üç muhtar, on yedi öğretmen ve beş yüz yetmiş dokuz sivil şehit etti.³²⁹ Bu rakamların tamamı, Beytüşşebap operasyonu ile beraber masaya kondu ve PKK'ya karşı askeri operasyonların devamını sağlayacak olan temel dinamik olarak ele alındı. Bütün bunların akabinde ise Bakanlar Kurulu toplanarak terörle mücadele kapsamında yeni bir yol haritası ortaya koydu.

9 Nisan 1990 senesinde Turgut Özal önderliğinde toplanan Bakanlar Kurulu, terörle mücadele kapsamında yeni stratejiler belirleyerek Türkiye Cumhuriyeti savunma tarihinde yeni bir yöntem meydana getirdi. Buna göre, basına yönelik geniş bir sansür yasası onaylandı ve bölgede yanlış ve taraflı haber yapan gazetelerin toplatılması kararı çıktı.³³⁰ Aynı kararnameye göre bölgeye gerektiği halde gazetelerin sokulması yasaklandı ve dağıtımı durdurma yetkisi verildi. Buna ilaveten Hayri Kozakçioğlu'nun yetkileri arttırıldı ve teröre karşı tayin, sürgün ve faaliyetleri durdurma yetkileri verildi. Hukuki anlamda ise Vali ve bakanlara dava açılmama durumu ortaya çıkarıldı. Buna ilaveten terör örgütlerine yardım ve yataklıkta bulunanlara karşı üç ile beş yıl arasında değişen hapis cezası uygulanması kararlaştırıldı.

Bakanlar Kurulu kararnamesi, bölge için yeniden istikrar sağlanması amacıyla ortaya konan bir yöntemdi. Fakat bu kararname daha çok PKK ile politik bir mücadele manasına gelmekteydi. Nitekim askeri operasyonların da gerekliliği kısa sürede anlaşıldı ve PKK, Bakanlar Kurulu'nun kararlarından bir gün sonra Van'da bulunan Çatak İlçesi'ne bağlı Övecik Köyü'ne bir baskın gerçekleştirek beş kişiyi katletti.³³¹ Aynı hafta Mardin'de Köy Korucularını taşıyan minibüs havaya uçuruldu ve üç kişi hayatını kaybetti.³³²

PKK'nın faaliyetlerini azaltmamasına ve Bakanlar Kurulu'nun kararlarının uygulanamamasına müteakip yeni bir düzenlemeyle Hayri Kozakçioğlu'nun yetkileri tekrar

³²⁸ "Jirki Aşireti de PKK Peşinde", *Milliyet*, 10 Nisan 1990, s.10.

³²⁹ Uğur Mumcu, "Tırmanış", *Cumhuriyet*, 10 Nisan 1990.

³³⁰ "Basına Sansür Kişilere Sürgün", *Milliyet*, 10 Nisan 1990, s.16.

³³¹ "PKK Vahşeti: 5 Ölü 9 Yaralı", *Cumhuriyet*, 11 Nisan 1990, s.1.

³³² "Minibüste Saatli Bomba Patladı: 3 Korucu Öldü", *Hürriyet*, 17 Nisan 1990, s.1.

arttırıldı ve toplamda terör bölgesi olarak adlandırılan on bir ilin yetkileri de Hayri Kozakçıoğlu'nun görev sahasına alındı.³³³

PKK terörüne karşı alınan siyasi kararlar, ilk olarak bölge halkını PKK'dan koparma gayesi taşıyordu. Fakat bu durum, PKK'nın kitleleri terörize etme yönteminde geriye dönüş yapması ile sekteye uğradı. 1989 senesinden itibaren halkı, devlete karşı propaganda yoluyla ayaklandırmaya çalışan PKK, 1990 senesinin Nisan ayında bölgedeki sivilleri tekrar hedef almaya başladı ve 15 Nisan 1990 senesinde Elazığ'da bulunan Bukardı Köyü, örgüt militanları tarafından basıldı ve dört öğretmen şehit edildi.³³⁴

PKK terör örgütünün köylere saldırı düzenleyerek sivilleri hedef alması beklenen bir durum olmalıydı. Vakıa 1 Mart 1990 tarihinden, 23 Nisan'a kadar toplamda almış sekiz örgüt üyesi Türk Ordusu tarafından imha edilmişti.³³⁵ Aynı şekilde kitle manipülasyonundan da istediğini bulamayan örgüt, tekrar halka karşı katliamlarda bulunmaya başlamıştı.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde PKK'nın varlığının kendi açılarından tehlikeye girmesinin akabinde yöneldiği sivil katliamları, Türk Ordusu'nun kırsal operasyonlarını arttırmasına sebep oldu ve 4 Mayıs 1990 senesinde Diyarbakır'a bağlı Kulp İlçesi'nde dört çocuğun PKK'lılar tarafından öldürülmesi, bir köy korucusunun ise cansız bir şekilde PKK'lılar tarafından Cizre-Şırnak yolu üzerinde bir direğe asılması, Ordu'nun daha sert bir manevra yapması ile sonuçlandı. Aynı gün, Şırnak ve Diyarbakır'da toplamda yirmi üç terörist ölü olarak teslim alındı.³³⁶ Bu hareketin icrasından beş gün sonra ise Beytüşşebap'ta altı köy korucusu PKK tarafından pusuya düşürülerek hayatlarını kaybettiler.³³⁷

Terörizmin artışı ve köy korucularına yönelik saldırıların ivme kazanması, PKK terör örgütünü gittikçe radikalleştirdi. Daha önce bir korucuyu öldürerek yol direğine asan örgüt, bu sefer de Elazığ-Tatvan istikametinde seyreden bir trene saldırı düzenleyerek üç kişiyi öldürdü.³³⁸ Bunun karşılığı olarak ise aynı ayın sonunda Siirt'te beş terörist etkisiz kılındı.

Terör örgütünün radikal eylemlerinin arkasında büyük bir saldırı planı olduğu aşikârdı. Bununla beraber 4 Mayıs 1990 senesinde PKK terör örgütü gerçekleştirdiği 2. Konferans ile beraber daha büyük bir şiddet politikasını gerçekleştirmek maksadında olduğunu ortaya

³³³ "Güneydoğu'ya Tek Vali", *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1990, s.1.

³³⁴ "PKK 4'ü Öğretmen 5 Kişiyi Öldürdü", *Hürriyet*, 16 Nisan 1990, s.20.

³³⁵ "PKK Bahar Taarruzunda Bozguna Uğratıldı", *Hürriyet*, 24 Nisan 1990, s.1.

³³⁶ "25 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1990, s.1.

³³⁷ "PKK 7 Köy Korucusunu Öldürdü", *Cumhuriyet*, 10 Mayıs 1990, s.9.

³³⁸ "PKK Tren Bastı: 3 Ölü", *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1990, s.1.

koydu.³³⁹ Filhakika, 1987 senesinden itibaren örgüt, kendisine belirlediği stratejiler doğrultusunda dikkatleri bölgeye yoğunlaştırmak maksadıyla her seferinde büyük eylemleri, görece daha küçük saldırıların akabinde gerçekleştirdi. 1990 senesinde de bu stratejisini değiştirmeyen PKK, 10 Haziran 1990 senesinde küçük eylemlerinin akabinde büyük bir köy katliamına imza attı. Söz konusu tarihte, Şırnak'ta bulunan Çevrimli Köyü'ne gece saldırısı düzenleyen örgüt, on üç tanesi çocuk olmak üzere yirmi yedi yurttaşı katletti.³⁴⁰ Böylece 1984 senesinden itibaren PKK tarafından öldürülen sivil sayısı 640'a yükseldi.³⁴¹

Çevrimli Köyü'ne saldırı düzenleyen PKK'lı teröristler, aynı hafta içerisinde Şırnak ve Beytüşşebap'ta da yedi askeri şehit ettiler.³⁴² Bir gün sonra ise Adıyaman, Siirt ve Hakkari'de gerçekleşen sıcak temaslarda beş terörist etkisiz kılındı.³⁴³ Haziranın son haftasında ise altı PKK'lı daha operasyonlar sonucunda öldürülerek etkisizleştirildi.³⁴⁴

PKK terör örgütünün Mart ayından itibaren durmadan yükselttiği terörizm, Türk Ordusu'nun operasyonları ile beraber bahar taarruzu diye adlandırılan örgüt stratejisinin ana eksenine ulaşmasına yetmedi. Örgütün ilk silahlı eylemini düzenlediği Ağustos ayının gelmesiyle beraber, terörizmin artışa geçecek olmasının bilinirliği Türk Devleti'nin buna imkan vermeden karşı saldırıya geçmesine olanak sağladı. Böylece Pervari'de Ağustos başında başlatılan operasyonlar sonucunda Kızıltepe mevkiinde sıcak temasa geçilen dört PKK'lı öldürüldü.³⁴⁵ Aynı hafta süregelen operasyonlarda Siirt'te dört örgüt militanı daha cansız bırakıldı.

PKK terör örgütü, bahar taarruzunun başarısızlığı üzerine kırsal bölgedeki varlığını tekrar köylere saldırarak korumak istedi ve 15 Ağustos 1990 tarihinde Şırnak Kemerli Köyü'nde dört çocuk örgüt üyelerinin ateşiyle öldürüldü. Aynı gün meydana gelen bir başka vakada ise PKK, Eruh Baskını'nın yıldönümünü bahane göstererek Ağrı'da halkı politize etti ve kepenk kapatmalarını sağladı. Olayın akabinde Ağrı Valisi Rasim Baş, kepenk kapatanlar hakkında yasal işlem uygulayacağını duyurdu. Buna rağmen Ağrı – Doğubeyazıt esnafı, gün sonuna kadar eylemlerinden vazgeçemediler.³⁴⁶

³³⁹ Hüseyin Buzoğlu, *Körfez Savaşı ve PKK*, Strateji Yayınları, Ankara, s.107.

³⁴⁰ "PKK Vahşeti", *Milliyet*, 12 Haziran 1990, s.1.

³⁴¹ Uğur Mumcu, "Çevrimli Baskını", *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1990.

³⁴² "Yine PKK: 7 Şehit", *Cumhuriyet*, 17 Haziran 1990, s.1.

³⁴³ "5 Terörist Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 18 Haziran 1990, s.1.

³⁴⁴ "Güneydoğu'da Sıcak Gün", *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1990, s.1.

³⁴⁵ "Kızıltepe'de Çatışma: 4 PKK'lı Ölü Ele Geçti", *Cumhuriyet*, 2 Ağustos 1990, s.9.

³⁴⁶ "PKK Saldırdı", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1990, s.17.

Doğubeyazıt'ta meydana gelen eylem, PKK'nın ilçe halkına kepenklerini kapatmalarını söyleyen bildirileri ile başladı. Valiliğin müdahalesine rağmen, ilçe sakinlerinin eylemlerine devam etmeleri PKK'nın kitle üzerindeki güdümlemesinin güçlendiğini gösteren bir emareydi. 1987 senesinden itibaren politika olarak sivil öldürmeyi şiar edinen örgüt, kitleler üzerinde belirli bölgelerde istediği sonucu alabiliyordu. Bunun sebebi ise açık bir şekilde ortadaydı. PKK, kendi sistemini kurma yolunda sivilleri ve kendisine karşı gelen halkın çocuklarını öldürmekten çekinmeyen bir anlayışa sahipti. Bu durumda sadece para ve hapis cezası veren devletin sözünü dinlememek halk için daha elverişli duruyordu. Böylece kendilerinden korkan ya da isteyerek destek veren halk ile beraber PKK, terörist eylemlerine devam edebiliyordu.³⁴⁷

PKK terör örgütü, Ağrı ilinde gerçekleştirdiği kitle manipülasyonunun akabinde eylem sahasını daha da genişleterek Eylül ayının sonunda Gaziantep'te de saldırıya geçti ve devriyede bulunan askeri araca ateş açtı.³⁴⁸ Meydana gelen temasta sekiz PKK'lı cansız olarak teslim alındı.

PKK terör örgütünün eylemleri, yılsonuna kadar durmadan devam ederken, TBMM'de de Kürtçe üzerinde tartışmalar başladı. Halkın Emek Partisi (HEP) milletvekillerinden Mehmet Ali Eren ile Mahmut Alınak, TBMM Genel Kurulu'nda söz alarak Kürtçeye karşı ülkede bir düşmanlığın söz konusu olduğunu dile getirdi.³⁴⁹ Mahmut Alınak ise daha radikal çıkışlar yaparak ülkede Kürt sorunu olduğunu beyan etti.

Bu durum, HEP adı altında PKK'nın gittikçe siyasallaşmaya başladığının bir göstergesiydi. Vakıa devam eden süreçte örgüte karşı Mayıs ayında çıkartılan KHK'nın yerine Aralık ayında yeni bir KHK çıkartıldı ve özellikle basın üzerindeki sansür ile Olağanüstü Hal Valisi'nin hareketleri kısıtlandı.³⁵⁰ Bu uygulama, 1990 senesinde teröre karşı atılmış son somut adımdı.

1990 senesi, PKK ile mücadele açısından Türkiye Cumhuriyeti'nin galebe çaldığı bir sene oldu. Tüm bu on iki ay içerisinde 313 PKK'lı terörist öldürüldü ve PKK'nın diğer Doğu ve Güneydoğu Bölgelerindeki şehirlere yayılması engellendi.³⁵¹ Böylece 1991 senesine girildiği vakit örgüt, 2. Konferansını gerçekleştirmesine rağmen pratikte saha eylemlerinde istediği sonucu alamadı.

³⁴⁷ Rüştü Şardağ, "Kürt" Sorunu, *Milliyet*, 5 Ağustos 1990.

³⁴⁸ "PKK'ya Büyük Operasyon", *Cumhuriyet*, 1 Ekim 1990, s.1.

³⁴⁹ "Meclis'te Kürtçe Tartışması", *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1990, s.15.

³⁵⁰ "Güneydoğu'ya Yeni Kararname", *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1990, s.23.

³⁵¹ "1990'da 313 Terörist Öldü", *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1991, s.5.

PKK terör örgütü, ilk toplantısını gerçekleştirdiği 1973 senesinden sonraki ilk aşamada uzun süreli gerilla savaşını uyguladı. Fakat 1984 senesinde gerçekleştirilen Eruh Baskını'nın ardından örgüt, kullandığı silahlı mücadelenin ancak siyasi ve kitlesel olarak desteklenmesi ile başarılı olabileceğini varsayarak Cephe örgütlenmesi ile beraber Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelerde propaganda faaliyetlerinde bulunmaya başladı. Nitekim 1987 senesinden itibaren Türk Devleti'nin yanında saf tutan bölge halkının üzerinde örgüt, kendi doktrinlerini uygulamaya koymak maksadıyla ağır katliamlarda bulundu. Bununla beraber 1989 senesiyle beraber de Güneydoğu Anadolu'da bulunan bölge halkının bir kısmı, sivil itaatsizlik örneği göstererek terör örgütü PKK'nın yanında yer almaya başladılar. Bu durum, 1991 senesine gelindiği vakit daha da keskin bir hale büründü.

1991 senesi, bütün bu açılardan değerlendirildiği vakit, siyasi kanat içinde belirgin bir Kürt algısını da beraberinde getirdi. Bilhassa Körfez Savaşı'nın ilk aşamasının sona ermesi ve kara savaşının yaklaşması, Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim merkezinde yeni bir Kürt sorunu ortaya çıkardı. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, gazetecilere Çankaya Köşkü'nde verdiği demeçlerde etnik geri plandan bahsederek ülke sınırları içerisinde on iki milyon Kürt kökenli vatandaştan bahsedildiğini belirtti ve bunların ayrılmaz bir bütün olduklarını vurguladı.³⁵²

Turgut Özal'ın Kürt kökenli vatandaş çıkışı ve 1990 senesinden itibaren uyguladığı Kürt politikası diplomatik arenada devam ederken, dönemin Başbakanı Yıldırım Akbulut'un iktidarında PKK, 1991 senesinin Nisan ayının son haftası itibariyle terör eylemlerini hızlandırdı ve Bahar Saldırılarına başladı. Bu amaçla, ilk olarak Bingöl'e bağlı Solhan İlçesi'nde saldırıya geçen örgüt, ilçede bulunan öğretmenevine baskın düzenleyerek Kaymakam Metin Ateş, Savcı Mehmet Türksever ve Orman Müdürü Ahmet Yener'i şehit etti.³⁵³ (Bkz: Ek-6).

Solhan Öğretmenevi saldırısı, PKK terör örgütünün kuruluşundan 28 Nisan 1991 senesine kadar geçen sürede gerçekleştirdiği en radikal eylemdi. Vakıa aynı sene yine bir kaymakama saldırı düzenleyen ve sonuç alamayan örgüt, kendi içerisine yansıyan zayıflığını devletin bürokrasisini hedef alarak örtmeye çalışıyordu.

PKK terör örgütü, kendi iç hesaplaşmalarının sonucunda uğradığı güç kaybını örtmek ve Kuzey Irak'taki gelişmeler üzerine denge kurmak maksadıyla eylemlerine devam etti ve

³⁵² Hasan Cemal, Kürtler, Everest Yayınları, *İstanbul*, 2015, s.126.

³⁵³ "Bingöl'de Kanlı Baskın", *Cumhuriyet*, 29 Nisan 1991, s.1.

1991 senesindeki saldırılarını sadece Bingöl Solhan'daki baskınla sınırlı bırakmadı. Mayıs ayının hafta başında Bitlis Çeltik'te askeri araçların geçişi sırasında PKK, konvoyu saldırı düzenledi ve yedi asker şehit oldu.³⁵⁴ 2 Haziran 1991 tarihinde de Ağrı'da bulunan Diyadin İlçesi'ndeki Jandarma karakoluna gece örgüt militanları tarafından roket atıldı.³⁵⁵ Aynı hafta, Cizre'de kır devriyesinden dönen askeri time PKK pusu tekniğiyle saldırı düzenledi ve altı asker şehit oldu.³⁵⁶ Çukurca'da da iki farklı yerde benzer pusu yöntemini kullanan örgüt, on bir askeri daha öldürdü.³⁵⁷

Turgut Özal'ın Kürt politikası ve Kuzey Irak'taki siyasi gelişmelerin doğrultusunda ilk aşamada sessiz kalan PKK terör örgütü, Abdullah Öcalan'ın ateşkes demeçlerinin aksine Nisan ayında tekrar harekete geçti ve kuruluşundan itibaren nadir kullandığı pusu yöntemine 1991 senesiyle birlikte ağırlık verdi. Özellikle, 23 Mart 1991 tarihinde Turgut Özal'ın bağımsız bir Kürt devleti fikrine tamamen karşı çıkması³⁵⁸ ve Saddam Hüseyin'in Kuzey Irak'ta bir federal Kürt devleti fikrine sıcak bakarak Celal Talabani ile konu üzerinde görüş birliğine varması³⁵⁹ PKK terör örgütünün Türkiye üzerindeki şiddet temelli politikasını tetikleyen unsurlardı.

Haziran ayı itibariyle PKK terörünün seyri sertleşmişken, başında Yıldırım Akbulut'un bulunduğu Türkiye Cumhuriyeti 47. Hükümeti yerini 23 Haziran 1991'de Mesut Yılmaz'ın Başbakan olduğu 48. Hükümet'e bıraktı.

2.2. Cumhurbaşkanı Turgut Özal ve Kürt Politikası

9 Kasım 1989 senesinde Kenan Evren'den sonra Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal, ülke içerisinde giderek yükselmeye başlayan Kürt sorununa yeni bir çözüm getirmek istedi ve askeri hareketlilikler dışında siyasi ve toplumsal olarak da PKK'ya karşı mücadele verilmesini kararlaştırdı. Turgut Özal'ın bu politikası, Orta Doğu'da 1990 senesi itibariyle gelişen olaylar ile paralellik göstermekteydi. Vakıa, Körfez Savaşı ve Kuzey Irak'taki Türkmen ve Kürt gruplar, Turgut Özal'ın politikasının yapıtaşını oluşturuyordu. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin 1990 senesinde uyguladığı terör politikası Kuzey Irak'tan bağımsız bir şekilde incelenemezdi.

³⁵⁴ “Kanlı Pusu: 7 Şehit”, *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1991, s.1.

³⁵⁵ “Devlet Lojmanına Roketatar Saldırısı”, *Cumhuriyet*, 3 Haziran 1991, s.1.

³⁵⁶ “Cizre’de 6 Er Şehit”, *Cumhuriyet*, 4 Haziran 1991, s.1.

³⁵⁷ “Pusuda 11 Şehit”, *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1991, s.1.

³⁵⁸ “Kürt Devleti’ne İzin Yok”, *Hürriyet*, 24 Mart 1991, s.1.

³⁵⁹ “Saddam’dan Kürtlere Özerkliğe Evet”, *Cumhuriyet*, 19 Mayıs 1991, s.11.

Turgut Özal'ın özellikle Körfez Savaşı sırasında Kürt nüfusa eğilmesi ve Başbakanlık döneminde Kürt olduğunu söylemesi Musul ve Kerkük üzerindeki petrol sahaları ile doğrudan ilgiliydi. Bununla beraber Özal'ın, Güneydoğu üzerinde askeri çözümlerden daha çok sosyal çözümlere yöneldiği aşikârdı. Gerçekten de başta Güneydoğu Anadolu Projesi olmak üzere refahçı politika, bölgede PKK'ya karşı bir koz olarak görülmekteydi.³⁶⁰ Turgut Özal, bu hamleleri gerçekleştirerek Körfez Savaşı akabinde bölgede söz sahibi olmayı amaçlamaktaydı. Bu maksatla da ilk olarak Türkiye'de Kürtçü terör örgütü PKK'nın halk nezdinde güç kaybetmesini sağlamak hem de askeri çözümler dışında da yeni yollar aramak gayesiyle Turgut Özal, yeni politikalara yöneldi. İlk olarak yasaklı dil statüsünde olan Kürtçe'nin bu durumdan çıkarılması maksadıyla Bakanlar Kurulu'nda esas nitelikler adıyla bir taslak hazırlandı.³⁶¹ Bunun akabinde Turgut Özal, Körfez Savaşı sonrasında Kuzey Irak'ta kurulacak özerk bir Kürt devletine sıcak bakan açıklamalarda bulundu.³⁶²

Turgut Özal'ın Kürtçe'nin serbest bırakılmasına yönelik girişimleri ve Kuzey Irak'ta kurulacak bağımsız olmayan ancak özerk statüsündeki bir devlete olur gözüyle bakması, Kuzey Irak'ta bulunan Kürt yapılanmaları tarafından olumlu karşılandı. Turgut Özal, böylece izleyeceği politika ile bölgede söz sahibi olmayı amaçladı.

Turgut Özal'ın yeni geliştirdiği Kürt politikası, aynı zamanda sadece Kuzey Irak'taki yapılanmaları değil, aynı şekilde Türkiye'de de faal bir biçimde eylem düzenleyen PKK için de çıkar yollar barındırdı. Öncelikle Özal, terörist lider Abdullah Öcalan'ın da dâhil olduğu PKK'lılar lehinde bir af süreci başlatılabileceğini ileri sürdü.³⁶³ Bu tartışmalı görüş, Turgut Özal'ın olduğu kadar, ANAP'ın da bir projesiydi. Bu yolla terör örgütünün saflarına katılmış olanların Türkiye'ye dönüş yapmaları şartıyla cezalarına tecil yapılacağı gündeme getirildi. Turgut Özal'ın bu hamlesi, Körfez Savaşı'nın getirilerinden bir tanesiydi. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'a karşı kara harekâtını gündeme getirdiği bir dönemde Turgut Özal'ın geniş bir etnik politika izlemesi, Irak Kürtleri ile Türkiye'deki terör örgütünün hamlelerinin kesilmek istenmesinden kaynaklanmaktaydı. Fakat Turgut Özal ve ANAP'lı vekillerin bu projelerinin olduğu gün, Şırnak'ta tekrar kitlesel odaklı olaylar başladı ve askerler ile PKK lehine yürüyüş yapanlar arasında vuku bulan olaylarda iki kişi yaşamını yitirdi.³⁶⁴

³⁶⁰ Nevzat Bölügeray, *Özal Döneminde Bölücü Terör*, Tekin Yayınevi, Ankara, 1992, s.59.

³⁶¹ "Kürtçeye Sınırlı Serbestlik", *Cumhuriyet*, 27 Ocak 1991, s.1.

³⁶² "Özal'ın Kürt Politikası Tartışılıyor", *Cumhuriyet*, 2 Şubat 1991, s.5.

³⁶³ "Apo Dahil Terör Suçuna Tecil", *Cumhuriyet*, 1 Mart 1991, s.1.

³⁶⁴ "Şırnak'ta Kanlı Gün", *Milliyet*, 1 Mart 1991, s.9.

Şırnak'ın, PKK tarafından güdümlenmesi sadece bir günlük bir vaka olarak kalmadı ve bir hafta sonra, aynı ilin İdil İlçesi'nde tekrar yürüyüş yoluyla propaganda faaliyetleri başladı. Bunun akabinde güvenlik kuvvetlerinin müdahalesiyle, propagandist iki kişi öldü.³⁶⁵ Fakat bu ölümler, her olayda olduğu gibi peşinden yeni eylemleri getirdi ve bu suretle yüz gösterici gözaltına alındı.³⁶⁶

Şüphesiz, Türkiye'de devam eden olaylar, PKK ile mücadelenin hem kitlesel, hem de askeri olarak devam ettiğinin göstergesiydi. Bütün bunlarla birlikte Turgut Özal, geliştirmeye çalıştığı Kürt politikasının en somut adımını Mart ayının ikinci haftasında, bütün bu olaylar hala sıcakken attı. Moskova'ya seyahat ettiği sırada gazetecilerle görüşen Özal, Kuzey Irak'ta bulunan Irak Kürdistan Demokrat Partisi (IKDP) lideri Mesut Barzani'nin bir temsilcisiyle ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) lideri Celal Talabani ile Ankara'da Dışişleri Bakanlığı ve MİT mensuplarının görüştüğünü açıkladı.³⁶⁷ Bu görüşme, sadece Kuzey Irak'taki Kürt gruplarıyla sınırlı olmamakla beraber, aynı zamanda bölgedeki Türkmenleri de kapsamaktaydı. Böylece Türkiye, Körfez Savaşı ile başlayan diplomatik kargaşaya dâhil oldu ve Kuzey Irak'a yönelik hamleler geliştirmeye başladı. Bu stratejinin temelinde ise Celal Talabani vardı.

Turgut Özal'ın bahsini geçirdiği Ankara zirvesinin kesin tarihi 8 Mart 1991'di. Bu tarihte Celal Talabani ve Mesut Barzani'nin temsilcisi Mesut Dizai, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentine gelerek, MİT görevlileri eşliğinde pasaport kontrolü yapılmadan gümrüğü geçerek Ankara Palas'a yerleştiler. Burada Dışişleri Müsteşarlığı görevlisi Tugay Özçeri tarafından karşılanan şahıslar ile uzun bir görüşme yapıldı.³⁶⁸ Bu görüşmelere, Turgut Özal'ın dediğinin aksine MİT'ten herhangi birinin katılmadığı daha sonra Dışişleri Bakanlığı tarafından duyuruldu.

Ankara'da yapılan görüşme, esasen Türkiye'nin toprak bütünlüğünü doğrudan ilgilendiriyordu. Başta, İsveç'te yapılacak olan Kürt Konferansı'nda ülkenin bölünmez bütünlüğü lehinde bir savunma yapılması devlet tarafından talep edildi. Bununla beraber, Kuzey Irak'taki Türkmenlerle alakalı da bir müzakere yapıldı ve bölgede Türkmenlerin sahne dışına itilmesi engellenmek istendi. Diğer ve en önemli meselesi ise, PKK terörüne karşı ortak bir tepki yolu için anlaşılmaya çalışıldı.

³⁶⁵ "İdil'de İki Ölü", *Milliyet*, 5 Mart 1991, s. 10.

³⁶⁶ "İdil'de 100 Kişi Gözaltında", *Hürriyet*, 6 Mart 1991, s.23.

³⁶⁷ "Kürtlerle Pazarlık", *Cumhuriyet*, 12 Mart 1991, s.1.

³⁶⁸ "Talabani ile Tarihi Görüşme", *Hürriyet*, 13 Mart 1991, s.15.

Türkiye'nin, Kuzey Irak'taki Kürt topluluklarının liderleriyle görüşme sebeplerinin temelini PKK terörü de oluşturunuyordu. Böylece Türkmenler de PKK'ya karşı bir koz olarak kullanılacak ve aynı zamanda siyaseten de güçlü bir hale getirilecekti. Aynı şekilde diğer Kürt gruplarının hem politik hem de maddi olarak desteklenmesi PKK'yı yalnızlaştıracak, Irak genelinde yayılmasını engelleyecekti. En önemlisi ise Türkiye Devleti, bu politik hamlelerle Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti kurulmasını engellemeye çalışıyor, aynı şekilde Kürt örgütlerinin Irak'ta birleşmesini durduruyordu. Fakat ilk aşamada görüşme, Türkiye'nin lehine olmadı. Talabani, yaptığı açıklamada Bağdat yönetimine karşı siyasi destek aldıklarını açıkladı.³⁶⁹ Bununla beraber PKK terör örgütünü devrimci bir yapı diyerek savunan Talabani, bu konu hakkında Türkiye ile mutabık kalmadıklarını beyan etti.³⁷⁰

Celal Talabani'nin açıklamaları ve Kuzey Irak'ta kurulacak bir Türkmen-Kürt-Arap federasyonuna Türkiye'nin destek vereceğini dile getirmesi, dönemin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Murat Sungar tarafından yalanlandı.³⁷¹ Türkiye'nin, Talabani'ye ve Kuzey Irak'taki Kürt yapılanmalarına herhangi bir destek vermeyeceği söylendi. Aynı şekilde dönemin Başbakanı Yıldırım Akbulut da basına verdiği röportajda, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Celal Talabani'ye herhangi bir söz vermediğini, Türkiye'nin bölgede cereyan eden durumları daha geniş çerçevede öğrenmek ve Kürtlerin amaçlarının ne olduğunu kavramak maksadıyla görüşme yapıldığını söyledi.³⁷²

Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın, görünürde izlediği bu politika, her ne kadar PKK'nın bağımsız Kürdistan fikrini engelleme çabası olarak yorumlansa bile, PKK kanadından farklı tepkiler gelmesine sebep oldu. Kürt Enstitüsü'nün Paris temsilcisi Kendal Nezan, Kürtlerin bulundukları ülkelerde özerk bir yapı hedeflediklerini dile getirdi.³⁷³ PKK'nın Cephe örgütlenmesi olan ERNK'nın Fransa sorumlusu Said Botan ise, Kuzey Irak'ta var olacak bir özerk statülü Kürt otonom yönetiminin, bağımsızlık sürecinde ilk adımı teşkil edeceğini söyledi.³⁷⁴

Bu söylemler, pratikte de doğrudu. Bağımsız bir Kürt devleti şiarıyla yola çıkan PKK, Kürdistan Cephe olarak adlandırılan Kuzey Irak'taki altı farklı yapılanma ile anlaşma yoluna gitti.³⁷⁵ Bunun temelinde ise, Körfez Savaşı ile tekrar gündeme gelen Saddam

³⁶⁹ "Talabani'den İlk Demeç", *Milliyet*, 13 Mart 1991, s.1.

³⁷⁰ "Talabani'ye Destek", *Cumhuriyet*, 13 Mart 1991, s.1.

³⁷¹ "Talabani Sıkıntısı", *Cumhuriyet*, 14 Mart 1991, s.1.

³⁷² "Kürtlerin Niyetini Öğrendik", *Milliyet*, 14 Mart 1991, s.11.

³⁷³ "Kürtler Federal Statü Peşinde", *Milliyet*, 14 Mart 1991, s.15.

³⁷⁴ "Bağımsız Kürdistan'ın Basamağı", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1991, s.4.

³⁷⁵ "PKK Kürdistan Cephe ile Yakınlaştı", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1991, s.4.

Hüseyin'e karşı muhalif düşünce yatmaktaydı. Böylece PKK, ilk aşamada özerk bir Kürt devleti fikrine yanaşmış oldu.

Özerk Kürt devleti fikri, İsveç'te gerçekleşen Kürt Konferansı ile beraber kendisine siyasi sığınak bulurken, militer olarak da sahaya döküldü. Kuzey Irak'ta farklı bölgeleri ele geçiren Peşmergeler, Türkiye Habur sınırına çok yakın bir bölgeye sarı kırmızı ve yeşil renklerinin hâkim olduğu sözde Kürt devleti bayrağı çektiler.³⁷⁶

Görüldüğü üzere, PKK'nın da dâhil olduğu Kürt yapılanmalar, özerklik fikriyatını benimseyerek hızlı bir şekilde faaliyete geçirdiler. Fakat bu durum, Türkiye'de peşinen terörü getirdi. ERNK'nın devlete karşı başkaldırı emri yayınlamasının sonucunda Diyarbakır'da Kaymakamlık Lojmanı PKK'lılar tarafından saldırıya uğradı ve Hani İlçesi Kaymakamı Orhan Mardinli'nin kızı ve karısı teröristler tarafından kaçırılarak alıkonuldu.³⁷⁷

Bu eylem, yaklaşan Nevruz'un getireceği şiddetin sadece başlangıcıydı. Vakıa, 20 Mart 1991 senesinde Nevruz bahane edilerek ayrılıkçı gruplar tarafından Adana'da desteklenen yürüyüşte sekiz kişi yaralandı.³⁷⁸ PKK'nın kitlesel hareketi içerisinde önemli bir yer tutan Nevruz eylemleri, örgütün şehir terörizmini de açığa çıkartmasını beraberinde getirdi. Yine Adana'da vukuu bulan gösterilerde dört polis aracı ateşe verilirken, İstanbul Karaköy'de bulunan bankaların birçoğuna bombalı tedhiş eylemleri düzenlendi.³⁷⁹ Bir gün sonra ise Nusaybin'de Nevruz bahanesi ile icra edilen gösterilerde bir kişi öldü.³⁸⁰ İzmir'de de bir polis şehit oldu.

1991 Nevruz'u'nun en kritik noktası ise HEP mensubu vekillerin düzenledikleri Nevruz gecesine katılan örgüt sempatizanlarının Türk Bayrağı'nı indirmesiydi. Abdi İpekçi Spor Salonu'nda gerçekleşen olay, PKK'nın kitlesel güdümlemesinin aldığı son şekillerden biriydi. Özellikle Turgut Özal'ın Kürt hamlesi ve Kuzey Irak'taki özerklik hareketleri Türkiye'deki örgütün davranış kodlarına doğrudan yansdı. PKK'nın kuruluşundan itibaren gerçekleştirdiği kitlesel hareketlerin hem cenaze yürüyüşleri hem de Nevruz özelinde en radikal olanının gerçekleşmiş olması dikkat çekiciydi. Özellikle İstanbul'un merkezi konumundaki Taksim Meydanı'nda 1000 kişilik bir grubun PKK lehine yürüyüş

³⁷⁶ "Habur'un Dibine Kürt Bayrağı", *Hürriyet*, 16 Mart 1991, s.1.

³⁷⁷ "Güneydoğu'da Çatışmalı Gün", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1991, s.4.

³⁷⁸ "Kürt Bayraklı Yürüyüş", *Milliyet*, 21 Mart 1991, s.1.

³⁷⁹ "Nevruz Terörü", *Hürriyet*, 21 Mart 1991, s.3.

³⁸⁰ "Nevruz'da Kan ve Gözaltı", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1991, s.4.

gerçekleştirmesi ve polise mukavemet etmesi³⁸¹ terörün sivil halk nezdinde geldiği noktayı açık bir şekilde gösteriyordu.

PKK terör örgütünün şiddetini arttırmasının yanında örgütün lideri Abdullah Öcalan ise Mehmet Ali Birand'a Şam'da verdiği röportajında PKK eylemlerinin aksi yönünde konuştu. Öcalan, gerçekleştirilen söyleşide silah bırakarak barış yönünde adım atılması için ateşkes yapılmasını dile getirdi ve bu maksatla Türkiye'ye tutuklu PKK üyelerinin salıverilmesini, PKK'nın siyasi faaliyetleri için ortam hazırlanmasını, bütün örgüt davalarının affedilmesini şart sundu.³⁸² Aynı konuşmasını Turgut Özal'ın Kürtleri anladığını söyleyerek devam ettiren terörist başı Kuzey Irak'taki bir Kürt federasyonuna da sıcak baktığını söyledi.

Abdullah Öcalan'ın bu söylevleri, bulunduğu durumdan ibaretti. Öyle ki, 1990 senesinde örgüt içi hesaplaşmaların sonucunda PKK, eylem yürütücü kadrosunun büyük bir çoğunluğunu kaybetmişti. Bununla paralel olarak gerçekleştirilen sivil katliamlar hem basında hem de halk nezdinde büyük tepkilere yol açmıştı. Tüm bunların sonucunda da Kuzey Irak'ta federal bir devlet düşüncesinin ortaya çıkması, PKK'nın sorun çıkartıcı olarak anılmasına sebep olmuş, siyasi olarak yalnız kalmasına olanak sağlamıştı. Yine ilaveten Türk Ordusu'nun kırsalda gerçekleştirdiği operasyonlar, PKK'nın eylem birliklerinin zayıflamasına yol açmıştı. Bütün bunların sonucunda Abdullah Öcalan'ın keskin bir strateji değiştirmesi kaçınılmaz olmuştu.

Turgut Özal'ın geliştirdiği siyasi hamleler sonucunda her ne kadar PKK, Türkiye'de daha aktif ve cüretkâr eylemler yapsa dahi, ANAP'lı milletvekillerinin baskısı sonucunda Kürt politikasının temelini oluşturan Kürtçeye sınırlı serbestlik yasası TBMM ve Bakanlar Kurulu'na getirilemedi.³⁸³ Böylece Turgut Özal'ın Kürt politikası, 1991 senesi içerisinde başarısız oldu ve askeri yöntemlerin kullanılması fikri tartışmasız bir şekilde uygulamaya kondu.

2.3. Mesut Yılmaz'ın İlk İktidarında Bölücü Terör (23.06.1991-20.11.1991)

Mesut Yılmaz'ın iktidara gelmesiyle beraber, PKK terörünün seyrinde gözle görülen bir değişiklik meydana gelmedi. Seçimden beş gün sonra Şırnak Uludere'ye bağlı Hilal Bucağı Belediye Başkanı Yakup Kara, makam otomobilinde seyir halindeyken PKK tarafından pusuya maruz kaldı ve öldürüldü.³⁸⁴ Bu eylem, PKK'nın strateji gereği işlediği

³⁸¹ "Nevruz Olayları Bitmedi", *Milliyet*, 23 Mart 1991, s.17.

³⁸² "Apo'dan Ateşkes", *Milliyet*, 24 Mart 1991, s.18.

³⁸³ "ANAP Özal'a Direniyor", *Cumhuriyet*, 29 Mart 1991, s.1.

³⁸⁴ "Terör..Cinayet..", *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1991, s.1.

cinayetlerden bir tanesiydi. Bilhassa 1991 senesinde hedef çemberini genişleten örgüt, böylece daha yüksek mevkilerdeki devlet görevlilerini suikastlar ile saf dışı bırakarak bölgede ses getirmeyi amaçladı.

PKK terör örgütünün, ses getirmesini umarak gerçekleştirdiği eylemlerin sonucunda Türk Ordusu'nun operasyonları da doğrudan artışa geçti. Temmuz ayının başında, Suriye'den Türkiye'ye geçtiği belirlenen 300 örgüt mensubu Kahramanmaraş'ta çember içine alındı.³⁸⁵ Bu operasyonlar, Ağustos ayı içerisinde eylem yoğunluğunu arttırmayı amaçlayan terör örgütüne karşı alınan bir önlemdi. Fakat PKK, bütün bu operasyonların yanında yine de Kahramanmaraş'ta Türkmenler Köyü'ne bağlı mevrada tekrar bir sivil katliamına girişti ve yedi köylüyü öldürdü.³⁸⁶

PKK'nın eylemlerine devam etmesi sürerken, Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğu bölgesinde yeni bir vaka meydana geldi ve 6 Temmuz 1991 senesinde kaçırılan HEP Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın, Elazığ'a bağlı Maden İlçesi'nde ölü olarak bulundu.³⁸⁷ Polis kimliği ile evinden alınan ve öldürülen Vedat Aydın olayı, Türkiye Cumhuriyeti'nin uzun süre gündeminde kalacak olan Kontrgerilla faaliyetlerinin ilk cinayeti idi. Bunun akabinde Maden'den Diyarbakır'a getirilen Vedat Aydın'ın cenazesi, Diyarbakır'da yirmi beş bin kişinin de katıldığı yürüyüşle toprağa verilirken, cenazeyi kitlesel ayaklanmaya çevirmeye çalışan gruplar, cenaze korteji boyunca Vedat Aydın'ın tabutuna PKK'yı temsil eden sarı-kırmızı ve yeşil renklerde flamalar astılar.³⁸⁸ Aynı gruplar, cenaze yürüyüşü boyunca önlem alan güvenlik birimleri ile de taşlı ve silahlı münakaşaya girdiler ve güvenlik güçlerinin müdahale etmesi sonucunda üç kişi yaşamını yitirdi.³⁸⁹

Vedat Aydın'ın öldürülmesi ve akabinde yaşanan kitlesel olaylar, PKK terör örgütünün tekrar aktif olarak harekete geçmesine zemin hazırladı. Hadiselerin yaşandığı hafta örgüt, Kahramanmaraş'a bağlı olan Pazarcık İlçesi'nde sivillere yönelik saldırı gerçekleştirdi ve dokuz kişinin ölümüne sebebiyet verdi.³⁹⁰ Buna karşılık olarak hayata geçirilen operasyonlar sonucunda Siirt-Bingöl hattında on beş terör örgütü militanı öldürüldü.³⁹¹ Üç gün sonra ise Mardin'e bağlı Midyat İlçesi'nde PKK'lının aktifleştirdikleri mayının üzerinden

³⁸⁵ "300 Terörist Kısıpaca Alındı", *Milliyet*, 1 Temmuz 1991, s.9

³⁸⁶ "Katliam: 7 Ölü", *Milliyet*, 7 Temmuz 1991, s.17.

³⁸⁷ "HEP'li Başkan Ölü Bulundu", *Hürriyet*, 9 Temmuz 1991, s.1.

³⁸⁸ "Diyarbakır'da Kanlı Gün", *Cumhuriyet*, 11 Temmuz 1991, s.1.

³⁸⁹ "Cenazede Çatışma", *Milliyet*, 11 Temmuz 1991, s.1.

³⁹⁰ "Güneydoğu'da Dehşet Günü", *Hürriyet*, 15 Temmuz 1991, s.24.

³⁹¹ "15 PKK'lı Ölü", *Milliyet*, 20 Temmuz 1991, s.18.

geçen ve sivilleri taşıyan bir minibüs infilak etti ve on kişi yaşamını yitirdi.³⁹² Ağustos ayının ilk haftası ise Nemrut Dağı'na turistik ziyaret yapan Alman turistlerden on tanesi terör örgütünün yıpratma stratejisi doğrultusunda alıkonularak Irak'a kaçırıldılar.³⁹³

PKK'nın eylem sıklığının artması ve buna ek olarak uluslararası krize yol açabilecek turist kaçırma stratejisi, örgütün yaz aylarından itibaren faaliyete geçirdiği sözde taarruz prensibinin doğrudan bir yansıması oldu. Aynı şekilde Hakkâri-Şemdinli'de bulunan Samanlı Sınır Karakolu'na gece baskını düzenleyen örgütün dokuz Mehmetçik'i şehit etmesi³⁹⁴ ve yedi askeri kaçırması, Türkiye Cumhuriyeti'nin Irak'ta yuvalanan örgüte sınır ötesi harekât yapmasını elzem kıldı.

2.3.1. Kuzey Irak'a Ağustos Harekâtı (1991)

PKK terör örgütünün eylemlerini sıklaştırması ve son olarak on Alman turisti kaçırp, Samanlı Karakolu'nda da dokuz askeri şehit etmesi üzerine Türk Ordusu, 1984 senesinden itibaren sistematik eyleme geçen örgüte karşı dördüncü sınır ötesi harekâtını gerçekleştirdi. Bu operasyon aynı zamanda Türk Genelkurmay Başkanlığı'nın PKK'ya karşı alan üstünlüğünü kazanmaya yönelik geliştirdiği stratejinin bir ürünüydü.³⁹⁵ Bu doğrultuda 5 Ağustos 1991 senesinde Irak sınırının on altı kilometre içerisine kadar gerçekleştirilen hava saldırılarıyla operasyonun ilk adımı atıldı.³⁹⁶ Akabinde otuz dört tane F-4 ve F-104 uçağı Kuzey Irak semalarında 70 çıkış gerçekleştirerek örgütün sınır ötesi kamplarının yerini saptadı.³⁹⁷

Hava harekâtının gerçekleşmesi, özünde Türkiye-Irak sınırında beş kilometrelik bir tampon bölge oluşturulması amacını gütmekteydi. Böylece Ordu, yurda gerçekleştirilen PKK sızmalarını bu yolla engelleyerek ana karayı güvende tutma amacı taşımaktaydı. Bu sebeple hava operasyonlarının bitmesinin akabinde kara harekâtı da başlatıldı ve dönemin Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in de denetlemelerinin sonucunda 7 Ağustos 1991 tarihinde Türk Kara Ordusu Irak'a giriş yaptı.³⁹⁸

1991 Ağustosunda gerçekleştirilen operasyonlar, Türk Ordusu'nun ayrılıkçı Kürt terörüne karşı giriştiği kesin bir imha hareketiydi. Bununla beraber, Türkiye Cumhuriyeti

³⁹² "Minibüse Mayın: 10 Ölü", *Hürriyet*, 23 Temmuz 1991, s.3.

³⁹³ "Turizme Terör Darbesi", *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1991, s.1.

³⁹⁴ "9 Er Şehit Oldu", *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 1991, s.1.

³⁹⁵ Ümit Özdağ, *Türk Ordusu'nun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2007, s.90.

³⁹⁶ "Sınırda Terörist Avı", *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1991, s.1.

³⁹⁷ "Irak'ta PKK Avı", *Hürriyet*, 7 Ağustos 1991, s.1.

³⁹⁸ "Mehmetçik Irak'ta Kalıcı", *Milliyet*, 8 Ağustos 1991, s.1.

bölgede kalıcı olmayı amaçlamaktaydı. Vakıa Irak'tan gelen operasyon aleyhindeki nota reddedildi ve dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, yaptığı açıklamada PKK'nın Durji'de bulunan büyük kampının ortadan kaldırılmadan operasyonların durmayacağını önemle belirtti.³⁹⁹ Bununla birlikte dönemin Genelkurmay Başkanlığı Sekreteri Tuğgeneral Hurşit Tolon da hükümetin emirleri doğrultusunda operasyonların durdurulacağını ve Türk askerinin bölgeden çekilmesinden sonra yeni birliklerin gelerek eski birliklerin yerini dolduracağını söylemesi, Türkiye'nin bölgede kalıcı olmayı amaçladığının göstergesiydi.⁴⁰⁰ Aynı şekilde Tolon'un, Kuzey Irak'ta bir güç olarak ortaya çıkan Peşmergelere de PKK'nın yanında saf tuttıkları sürece yok olacakları tehdidinde bulunması, Körfez Savaşı ile bölgede oluşan boşluğu Türkiye'nin doldurmak istemesinin kanıtıydı.

Ağustos 1991 senesinde gerçekleştirilen Kuzey Irak Harekâtı, her ne kadar Türkiye için bölgede kalıcı olma amacı taşısa dahi, operasyonun birinci haftasının sonunda terör örgütü mensupları ile olan sıcak münakaşa kesildi ve dönemin Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis harekât bölgesinden ayrılarak Ankara'ya döndü.⁴⁰¹

1991 harekâtı, Türk Ordusu'nun gerilla tipi örgütlenme ile mücadelesinde büyük bir stratejik değişiklik yapmasına da sebep oldu. Özellikle bu operasyonda anlaşıldığı üzere, uzun zamandan beri askeriye'nin düşündüğü gerillaya karşı gerilla metodu fikri ordu içerisinde güçlendi ve söz konusu tarihten itibaren de kontrgerilla olarak adlandırılacak olan yöntemle geçiş yapıldı. Bununla birlikte, Kuzey Irak'ta bulundukları kampları operasyon sonunda terk eden PKK terör örgütü üyeleri, İran-Irak sınırına yerleştiler ve örgütün üst seviye sorumlularından olan Nizamettin Taş, kırsal alan dışında şehirlerde de eylem sıklığının arttırılacağını söyledi.⁴⁰²

2.3.2. Ağustos Harekâtı'ndan Sonra Bahar Saldırıları

Ağustos 1991 senesinde gerçekleştirilen hava ve kara harekâtının nihai amacı, PKK terör örgütünün Türkiye'ye giriş yolları üzerinde baskı oluşturmaktı. Bununla eş zamanlı olarak yurt çapında da terör örgütünün geçiş güzergâhında bulunan alanlara operasyonlar düzenlenmeye devam edildi ve bunun sonucunda Şirvan Kırsalı'nda on dört PKK mensubu şaki öldürülerek örgütün kır yapılanması engellendi.⁴⁰³

³⁹⁹ "PKK'ya Irak'ta Kıskaç", *Cumhuriyet*, 9 Ağustos 1991, s.1.

⁴⁰⁰ "TSK Kuzey Irak'ta Kalıcı", *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1991, s.3.

⁴⁰¹ "Kuzey Irak Operasyonu Sona Yaklaşıyor", *Hürriyet*, 12 Ağustos 1991, s.21.

⁴⁰² "Eşküyaya Karşı Gerilla Savaşı", *Milliyet*, 14 Ağustos 1991, s.15.

⁴⁰³ "7'si Kadın 14 PKK'lı Daha Öldürüldü", *Milliyet*, 17 Ağustos 1991, s.15.

PKK terörüne karşı her ne kadar hem Irak'ta hem de Türkiye'de operasyonlar yapılsa dahi örgütün yurt içerisindeki eylemleri keskin bir şekilde sonlandırılmadı ve teröristler 20 Ağustos 1991 senesinde Şırnak sınırlarında bulunan Silopi İlçesi'ndeki Görümlü Karakolu'na baskın düzenleyerek beş askeri şehit ettiler.⁴⁰⁴ Bunun yansıması olarak gerçekleştirilen operasyonlarda ise altı şaki öldürüldü.⁴⁰⁵

Ağustos Harekâtı'nın ardından görüldüğü üzere Türkiye sınırları içerisinde terör hareketlenmeleri kesin olarak durmadı ve Eylül ayında daha büyük bir artış gösterdi. Billhassa daha önceki senelerde çok nadir olarak karakol baskını yöntemini benimseyen terör örgütü, 1991 senesinde bu saldırı metodunu sıkça kullandı ve Eylül ayının ikinci haftasında Hakkari Yüksekova'da hâkim bir konumda bulunan Çobanlar Jandarma Karakolu PKK'lıların saldırısına uğradı. Bu terörizm neticesinde yedi er şehit oldu.⁴⁰⁶ Bu hadiseden iki gün sonra ise PKK için önemli bir kitle hareketi merkezi olan İdil'de, ilçeye giren örgütçüler Hükümet Konağı'na silahlı saldırıda bulundular.⁴⁰⁷

PKK mensubu Kürtçü teröristlerin hükümet konağına karşı giriştikleri saldırı devlet tarafından sert bir şekilde cevaplandı ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde başlatılan güvenlik aramalarında yedi örgüt üyesi yakalandı ve sekiz şaki öldürüldü.⁴⁰⁸ Bir hafta sonra ise Bingöl ve Diyarbakır'da hayata geçirilen kır operasyonlarında yedi örgüt üyesi daha etkisizleştirildi.⁴⁰⁹

PKK terör örgütünün eylem sıklığını arttırması, 1991 senesinde vukuu bulan açıklamalar sonucunda çabuk bir şekilde tahmin edilecek bir olguydu. Vakıa, başta terörist başı Abdullah Öcalan'ın ve Nizamettin Taş'ın açıklamaları bu yöndeydi. Aynı şekilde örgüt, kuruluş aşamasından bu yana her askeri operasyondan sonra güç kaybetmediğini hem örgüt üyelerine hem de şehirlerdeki destekçilerine göstermek maksadıyla daha sık eylemlere girişirdi. Bu sebeple de eylem yoğunluğunu arttırırken aynı zamanda eylem yöntemlerinde değişikliğe giderdi. Bu suretle örgütün 1991 senesindeki eylem artışı ve eylem yöntemindeki oynamalar Türk Genelkurmayı'nın da yönetsel olarak yeni stratejiler geliştirmesine sebep oldu ve Ekim ayında alınan kararla Doğu ve Güneydoğu'ya gönderilen askerlere komando

⁴⁰⁴ "PKK Silopi'de Karakol Bastı: 5 Er Şehit", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1991, s.1.

⁴⁰⁵ "6 Terörist Ölü, Bir Er Şehit", *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1991, s.3.

⁴⁰⁶ "Yine PKK: 7 Er Şehit", *Cumhuriyet*, 11 Eylül 1991, s.1.

⁴⁰⁷ "Militalılar İdil'e Saldırdı", *Milliyet*, 13 Eylül 1991, s.9.

⁴⁰⁸ "8 PKK'lı Ölü Ele Geçti", *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1991, s.3.

⁴⁰⁹ "7 Terörist Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 26 Eylül 1991, s.3.

olma zorunluluğu getirildi.⁴¹⁰ Mevcut karakollardaki askerler de komandolarla yenilenmeye başladı.

Genelkurmay Başkanlığı'nın böyle bir karara imza atmasının altında PKK'nın yükselen karakol saldırılarının etkisi büyüktü. Kırsal alanda gittikçe zayıflayan örgüt, jandarma karakollarına saldırılarda bulundu ve bu gelişme karşı strateji olarak yürürlüğe kondu.

Genelkurmay Başkanlığı'nın yeni kararından üç gün sonra Hakkâri'de bulunan Çayırılı Jandarma Bölük Komutanlığı'na bağlı timlere devriye sırasında 140 kişilik terör örgütü grubunun saldırısı gerçekleşti. Bu eylem, PKK terörünün bu kadar kalabalık sayıda gerçekleştirdiği ilk eylem oldu ve sonucunda on bir asker şehit düştü.⁴¹¹ Böylece, PKK terörü sebebiyle hayatını kaybeden güvenlik görevlilerinin sayısı 558'e yükseldi.⁴¹²

PKK'nın Çukurca'da gerçekleştirdiği bu saldırı, Mesut Yılmaz iktidarındaki ikinci sınır ötesi operasyonunu da peşinden getirdi ve sekiz avcı uçağının katıldığı hava harekâtı sonucunda Irak üzerinde sekiz sorti gerçekleştirildi.⁴¹³ Bir gün sonra ise Kuzey Irak'a kara harekâtı başlatıldı. Fakat bu harekât, Samanlı Karakolu baskınında kaçırılan askerleri kurtarmaya yönelikti ve uzun soluklu olmadı.

Mesut Yılmaz döneminin ikinci sınır ötesi operasyonu uzun sürmese bile PKK terörünün özellikle Genelkurmay nezdinde büyük problemler doğurduğu aşikârdı. Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, PKK terörünü altı ayda bitirebileceklerini fakat demokrasiye saygı çerçevesini aşabileceklerini belirterek, demokrasi nezaketinde mücadele etmek istediklerini bildirdi.⁴¹⁴ Bu, askeri kanat ile sivil diplomasi arasında yaşanan bir gerginlik olarak ortaya çıktı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Irak harekâtını kısa tutmasının bir sebebi de bölgesel Kürt yönetimleri ile olan anlaşmazlığıydı. Öyle ki, Mesut Barzani, Türk Ordusu'nun her hareketinin akabinde Peşmergeleri Irak sınırını korumak maksadıyla harekete geçirmekle tehdit ediyordu. Son harekâta da aynı tehdidi dile getirmesinin ardından Türk Devleti, operasyonların durması için bölgesel Kürt liderlerini PKK'ya karşı tavır almaya davet etti ve

⁴¹⁰ "G. Doğu'ya Komando Yığınağı", *Cumhuriyet*, 5 Ekim 1991, s.3.

⁴¹¹ "Yine Hain Saldırı: 11 Şehit", *Milliyet*, 8 Ekim 1991, s.10.

⁴¹² Uğur Mumcu, "Aymazlık", *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1991.

⁴¹³ "PKK'ya Bomba Yağdı", *Hürriyet*, 12 Ekim 1991, s.1.

⁴¹⁴ "PKK'yı Altı Ayda Bitiririz", *Hürriyet*, 18 Ekim 1991, s.25.

bunun gerçekleşmesi için de 24 saatlik bir süre tanıdı.⁴¹⁵ Bu ultimatoma ardından başta Mesut Barzani olmak üzere Kuzey Irak'taki Kürtler PKK terör örgütüne karşı cephe aldılar ve harekât, belirli hedeflerin imhasının ardından sonlandırıldı. Bunun yanı sıra, Samanlı Baskını'nda kaçırılan yedi asker de serbest bırakıldı ve Celal Talabani, Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin sınırları içerisinde PKK'nın hareket edemeyeceğinin garantisini verdi.

Bütün bu sebepler incelendiği vakit, Türk Ordusu'nun Kuzey Irak operasyonları daha net anlaşıldı. Son dönemlerde artan PKK faaliyetlerine set çekmek ve Kuzey Irak'taki Kürt grupları ile ayrılıkçı PKK'nın arasına anlaşmazlık düşürmek birinci öncelikti. Bununla beraber PKK'nın şiddet ölçüsünü arttırması, Saddam Hüseyin'in örgüte silah yardımı yapmasıyla doğru orantılıydı.⁴¹⁶ Ek olarak, Saddam Hüseyin'in dışında PKK'nın eylem sıklığını arttırmasına yönelik bir diğer yardım dönemin Libya Başkanı Muammer Kaddafi'den gelmekteydi.

Bütün bunların ışığında incelendiği vakit, kısa vadede Türkiye, Ekim operasyonunu istediğini almış bir vaziyette sonlandırdı lakin 24 Ekim 1991'de Silopi karayolunda devriye görevini icra eden jandarmalar, PKK tarafından pusuya düşürüldü ve beş jandarma şehit edildi.⁴¹⁷ Bu olaydan bir gün sonra ise PKK terör örgütü, kuruluşundan itibaren geçen süreçteki en geniş ve büyük eylemini gerçekleştirerek Çukurca'da bulunan Erişli, Çayırılı ve Çınarlı Jandarma Karakollarına beş yüz militanı ile saldırı düzenleyerek aynı gün içerisinde 17 askeri şehit etti.⁴¹⁸

PKK terör örgütünün on yedi askerin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan terör eylemleri Türkiye Cumhuriyeti'ni aynı gün harekete geçirdi ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş'in talimatıyla üçüncü kez sınır ötesi hava operasyonu başlatıldı.⁴¹⁹ İki gün sonra ise 10 km derinliğe ulaşan kara harekâtı başlatıldı ve Çukurca saldırısına katılan PKK mensubu teröristlerden beşte biri imha edildi.⁴²⁰

Türk Ordusu'nun Mesut Yılmaz dönemindeki üçüncü operasyonu da kısa sürdü ve üçüncü günün sonunda harekât, Mesut Barzani'nin hava harekâtı sırasında sivillerin öldürüldüğü iddiası üzerine kesildi.⁴²¹

⁴¹⁵ "Kürt Liderlere 24 Saat Süre", *Hürriyet*, 18 Ekim 1991, s.25.

⁴¹⁶ "Saddam'dan PKK'ya Silah", *Cumhuriyet*, 22 Ekim 1991, s.9.

⁴¹⁷ "Silopi'de Puslu: 5 Er Şehit", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1991, s.1.

⁴¹⁸ "Bir Gün İçerisinde 17 Şehit", *Milliyet*, 26 Ekim 1991, s.1.

⁴¹⁹ "PKK'yı İmha Ediyoruz", *Hürriyet*, 26 Ekim 1991, s.18.

⁴²⁰ "Irak İçinde 10 Km", *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1991, s.1.

⁴²¹ "Operasyon Durduruldu", *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1991, s.1.

2.3.3. TBMM’de Yemin Krizi ve PKK’nın Siyasi Kanadı

Mesut Yılmaz iktidarında cereyan eden terörizm, salt kır ve metropollerle sınırlı kalmadı ve 6 Kasım 1991 senesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde de politik terörizm olarak gün yüzüne çıktı. Meclis’te SHP içerisinde yer alan HEP kökenli milletvekilleri başta Hatip Dicle ve Leyla Zana’nın provokatif eylemleri sonucunda tarihe yemin krizi olarak geçecek olan vakayı başlattılar. Bu doğrultuda Leyla Zana, PKK’nın kendisine seçtiği sarı, kırmızı, yeşil renklerin olduğu bir bantla meclise girdi ve HEP kökenli milletvekilleri de aynı renkleri taşıyan mendil ve aksesuarlarla TBMM sıralarında yerlerini aldılar.⁴²²

TBMM’de gerçekleşen HEP krizi, SHP Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle’nin yeminini anayasa baskısı altında ettiğini söylemesi ile başladı.⁴²³ Kürsüden iki defa aynı şekilde yemin eden Hatip Dicle, bütün uyarılara rağmen söylemlerini düzeltmedi ve ardından SHP Diyarbakır Milletvekili olan Leyla Zana da kürsüye çıkarak yemin metninin ardından Kürtçe slogan atarak kürsüden indi.

HEP kökenli SHP milletvekillerinin PKK terörüne karşı başlatılan üç farklı kara ve hava harekâtının akabinde PKK’yı temsil eden renklerle donatılmış aksesuarlarla meclise gelmeleri ve Kürtçe slogan atmaları, PKK’nın aktif bir şekilde siyasete de sirayet ettiğini gösterdi.

Leyla Zana ve Hatip Dicle’nin yasadışı çıkışları, bağlı bulundukları SHP içerisinde büyük tepki gördü. Parti Genel Başkanı Erdal İnönü, söz konusu vekillerin partili sayılmadıklarını ve hızlı bir şekilde istifa etmeleri gerektiğini beyan etti.⁴²⁴ Fakat Hatip Dicle ve Leyla Zana, SHP içerisinde kalacaklarını dile getirmeleri üzerine parti tüzüğü gereğince ihraç edilebilecekleri yönünde karar alındı.

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü’nün bütün istifa taleplerine rağmen HEP kökenli milletvekilleri partiden istifalarını vermediler ve bununla beraber yemin krizi 1992 senesine kadar devam etti.

2.4. Süleyman Demirel Döneminde Bölücü Terör (20.11.1991-25.06.1993)

20 Ekim 1991 seçimlerinde oyların yüzde yirmi yedisini alarak TBMM’de çoğunluğu sağlayan Doğru Yol Partisi (DYP) hükümeti kurmakla görevlendirildi ve bir aylık

⁴²² “Kürtçe Krizi”, *Cumhuriyet*, 7 Kasım 1991, s.1.

⁴²³ “Meclis’te HEP’li Rezaleti”, *Milliyet*, 7 Kasım 1991, s.15.

⁴²⁴ “İnönü Sert Çıktı”, *Hürriyet*, 7 Kasım 1991, s.21.

görüşmelerin sonucunda DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ile anlaşarak 49. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni kurarak Başbakan oldu.

Süleyman Demirel döneminde ayrılıkçı Kürt terörü ilk olarak İstanbul'da eylem gerçekleştirdi ve Samandıra'da bulunan Seyyar Jandarma Karakolu'na roket ateşleyerek bir askeri şehit etti.⁴²⁵ İki gün sonra ise Şırnak Jandarma Karakolu'na yeni bir saldırı düzenlendi.

PKK terörünün başta İstanbul olmak üzere gerçekleştirdiği saldırılar, senenin sonunda tekrar Kuzey Irak'a çekilecek olan örgütün yaptığı son eylemlerdi. Bu sebeple, her sene olduğu gibi 1991 senesinin sonunda da terörizmin şiddeti arttırıldı ve örgüt, bu şiddeti hem kitle hareketiyle hem de şehir terörizmi ile ortaya koydu. İlk olarak Bingöl'e bağlı Solhan İlçesi'nde öldürülen beş PKK'lı teröristin cenazelerinin tesliminde hadiseler yaşandı ve yürüyüş yapmak isteyen yaklaşık sekiz bin kişiden oluşan gruba Kulp Çayı üzerinde müdahale edildi. Cereyan eden hadisenin sonucunda bir asker şehit oldu, beş terör destekçisi ise öldürüldü.⁴²⁶

Kulp olayları, PKK'nın kitle güdümlemesi olarak değerlendirildi ve bir gün sonra ise örgüt, İstanbul Bakırköy'de bir alışveriş merkezine saldırarak Süper Vali Necati Çetinkaya'nın kardeşine ait olan mağazayı ateşe verdi.⁴²⁷ İnsanların alışveriş yaptığı sırada gerçekleşen katliamda on bir yurttaş hayatını kaybetti. Bu terör eylemi, 1991 senesinde metropollere yayılmaya başlayan örgütün gerçekleştirdiği en büyük eylemdi. Aynı gün, Şırnak'ta ise Derele Köyü'nde yerleşen Jandarma Komando Karakolu, iki yüz elli kişilik bir PKK kolunun saldırısına uğradı ve dokuz asker yaşamını kaybetti.

1991 senesinin sonunda gerçekleşen eylemler ile beraber söz konusu yıl, örgütün rota değişikliği yaptığı yıllardan biri oldu. Bu sene içerisinde İstanbul'da eylem yoğunluğu arttırıldı ve karakol baskınları PKK'nın en çok tercih ettiği eylem biçimi oldu. Siyasi olarak da Kürtçülük kendisine yer edinmeye başladı.

Süleyman Demirel'in iktidarının ardından gerçekleşen PKK terör eylemleri, 1992 senesinin Ocak ayında da görece az şiddetle devam etti. Ocak ayının ilk haftası, Kahramanmaraş İl Jandarma Alayı'nda görev yapan Binbaşı Tahsin Büyükçoban şehit oldu. Bu eylem, PKK'nın üst rütbeli askerleri de hedef aldığı büyük bir göstergesiydi.

⁴²⁵ "PKK İstanbul'da Saldırdı", *Cumhuriyet*, 26 Kasım 1991, s.1.

⁴²⁶ "G.Doğu'da Çatışma: 11 Ölü", *Cumhuriyet*, 25 Aralık 1991, s.19.

⁴²⁷ "İstanbul'da Dehşet", *Cumhuriyet*, 26 Aralık 1991, s.1.

1992 senesi, Türkiye Cumhuriyeti için yeni bir şehit haberi ile başlasa dahi, iktidarının ikinci ayını henüz doldurmayan Süleyman Demirel, terörün yükselmesine engel olmak için yeni bir terörle mücadele programı hazırladı. Özellikle dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in, Güneydoğu'da halk için gerekli olan düzenin ve otoritenin aksadığını ve PKK tarafından, oluşan devlet boşluğunun doldurulduğunu dile getirmesi⁴²⁸ ile Milliyetçi Çalışma Partisi'nin (MÇP) terörle mücadele maksadıyla özel güvenlik birimi oluşturulmasını öngören yasa teklifi vermesi, Süleyman Demirel'in 1992 senesinin başından itibaren terör sorununa odaklanmasına vesile oldu.

Süleyman Demirel, terör ile alakalı olarak ilk adımını 12 Ocak tarihinde attı ve PKK'ya karşı devlet stratejisini değiştirerek terörün neden önlemediğinin araştırılacağını beyan etti.⁴²⁹ Bununla doğru orantıda yeni bir siyasi anlayış getirileceğini de sözlerine ekledi.

Süleyman Demirel'in teröre karşı geliştirmek istediği strateji yerindeydi. Gerçekte, PKK her ne kadar kırsal faaliyetlerini kış aylarında azaltsa dahi, kitlesel olaylardan tamamıyla çekilmedi ve Dicle Üniversitesi'nde eğitim alan Samet Çetin isimli öğrencinin öldürülmesiyle şehir terörizmi yeniden güdümlendi. Söz konusu şahsın cenazesinde gösteri yapmak isteyen gruplarla polisler arasında hadiseler vukuu buldu ve ilçe esnafı kepenklerini bir gün boyunca kapalı bıraktı.⁴³⁰ Bu olaylar akabinde terör eylemlerine iştirak eden 167 kişi tutuklandı.

PKK'nın kırsal alanda aktifliğini koruyamaması, kitle hareketlerine yönelmesindeki en büyük etkendi. 1992 senesinin başında Nusaybin'de gerçekleşen cenaze yürüyüşü ve akabinde meydana gelen olaylar bu çıkarımın en büyük kanıtıydı.

Nusaybin'de kitle güdümlenmesinin akabinde aynı ilçede bulunan HEP Yönetim Kurulu Üyesi Abdurrahman Söğüt, iş yerinden çıktığı sırada silahlı saldırıya uğradı ve sevk edildiği hastanede yaşamını yitirdi.⁴³¹

Süleyman Demirel'in PKK ile mücadelede yeni yöntem benimsenmesi gerektiğine dair yaptığı açıklamadan kısa bir süre sonra Abdurrahman Söğüt'ün öldürülmesi, Vedat Aydın'ın öldürülmesi ile benzerlikler taşıdı. Vakıa her iki suikast de 90'larda gündemden hiç düşmeyen kontrgerilla faaliyetleri ile bağlantılıydı.

⁴²⁸ "Devlet Boşluğunu PKK Doldurdu", *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1992, s.3.

⁴²⁹ "PKK'ya Karşı Yeni Siyaset", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1992, s.3.

⁴³⁰ "Nusaybin'de Esnaf Kepenk Kapattı", *Cumhuriyet*, 15 Ocak 1992, s.5.

⁴³¹ "HEP Yönetim Kurulu Üyesi Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 19 Ocak 1992, s.17.

Güneydoğu'da meydana gelen birey odaklı suikastlar ve kitle güdümlmelerinin aksine İstanbul'da ise PKK'nın ikinci büyük tesirli bombalama eylemi gerçekleşti ve Kapalıçarşı'da çöp bidonuna PKK tarafından konulan bombanın infilak etmesi sonucunda bir kişi öldü.⁴³²

Tüm Türkiye eksenli olarak ayrılıkçı Kürt terörünün kış ayından itibaren artış göstermesi ve İstanbul gibi büyük bir metropolde tedhiş eylemlerinin yapılması, devlet aklını da harekete geçirdi ve başta Cudi Dağı olmak üzere Güneydoğu'nun birçok yerinde askeri operasyonlar başladı. Bununla beraber, Cumhurbaşkanı Turgut Özal da, büyük bir askeri harekâtın hayata geçirilmek istendiğini belirterek son defa, bu hareketten önce PKK'ya silah bırakma çağrısı yaparak genel af çıkartacağını belirtti.⁴³³

PKK terörüne karşı yeni bir af çıkartacağını söyleyerek silah bıraktırmaya çalışmak, Turgut Özal'ın en baştan beri geliştirmeye çalıştığı Kürt politikasının bir parçasıydı. Son olarak askeri operasyonlardan önce bu denli yumuşak başlı bir politika üretmek ise yanlışti. PKK terörü, 1989 senesinde faaliyete geçirdiği kitle güdümlmesine 1992 senesinin ilk ayında bir ivme kazandırarak hem silahlı gücünü hem de propaganda faaliyetlerini arttırmıştı. Örgüt, İstanbul'da bile büyük çaplı sabotaj ve terör eylemleri gerçekleştirmişti. Bununla beraber, HEP adı altında TBMM'de dahi kendisine destek olacak politikacılar mevcuttu. Bu durumda PKK, herhangi bir şekilde af gibi bir siyasetten etkilenebilecek durumda değildi. Buna rağmen Turgut Özal'ın uzlaşmacı bir tavır sergilemesi hezeyandan başka bir şey değildi.

Turgut Özal'ın af çağrısı akabinde PKK, eylem sıklığını arttırdı ve dört gün boyunca Cizre'de özel timlerle PKK mensubu teröristler arasında kır çatışmaları meydana geldi.⁴³⁴ Bir gün sonra ise Diyarbakır'da Ahmet Bayhan isimli bir öğretmen kimliği meçhul şahısların saldırısı sonucunda öldürüldü. Bayhan'ın, PKK'ya yardım ve destekten ötürü üç defa gözaltına alındığı bildirildi.⁴³⁵ Bu olaydan iki gün sonra ise 2000'e Doğru Dergisi'nin Diyarbakır'da muhabirliğini yapan Halit Gürgen isimli gazeteci, ofisinde başından vurularak öldürüldü.⁴³⁶

Güneydoğu'nun 1992 senesinden itibaren kısa bir süre içerisinde faili meçhuller bölgesine dönüşmesi esasen 1991 senesinde gerçekleşen Vedat Aydın cinayeti akabinde ki gelişmelerle doğrudan bağlantılıydı. Vakıa aynı senenin sonunda ayrılıkçı Kürt örgütü

⁴³² "İstanbul'da PKK Bombaları", *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1992, s.1.

⁴³³ "PKK Vazgeçsin Af Çıkarayım", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1992, s.1.

⁴³⁴ "Cizre'de Terör Gerginliği", *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1992, s.1.

⁴³⁵ "Ateş Açıldı", *Cumhuriyet*, 16 Şubat 1992, s.18.

⁴³⁶ "2000'e Doğru Muhabiri Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 19 Şubat 1992, s.1.

PKK'nın karşısında, İslamcı Kürt örgütü Hizbullahçılar da ortaya çıkmış ve PKK'nın kitle güdümlmesine destek olan esnafların işyerlerine molotof kokteylleri atarak isimlerini duyurmuşlardı.⁴³⁷ 17 Mayıs 1991 tarihinde ise Hizbullahçı Şerif Karaaslan'ın ailesinin ve daha sonra kendisinin PKK'lılar tarafından öldürülmeleri, iki örgütü şehir içerisinde karşılıklı çatışmaya sürüklemişti.⁴³⁸

Güneydoğu'da 1991 senesinden itibaren başlayan PKK-Hizbullah gerilimi, bölgedeki faili meçhulleri ve kargaşa ortamını yükselten etkenlerin başında geldi. 1991 senesinde başlayan iki örgütün bölgedeki şehirlerdeki hakimiyet mücadelesi 1992 senesinin Şubat ayında bir defa daha gün yüzüne çıktı ve Cizre'de iki Hizbullahçı, PKK tarafından öldürüldüler.⁴³⁹

İki Hizbullahçı'nın öldürülmesi, Halit Gürgecin cinayetinin akabinde gerçekleşen ve bölgedeki tansiyonu yükselten önemli bir vakaydı.

Güneydoğu'daki siyasi karmaşıklığın yanında devam eden süreçte örgüt, İstanbul'da da tedhiş hareketlerine devam etti ve Şubat ayının son haftasında İstanbul Ticaret Odası'nın merkezi PKK'lılar tarafından havaya uçuruldu ve bir kişi yaşamını yitirdi.⁴⁴⁰ Üç gün sonra ise Batman'da Yeni Ülke Gazetesi muhabiri Cengiz Altun suikasta uğrayarak öldü.⁴⁴¹ Aynı hafta içerisinde ise HEP üyesi Mehmet Emin Narin başından tek kurşun isabeti alarak öldü.⁴⁴²

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi kuşkusuz çok kısa bir müddet içerisinde siyasi ve toplumsal cinayetlerin merkezi konumuna erişti. Buna ilaveten, Mart ayına girilmesiyle birlikte PKK'nın kitlesel hareketleri de artışa geçti ve İstanbul'da HEP İl Örgütü'nün Şişli'de düzenlediği sözde "Kardeşlik Mitingi" örgütün propaganda sahasına dönüştü. Bu mitingde, PKK terör örgütünü temsilen bayraklar açıldı ve Abdullah Öcalan lehine sloganlar atıldı. HEP İstanbul üyesi Aysel Koraman ise Kürdistan devletinin kurulması için mücadele edeceklerini ve savaşacaklarını dile getirerek açık bir şekilde bölücülük yaptı.⁴⁴³

2.4.1. 1992 Kanlı Nevruzu ve Birinci Şırnak Saldırısı

1 Mart tarihinde Şişli'de gerçekleşen HEP mitingi, aynı ay içerisinde yaklaşan Nevruz'un bir ön hazırlığıydı. Vakıa bahar mevsiminin gelmesiyle beraber kır terörizminin

⁴³⁷ "Batman'da Hizbullah Şoku", *Cumhuriyet*, 29 Aralık 1991, s.1.

⁴³⁸ "Hizbullah-PKK Çatışması", *Cumhuriyet*, 30 Aralık 1991, s.1.

⁴³⁹ "Güneydoğu'da Kan Durmuyor", *Cumhuriyet*, 20 Şubat 1992, s.1.

⁴⁴⁰ "Ticaret Odasına Kanlı Sabotaj", *Cumhuriyet*, 21 Şubat 1992, s.1.

⁴⁴¹ "Bir Gazeteci Cinayeti Daha", *Cumhuriyet*, 25 Şubat 1992, s.1.

⁴⁴² "G.Doğu'da İki Kurşun İki Cinayet", *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1992, s.1.

⁴⁴³ "Bu Nasıl Kardeşlik", *Hürriyet*, 2 Mart 1992, s.28.

artacağı gerçeği, Nevruz kutlamaları ile birleşince ortaya yeni tedhiş hareketlerinin çıkacağı tahmin edildi. 1992 senesinin Ocak ayından itibaren gerçekleştirilen terör karşıtı siyaset de PKK'nın bahar dönemindeki aktifliğini başlamadan kırmaya yönelikti. Bu düşünce dahilinde Şişli'deki mitingin akabinde Kuzey Irak'ta bulunan Hakurk PKK kampı Türk uçakları tarafından vuruldu.

Bu hamle, terör örgütünün kırsal alanda aktive olmasının önünü kesmek maksadıyla gerçekleştirilen başarılı bir girişimdi. Bununla beraber kır terörizminin yerini kent gerillacılığının alma olasılığını engellemedi ve 4 Mart 1992 tarihinde PKK'nın cephe örgütlenmesi ERNK Güneydoğu Bölgesi'nde yaşayan halka ayaklanma çağrısında bulundu.⁴⁴⁴ Serhildan olarak adlandırılan bu başkaldırı, örgütün kuruluş ilkesinde benimsediği birleşik bir Kürt devleti fikrinin temelini oluşturan hareket biçimiydi.

ERNK'nın serhildan çağrısına karşılık Türkiye Cumhuriyeti kitlesel ayaklanmayı önlemek maksadıyla Güneydoğu Anadolu'ya Erzurum'dan askeri birlikler sevk etmeye başladı.⁴⁴⁵ Aynı gün ise PKK, bu askeri hazırlığı propaganda aracı olarak kullanmak maksadıyla bölge halkına bildiriler dağıtarak toplu bir savaşa hazır olmaları gerektiğini bildirdi. Terör örgütüne göre bu önlemler, Kürtlere yönelik bir toplu imhaya dönüşecek ve 1992 senesi kanlı bir savaşa tanıklık edecekti.⁴⁴⁶

Örgütün bu söylemler ışığında halkı isyana teşvik etmesi sadece bir ajitasyondan ibaretti. Öyle ki 1989 senesinden itibaren kitlesel hareketlerini yoğunlaştıran PKK, militan sayısını da on iki bin kişiye çıkartmış ve bu bağlamda bölgeyi Türkiye'den kopartarak maksadına giden yolda ilk adımını atmayı kararlaştırmıştı.

PKK'nın bölge halkına ilettiği savaş çağrısının akabinde dönemin HEP Genel Başkanı Feridun Yazar, 21 Mart Nevruz günü yaklaşırken herhangi bir savaş olmaması gerektiği yönünde PKK'yı uyardı.⁴⁴⁷

HEP'in uyarıları terör örgütünün askeri kanadı üzerinde bir tesir yaratmadı ve PKK yayınladığı yeni bir bildiriyle Nevruz'da bütün herkesin sokaklara silahlı bir şekilde çıkarak devlet binalarına saldırılar düzenlemeleri yönünde emirler verdi. Aynı bildiride köy korucuları da hedef gösterildi.⁴⁴⁸

⁴⁴⁴ "PKK'dan Halka Ayaklanma Çağrısı", *Cumhuriyet*, 5 Mart 1992, s.4.

⁴⁴⁵ "Güneydoğu'ya Askeri Birlik", *Cumhuriyet*, 12 Mart 1992, s.19.

⁴⁴⁶ "PKK'dan Savaşa Hazır Ol Çağrısı", *Cumhuriyet*, 13 Mart 1992, s.1.

⁴⁴⁷ "Yazar: 21 Mart'ta Savaş Olmasın", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1992, s.5.

⁴⁴⁸ "PKK'dan Nevruz'da Ayaklanma Çağrısı", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1992, s.1.

PKK'nın ikinci kez ayaklanma çağrısı yaptığı bildirileri dağıtması, bölgede gerilimi yükselten en büyük etkeni. Vakıa bu çağrılardan sonra PKK, Cizre'de Jirki aşiretinden olan iki köy korucusunu öldürerek elektrik direklerine astı.⁴⁴⁹ Dargeçit'te yapılan askeri operasyonda ise Nevruz'dan önce 14 PKK'lı öldürüldü.

1 Mart 1992 senesinde HEP'in Şişli'deki mitinginde başlayan devasa kitle güdümlmesi, 21 Mart Nevruz Bayramı'na yaklaşırken üst düzey bir gerilime dönüştü. Bölgedeki siyasi suikastlar ve cinayetlerle beraber PKK'nın açık serhildan çağrısı ve son olarak iki korucuyu ağızlarına para sıkıştırarak elektrik direklerine asması bölgenin Nevruz'a gergin bir vaziyette girmesine sebep oldu.

21 Mart 1992 gününe gelindiği vakit ise geniş çaplı olaylar vukuu buldu ve aynı gün PKK lehine slogan atıp sözde örgütü temsil eden bayraklarla Cizre'de yürüyüş yapmak isteyen bir grupta polisler arasında meydana gelen çatışmalar bütün ilçeye yayıldı ve ilk gün Cizre'de 12 kişi yaşamını yitirdi.⁴⁵⁰

Nevruz'un ilk günü, Cizre'nin yanı sıra Şırnak'ta, Mardin'de, Van'da, Adana'da ve Diyarbakır'da da yürüyüşler ile ayaklanmalar meydana geldi ve toplamda 38 kişi öldü.⁴⁵¹ Şırnak ve Van'da sokağa çıkma yasağı konuldu.

1992 Nevruz'u sadece Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri ile sınırlı anılmadı. İstanbul, Ankara ve İzmir'de de PKK yandaşları tarafından yürüyüşler icra edildi ve bilhassa İstanbul'da yolların örgüt sempaticanları tarafından kapatılması sonucunda devlet müdahalesi gerçekleşti ve 247 kişi tutuklandı.

PKK'nın açık serhildan çağrısı akabinde gerçekleşen çatışmalarda ilk gün ki ölü sayısı 38 olsa bile, devam eden süreçte bu sayı 57'ye yükseldi.⁴⁵²

1992 senesinde gerçekleşen Nevruz olayları, PKK terör örgütünün ilk ayaklanma girişimiydi. Dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin de, PKK'nın bu hareketinin Güneydoğu'da bir ayaklanma başlatmak maksadıyla gerçekleştirildiğini dile getirdi.⁴⁵³ Dönemin bir diğer siyasetçisi Doğu Perinçek ise Nevruz olaylarını ayaklanma girişimi olarak değerlendirmeyerek Türkiye'nin bahar operasyonları ile PKK'yı kışkırttığını ileri sürdü.⁴⁵⁴

⁴⁴⁹ "PKK İki Korucuyu Astı", *Hürriyet*, 20 Mart 1992, s.22.

⁴⁵⁰ "Bayram mı İsyan mı", *Hürriyet*, 22 Mart 1992, s.1. (Bkz: Ek-7)

⁴⁵¹ "Kanlı Nevruz: 38 Ölü", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1992, s.1.

⁴⁵² "Nevruz Kanı Durmuyor", *Cumhuriyet*, 23 Mart 1992, s.1.

⁴⁵³ "Ayaklanma Provası Yapıldı", *Cumhuriyet*, 23 Mart 1992, s.5.

⁴⁵⁴ "Perinçek: PKK Cevap Verecek", *Hürriyet*, 23 Mart 1992, s.25.

Doğu Perinçek'in bu asılsız iddiası ise tamamen bir hezeyandı. Vakıa 1992 senesi doğrudan PKK tarafından bir savaş yılı ilan edilmiş ve örgütün elebaşı Abdullah Öcalan ise Aralık 1991 tarihinde Türkiye'nin Bahar Operasyonu başlatması halinde İstanbul gibi yerlerde sabotaj eylemleri yapacaklarını bildirmişti. Bu açılardan bakıldığı takdirde Perinçek'in ortaya attığı iddianın bir geçerliliği kalmamıştı.

Filhakika 1992 senesindeki Nevruz olayı, militan sayısını arttıran örgütün, Güneydoğu'yu Türkiye'den koparma girişiminin bir provasıydı. PKK sempatanlarının bu girişime ne kadar destek verecekleri örgütün yönetici kadrosu tarafından görüldü ve aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de böyle bir girişim karşısında ne denli bir tavırla karşılık vereceği kamuoyu nezdinde anlaşıldı. Vakıa PKK'nın ayaklanma çağrısı sadece belli başlı ilçelerde yanıt buldu ve metropollerde istenilen düzeyde olgunlaşmadı. Fakat bu durum, terör örgütünün yeni bir stratejik modeli benimsemesine sebep verdi ve PKK'nın rotası tekrar değişikliğe uğradı.

1992 Nevruz'u iki gün içerisinde 57 kişinin ölümüyle sonuçlansa dahi, PKK'nın terörizm eylemleri durmadı ve kitlesel ayaklanmayı devam ettirmek isteyen örgüt, 23 Mart 1992 tarihinde saat 19.00'da bin militanı ile beraber Şırnak şehrine saldırı düzenledi.⁴⁵⁵ Şehirde bulunan Şırnak Emniyet Müdürlüğü, Tugay Komutanlığı ve polis lojmanları başta olmak üzere devlet daireleri ağır ateş altında kaldı ve dönemin Şırnak Valisi Mustafa Malay, şehirde bir gün boyunca PKK ile savaş verdiklerini açıkladı.

Şırnak'ta vuku bulan olay, PKK'nın Nevruz vesilesiyle ulaşmaya çalıştığı serhildanın devamı niteliğindeydi. İlk defa çok yüksek sayıdaki militanla doğrudan bir şehre saldırı düzenleyen örgüt, Şırnak'ı açık bir şekilde ele geçirmeye çalıştı ve akabinde burada otonom bir merkez oluşturarak direniş göstermeyi amaçladı. Yirmi saat süren çatışmaların sonucundaysa PKK'lı teröristler şehirden ayrıldılar.

Nevruz ve Şırnak olayları, bütün devlet kademesinin yönünü de Güneydoğu'ya çevirdi. Olayın sonunda açıklama yapan Başbakan Süleyman Demirel, bölgede örtülü bir savaşın olduğunu dile getirdi ve Türkiye Cumhuriyeti ile uğraşanların sonunda hüsrana kapılacaklarını vurguladı.⁴⁵⁶ Dönemin Demokratik Sol Parti (DSP) Başkanı Bülent Ecevit de

⁴⁵⁵ “Şırnak'ta Büyük Çatışma”, *Cumhuriyet*, 24 Mart 1992, s.1.

⁴⁵⁶ “Elinden Geleni Ardına Koyma”, *Hürriyet*, 24 Mart 1992, s.25.

olayları bir iç savaş olarak niteledi.⁴⁵⁷ ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz ise Güneydoğu olayları çerçevesinde meseleyi değerlendirdi ve ayaklanma izlenimi verdiğini açıkladı.

Siyasetçilerin konuşmalarının yanında Türk Silahlı Kuvvetleri ise daha farklı bir yol çizdi ve kalkışmanın merkezi Şırnak'ta harekete geçerek bütün evlerde bir arama başlattı. Şehir halkına açık çağrı yapıldı ve bütün silahlar toplatıldı.⁴⁵⁸ Bununla eş zamanlı olarak Cizre'de ilan edilen sokağa çıkma yasağına uymayan terör yandaşlarına karşı yeni bir operasyon başlatıldı ve bütün bir PKK ayaklanması 26 Mart 1992 senesinde beş gün içerisinde bastırılarak Şırnak'ta tam bir asayiş sağlandı.⁴⁵⁹

2.4.2. PKK'nın Bahar Saldırıları ve Terörizmin Tırmanması (1992)

Nevruz olaylarında istediğini bulamayan PKK, serhildan için erken bir hamle yaptığını düşünerek tekrar kır terörizmine döndü. Bu aşamadan sonra terör örgütü, geçmiş yıllara nazaran tedhiş hareketlerini hızlandırdı ve ilk olarak Mart ayının sonunda İstanbul'da bulunan Silivrikapı semtinde askeri servis hizmeti gerçekleştiren araca saldırı düzenledi ve iki asker şehit oldu.⁴⁶⁰ Diyarbakır'da ise karakol görevini icra eden jandarma timine pusu düzenlendi ve iki asker hayatını yitirdi.⁴⁶¹

PKK'nın bahar saldırıları her zaman olduğu gibi Mart ayının sonunda başladı lakin TSK'nin Hakurk Kampı'na iki defa hava operasyonu düzenlemesi örgütü Nisan ayı boyunca işlevsiz hale getirdi. Bir ayın sonunda ise Mayıs ile beraber PKK, kır faaliyetlerini tekrar arttırdı ve Diyarbakır'ın Silvan kırsalında meydana gelen çatışmada altı asker şehit oldu. Bingöl ve Mardin'de ise 25 örgütçü öldürüldü.⁴⁶² Aynı hafta Erzurum ve Şırnak'ta ise yedi asker daha terör kurbanı oldu.

PKK terörünün bahar aylarında hızla artışa geçmesi olağan bir durum olarak görülse bile arkasındaki sebep çok daha fazlaydı. Nevruz kalkışması ve Şırnak saldırıları, PKK'ya yüksek oranda güç kaybettiren vakalardı ve örgüt, sempatizanları üzerindeki hakimiyeti kaybediyordu. Bu durumu toparlamanın yolu ise örgüt nazarında eylem sıklığını arttırmaktan geçiyordu. Böylece 1987 senesinden beri Kürt kökenliler üzerinde örgütün kurduğu korku imparatorluğu yeniden tesis edilmiş olacaktı. Bununla beraber, Süleyman Demirel iktidarı, bölücü Kürt terörünü bitirmek için kararlıydı ve Demirel, gerekirse Bekaa Vadisi'ne dahi

⁴⁵⁷ "Ecevit: İç Savaş Ateşini Yaktılar", *Cumhuriyet*, 24 Mart 1992, s.5.

⁴⁵⁸ "Şırnak Didik Didik Aranıyor", *Hürriyet*, 25 Mart 1992, s.30.

⁴⁵⁹ "Cizre de Tamam", *Hürriyet*, 27 Mart 1992, s.1. (Bkz: Ek-8).

⁴⁶⁰ "Subay Servisi Tarandı", *Cumhuriyet*, 31 Mart 1992, s.1.

⁴⁶¹ "Güneydoğu'da Kan Durmuyor", *Cumhuriyet*, 1 Nisan 1992, s.4.

⁴⁶² "Güneydoğu'da Kanlı Gün", *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1992, s.4.

müdahalede bulunmayı göze alıyordu.⁴⁶³ Bu durumda örgüt, eylem sıklığını daha da arttırarak kalıcı olmanın yollarını arıyordu. Bu suretle eylem sıklığı arttı ve PKK, Bekaa Vadisi'ni tamamen boşaltarak Kuzey Irak'a yerleşti.⁴⁶⁴

PKK'nın Kuzey Irak'a tamamen yerleşmesi tahmin edilebilir bir olguydu. 1985 senesinden beri Baas Partisi'nin PKK adına Kuzey Irak'taki bölgesel Kürt yönetimleriyle görüştüğü bilinen bir gerçektir. Bu durumda Körfez Savaşı ardından hassas bir siyasi zeminde bulunan Irak'ın merkez üssü olarak kullanılması, terör örgütünün anlayışıyla uyuşuyordu. Buna ilaveten Türkiye-Suriye sınırı 911 kilometre iken, Türkiye-Irak sınırı 311 kilometreden oluşuyordu.⁴⁶⁵ Bu dar alan, terör örgütünün hızlı bir şekilde vur-kaç yapması için elverişliydi. Bununla beraber Irak'taki Sünni Kürt nüfusu politize olmaya yatkındı ve bu nüfus Türkiye sınırına yakındı. Bütün bunlar bir araya gelince PKK, Irak'ta kalıcı olmanın kendisine daha fazla yarar sağlayacağını düşünüyordu.

PKK'nın Kuzey Irak'a yerleşmesi ve Türkiye'deki aktifliğini arttırması sonucunda çatışma sıklığı arttı ve Kahramanmaraş'ta 12 terörist öldürüldü.⁴⁶⁶ Bir gün sonra ise Bingöl'de dört örgüt üyesi daha etkisizleştirildi.

PKK'nın kırsal alanda bahar mevsimi ile beraber uğramaya başladığı yenilgi, örgütü tekrar daha ses getirici eylemler yapmaya itti ve 15 Mayıs 1992 tarihinde Şırnak Uludere'de bulunan Taşdelen Jandarma Karakolu terörist unsurlar tarafından saldırıya uğradı ve on beş asker şehit oldu.⁴⁶⁷ Aynı ilçede bulunan Işıkveren Karakolu'na da ani bir baskın gerçekleştiren PKK'lılar, bu iki saldırının sonucunda yirmi yedi askeri şehit ettiler. 36 PKK'lı ise öldürüldü.⁴⁶⁸

PKK terör örgütünün karakol baskını yöntemine geri dönmesi, kırsal alandaki alan çatışmalarını kaybetmesiyle doğru orantılıydı. Gezici jandarmaların özel eğitilmiş olması ve devletin gerillaya karşı gerilla metodunun uygulamaya koyması örgütü daha az kayıp verebileceği karakol baskınlarına yönlendirdi. Bunun sonucunda Çukurca'da bulunan Üzümlü Karakolu'na 26 Mayıs 1992 senesinde yine bir saldırı düzenlendi ve on iki Mehmetçik şehit oldu.

⁴⁶³ “Demirel: Bekaa Dahil Müdahale Ederiz”, *Cumhuriyet*, 29 Mart 1992, s.5.

⁴⁶⁴ “Apo ve 25 PKK'lı Kıbrıs'ta”, *Cumhuriyet*, 9 Mayıs 1992, s.1.

⁴⁶⁵ Ziya Abbas, *Irak'ta Şii Merciliği'nin Siyasi Rolü*, Önsöz Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.23.

⁴⁶⁶ “12 PKK'lı Öldürüldü”, *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1992, s.16.

⁴⁶⁷ “PKK ile Çatışma: 15 Er Ölü”, *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1992, s.1.

⁴⁶⁸ “Güneydoğu Savaş Alanı”, *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1992, s.1.

PKK, daha kolay gerçekleştireceği ve az kayıp verebileceği karakol saldırılarına yöneldikçe, TSK'nin de stratejisi değişti ve önlemler arttırıldı. Bunun sonucunda Üzümlü Karakolu baskını düzenleyen PKK'lı gruba keskin bir karşı koyuş gerçekleşti ve bilhassa savaş helikopterlerinin de katıldığı operasyonlarda 50 PKK'lı ölü ele geçirildi.⁴⁶⁹ Kars'a bağlı Iğdır İlçesi Gürpınar Karakolu'nda ise sekiz asker saldırı sonucunda yaşamını kaybetti.

PKK terör örgütünün Taşdelen, Işıkveren, Üzümlü ve Gürpınar karakollarına yaptığı saldırılar, örgütün baskın sistemini de gün yüzüne çıkardı. Her dört karakola da 200'den fazla militanıyla saldıran PKK'nın artık küçük gruplar halinde değil, kalabalık kitlelerle hareket ettiği anlaşıldı. Bununla birlikte savaş helikopterlerinin de daha aktif kullanılması, örgüt ile olan mücadelenin seyrini olumlu yönde değiştirdi.

PKK'nın kalabalık gruplar ile düzenlediği saldırıların akabinde yeni atakları önlemek gayesi taşıyan Türk Ordusu, bu düzeni kesmek maksadıyla karakollardaki güvenlik önlemlerini arttırdı ve bunun sonucunda Şırnak'ta bulunan Sarıdüzü Jandarma Karakolu'na saldırı düzenlemek isteyen PKK'lılar durduruldu ve 20 kişi öldürüldü.⁴⁷⁰

Kitlesel ayaklanmalardan istediği sonucu alamayan PKK terör örgütünün tekrar yürürlüğe koyduğu karakol saldırılarından da büyük kayıplarla ayrılması, örgütün stratejisini tekrar değiştirmesine sebep oldu ve Kürtçü terör tekrar sivil vatandaşları hedef aldı. Bu suretle PKK, Bitlis-Tatvan yolunda seyir halinde bulunan minibüsü durdurdu ve on üç silahsız sivil kurşuna dizdi.⁴⁷¹ Ardından İran sınırından Türkiye Cumhuriyeti'ne giriş yapan örgüt militanları Bingöl'e bağlı Elmasırtı Köyü'ne gece saldırı düzenlediler ve beş yurttaş hayatını kaybetti.⁴⁷² Aynı gün Perihan Sınır Karakolu'na da saldırı gerçekleştiren PKK'lılardan 20 kişi ise öldürüldü.⁴⁷³

PKK'lıların 1987 senesinde sıkça uyguladığı köy katliamı metodu, yenilgi almaya başladığı 1992 senesinin bahar döneminde tekrar canlandı. Bilhassa Türk Ordusu'nun da karşı gerilla stratejisi uygulaması örgütün silahlı güçlerle mücadele etmesini olanaksız kıldı. Böylece sivil katliamlarına tekrar yönelen PKK, Elmasırtı Köyü katliamının ardından

⁴⁶⁹ "Sınırdaki Çatışma:50 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1992, s.17.

⁴⁷⁰ "23 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1992, s.1.

⁴⁷¹ "PKK Bayramlaştırmadı", *Cumhuriyet*, 15 Haziran 1992, s.3.

⁴⁷² "PKK İran'dan Saldırdı. 6 Er Öldü", *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1992, s.1.

⁴⁷³ "20 PKK'lı Ölü Ele Geçti", *Hürriyet*, 23 Haziran 1992, s.1.

Batman'a bağılı Gercüş Köyü ile Bitlis'e bağılı Çayarası Köyü'ne saldırı düzenleyerek on iki sivil yurttaşı katletti.⁴⁷⁴

PKK'nın sivilleri hedef olarak başlattığı katliamlar silsilesi sadece köylere yapılan saldırılarla sınırlı kalmadı. 26 Haziran 1992'de Diyarbakır'ın Silvan İlçesi'ne bağılı Yolaç Köyü'nde bulunan camiye baskın düzenleyen örgüt, caminin imamı da dahil olmak üzere on kişiyi öldürdü.⁴⁷⁵ Dört gün sonra ise Bitlis Hizan'da yolu ulaşımına kapatan PKK, bir araçtan indirdiği on sivili daha kurşuna dizdi.⁴⁷⁶

PKK terörünün Haziran ayının sonundan itibaren uygulamaya başladığı köy katliamları artarak devam etti ve bununla eş zamanlı olarak jandarma karakolları da tekrar hedef alınmaya başlandı. 1992 senesinin başından itibaren ise tedhiş olayları sonucunda ölenlerin sayısı 1038 olarak açıklandı.⁴⁷⁷

Terörün Temmuz ayındaki seyri her ne kadar PKK'yı köy saldırıları yapmaya itse bile, örgüt taktiksel olarak askerleri de hedef almaya devam etti ve Şırnak'ın farklı alanlarında meydana gelen kır çatışmalarında 19 PKK'lı öldü.⁴⁷⁸ Böylece beş yıldan beri sıkıyönetim altında bulunan on üç şehirde öldürülen PKK'lı sayısı 2297'ye ulaştı.⁴⁷⁹ Cumhuriyet Gazetesi yazarı Uğur Mumcu'nun araştırmalarına göre ise bu sayı 1902'idi.⁴⁸⁰

2.4.3. İkinci Şırnak Saldırısı

Temmuz ayının gelmesiyle artan etnik terörün şiddeti, Ağustos ayından itibaren durdurulamaz bir şekilde yükseldi ve PKK'nın sistematik ilk eylemini gerçekleştirdiği 1984 Eruh baskınının yıldönümünün yaklaşmasıyla beraber Güneydoğu'da Kürtçü faaliyetlerin seyri tekrar değişti. 15 Ağustos tarihine girildiği vakit örgüte destek amaçlı yürüyüş yapmak isteyen bir grupla Diyarbakır-Silvan'da güvenlik güçleri arasında olaylar vukuu buldu ve 509 kişi gözaltına alındı. Adana'da ise 2.000 kişiden oluşan sempatizan bir grup izinsiz yürüyüş gerçekleştirdi.

15 Ağustos 1992 senesi, Eruh baskınının yıldönümü olmasına rağmen Nevruz yürüyüşlerine nazaran daha sakin geçti. Bu durumun oluşmasındaki en büyük etken örgütün propaganda kanadının hem Nevruz'da hem de hemen sonrasındaki Şırnak kalkışmasında

⁴⁷⁴ "PKK Yine Halka Saldırıyor", *Hürriyet*, 24 Haziran 1992, s.27.

⁴⁷⁵ "PKK'dan Camide İnfaz", *Cumhuriyet*, 27 Haziran 1992, s.16.

⁴⁷⁶ "Yine Katliam: 10 Ölü", *Hürriyet*, 1 Temmuz 1992, s.26.

⁴⁷⁷ "İlk Altı Ay Dökümü: 1038 Ölü", *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1992, s.4.

⁴⁷⁸ "19 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1992, s.1.

⁴⁷⁹ "5 Yılda 2 Bin 297 PKK'lı Öldürüldü", *Hürriyet*, 19 Temmuz 1992, s.22.

⁴⁸⁰ Uğur Mumcu, "PKK-ERNK-ARGK", *Cumhuriyet*, 22 Temmuz 1992.

başarısız olmasından kaynaklanmaktaydı. Bununla beraber kır terörizminin şiddetini arttırması ve PKK'nın bu alanda büyük darbeler alması, örgütün yönteminin sorgulanmasına sebep oluyordu.

Bütün bu sebeplere rağmen PKK terör örgütü, 18 Ağustos 1992 tarihinde Şırnak'ın şehir merkezine yeni bir saldırı düzenledi.⁴⁸¹ İlk aşamada haber alma eksikliğinden mütevellit bu saldırı, sıradan bir vaka olarak basına yansdı. Buna ilaveten Ağrı ve Diyarbakır'da da aynı gün saldırılar yaşanması, Temmuz ile birlikte artan terörün bir parçası gibi göründü fakat Şırnak saldırısının aralıksız bir şekilde devam etmesi ve şehre giren terör örgütü üyelerinin sayısının artması ile bölgeden haberler alınmaya başlanması durumu açıklığa kavuşturdu.

19 Ağustos 1992 tarihinde PKK terör örgütü, Şırnak'a ikinci kez büyük çaplı bir saldırı düzenledi ve 1000 kişiden oluşan silahlı bir grup, aynı gün şehir merkez trafosunu sabote ederek Şırnak'ın bütün elektrik şebekesini kullanım dışı bıraktı. Emniyet Müdürlüğü, Tugay Komutanlığı ve şehirdeki kamu binaları eş zamanlı olarak örgütün saldırısına uğradı ve ilk gece bir polis ve üç asker şehit oldu.⁴⁸²

Şırnak olayı, esasen bin teröristin şehre sistematik olarak sızıp evlere saklanarak planladıkları ve hayata geçirdikleri bir eylemdi. İçeriden eşzamanlı olarak başlayan saldırılar, şehrin dışından da ikinci bir terörist grubun destek vermesiyle büyüdü.⁴⁸³

Şırnak olayları, etnik Kürt terörünün Türk devletine açtığı bir savaş olmasının yanı sıra, aynı zamanda bir önceki Nevruz'un unutturulması için yapılmış bir hareketti.⁴⁸⁴ Bununla birlikte örgüt, Şırnak şehrini doğrudan kontrol altına almak maksadıyla bir saldırı düzenledi ve güvenlik kuvvetleri ile PKK'lıların teması bir gün boyunca devam etti. Bu süre zarfında Şırnak'a Cizre'den zırhlı birlikler nakledildi ve aynı günün sabahında şehrin ana caddesi üzerinde kontrol sağlandı fakat çatışmalar Şırnak'ın ara sokaklarına yayıldı.⁴⁸⁵ Şehirde sokağa çıkma yasağı ilan edildi.⁴⁸⁶

Şırnak saldırısı, PKK terör örgütünün 1992 senesini açıkça serhildan yılı ilan etmesi sonucunda meydana gelen büyük çaplı bir olaydı.⁴⁸⁷ Doğrudan Şırnak'ı ele geçirmek isteyen 1000 kişilik bir saldırı kolunun kırk saat boyunca TSK ile çatışmaya girmesi, dönem şartları

⁴⁸¹ "PKK'dan Şırnak'a Silahlı Saldırı", *Cumhuriyet*, 19 Ağustos 1992, s.4.

⁴⁸² "Şırnak'ta Savaş", *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1992, s.1.

⁴⁸³ "Bu Resmen Savaş", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1992, s.1.

⁴⁸⁴ Oktay Ekşi, "Şırnak ve PKK", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1992.

⁴⁸⁵ "Şırnak'ta Dehşet Gecesi", *Hürriyet*, 20 Ağustos 1992, s.26.

⁴⁸⁶ "Yasak Kent Şırnak", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1992, s.1.

⁴⁸⁷ Uğur Mumcu, "Eruh-84 Şırnak-92", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1992.

içerisinde değerlendirildiği vakit önem arz etmekteydi. İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in de kalkışma olarak nitelediği olayın sonucunda ise PKK 200 militanını yek bir saldırıda kaybetti.⁴⁸⁸ Saldırının akabinde ise sokağa çıkma yasağı ilan edilen şehirde sıkı bir ev araması gerçekleştirildi ve Şırnak'ın çevresinde bulunan Cudi ile Namaz Dağları yoğun bir hava bombardımanına sahne oldu.⁴⁸⁹

Şırnak'ta vuku bulan başkaldırı, Türk Devleti tarafından bertaraf edilmiş olsa bile olayın gerçekleştiği Şırnak'ta sosyal hayat tamamen durdu. PKK'nın ili terk etmesine rağmen dört gün boyunca şehre elektrik verilmedi gözaltılar devam etti. Saldırıdan dört gün sonra ise Şırnak'tan yoğun bir göç başladı ve birçok yurttaş çevre illere gitti.⁴⁹⁰

Terör örgütü PKK'nın kalkışma maksadıyla iki defa Şırnak şehrini seçmesinin birçok sebebi vardı. Öncelikle 20 Ekim 1991 senesinde yapılan seçimlerde SHP-HEP ittifakı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirler arasından en çok Şırnak'ta oy toplamıştı ve bu yaklaşık olarak %61'e tekabül ediyordu. Bununla beraber her ne kadar SHP milletvekili olarak mecliste bulunsalar dahi Şırnak'tan çıkan üç milletvekili de HEP kökenliydi ve parti içerisinde kilit konumlarda bulunuyorlardı.⁴⁹¹ Bu sebeple PKK'nın TBMM'de bulunan siyasi kanadının en aktif olduğu yer Şırnak'tı. Oy oranının da yüksek olması, PKK'ya kitlesel bir ayaklanma için zeminin uygun olduğu izlenimini veriyordu. Şehir, iki sene öncesinde il olmuştu ve hala devlet mekanizması tam olarak oturtulmuş değildi. Ek olarak Şırnak ili, Irak sınırında bulunuyor ve doğrudan PKK kamplarının karşısında yer alıyordu. Şehrin çevresinin de dağlarla kaplı olması, gerilla yöntemini benimseyen örgüt için rahat hareket etme imkanı sağlıyordu. Bütün bu şartlar içerisinde 1992 senesini eylem yılı ilan eden örgüt, Şırnak'ta iki defa kalkışma girişiminde bulundu ve ikisinde de kaybetti.

2.4.4. Ekim Harekâtı (1992)

1992 senesinin bahar aylarından itibaren yükselen etnik terör ve Türk Devleti'nin bölünmez bütünlüğüne karşı yapılan saldırılar, Şırnak kalkışmasının akabinde de seyir değiştirmeden devam etti. 28 Ağustos'ta İstanbul'da tekrar tedhiş hareketi düzenleyen PKK, Kadıköy-Haydarpaşa seferini icra eden Pendik isimli vapura bombalı eylem düzenledi.⁴⁹²

⁴⁸⁸ “İçişleri Bakanı Sezgin: Tam Bir İsyandır”, *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1992, s.15.

⁴⁸⁹ “Şırnak Dağları Bombalanıyor”, *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1992, s.1.

⁴⁹⁰ “Halk Şırnak'tan Göç Ediyor”, *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1992, s.4.

⁴⁹¹ Bu milletvekilleri Mahmut Alınak, Orhan Doğan ve Selim Sadak'tır. Mahmut Alınak ve Orhan Doğan, 1994 senesinde dokunulmazlıkları kaldırılarak tutuklanmışlardır.

⁴⁹² “PKK İstanbul'da Gemi Yaktı”, *Hürriyet*, 29 Ağustos 1992, s.1.

İstanbul'daki sabotaj usulünün yanında örgüt, İran sınırından Türkiye'ye girerek Şemdinli'de bulunan Alan Sınır Karakolu'na saldırdı ve on asker şehit oldu. 43 PKK'lı ise öldürüldü.⁴⁹³

PKK terör örgütünün Güneydoğu üzerinde gerçekleştirmeye çalıştığı eylemlerin, geçmiş yıllara göre artmış olduğu aşikardı. 1992 senesi örgüt için eylem yılı olmasının yanında, stratejik esnekliğin de örgüt tarafından kullanıldığı bir yıl oldu. Serhildanlara ek olarak PKK, metropollerde büyük eylemlere yöneldi ve sabotaj yöntemini daha fazla kullanmaya başladı. Bunun en büyük örneklerinden biri de Diyarbakır'daki Shell tesislerinin basılmasıydı. 31 Ağustos tarihinde gerçekleşen vakada PKK, 20 bin tonluk petrol barındıran varilleri ateşe verdi.⁴⁹⁴ Bu olay, PKK terörünün 1992 senesine kadar gerçekleştirdiği sabotaj eylemleri arasındaki en büyüğüydü. Örgüt, bölgede sadece Türk Devleti'ni değil, özel sektörü de hedefleri arasına koyuyordu.

PKK'nın eylemleri, klasik sabotaj ve pusu ile sınırlı kalmadı. 4 Eylül 1992 senesinde Diyarbakır-Silvan'da 20 PKK'lının etkisiz hale getirilmesi⁴⁹⁵ akabinde örgüt, Bingöl karayolunda yedi sivil kurşuna dizerek öldürdü.⁴⁹⁶

PKK terör örgütünün Güneydoğu'da yaygın bir alanda eylem çeşitliliğini arttırması TSK'nin de yöntemlerini geliştirmesine sebep oldu ve daha önce karakol saldırılarında savunma amaçlı aktif olarak kullanılan Kobra tipi savaş helikopterleri, Hakkâri'de tespit edilen tedhiş grubuna doğrudan saldırı düzenledi ve otuz PKK'lı öldürülerek etkisiz kılındı.⁴⁹⁷ 13 Eylül günü ise Şemdinli'de bulunan Aktütün Karakolu'na saldıran PKK, on üç askeri şehit etti.⁴⁹⁸

1992 senesinin en çok kullanılan eylem yöntemlerinden biri olan karakol baskınları Eylül ayının ortasından itibaren durmadan yükseldi. Silvan'da bulunan Şirvan Belediye Başkanı ANAP'lı Münip Şerafettinoğlu PKK tarafından kaçırılarak öldürüldü.

PKK'nın saldırıları 1992 senesinin sonbaharında kırsal kesimdeki devriyeler ile sınır karakollarına karşı devam etti ve 29 Eylül 1992 tarihinde PKK, Hakkâri'ye bağlı Şemdinli'de bulunan Derecik Jandarma Karakolu'na büyük bir saldırı düzenledi. Meydana gelen tedhiş eyleminde yirmi üç asker şehit olurken 54 PKK'lı ise öldürüldü.⁴⁹⁹ Devam eden süreçte ise

⁴⁹³ "PKK Şemdinli'de Vuruldu", *Cumhuriyet*, 31 Ağustos 1992, s.1.

⁴⁹⁴ "Petrol Tankları Kundaklandı", *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1992, s.1.

⁴⁹⁵ "Silvan'da 20 PKK'lı Öldü", *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1992, s.1.

⁴⁹⁶ "PKK Bingöl'de Yol Kesti: 7 Ölü", *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1992, s.15.

⁴⁹⁷ "PKK'ya Kobra Darbesi: 30 Ölü", *Hürriyet*, 14 Eylül 1992, s.24.

⁴⁹⁸ "15 Şehit", *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1992, s.1.

⁴⁹⁹ "Güneydoğu'da Kanlı Gün: 94 Ölü", *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1992, s.1.

şehit sayısı yirmi dokuza ulaşırken, öldürülen militan sayısı ise 174 olarak açıklandı. 1984 senesinden Derecik Jandarma Karakolu baskınına kadar geçen sürede ise toplamda 2431 PKK'lı öldürüldü.⁵⁰⁰

1992 senesi her ne kadar PKK'nın eylem sıklığını arttırdığı ve daha radikal saldırılar düzenlediği bir yıl olsa da kırsal kesimde örgüt, büyük bir yenilgiye uğradı. 1 Ekim 1992'de Bitlis'te Cevizdalı Köyü'ne saldırıp otuz sivil katleden PKK⁵⁰¹, bu hamlesinden sonra kırsal kesimde çok yönlü operasyonlara maruz bırakıldı. 4 Ekim'de Şırnak'ta dokuz, 8 Ekim'de Elazığ ve Kahramanmaraş'ta on sekiz, 13 Ekim'de ise Güneydoğu'nun birçok yerinde aynı gün içerisinde on dokuz PKK'lı öldürüldü. Malatya, Muş ve Gaziantep'te ise yirmi dokuz PKK militanı etkisizleştirildi.

PKK terör örgütü, 1992 senesinin sonbaharında görüldüğü üzere Türkiye toprakları içerisinde çok büyük bir zayıflık verdi.

PKK terörünün yenilişi vakıa sadece Türkiye sınırları içerisinde kalmadı ve Kuzey Irak'ta bulunan PKK kamplarına karşı 17 Ekim 1992 senesinde TSK tarafından büyük bir harekât icra edildi. Kuzey Irak'ta bulunan Haftanın PKK kampından Türkiye'ye sızmak maksadıyla harekete geçen PKK üyelerini durdurmak üzere başlayan mahdut hedefli harekât, kısa süre içerisinde geniş bir sınır ötesi operasyona dönüştü.⁵⁰² Hava Kuvvetleri'nin de katıldığı harekâta Türk Ordusu Kuzey Irak üzerinde 508 sorti gerçekleştirdi. Buna karşı koyup misilleme yapmak isteyen PKK ise Bingöl Solhan'da bir yolcu otobüsünü durdurarak on dokuz sivil yurttaşı katletti.⁵⁰³

PKK'nın kendisine karşı gerçekleştirilen sınır ötesi harekâta karşı koymak için uyguladığı tedhiş eylemi, örgüt açısından olumlu sonuçlar doğurmadı. Türk Ordusu, Kuzey Irak'taki harekâtına devam etti ve 24 Ekim 1992'de PKK için eylemsel önem taşıyan Hakurk kampı Türk komandoları tarafından ele geçirildi.⁵⁰⁴ Haftanın kampı ise aynı gün kuşatma altına alındı. 26 Ekim gününden itibaren de Türk tankları Kuzey Irak'a giriş yaptılar. Peşmergelere ait olan Batufa mevkiinde zırhlı birlikler için yeni bir üs merkezi oluşturuldu.⁵⁰⁵

Ekim Harekâtı, Türk Ordusu'nun 1984 senesinden 1992 yılına kadar ki dönemde PKK terörüne karşı gerçekleştirdiği en büyük ve et geniş kapsamlı askeri operasyondur.

⁵⁰⁰ Uğur Mumcu, "PKK Saldırısı", *Cumhuriyet*, 1 Ekim 1992.

⁵⁰¹ "PKK'dan Katliam: 30 Ölü", *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1992, s.1.

⁵⁰² "Ordu K. Irak'ta", *Cumhuriyet*, 17 Ekim 1992, s.1.

⁵⁰³ "PKK Bingöl'de Otobüs Taradı: 19 Ölü", *Cumhuriyet*, 21 Ekim 1992, s.1.

⁵⁰⁴ "Ordu Hakurk'a Girdi", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1992, s.1.

⁵⁰⁵ "Türk Tankları Kuzey Irak'a Yerleşti", *Cumhuriyet*, 3 Kasım 1992, s.1.

Genelkurmay Başkanlığı, bu hareketin sonunda terör örgütünün 4500 kadar zayıat verdiğini açıkladı.⁵⁰⁶ Filhakika örgüt, askeri olarak büyük bir kayıp yaşadı.⁵⁰⁷

Türk Ordusu'nun Ekim harekâtı yapmasının temelde birçok sebebi mevcuttu. Öncelikli sebep Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarını korumak ve yaklaşan kış ayı itibariyle PKK'nın bahar aylarına kadar geçecek sürede kalkınmasını engellemektir. Bununla beraber Türk Ordusu, ilk aşamada Kuzey Irak'ta kalıcı olmayı hedefledi. Askerlerin bütün teçhizatları kış mevsimine uygun şekle getirildi ve bu bağlamda operasyonlar devam ettirildi.

PKK terörüne karşı yapılan Ekim Harekâtı'nın bir diğer önemli sebebi ise bölgesel Kürt yönetimlerinin örgüte karşı aldıkları tavır ile alakalıydı. Peşmergelerin dâhil olduğu Barzani grubu, Irak'ın güneyinden PKK'ya karşı bir saldırı başlatmış ve bunun sonucunda örgütün birçok militanı Türk sınırına yaklaşmıştı. Bu açıdan Türk Devleti de kuzeyden bir hareket icra ederek Peşmergeler ile beraber PKK'yı çember içerisine almayı hedefledi. İlk aşamada bu düşünce başarılı oldu fakat Peşmergelerin güneyden gelen hareketlerini durdurmaları ve PKK'lıların bölgesel Kürt yönetimlerine sığınmaları sonucunda⁵⁰⁸ harekât daha fazla icra edilemedi. Bununla beraber bütün operasyon maliyet bakımından da devlete yük olmaya başladı ve Milli Savunma Bakanlığı bütçesinden çok yüksek bir meblağ ortaya kondu.⁵⁰⁹ Bütün bunların sonucunda Türk Ordusu, 10 Kasım 1992 tarihinde Kuzey Irak'tan zayıat vermeden çekildi.

2.4.5. Ekim Harekâtı'ndan Sonra Etnik Terörün Seyri

PKK terör örgütüne karşı yapılan Ekim Harekâtı, operasyonun bittiği gün örgütün Hani İlçesi'ne yaptığı saldırı dışında, bölücü Kürtçü terörün eylemci kanadının aktifliğine büyük bir set çekti. PKK'nın ordu kanadının verdiği telafisiz kayıplar, 1992 senesinin sonunda yıkıcı faaliyetleri durma noktasına getirdi ve 1993 senesine Türk Devleti, Güneydoğu sınırlarını güvence altına almış olarak girdi.

Kuzey Irak'ta icra edilen Ekim Harekâtı, sınır güvenliğini arttırmış olsa dahi, PKK terör örgütünün Türkiye sınırları içerisinde eylem yoğunluğunu düşürmüş olsa dahi tamamen bırakmadığı gerçeğini değiştirmedir. Gerçek şu ki, Ekim Harekâtı sadece kara kuvvetlerinin Kuzey Irak'tan çekilmesiyle sonlandı fakat Türk Hava Kuvvetleri, PKK'nın yurtiçindeki kamplarına karşı operasyonlarını sürdürdü ve Bingöl'e bağlı Serik tepelerinde tespit edilen

⁵⁰⁶ “Genelkurmay: PKK'nın Kaybı Büyük”, *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1992, s.14.

⁵⁰⁷ Serdar Akinan, *Kan Uykusu*, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007, s.33.

⁵⁰⁸ “400 PKK'lı Peşmergelere Teslim Oldu”, *Hürriyet*, 8 Kasım 1992, s.1.

⁵⁰⁹ “PKK Harekâtı 2 Trilyon”, *Cumhuriyet*, 7 Kasım 1992, s.1.

örgüt üyelerine karşı hava bombardımanı gerçekleştirilerek 150 PKK militanı etkisizleştirildi.⁵¹⁰

Kış ayı gelmesine rağmen terör örgütüne karşı mücadelenin durdurulmamasının en büyük sebebi, 1992 senesinde belirlenen stratejinin yürürlükten kaldırılmamasıydı. O sene, PKK'nın bahar taarruzunu kırmak için kış aylarında başlatılan operasyonların aynısı, 1993 senesinde de yöntem olarak belirlendi ve uygulamaya kondu.

Bahar taarruzunu kırma stratejisinin sonucunda 16 Şubat 1993'te dokuz PKK'lı Mardin'de öldürüldü. Bununla birlikte, Ağrı Dağı'na da Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından geniş çaplı bir hareket başlatıldı.

Ağrı Dağı hareketi, Türkiye sınırları içerisinde bahar taarruzuna hazırlanan örgüt üyelerinin engellenmesi için gerçekleştirilen ve büyük bir alanı kapsayan özel bir operasyondur. Van, Erzincan ve Erzurum'u da kapsayan bir alanda vukuu bulan Ağrı Harekati sonucunda 100 PKK'lı ölü olarak etkisiz kılındı.⁵¹¹

2.4.6. PKK Terör Örgütünün Ateşkes İlanı (1993)

Süleyman Demirel iktidarının kurulmasının ardından PKK'ya karşı başlatılan mücadele yöntemi, 1992 senesinde başarıyla uygulandı ve 1993 senesinin bahar ayı geldiği vakit ise PKK terör örgütü işleyemez bir duruma getirildi. Bu durum, terör örgütünün tekrar stratejik bir değişiklik yapmasına sebep oldu. Bu durum, PKK terör örgütünün hem Cephe, hem de Ordu yapılanmalarının şiddetli bir şekilde sindirilmesinden kaynaklanmaktaydı. 1993 senesinde de operasyonların kış ve bahar aylarında durmadan devam etmesi ve Güneydoğu'da bir diğer Kürtçü terör örgütü olan Hizbullah (Cemaata Ulemayen İslami/İslam Alimleri Cemaati)⁵¹² ile PKK'nın çatışmalarının şiddetlenmesi PKK'nın ateşkes istemesine sebep oldu.

PKK terör örgütü, ateşkes çağrısını ilk aşamada dolaylı yoldan gerçekleştirdi. 1993 senesinin Nevruz'u yaklaştığı için terör örgütü başı Abdullah Öcalan bütün Kürtlerin barışçıl bir şekilde bayramı kutlamaları gerektiğini Kürdistan Haber Ajansı'na verdiği bir demeçte dile getirdi.⁵¹³ Bu söylevin hemen ardından ise Abdullah Öcalan, Kürdistan Yurtseverler Birliği lideri Celal Talabani üzerinden Turgut Özal'a bir mektup yollayarak kendi nezdinde barış çağrısında bulunarak şartlar sundu.⁵¹⁴ Abdullah Öcalan mektubunda Türkiye ile barış

⁵¹⁰ "150 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1993, s.1.

⁵¹¹ "Ağrı Operasyonu Tamam", *Cumhuriyet*, 9 Mart 1993, s.1.

⁵¹² Mehmet Kurt, *Din, Şiddet ve Aidiyet Türkiye'de Hizbullah*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018, s.46.

⁵¹³ "Öcalan'dan Barış Çağrısı", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1993, s.14.

⁵¹⁴ "Apo'dan Şart, Şurt", *Milliyet*, 14 Mart 1993, s.11.

için masaya oturmayı, Kürtlere siyasi haklar verilmesini ve Doğu Anadolu’da reform hareketlerinin yapılmasını şart olarak sıraladı.

Abdullah Öcalan’ın Mart ayında gerçekleştirdiği mektup hamlesi trajikomikti. 1992 senesinde hem kitlesel olarak hem de operasyonel bağlamda büyük darbe alan PKK, barış ve ateşkes talebiyle vakit kazanmaya çalıştı. Bu hamle, Türk Devleti tarafından da fark edilmiş bir durumdu. Vakıa ilk mektubun akabinde Başbakan Süleyman Demirel örgütün silah bırakmak istemediğini, Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ise terörle müzakere yapılmayacağını beyan ettiler.⁵¹⁵

Türk diplomasi kanadının kesin tavrı sonucunda Talabani ile tekrar bir mesaj gönderen Abdullah Öcalan, kanın durması gerektiğini, siyasi çözüm ve anayasal haklar isteğini dile getirdi.⁵¹⁶

Abdullah Öcalan’ın ısrarlı bir şekilde ateşkes çağrısı yapmasının sonucunda Süleyman Demirel kesin bir şekilde tavrını ortaya koyarak kan dökülmesini PKK’nın başlattığını söyledi ve devletin hiçbir zaman teröristlerle pazarlık yapmayacağını ilan etti.⁵¹⁷ Bu durum, Türk Devleti’nin teröre karşı vermesi gereken en net cevaptı.

Türk Devleti’nin kesin tavrına rağmen, Abdullah Öcalan Bekaa Vadisi’nde Bar Elias mevkiinde bir basın açıklaması tertip ederek 20 Mart 1993’ten 15 Nisan 1993’e kadar tek taraflı bir ateşkes ilan etti.⁵¹⁸ Yaklaşık kırk gazetecinin katıldığı basın toplantısına takım elbise ile katılan terörist Abdullah Öcalan verdiği demeçlerde Türkiye Cumhuriyeti ile anlaşma sağlamak maksadıyla görüşmek istediğini dile getirdi ve silahsız bir şekilde Güneydoğu’ya gelerek siyasete atılmayı ve talep etti.⁵¹⁹ Aynı basın açıklamasında Öcalan, silahlı çatışmalardan dolayı yorulduğunu ifade ederek Türkiye’ye dönmek istediğini sözlerine ekledi.⁵²⁰

Abdullah Öcalan’ın tek yanlı ateşkesi, Türk Devleti tarafından farklı bir şekilde yorumlandı. İçişler Bakanı İsmet Sezgin, Abdullah Öcalan’ın Türkiye’ye gelmesi durumunda

⁵¹⁵ “PKK Pazarlık Peşinde”, *Cumhuriyet*, 14 Mart 1993, s.1.

⁵¹⁶ “Apo: Bizi Barışa Halk Zorladı”, *Hürriyet*, 17 Mart 1993, s.1.

⁵¹⁷ “Demirel: Pazarlık Olmaz”, *Cumhuriyet*, 17 Mart 1993, s.1.

⁵¹⁸ “Apo’dan 25 Gün Ateşkes”, *Milliyet*, 18 Mart 1993, s.1.

⁵¹⁹ “Apo: Masaya Oturalım”, *Cumhuriyet*, 18 Mart 1993, s.1.

⁵²⁰ “Apo: Güvence Verin Türkiye’ye Geleyim”, *Hürriyet*, 18 Mart 1993, s.1. (Bkz: Ek-9).

tutuklanacağını ve ateşkesin olmayacağını, PKK'nın tamamen teslim olması gerektiğini beyan etti.⁵²¹ Başbakan Süleyman Demirel ise cevap dahi vermedi.

Filhakika Abdullah Öcalan'ın ateşkes isteği tamamen asılsızdı. 1992 senesinden itibaren yoğun bir yenilgi alan örgüt, bu fırsatla toparlanmak için zaman kazanmaya çalışıyordu. Aynı şekilde 1992 Nevruz'unda kitlesel bir yenilgi alan PKK, 1993 Nevruz'u yaklaştıkça daha rahat kitle güdümlemesi yapabilmek maksadıyla ortaya bir barış hamlesi atıyordu. Vakıa Abdullah Öcalan'ın açıklamasına rağmen PKK, Türk sınır karakollarına taciz ateşinde bulunmaya devam etti.

Abdullah Öcalan'ın tek yanlı ateşkes ilanı, PKK terörünün Kuzey Irak'a tamamen yerleşmesi için atılmış bir adım olarak da değerlendirilebilirdi. Milli Güvenlik Kurulu teröre karşı operasyonların devam edeceğini duyururken Türk Ordusu ise Tırpan Operasyonu adı altında Kuzey Irak'a girerek PKK'nın tekrar yerleşmeye çalıştığı kamplara bir harekat düzenledi.⁵²² Abdullah Öcalan'ın sözde barış isteği Türk diplomasisinin yanı sıra askeri kanattan da destek görmedi.

20 Mart'ta başlayan tek yanlı ateşkesin ardından 1993 senesinde Nevruz, 1992 yılına nazaran daha sakin geçti. Nevruz bahanesiyle icra edilen gösterilerde 400 kişi gözaltına alındı.⁵²³ Güneydoğu Anadolu bölgesinde güvenlik önlemleri alınmasına rağmen Nevruz Bayramı'nı kutlayan göstericilere polis müdahalesi gerçekleşmedi.⁵²⁴

Abdullah Öcalan'ın barış çağrısına Türk Devleti haklı olarak cevap vermedi fakat Kürdistan Sosyalist Partisi Sekreteri Kemal Burkay, ateşkesi fırsat bilerek PKK ile görüştü ve Burkay-Öcalan protokolü imzalandı. Bu suretle Kemal Burkay, Abdullah Öcalan'a destek vermiş oldu.⁵²⁵

1993 Nevruz'u ve Kemal Burkay ile Celal Talabani'nin yaklaşımları her ne kadar ateşkes taraftarı olduklarını gösterse bile Türkiye Cumhuriyeti PKK'ya karşı yürüttüğü haklı mücadelesine devam etti ve sözde ateşkes sürecinde 80 PKK'lı örgütsel faaliyetler sebebiyle

⁵²¹ "Sezgin: Şartsız Teslim Olsun", *Hürriyet*, 18 Mart 1993, s.23.

⁵²² "Mehmetçik Yine Kuzey Irak'ta", *Hürriyet*, 19 Mart 1993, s.25.

⁵²³ "Sağduyu Ağır Bastı", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1993, s.1.

⁵²⁴ "PKK, Apo'yu Dinledi", *Hürriyet*, 22 Mart 1993, s.1.

⁵²⁵ "İşte Apo-Burkay Protokolü", *Milliyet*, 22 Mart 1993, s.11.

tutuklandı.⁵²⁶ Nisan ayının ilk haftası ise Kahramanmaraş'a bağlı Pazarcık'ta 11 PKK'lı militan çıkan çatışmada etkisiz hale getirildi.⁵²⁷

Türk Ordusu'nun operasyonlarının devam etmesinin yanında sakin geçen Nevruz'un ardından terör örgütü PKK ile doğrudan anlaşma sağlamak maksadı taşımadan Türk diplomasisi tarafından Kürt sorununu çözmek maksadıyla da girişimlerde bulunuldu. Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü, Milli Savunma Bakanı Nevzat Ayaz ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş devleti temsilen Güneydoğu turuna çıktılar. Bu gezi sırasında Siirt'te konuşma yapan Süleyman Demirel, halkı korumak maksadıyla getirilen olağanüstü halin kısa süre içerisinde kaldırılacağını söyledi.⁵²⁸ Erdal İnönü ise Kürt kimliği üzerinde durarak hükümetin bunu kabul ettiğini beyan etti.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş ise, pişmanlık yasasının yürürlükte olduğunu dile getirerek PKK'nın öncelikli olarak silah bırakarak dağdan inmesi gerektiğini aksi takdirde TSK'nin bölgeden çekilmeyeceğini söyledi.⁵²⁹

Devlet kademesi uyguladığı bu stratejiyle bölge insanının tekrar kazanılmasını hedefliyordu.

Güneydoğu gezisine katılan simaların yanı sıra, Cumhurbaşkanı Turgut Özal da somut bir adım atmak maksadıyla PKK'ya yönelik yeni bir af hakkını gündeme getirdi. Buna göre herhangi bir eyleme katılmamış ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı silah kullanmamış PKK'lılar doğrudan affedilerek normal hayatlarına dönebileceklerdi.⁵³⁰ İçişleri Bakanı İsmet Sezgin de bu af seçeneğinin Cumhurbaşkanı yetkisiyle gerçekleştirilebileceğini dile getirdi.⁵³¹

PKK terör örgütü, 20 Mart 1993 tarihinde ilan ettiği tek taraflı ateşkesi, 15 Nisan 1993 tarihinde süresiz olarak uzattı.⁵³² Bar Elias'ta gerçekleşen basın açıklamasında Türkiye Cumhuriyeti'nden olumlu geri dönüş alındığını açıklayan terör başı Abdullah Öcalan, operasyon olmadığı sürece ateşkese uyacaklarını beyan etti.⁵³³ Buna ek olarak silah bırakmanın olmayacağını da sözlerine ekledi.

⁵²⁶ "PKK Operasyonu", *Milliyet*, 27 Mart 1993, s.12.

⁵²⁷ "11 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1993, s.17.

⁵²⁸ "Terör Belası Bitiyor", *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1993, s.14.

⁵²⁹ "Genelkurmay Başkanı Güreş: PKK Önce Dağdan İnsin", *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1993, s.14.

⁵³⁰ "Özal'ın PKK'ya Af Formülü", *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1993, s.1.

⁵³¹ "Sezgin, Özal Formülünü Ciddiye Almadı", *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1993, s.14.

⁵³² "Apo'dan Süresiz Ateşkes", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1993, s.1. (Bkz: Ek-10).

⁵³³ "Apo'dan Süresiz Ateşkes", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1993, s.14.

Abdullah Öcalan'ın ikinci tek taraflı ateşkes ilanı, diğerinden farklıydı. Celal Talabani'nin yanı sıra Kemal Burkay da bu basın açıklamasında vardı ve bu üç kişi Kürt Cephesi kurmak için bu toplantıda anlaştılar.

Abdullah Öcalan'ın tekrar ilan ettiği sözde ateşkes, Türkiye Cumhuriyeti tarafından terör örgütü muhatap alınmaz şiarıyla fazla önemsenmedi. PKK'nın milis ve cephe hareketlerine karşı operasyonlar devam etti ve İstanbul'da otuz altı örgüt mensubu yakalanarak hapsedildi.⁵³⁴

PKK terörüne karşı yapılan operasyonlar durmasa bile Türkiye Cumhuriyeti, PKK terör örgütü üyelerine karşı çıkartılacak aftan vazgeçmedi ve 24 Mayıs 1993'te Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısında PKK için sınırlı af kararı gündeme getirildi.⁵³⁵ Buna göre, pişmanlık yasası genişletilecek, herhangi bir eyleme karışmamış PKK'lılar affedilecek ve ölüm cezaları müebbet hapis olarak değiştirilecekti.⁵³⁶ Bu öneri, Süleyman Demirel tarafından da kabul edildi.

PKK'ya karşı çıkarılmak istenen af yürürlüğe girmesi için onaylanma aşamasındayken tek taraflı ateşkes ilan ettiğini duyuran PKK, Bingöl-Elazığ Karayolu'nda seyir halinde bulunan ve eğitimini tamamlayan ve Erzurum'a sevk edilen askerleri taşıyan otobüsü durdurarak otuz üç silahsız eri kurşuna dizerek şehit etti.⁵³⁷ Bu katliamın ardından Süleyman Demirel, TSK'ne operasyon izni vererek etnik teröre karşı mücadeleyi tekrar başlattı.⁵³⁸

PKK terörünün tek yanlı ilan ettiği ateşkes çağrısını bozarak otuz üç silahsız eri şehit etmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin terörle mücadelesini hızlandırmasına olanak sağladı ve Türk Ordusu, PKK terörüne karşı bahara harekâtını başlattı. Bu harekât, hem yurtiçinde hem de yurt dışında icra edilen hava ve kara unsurlarının ortak olarak düzenledikleri bir misilleme operasyonuydu. Vakıa bu suretle Palu-Genç-Bingöl üçgeninde PKK'lılar çember içerisine alınarak hareket edemez konumda bırakıldılar.⁵³⁹

PKK'ya karşı başlatılan Bahar Harekâtı, Haziran ayının ilk haftasına kadar devam etti ve bu süreçte 118 PKK'lı etkisiz kılındı.

⁵³⁴ “36 PKK'lı Yakalandı”, *Cumhuriyet*, 18 Nisan 1993, s.13.

⁵³⁵ “PKK'ya Sınırlı Af”, *Hürriyet*, 25 Mayıs 1993, s.26.

⁵³⁶ “Barış İçin PKK'ya Af”, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1993, s.1.

⁵³⁷ “PKK'dan Barışa Darbe”, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1993, s.1.

⁵³⁸ “Orduya Operasyon İzni”, *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1993, s.1.

⁵³⁹ “Kartal Harekatı”, *Milliyet*, 27 Mayıs 1993, s.1.

1993 senesi PKK terörünün 1992 senesine nazaran daha stratejik hamleler yapmaya çalıştığı ve bu suretle kamuoyu nezdinde daha fazla ön plana çıktığı bir dönem oldu. Türkiye Cumhuriyeti'nin de PKK ile mücadelesi, 1993 senesinin ilk altı ayında hem politik hem de askeri olarak sabit olmayan değişikliklere sahne oldu.

17 Nisan 1993'te Turgut Özal'ın da ölmesi ve dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in 16 Mayıs 1993'te Çankaya'ya yerleşerek Cumhurbaşkanı olması, PKK ile olan mücadelenin de seyrini değiştirdi. Süleyman Demirel'in yerine DYP Genel Başkanı olan Tansu Çiller, 50. Türkiye Hükümeti'ni kurdu ve terörle mücadelede yeni bir yol haritası belirlendi.

3. BÖLÜM: PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN YENİLGİSİ (1993-2002)

3.1. Tansu Çiller Döneminde Bölücü Terör (25.06.1993-06.03.1996)

Süleyman Demirel'in ardından Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan Tansu Çiller'in iktidarının ilk ayları, PKK terörünün seyrinde de doğrudan bir değişime sebep olmadı. Bingöl Katliamı'nın ardından hayata geçirilen operasyonlar iktidarın değişiminin akabinde de devam etti ve Kartal Harekatı olarak adlandırılan yurtiçi askeri operasyonlarda yüz PKK'lı Bingöl'de kuşatma altına alındı.⁵⁴⁰ Bu harekâtın ilk günü on bir Kürtçü terörist öldürüldü. Aynı hafta devam eden askeri hareketlilik ile beraber 29 Mayıs 1993'te yine Bingöl'de 200 kişilik bir grup daha çember altına alınarak askeri operasyonlara devam edildi.⁵⁴¹

Tansu Çiller'in ilk iktidarında ardı sıra gerçekleşen operasyonlar, sözde ateşkes çağrısı ile güçlenen PKK'nın ordu kanadını işlevsiz bir duruma getirmek amacıyla gerçekleşen tepki hareketleriydi. Bu maksatla, 33 silahsız erin şehit edilmesine bir karşılık verilmek istendi ve PKK'nın bahar taarruzunu kırmak amacı taşındı. İlk aşamada diplomasi kanadının askeri kanada PKK ile mücadelede destek olması ve yetki tanınması, bahar taarruzunda bulunan örgütün manevra yetisini kısıtladı Örgüt, şantiye saldırısı düzenleyip kaçırdığı 16 işçiyi serbest bıraktı ve Mayıs ayının sonundan Haziran ayının ilk haftasına kadar operasyonlar devam etti. Bu süre zarfında hareket bölgesini Bingöl'den Ağrı'ya aktaran TSK, Ağrı Dağı'nda gerçekleştirilen operasyonda 47 PKK'lı örgüt üyesini öldürerek etkisizleştirdi.⁵⁴² Bunun ardından terör örgütü, Hakkâri'nin sınır köyü olan Çevrecik Köyü ve Bingöl'e bağlı Bahçebaşı Köyü'ne gece baskını düzenleyerek yedi kişiyi öldürdü.⁵⁴³

PKK terörünün Mayıs ayının akabinde bütün operasyonlara rağmen faaliyete geçirdiği bahar taarruzu Haziran boyunca devam etti.

3.1.1. Üçüncü Şırnak Saldırısı (1993)

PKK, 1990 senesinden itibaren artışa geçirdiği kitlesel ayaklanmalarına 1993 senesinde devam etti ve Haziran ayının ilk haftası, Şırnak şehrine üçüncü defa büyük bir saldırı düzenledi. 1992 senesinin Mart ve Ağustos aylarında gerçekleşen saldırılarla aynı konseptte yapılan üçüncü saldırıda da PKK terör örgütü, şehre hâkim tepelerden Şırnak'a taciz ateşlerinde bulunarak doğrudan tugay komutanlığını ve kamu binalarını hedef aldı.⁵⁴⁴ Akşam

⁵⁴⁰ "100 PKK'lı Kısaçta", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1993, s.1.

⁵⁴¹ "200 PKK'lı Kısaç Altında", *Cumhuriyet*, 30 Mayıs 1993, s.4.

⁵⁴² "PKK'ya Ağrı'da Ağır Darbe", *Cumhuriyet*, 3 Haziran 1993, s.1.

⁵⁴³ "PKK Köye Saldırdı", *Milliyet*, 4 Haziran 1993, s.10.

⁵⁴⁴ "Şırnak'ta PKK ile Büyük Çatışma", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1993, s.4.

18.10'da başlayan saldırılar sonucunda terör örgütü üyeleri karşı ateşin gelmesi sonucunda şehri geride bırakarak çekildiler.

Şırnak şehrine yapılan üçüncü saldırı, PKK'nın 1992 senesinde ilan ettiği Serhildan çağrısının devam ettiğinin en büyük kanıtıydı. Mayıs ayından itibaren artan askeri operasyonlara, köy baskınları ile yanıt verme stratejisi uygulayan örgüt, Şırnak saldırısıyla da askeri operasyonlara rağmen varlığını koruduğunu destekçilerine kanıtlama amacı güdüyordu. Bunun yanı sıra PKK, bahar taarruzu diye adlandırdığı saldırıların artacağını da sinyalini Şırnak saldırısı ile duyurmuş oldu.

3.1.2. PKK'nın Bahar Saldırıları ve Tansu Çiller'in Terör Politikası

PKK terör örgütünün Şırnak saldırısının akabinde gayriresmi olarak bahar taarruzu da başlamış oldu. Filhakika örgütün bu stratejisi de 1987 senesinin köy baskınları metoduyla benzerlikler göstereceğinin keşfi sonucunda Türkiye Cumhuriyeti de aktif mücadeleye girişti ve Diyarbakır Silvan'da yapılan ameliyatların sonucunda yirmi üç örgüt üyesi etkisiz kılındı.⁵⁴⁵ Silvan kışkacının ardından Kürtçü terör, Iğdır'ın üç farklı köyünde okullara saldırı düzenledi ve Batman Sason'a bağlı Bozdoğan Mezrası'nı basarak dört sivil katletti.⁵⁴⁶

Örgütün, Nisan 1993 senesinde tek taraflı olarak ilan ettiği sözde ateşkesin bitmesinin ardından tekrar terörizme yönelmesi, Abdullah Öcalan'ın direktifleriyle gerçekleşen olaylar bütünüydü. Gerçekte Öcalan, Bekaa Vadisi'nden yaptığı basın açıklamasında, kış aylarına kadar eylemlerin artacağını ve savaşı sürdüreceklerini açıkladı.⁵⁴⁷

Abdullah Öcalan'ın gerçekleştirdiği konuşma, PKK'nın 1993 senesindeki bahar taarruzunun da uzayacağını bir göstergesi oldu. Nitekim terör başının açıklamalarını değerlendiren Türkiye Devleti, bahar saldırılarını kesmek maksadıyla askeri hareketliliği arttırdı ve Muş-Diyarbakır ve Bingöl üçgeninde gerçekleştirilen müdahalelerle on yedi PKK'lı etkisizleştirildi.⁵⁴⁸

TSK'nin kırlarda faaliyet gösteren örgüt üyelerine karşı gerçekleştirdiği aralıksız operasyonların sonucunda örgüt, 1992 senesinde sıkça kullandığı karakol baskını yöntemini bırakarak tekrar köy baskınlarına ve askeri timlere pusu hareketlerine yöneldi. Bu suretle Silopi'de yedi askeri şehit eden Kürtçüler, Mardin'de ise dört çocuğu katlettiler.⁵⁴⁹ Bu

⁵⁴⁵ “23 PKK'lı Öldürüldü”, *Milliyet*, 6 Haziran 1993, s.11.

⁵⁴⁶ “G. Doğu Kan Gölüne Döndü”, *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1993, s.4.

⁵⁴⁷ “Apo: Savaş Sürecektir”, *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1993, s.6.

⁵⁴⁸ “17 PKK'lı Öldürüldü”, *Milliyet*, 14 Haziran 1993, s.13.

⁵⁴⁹ “PKK Ev Bastı 4 Çocuk Öldü”, *Cumhuriyet*, 15 Haziran 1993, s.1.

hareketle beraber, Bingöl Katliamı'ndan 15 Haziran 1993 tarihine kadar yirmi altı sivil PKK tarafından öldürülmüş oldu.⁵⁵⁰

PKK terör örgütü, bahar taarruzu adı altında gerçekleştirdiği katliamlarına Haziran ayı sonuna kadar devam etti ve 27 Haziran 1993'te Mardin'de bulunan Koyunlu Köyü'ne saldıran örgüt, sekiz sivil yurttaşı daha öldürdü.⁵⁵¹ Güneydoğu Bölgesi dışına da terörizmi yayan PKK, Antalya'da da eylem yaparak dört farklı turistik mekâna eş zamanlı olarak bombalı sabotaj eylemi düzenledi.⁵⁵² Bu saldırıların sonucunda 23 kişi yaralandı.

PKK terör örgütünün sözde ateşkesi bozmasının ardından tırmanmaya başlayan etnik terör, Haziran'ın son günü daha şiddetli bir hal aldı. PKK'ya karşı düzenlenen operasyonların örgütün eylem sıklığını düşürmesi ve bölücü faaliyetlere ket vurması akabinde örgüt, Temmuz ayının gelmesiyle beraber daha keskin ve daha çok ses getirecek eylemlere yöneldi. Bu suretle Haziran'ın son günü PKK, Doğu ve Güneydoğu merkezli olmak üzere eş zamanlı olarak sekiz farklı şehirde terör saldırısı düzenledi ve bunun sonucunda yirmi beş kişi hayatını kaybetti.⁵⁵³

PKK'nın düzenlediği eş zamanlı saldırılardan ilki Siirt'te bulunan Pervari İlçesi Jandarma Karakolu'ndaydı. Bu saldırıda on iki asker şehit edildi.⁵⁵⁴ Mardin'e bağlı Hamzabey Köyü'ne de örgütün yaptığı saldırı sonucu biri bir aylık bebek, yedi kişi katledildi.⁵⁵⁵

PKK terör örgütünün Temmuz ayına katliamlar düzenleyerek girmesi, bahar taarruzunun ikinci stratejik evresinin de başlangıcını teşkil etti. Haziran ayı boyunca köy katliamlarına devam eden ve Türk Ordusu'nun operasyonlarıyla beraber yılın ilk yarısında 448 militanını kaybeden örgüt⁵⁵⁶ Pervari ve Hamzabey saldırılarıyla alan kazanmayı hedefleyerek daha ciddi bir şekilde terörizmi arttırdı. Bu ikinci evrenin hayata geçirilmesi de yine Temmuz'un ilk haftası Mardin'de gerçekleşti ve Dargeçit İlçesi'nde bulunan Çelik Jandarma Karakolu örgütün silahlı kanadı tarafından baskına uğradı ve 16 asker şehit oldu.⁵⁵⁷

Dargeçit Jandarma Karakolu saldırısı, alan kazanma amacı taşıyan örgütün bir karakola düzenlediği en büyük saldırılardan bir tanesiydi. Bunun hemen ardından PKK, Olağanüstü Hal Bölgesi dışında bulunan Erzincan'a yöneldi ve 5 Temmuz 1993 tarihinde

⁵⁵⁰ "Bingöl Baskınının Ardından Son 15 Günün Bilançosu", *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1993, s.15.

⁵⁵¹ "PKK'nın Kanlı Köy Baskını", *Cumhuriyet*, 27 Haziran 1993, s.4.

⁵⁵² "Antalya'da Büyük Şok", *Milliyet*, 29 Haziran 1993, s.12.

⁵⁵³ "Güneydoğu Alev Alev", *Milliyet*, 1 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁵⁴ "Kanlı Gün", *Cumhuriyet*, 1 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁵⁵ "Çocuk Soykırımı", *Hürriyet*, 1 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁵⁶ "Güneydoğu Ateş Çemberinde", *Milliyet*, 3 Temmuz 1993, s.16.

⁵⁵⁷ "Yine Karakol Baskını", *Hürriyet*, 4 Temmuz 1993, s.1.

Erzincan Kemaliye İlçesi'nde bulunan Başbağlar Köyü'ne gece baskını düzenledi. Camiden çıkan halkı köy meydanına toplayarak katliam düzenleyen PKK, 28 kişiyi öldürdü.⁵⁵⁸

PKK'nın hem karakol hem de köylere saldırmasının altında yatan temel sebepler bahar taarruzu adı altında alan kazanma isteği olsa dahi, bir diğer nedeni de Türk köylerinin boşaltılmasını sağlamaktı. Bu maksatla Kürdistan diye bahsettikleri sözde sınırlar içerisinde bulunan ve Türkmenlerin yaşadıkları köylerde katliamlara tekrar başlayan PKK, Doğu ve Güneydoğu'daki Türkleri bölgeden göç etmeye zorlamaktaydı.⁵⁵⁹ Başbağlar Katliamı da bu politikanın bir ürünüydü.

PKK terör örgütünün tekrar sivil halkı hedef almaya başlaması Türkiye Cumhuriyeti'nin politik kanadının yeni çözümler aramasına sebep oldu. Bu sebeple Tansu Çiller ilk olarak, 11 Temmuz 1993 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'nda verilen terör brifingine katıldı.⁵⁶⁰ Ordu'nun terörle mücadele hakkında görüşlerini alan Tansu Çiller, bir gün sonra 12 Temmuz 1993'te dönemin muhalefet partisi liderleri ile kişisel görüşmeler gerçekleştirdi.⁵⁶¹ Bu fikir alışverişleri boyunca parti liderleriyle terör konusunda uzlaşa arayan Başbakan, Kürtçe eğitim konusunu da gündeme getirerek Turgut Özal'ın Kürt politikasını tekrar kullanmayı amaçladı.⁵⁶²

Tansu Çiller'in parti liderleri ile yaptığı kişisel görüşmeleri tamamen terör sorununu çözmeye yönelikti. Bu maksatla Tansu Çiller'in partilerarası bir terör komisyonu kurulması fikri bütün liderler tarafından olumlu karşılandı.⁵⁶³ Söz konusu terör komisyonu, sivillerden oluşan bir Milli Güvenlik Kurulu olarak çalışmalarını sürdürecekti.⁵⁶⁴

Tansu Çiller'in teröre karşı geliştirdiği ve partilerden destek gören sivil mücadele yöntemi ilk olarak dönemin TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk tarafından anayasaya aykırı bulunarak reddedildi.⁵⁶⁵ Bunun akabinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Çankaya Köşkü'nde görüşen Tansu Çiller, burada ikinci defa Süleyman Demirel tarafından reddedildi.⁵⁶⁶ Böylece sivil MGK, tamamen gündemden düşmüş oldu.

⁵⁵⁸ "Erzincan'da Kanlı Baskın", *Cumhuriyet*, 7 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁵⁹ "PKK'nın Yeni Hedefi Türk Köyleri", *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁶⁰ "Terör Yok Edilecek", *Hürriyet*, 12 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁶¹ "Çiller'den Müthiş Atak", *Hürriyet*, 13 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁶² "Çiller'den Müthiş Atak", *Hürriyet*, 13 Temmuz 1993, s.31.

⁵⁶³ "Çiller Teröre Karşı Ortak Çözüm Arıyor", *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1993, s.13.

⁵⁶⁴ "Mecliste Sivil MGK", *Milliyet*, 13 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁶⁵ "Çiller'e Cindoruk Şoku", *Milliyet*, 15 Temmuz 1993, s.12.

⁵⁶⁶ "Çiller'e Zirvede Fren", *Milliyet*, 16 Temmuz 1993, s.1.

Tansu Çiller'in sivil mücadele yönteminin reddedilmesinin birçok sebebi vardı. Öncelikle Tansu Çiller, kapatılan HEP'in yerine kurulan Demokrasi Partisi (DEP) Mardin Milletvekili Ahmet Türk, Şırnak Milletvekili Orhan Doğan, Muş Milletvekili Sırrı Sakık, Siirt Milletvekili Naif Güneş ve parti genel sekreteri İbrahim Aksoy ile de görüşmeler gerçekleştirdi. Bu açıdan bakılınca devlet, Kürt milliyetçilerinin sivil MGK'yı etkileyebileceğini düşünüyordu. Vakıa bütün siyasi partilerin desteği ile kurulacak olan MGK'nın içerisinde PKK'nın TBMM'de kullanmaya çalıştığı DEP'in olması büyük bir sorundu. Bununla beraber Türkiye Cumhuriyeti sivil bir çözüm istemiyordu. Askeri operasyonlar ile varılacak bir sonucun taraftarıydı. Bütün bu sebepler doğrultusunda, sürekli yeni terörle mücadele modelleri geliştiren Tansu Çiller reddedildi.

Tansu Çiller'in reddedilmesi ile beraber Güneydoğu'da operasyonlar devam etti. Devlet erkânının silahlı çözüm arayışının terör örgütünün gaddarca devam ettirdiği bahar taarruzuna kesin bir çözüm getirmesi umuluyordu. Bu sebeple yurtiçi terör operasyonları daha da hızlandırıldı ve Tanin Dağları merkez olmak üzere askeri hareketlilik artırıldı.

Askeri hareketliliğin artması ve bölücü teröre karşı dağınık çerçevede operasyonlar yapılması PKK saldırılarına ilk aşamada kesin bir çözüm getirmedi ve örgüt kuruluşundan itibaren geçen sürede gerçekleştirdiği kanlı eylemlerine devam ederek Van'ın Bahçesaray İlçesi'nde bulunan Sündüz Yaylası'na akşam baskını düzenledi. Bu saldırının sonucunda 14 çocuk ve dokuz kadın PKK tarafından katledildi.⁵⁶⁷

Bahçesaray Katliamı, PKK'nın sivillere yönelik gerçekleştirdiği saldırıların içerisinde en acımasız olanıydı. Filhakika doğrudan kadın ve çocukların köyün erkekleri yokken hedef alınması açık bir şekilde terörist stratejinin bir doktriniydi.⁵⁶⁸

Bahçesaray Katliamı'nın akabinde Türk Ordusu'nun operasyonları devam etti ve Bitlis'e bağlı Mutki'de 33 PKK'lı şaki etkisizleştirildi.⁵⁶⁹

Bahçesaray Katliamı, askeri çözüm dışında farklı yollar arayan hükümetin de harekete geçmesine sebep olan bir olaydı. Dönemin Başbakanı Tansu Çiller'e göre, bölgedeki terörün asıl yükseliş sebebi ekonomikti.⁵⁷⁰ Yeni bir ekonomik paketle ve demokratikleşme adımlarıyla etnik terörün durdurulabileceğine inanıyordu. Bu maksatla Batman, Şırnak ve

⁵⁶⁷ “Çocukları Katlettiler”, *Milliyet*, 20 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁶⁸ “Erkeksiz Köyde PKK Barbarlığı”, *Hürriyet*, 20 Temmuz 1993, s.1.

⁵⁶⁹ “33 PKK'lı Öldürüldü”, *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1993, s.15.

⁵⁷⁰ “Güneydoğu: Önce Demokrasi”, *Cumhuriyet*, 24 Temmuz 1993, s.1.

Hakkâri'ye gezi düzenleyen Tansu Çiller, bölge halkıyla da konuşmalar yaparak devlet güvencesi vermeye çalıştı.⁵⁷¹

Tansu Çiller'in Güneydoğu Bölgesi'ni gezerek halka kaynaşması ve hem ekonomik hem de siyasi güvenceler vermesi, PKK'nın halk gözünde güçlenmesini engelleme gayesi taşımaktaydı. 1987 senesinde köy katliamlarını arttırıp, iki sene içerisinde kitle güdümlemesi gerçekleştiren örgütün bunu başarısındaki en büyük sebep halkı devlet gücünden yoksun bırakıldığına inandırmasıydı. 1993 senesi Temmuz'unda tekrar köy katliamlarını arttıran örgütün, Mart 1992 Nevruz'u ile beraber kırılan kitle hâkimiyetini tekrar ele geçirmesini engellemek açısından bu hamle spesifik olarak yerindeydi. Askeri operasyonlarla verilen güvenin yanında bizzat devletin de halka güven vermesi, işe yarayacak bir yöntemdi.

Tansu Çiller'in diplomatik önlemleri her ne kadar yerinde olsa da PKK terörünün bahar taarruzunun kırılması için tek başına yeterli değildi. Bu bağlamda TSK, hareketine devam etti ve Siirt ile Hakkâri'de meydana gelen kır çatışmalarında 21 PKK'lı şaki etkisiz kılındı.⁵⁷² Buna ek olarak terörle mücadeleye yönelik olarak yeni bir kanun çıkarılarak askerliğini komando olarak yapmış olan kişilere Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı Özel Harekat timlerine sınavsız bir şekilde kabul edilme ayrıcalığı verildi.⁵⁷³ Bu durum, PKK ile yeni bir mücadele kapısı açtı ve Alparslan Türkeş'in lideri olduğu Milliyetçi Hareket Partisi ile organik bağlara sahip olan Ülkücüler, yeni açılan özel harekât ordusuna başvurarak bu kadroları doldurdular.⁵⁷⁴

PKK'ya karşı verilen mücadelenin silahlı tarafının ağır basması anlaşılabilir bir durumdu. Gerçekte örgüt, kuruluşundan itibaren uzun soluklu halk savaşını benimsemiş ve 1984 senesinden itibaren sürekli sıklığını arttırarak eylemler düzenlemişti. Bu suretle Tansu Çiller'in hem ekonomik hem demokratik hem de doğrudan Kürtlere yönelik geliştirdiği Kürtçe televizyon ve eğitim çözümleri sönük kalıyordu. Vakıa ekonomik yöntem dışındakiler dönem şartları babında kullanışlı değillerdi. Bilhassa Kürtçe'ye sınırlı serbestlik ve demokratikleşme hamleleri, 1993'ün ikinci yarısında eylemlerini doruk noktasına çıkartmış olan PKK'yla mücadele açısından çok yetersiz kalıyordu. Aynı şekilde Temmuz'un son haftası Tendürek Dağları'nda gerçekleşen operasyonlarda 30 PKK üyesinin öldürülmesi ve dahi 1984 Eruh Baskını'nın yıldönümünün yaklaşması, PKK'nın eylem sıklığını daha da

⁵⁷¹ "Çiller: Burada İç Savaş Yok", *Cumhuriyet*, 24 Temmuz 1993, s.5.

⁵⁷² "21 PKK'lı Öldürüldü", *Hürriyet*, 25 Temmuz 1993, s.26.

⁵⁷³ "PKK İçin Özel Tim Ordusu", *Hürriyet*, 28 Temmuz 1993, s.31.

⁵⁷⁴ "PKK'ya Karşı Ülkücü Ordusu", *Hürriyet*, 6 Ağustos 1993, s.1. (Bkz: Ek-11).

arttıracağına stratejik göstergesiydi. Hal böyleyken askeri operasyonların geri plana atılması ve daha yumuşak başlı bir siyaset takip edilmesi yanlıştı.

Tansu Çiller'in son olarak ortaya attığı Kürtçe eğitim ve Kürtçe televizyon kanalı fikirleri de reddedildikten sonra PKK, tahmin edileceği gibi saldırılarını arttırdı ve 1 Ağustos 1993 tarihinde Batman'da bulunan Gümüşörgü Jandarma Karakolu ve Çukurca'da bulunan Serbest Jandarma Karakolu eş zamanlı saldırıya maruz kaldı. Bu iki karakol baskınında 17 jandarma komando şehit oldu.⁵⁷⁵ Bir gün sonra ise Mutki'de sekiz asker PKK tarafından şehit edilirken, Iğdır'da dört sivil katledildi.⁵⁷⁶ 4 Ağustos günü ise korucu yakınlarını taşıyan minibüsler yine Mutki'de örgütün saldırısına uğradı ve 15 sivil hayatını kaybetti.⁵⁷⁷ Yüksekova'da ise PTT'yi korumakla mükellef karakola yapılan saldırıda da on bir asker şehit oldu. Bir gün sonra Bingöl Solhan'da ise altı kişilik sivil bir aile daha PKK tarafından kurşunlandı.⁵⁷⁸

Ağustos ayının ilk haftası, görüldüğü üzere PKK terörünün saldırılarını arttırdığı bir aralık oldu ve bir haftada 36 asker ile 25 sivil terör sebebiyle hayatını kaybetti.

PKK terör örgütünün şiddeti tırmandırmasının en büyük sebeplerinden bir tanesi hem diplomatik hem ekonomik vaatlerin halk nezdinde kabulünü engellemekti. Böyle yaparak örgüt, 1992 senesinde kaybettiği gücünü tekrar kazanmayı umuyor, aynı şekilde bahar taarruzları ile beraber bölgede güçlü bir gerilla yapısı kurarak uzun süreli halk savaşını geliştirmeyi düşünüyordu. Fakat PKK terör örgütünün bu düşüncesi, Ağustos'un ikinci haftası durma noktasına geldi ve TSK'nin artan operasyonları sonucunda Hakkari Yüksekova'da 60 PKK'lı terörist öldürüldü.⁵⁷⁹

Yüksekova operasyonları, PKK'nın artan terörizmini durdurmanın yanı sıra, yaklaşan Eruh Baskını yıldönümünün önlemleri olarak da değerlendirildi. Buna müteakip PKK, yapılan büyük operasyona rağmen yine de kitle güdümlmesine başvurarak büyük bir sempatizan grubunu Kars'ın Digor İlçesi'nde toplamayı başardı ve burada Eruh Baskını'nın yıldönümünden bir gün önce yasadışı yürüyüş tertipledi. PKK terör örgütünün renklerini

⁵⁷⁵ “İki Karakol Basıldı: 17 Şehit 24 Yaralı”, *Hürriyet*, 2 Ağustos 1993, s.1.

⁵⁷⁶ “PKK Saldırdı: 8'i Er 13 Kişi Öldü”, *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1993, s.13.

⁵⁷⁷ “Doğu'da Kanlı Gün”, *Hürriyet*, 5 Ağustos 1993, s.1.

⁵⁷⁸ “PKK 6 Kişilik Aileyi Kurşuna Dizdi”, *Cumhuriyet*, 6 Ağustos 1993, s.4.

⁵⁷⁹ “Sınırdan Operasyon: 60 Ölü”, *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1993, s.1.

taşıyan bayraklarla yürüyüşe geçen grup, kendilerine karşı önlem alan güvenlik kuvvetlerine ateş açmasıyla beraber vukuu bulan çatışmalarda on beş örgüt destekleyicisi öldü.⁵⁸⁰

Digor olayları, PKK'nın kitlesel hareketlerini değerlendirmek açısından önemli bir yer tuttu. Anlaşıldığı üzere örgüt, Güneydoğu merkezli ayaklanma girişimlerini Doğu Bölgesi'ne kaydırды. Buna ilaveten, Iğdır ve Kars şehirlerinde yapılanmasını güçlendirmeye çalışan örgüt, Nahçıvan'da bulunan PKK kamplarından militan akışını da sağlamlaştırmayı amaçlıyordu. Bu maksatla Digor'da çevre illerden gelen sempatizanlarla olaylar meydana getirmiş, kent terörizmini Güneydoğu merkezli olmaktan çıkartmış, Türk nüfusunun yoğun olduğu Iğdır ve Kars'ta Kürtçülük uyandırmaya çalışmış ve Azerbaycan'da bulunan PKK'lıların geçişlerini kolaylaştırmayı ummuştu.

Digor'da yapılan müdahale, PKK'nın bahar saldırılarının kesmek maksadıyla yapılan ikinci büyük hamleydi. Bunun hemen ardından 15 Ağustos 1993'te Hakkari'de bulunan Buzul Dağlarında merkezi kamp kuran PKK üyelerine karşı Balyoz Harekatı başlatıldı ve bu askeri hareketin sonucunda 250 PKK militanı öldürülerek örgüte sistematik eyleme geçişinin onuncu yıldönümünde büyük bir kayıp verdirildi.⁵⁸¹

Buzul Dağı operasyonu, PKK'nın bahar taarruzunu tamamıyla kesme dahi sıklığını düşürmede etkili oldu. Özellikle Temmuz'dan itibaren durmadan artısta olan ve Ağustos'un ilk haftası yüksek bir ivme kazanan terörizm, Balyoz Harekatı ile beraber düşüşe geçti. Buna ilaveten PKK ile iltisaklı olan DEP'in Batman İlçe Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Yeşil ve Diyarbakır DEP yöneticisi Musa Ay, kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldüler.⁵⁸²

Buzul Dağı operasyonu ile beraber PKK terörüne karşı gerçekleştirilen büyük operasyonlar, bir süre sonra örgüt ile TSK arasında yaşanan karşılıklı bir çatışmaya evirildi ve terör örgütü Balyoz Harekatı'na karşılık olarak Iğdır'da 21 Ağustos'ta yedi sivil katlettiler.⁵⁸³ Bir gün sonra ise Iğdır'ın Araklı İlçesi'nde konuşlanmış Sultantopu Jandarma Karakolu, İran'dan gelen PKK'lılar tarafından saldırıya uğradı ve 16 asker hayatını kaybetti.⁵⁸⁴ Bir gün sonra ise Siirt'te yolu kesip kimlik kontrolü yapmak isteyen terör örgütü üyelerine yapılan harekâтта sekiz PKK'lı etkisizleştirildi.⁵⁸⁵ Böylece PKK terör örgütün bahar taarruzuna karşı

⁵⁸⁰ "PKK'nın Kanlı Yıldönümü", *Hürriyet*, 15 Ağustos 1993, s.30.

⁵⁸¹ "PKK'ya En Ağır Darbe: 250 Ölü", *Hürriyet*, 16 Ağustos 1993, s.30.

⁵⁸² "DEP'li İki Yöneticiye Silahlı Saldırı", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1993, s.1.

⁵⁸³ "Teröristler 7 Kişiyi Öldürdü", *Hürriyet*, 22 Ağustos 1993, s.32.

⁵⁸⁴ "PKK Yine Karakol Bastı", *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1993, s.1.

⁵⁸⁵ "8 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1993, s.17.

yapılan askeri müdahalelerde son iki ay içerisinde bin örgüt üyesinin öldürüldüğü dönemin İçişleri Bakanı Mehmet Gazioglu tarafından duyuruldu.⁵⁸⁶

3.1.3. PKK Terör Örgütünün Sonbahar Saldırıları ve Terörle Mücadele (1993)

Ağustos ayının bitmesi ile beraber PKK terör örgütünün de bahar taarruzu sona ermiş oldu fakat örgüt, taktiksel geri çekilme olarak adlandırdığı Kuzey Irak'a dönme uygulamasını birden bire terk etmedi ve her ne kadar bahar saldırıları bitmiş dahi olsa da terörist eylemlere devam etti. Bu eylemler, PKK'nın sonbahar eylemleri olarak adlandırıldı ve saldırı ivmesi görece düşük olmasına rağmen aralıklarla devam etti.

Sonbahar mevsiminin gelmesiyle beraber PKK terör örgütünün ilk hamlesi yeniden bir ateşkes talebinde bulunmak oldu ve terörbaşı Abdullah Öcalan ile Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) Genel Sekreteri Kemal Burkay kendi aralarında vardıkları sonuç doğrultusunda yeni bir ateşkes talebinde bulundular.⁵⁸⁷

Abdullah Öcalan'ın yeni bir ateşkes isteği, bahar taarruzundan yenilgiyle ayrılan terör örgütünün toparlanması için yapılan siyasi bir hamleydi. Buna ilaveten PKK, diyalog söylemleriyle Kürt sorunu algısı oluşturmayı hedefliyor ve bu suretle yaptığı ve yapacağı terör saldırılarını meşru bir düzleme sokmayı amaçlıyordu.

PKK terör örgütünün ateşkes isteğinde bulunduğu hafta Batman'da faili meçhul cinayetleri araştırma komisyonuna yeni bir silahlı saldırı düzenlendi ve DEP Mardin Milletvekili Mehmet Sincar öldürüldü.⁵⁸⁸ Meydana gelen suikasttan üç gün sonra ise tetikçilerin Hizbullah terör örgütü üyeleri olan Orhan İlçin ve Veysi Kovan olduğu kamuoyuna duyuruldu.⁵⁸⁹

DEP Milletvekili Mehmet Sincar'ın öldürülmesi akabinde PKK terör örgütü, sözde ateşkes düşüncesinden vazgeçerek misilleme hareketlerine başladı ve öldürülen milletvekilinin cenaze törenine Ankara'da izin verilmemesi sonucunda sokak olayları baş gösterdi.⁵⁹⁰ İzinsiz yürüyüş yapmak isteyen gruplarla, polisler arasında şehir çatışmaları vukuu buldu fakat PKK'nın kitle güdümlemesinin önüne geçildi.

PKK'nın eylemleri, Ankara'daki yürüyüşlerle sınırlı kalmadı ve örgüt Tunceli'de bulunan Sümerbank İplik Atölyesi'ne de saldırı düzenleyerek iki kişiyi öldürüp fabrikayı

⁵⁸⁶ "Bin PKK'lı Öldürüldü", *Hürriyet*, 27 Ağustos 1993, s.27.

⁵⁸⁷ "PKK Yine Ateşkes İstedi", *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1993, s.1.

⁵⁸⁸ "DEP Milletvekili Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1993, s.1.

⁵⁸⁹ "Tetikçiler Firarda", *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1993, s.1.

⁵⁹⁰ "Cenazeye Büyük Gözaltı", *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1993, s.17.

ateşe verdi.⁵⁹¹ Aynı hafta PKK'nın kitlesel güdümlenmesinde merkez olarak kullandığı yerlerden biri olan Cizre'de polis ile örgüt üyeleri arasında da bir çatışma yaşandı ve bir polis ile iki çocuk hayatını kaybederken iki PKK'lı terörist de öldürüldü.⁵⁹²

PKK terör örgütünün Mehmet Sincar'ın öldürülmesinin akabinde gerçekleştirdiği diğer bir saldırı ise Batman MİT binasına yaptığı terör eylemiydi.⁵⁹³ Olayda herhangi bir teşkilat personeli hayatını kaybetmedi.

PKK terör örgütünün Mehmet Sincar'ın öldürülmesinden sonra sonbahar saldırılarını arttırdığı açık bir şekilde görüldü. Daha çok, ufak saldırılar ile sınırlı kalan PKK'nın eylemleri 15 Eylül 1993 tarihinde yeniden bir ivme kazandı. Bu tarihte Van'a bağlı Çatak'ta bulunan Konalga Jandarma Karakolu'na ve Siirt'e bağlı Baykan'da bulunan Yarımca Karakolu'na aynı gün saldırı düzenleyen PKK terör örgütü 21 askeri şehit düşürdü.⁵⁹⁴ Aynı gün, Küçük Ağrı ve Tendürek Dağlarında gerçekleştirilen hava ve kara operasyonlarında ise 67 terörist etkisizleştirildi.⁵⁹⁵

1993 senesinin sonbaharı, görüldüğü üzere silahlı operasyonların devam ettirildiği bir dönem oldu ve PKK'ya karşı yurtiçi askeri önlemler alınmaya devam edildi. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti, sadece bahar taarruzunu engellemekle yetinmeyip, PKK'yı bir dahaki senenin Nevruz'una kadar Irak'ta tutmayı planlıyordu. Aynı şekilde sadece Kuzey Irak'ta bulunan ve yurda geçiş sağlayan örgütçülerle değil, Türkiye'yi terk etmeyen PKK üyelerine karşı da operasyonlar durdurulmadı. 21 Eylül 1993 tarihinde Türkiye'de bulunan PKK'lıların yuvalandıkları Cudi Dağı'na ve Cehennem Deresi'ne harekât düzenleyen askeri birlikler 15 PKK militanını da etkisizleştirdiler.⁵⁹⁶ Eylül ayının sonuna gelindiği vakit ise başta Tendürek Operasyonu'nda olmak üzere son yirmi günde toplamda 159 PKK'lı militanın öldürüldüğü açıklandı.⁵⁹⁷

PKK terörünün sonbahar faaliyetleri, görüldüğü üzere sadece Türkiye içerisindeki hücrelerinin yaptığı eylemlerle devam etti. Temmuz ve Ağustos ayındaki yoğun saldırıların akabinde örgütün durgun bir eylem stratejisi izlemesi Ekim ayının başında da devam etti fakat PKK, 5 Ekim 1993 tarihinde Siirt'in Daltepe ve Kalkancık Köylerini basarak bir gün

⁵⁹¹ "PKK, Tunceli'de Fabrika Yaktı", *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1993, s.17.

⁵⁹² "Cizre'de Çatışma: 5 Saatte 5 Ölü", *Cumhuriyet*, 12 Eylül 1993, s.1.

⁵⁹³ "PKK MİT Binasına Saldırdı", *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1993, s.1.

⁵⁹⁴ "PKK İki Karakol Bastı: 21 Şehit", *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1993, s.1.

⁵⁹⁵ "67 PKK'lı Ölü", *Milliyet*, 16 Eylül 1993, s.1.

⁵⁹⁶ "15 PKK'lı Öldürüldü", *Milliyet*, 22 Eylül 1993, s.25.

⁵⁹⁷ "159 PKK'lı Öldürüldü", *Milliyet*, 25 Eylül 1993, s.25.

içerisinde 33 sivil katletti.⁵⁹⁸ Bu köy katliamının ardından PKK, Tunceli'ye bağlı Pertek İlçesi'nde bulunan Pınarlar Bucağı İlköğretim Okulu'na saldırı gerçekleştirerek dört öğretmeni öldürdü. Aynı gün Çatak'ta ise sekiz asker ve iki korucu da şehit edildi.⁵⁹⁹

PKK terör örgütünün Ekim ayı itibariyle başlattığı saldırılar, kısa sürede birçok sivilin etnik terör tarafından öldürülmesi ile sonuçlandı. Durumun Türkiye nezdinde ciddi bir hal alması sonucunda Ekim ayının ilk haftası Kuzey Irak'a sınır ötesi operasyon başlatıldı ve PKK'nın sınırdaki kullandığı Hakurk Kampı bombalandı.⁶⁰⁰

TSK'nin Kuzey Irak'taki PKK kamplarına karşı başlattığı hareket, terörle mücadele yöntemleri arasında artık klasikleşmiş bir metottu. PKK'nın sivil katliamlarının arttığı ve eylem sıklığının çoğaldığı durumlarda Ordu, hem yurttan hem de Irak'ta yaptığı operasyonlara etnik bölücülüğe cevap verirdi. Aynı şekilde Ekim ayının ilk haftası gerçekleşen operasyonlar da bir reaksiyon durumuydu ve ilk dalgada toplam 41 örgüt mensubu Ordu tarafından etkisizleştirildi.⁶⁰¹

PKK terörünün Sonbahar saldırıları, terörün doğası gereği sadece askeri hareketliliklerle sınırlı kalmadı. Başta Iğdır'da olmak üzere Doğu ve Güneydoğu'daki şehirlerde örgüt tarafından halka siyasi ve sosyal baskılar yapıldı. Iğdır'da PKK, şehir halkının sorunlarını örgüt aracılığıyla çözmesini sağlamaya çalıştı ve halk mahkemeleri kurarak vergi toplamaya başladı.⁶⁰² Buna müteakip tıpkı PKK gibi Kürtçü bir terör örgütü olan Hizbullah da Batman'da kendi doktrinlerine uygun sözde yasalar yürürlüğe koyarak bölgede otonom bir yapı kurma yoluna gitti.⁶⁰³ Bütün bunların ışığında her iki örgüt de şehirlerde alkol içmeyi yasakladı ve PKK, okullarda Türk Bayrağı dalgalanmasını ve İstiklal Marşı okunmasını engelledi. Gazete satışları ve gazete okunması da yasaklandı. Tabi suretle bu yasaklar, örgütün halk nezdinde itibar yaratma çabasıydı. Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içerisinde bu sözde örgüt yasaları aynı zamanda uzun süreli halk savaşının Cephe safhasını da oluşturuyordu.

PKK'nın koyduğu sözde kanunlar içerisinde basına yönelik olan gazete satışını durdurma yasağı fiili olarak da uygulanmak istendi. 16 Ekim 1993 tarihin PKK, Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Ramazan Pamuk'u tehdit etti ve şehirlerde gazete satışının

⁵⁹⁸ "Kanlı Gün 35 Ölü", *Cumhuriyet*, 6 Ekim 1993, s.1.

⁵⁹⁹ "PKK Yine Kan Döktü: 16 Şehit", *Hürriyet*, 9 Ekim 1993, s.28.

⁶⁰⁰ "PKK'ya Karşı Sınır Ötesi Operasyon Başlatıldı", *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1993, s.17.

⁶⁰¹ "41 PKK'lı Ölü", *Hürriyet*, 11 Ekim 1993, s.1.

⁶⁰² "Iğdır'da Halk Devletle PKK Arasında Kaldı", *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1993, s.6.

⁶⁰³ "Güneydoğu'da Halk Yasak Kısılcakında", *Cumhuriyet*, 15 Ekim 1993, s.6.

durdurulmasını istedi.⁶⁰⁴ Örgütün bu talebi sonucunda Diyarbakır'da basın faaliyetleri durdu ve gazete satışları askerlerin koruması eşliğinde valilik tarafından denetlenmeye başladı.⁶⁰⁵

PKK terörünün basına yönelik geliştirdiği şiddet odaklı politika, uzun süre etkili olmadı ve dönemin Hükümet Sözcüsü Yıldırım Aktuna Diyarbakır'a giderek Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti'nde basın açıklamasında bulundu ve bütün gazetecilere yakın koruma sağlanması hususunda söz verdi.⁶⁰⁶

3.1.4. Lice Olayları

PKK terör örgütü, basına yönelik geliştirdiği stratejisinin ilk aşamada sekteye uğraması ve artan TSK operasyonlarının örgütün askeri kanadını zora sokması sonucunda eylem stratejisini değiştirerek toplum bazında ses getirebileceği metotlara ve hedeflere yöneldi. Bu maksatla ilk olarak SHP Diyarbakır İl Başkanı Hayati Kahraman PKK tarafından kaçırıldı. Bu eylemin akabinde PKK terör örgütü, 22 Ekim 1993'te Lice'de Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın'ı şehit etti.⁶⁰⁷ Aynı gün Siirt'in Derince Mezrası'nı basan Kürtçü örgüt, on dört çocuk ve sekiz kadın olmak üzere 22 sivil vatandaşı öldürdü.⁶⁰⁸

Diyarbakır Lice'de gerçekleşen saldırıyla beraber PKK, ilk defa bir generali şehit etti ve bunun akabinde Lice İlçesi'nde geniş çaplı operasyonlar ile birlikte kent terörizmi de vukuu bulmaya başladı. 1992 senesinde gerçekleşen Şırnak saldırılarından farklı olmak üzere Lice olayları, daha dar kapsamlıydı ve bölgesel bir kalkışmadan ziyade ilçe bazında ilerliyordu.

Lice olayları, 250 kişilik PKK'lı grubun polisler saldırı düzenlemesi ve ilçeye bayrak asma girişiminde bulunmasıyla başladı.⁶⁰⁹ Büyüyen olayları kontrol etmek maksadıyla Lice'ye giriş yapan Tuğgeneral Bahtiyar Aydın Jandarma Bölük Komutanlığı'nın bahçesine helikopterle iniş yaptıktan sonra keskin nişancı tüfeği ile suikasta uğradı ve şehit düştü.⁶¹⁰ Bahtiyar Aydın'ın suikastının akabinde ilçeye sevk edilen askeri birlikler ile olaylar kontrol altına alındı.

⁶⁰⁴ "PKK Basını Tehdit Etti", *Hürriyet*, 17 Ekim 1993, s.28.

⁶⁰⁵ "Güneydoğu'da Basın Askıda", *Cumhuriyet*, 19 Ekim 1993, s.1.

⁶⁰⁶ "PKK'nın Tehdidi Basının Zaferi", *Cumhuriyet*, 21 Ekim 1993, s.5.

⁶⁰⁷ "PKK General Şehit Etti", *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1993, s.1.

⁶⁰⁸ "PKK'dan Yine Katliam: 22 Ölü", *Hürriyet*, 23 Ekim 1993, s.1.

⁶⁰⁹ "Lice'de Savaş", *Hürriyet*, 23 Ekim 1993, s.1.

⁶¹⁰ "Generali Suikast Silahıyla Vurdular", *Hürriyet*, 23 Ekim 1993, s.27.

Lice olayları, salt kent terörizmi ile sınırlı anılmadı. Bahtiyar Aydın'ın şehit edilmesinin akabinde Ankara'da bir terör zirvesi toplandı. Tansu Çiller'in başkanlığındaki toplantıda, PKK terörüne karşı yeni önlemler alındı. Buna göre, teröre yardım ve yataklık edenlerin de silahlı eylem yapanlarla aynı cezayı alması kararlaştırıldı. Bölgedeki koruculuk için beş bin kadronun daha açılması onandı ve kepenk kapatma eylemlerine iştirak eden esnafın altı ay süresince ticaretten men edilmesi yasalaştırıldı.⁶¹¹

PKK terörüne karşı alınan önlemlerin yanı sıra, Lice olaylarının bir diğer getirisi de hükümet kanadına yansdı. Kabinede bulunan İçişleri Bakanı Mehmet Gazioğlu görevden alındı ve yerine Nahit Menteşe getirildi.⁶¹² Milli Savunma Bakanlığı'nda (MSB) da değişime gidildi ve Milli Savunma Bakanı Mehmet Gölhan oldu.

Tansu Çiller'in Lice olayları akabinde kabine değişikliğine gitmesi, PKK'ya karşı verilen mücadeleye yeni bir siyasi boyut kazandırma çabasıydı. Vakıa Bahtiyar Aydın'ın cenazesi sırasında Ülkücüler, hükümet kanadını sert bir şekilde protesto ederek Başbakan'ı istifaya çağırdılar.⁶¹³ Hükümet, Lice olayları ve Bahtiyar Aydın'ın şehit edilmesi ile beraber büyük bir sarsıntı içerisine girdi. Bununla beraber Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş ve Kuvvet Komutanlarının Erzurum'a yaptıkları ziyaret sırasında, Erzincan'a bağlı Yavili Beldesi'ne saldırı düzenleyen PKK, 41 sivil vatandaşı katletti.⁶¹⁴

Lice olayları, PKK terör örgütünün Sonbahar saldırılarını da bitiren terörizm zincirinin son halkasıydı. Kasım ve Aralık aylarında eylem yoğunluğunu düşüren örgüt, kırlarda aktif bir şekilde varlığını sürdürse dahi, taktiksel geri çekiliş sürecine başladı ve örgütün militan kadrosunun çoğunluğu kış aylarının gelmesiyle beraber pasif savunmaya geçti. Buna rağmen devam eden operasyonlarda Kasım ayının son haftası Şırnak'ta 15 terörist etkisizleştirildi.⁶¹⁵ Aralık ayının ikinci haftası ise Çukurca'da bulunan Üzümlü Karakolu'na saldıran PKK'lılardan 46 tanesi öldürülerek etkisizleştirildi.⁶¹⁶ Bu veriler ışığında, yoğun örgüt eylemleriyle geçen 1993 senesinin sonunda 2.000 PKK'lının öldürüldüğü İçişleri Bakanlığı tarafından doğrulandı.⁶¹⁷ Bu sayı, 1993 senesinde en yoğun saldırı ivmesini yakalayan örgütün askeri olarak da murakabeye uğradığının resmi bir kanıtı niteliğindedir.

⁶¹¹ "Güneydoğu İçin Sert Önlemler Geliyor", *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1993, s.17.

⁶¹² "Terör Hükümeti Sarstı", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1993, s.1.

⁶¹³ "Cenazede Bozkurtlar Gösteri Yaptı", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1993, s.15.

⁶¹⁴ "Barbarca Katliam", *Hürriyet*, 26 Ekim 1993, s.27.

⁶¹⁵ "Şırnak'ta 15 Terörist Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 22 Kasım 1993, s.17.

⁶¹⁶ "46 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1993, s.1.

⁶¹⁷ "Güneydoğu'da 1993'te 2 Bin PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 20 Ocak 1994, s.17.

3.1.5. Kato Dağı Operasyonu (1994)

1993 senesinin sonra ermesinin akabinde, geçmiş yıllara nazaran Türkiye Cumhuriyeti, PKK'ya yönelik operasyonlarına kış ayında ara vermedi ve terörle mücadele kapsamında Ocak ve Şubat aylarında askeri hareketlilikte artış yaşandı. Bunun en büyük sebebi PKK terör örgütünün saldırı ivmesinin 1993 senesinin Sonbahar mevsiminde geçmiş yılların aynı dönemine nazaran artış göstermiş olmasıydı. Terör örgütünün, bahar taarruzları dışında da eylem stratejisi geliştirmiş olması ve hedef algısını değiştirmesi, terörün 1993 senesinin sonunda tam olarak sindirilmemiş olduğunu gösterdi. Aynı şekilde halk nezdinde psikolojik tedhiş uygulayan örgütün kitlesel büyümesi de askeri operasyonlar ile engellenmek istendi. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti, 1994 senesini PKK'nın çöküş yılı olarak ilan etti.⁶¹⁸ Buna ilaveten terörle mücadele için yıllık 167 Trilyon 500 Milyon tutarında bir bütçe ayrıldı ve 1994'ün hemen başında PKK'ya karşı kış operasyonları başlatıldı. Bütün bu sebepler ve sebeplerin doğurduğu işleyişler sonucunda 1994 senesi operasyonların kesilmeden devam ettiği bir yıl oldu.

PKK terörüne karşı kış operasyonlarının başlaması, örgütün Elazığ'a bağlı Maden İlçesi'nde sekiz sivil öldürmesinin⁶¹⁹ ve Siirt'te bulunan Dikboğaz Köyü'nde beş sivil katletmesinin ardından gerçekleşti. Siirt-Mardin-Şırnak şehirlerini kapsayan operasyonlarda 31 terörist etkisizleştirildi.⁶²⁰ Hakkâri'de bulunan Kato Dağı'nda ise 25 örgüt militanı öldürüldü.⁶²¹ 21 Ocak 1994'te ise Bitlis'te 14 PKK'lı etkisiz kılındı.⁶²²

TSK'nin Kato operasyonlarına karşılık olarak PKK, Mardin'de bulunan Savur İlçesi'nin iki farklı köyüne saldırı düzenleyerek 16 sivil ve 4 köy korucusunu öldürdü.⁶²³ Bunun bir karşılık olarak nitelendirilmesinin asıl nedeni, PKK'nın sıklaşan operasyonlar sonucunda uğradığı kaybı, sivil vatandaşlar üzerinden telafi etmeye çalışmasıdır. Nitekim bu durumun fark edilmesinin ardından 1994 senesinin ilk hava harekâtı gerçekleşti ve PKK'nın üs olarak kullandığı Zeli Kampı elli savaş uçağının katılımıyla bombalandı.⁶²⁴

Zeli Kampı'nın bombalanması ile Türk Ordusu, Kato Dağı'na örgütün herhangi bir destekte bulunmasını da kesmiş oldu.

⁶¹⁸ Özdağ, *Türk Ordusu'nun PKK Operasyonları*, s.128.

⁶¹⁹ "PKK Elazığ'da 8 Kişiyi Kurşuna Dizdi", *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1994, s.1.

⁶²⁰ "31 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1994, s.1.

⁶²¹ "Hakkâri'de 25 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 12 Ocak 1993, s.17.

⁶²² "14 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 22 Ocak 1994, s.17.

⁶²³ "PKK'lı Teröristler 20 Kişiyi Öldürdü", *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1994, s.3.

⁶²⁴ "Zeli Kampı'na Bomba Yağdı", *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1994, s.1.

3.1.6. Tuzla PKK Saldırısı

1994 senesinin hemen başında gerçekleşen Kato Dağı operasyonları ve Zeli Kampı'na icra edilen hava harekâtı, PKK'nın stratejik olarak her sene uyguladığı bahar taarruzunun aksamasına yol açtı. Vakıa diğer senelere nazaran 1994 yılının Ocak ayı, Türk Ordusu'nun terörle mücadeleyi arttırdığı bir ay olarak dikkat çekti.

1994 senesinin hemen başında başlayan operasyonlar sonucunda PKK, ordusal olarak büyük bir yenilgiye uğratılmış dahi olsa da örgüt, tedhiş eylemlerine devam ederek Güneydoğu'daki eylem rotasını metropollere çevirdi. 12 Şubat 1994'te İstanbul Tuzla'da, çarşı iznini kullanan Tuzla Piyade Okulu öğrencilerinin tren bekledikleri Tuzla İstasyonu'na bırakılan saatli bomba patladı ve altı kişi hayatını yitirdi.⁶²⁵ Aynı gün, Şırnak'ta bulunan Silopi'de ise 19 PKK'lı terörist öldürüldü.

3.1.7. Birinci Bahar Operasyonları (1994)

1994 senesinde alınan PKK'yı bitirme kararının ardından İlkbahar mevsiminin gelmesiyle yurtiçindeki örgüt yapılanmasına ve siyasi kanadına yönelik operasyonların şiddeti artırıldı. Bu kapsamda DP Milletvekilleri; Orhan Doğan, Hatip Dicle, Leyla Zana, Ahmet Türk, Sırrı Sakık ve bağımsız milletvekili Mahmut Alınak dokunulmazlıkları kaldırılarak TBMM önünde gözaltına alındılar.⁶²⁶ Bu hamlenin akabinde askeri hareketlilik başladı ve ilk olarak Ağrı'da gerçekleştirilen harekâtlarda otuz PKK'lı öldürüldü.⁶²⁷ Ağrı Dağı Operasyonu'nun hemen ardından gözaltına alınan altı milletvekili tutuklanarak Ankara Kapalı Merkez Cezaevi'ne hapsedildiler.⁶²⁸ Bütün bu gelişmelerin akabinde, Bahar Operasyonu adıyla, 40.000 askerin katıldığı geniş bir hareket 20 Mart 1994 senesinde başlatıldı.

Bahar Operasyonu, her ne kadar Gabar Dağları merkez alınarak gerçekleştirilen bir hareket olsa da tabi suretle tek bir şehir ile sınırlı kalmadı. Bütün Güneydoğu'yu kapsayan bir operasyona evirilen süreç, PKK'nın Türkiye yapılanmasına yönelik büyük bir mücadeleye dönüştü ve ilk haftasında Hakkari ve Şırnak'ta 17 PKK'lı etkisizleştirildi.⁶²⁹ 22 Mart tarihine gelindiği vakit ise, hava operasyonlarıyla beraber 60 terörist öldürüldü.⁶³⁰ 26 Mart 1994 tarihinde ise, Muş ve Bingöl'de takibe alınan PKK gruplarından toplam 57 terörist etkisiz hale

⁶²⁵ "Tuzla'da Hain Tuzak:6 Ölü", *Cumhuriyet*, 13 Şubat 1994, s.1.

⁶²⁶ "Meclis Kapısında Gözaltı", *Hürriyet*, 3 Mart 1994, s.34.

⁶²⁷ "Ağrı'da 30 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 7 Mart 1994, s.1.

⁶²⁸ "Gözaltından Tutuklamaya", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1994, s.1.

⁶²⁹ "17 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1994, s.17.

⁶³⁰ "K.Irak'ta Operasyon: 32 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1993, s.14.

getirildi.⁶³¹ 5 Nisan 1994'te Bitlis'te gerçekleştirilen operasyonda ise 30 PKK'lı etkisizleştirildi.⁶³²

Türk Devleti'nin Mart ayında hem siyasi hem de askeri operasyonlar gerçekleştirerek etnik teröre Bahar Harekatı adı altında büyük zayıat verdirmesi Nisan ayının ortasına kadar devam etti ve 12 Nisan 1994'te harekatın boyutu genişletildi. Söz konusu tarihte yurtiçindeki kara operasyonlarını Kuzey Irak'a yönlendiren Türk Ordusu, bu tarihte Ejder-1 Harekâtı'nı başlattı.

3.1.8. Ejder-1 Harekâtı (1994)

Yurtiçinde PKK terörüne karşı gerçekleştirilen Bahar Operasyonu, katılım ve işleyiş bakımından teröre keskin bir set çekmiş dahi olsa, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde oluşturmaya çalıştığı asayiş için tek başına yeterli değildi. Bilhassa Irak'ta bulunan ve Türkiye sınırına yakın mevkide yerleşen PKK kamplarından sızma hareketleri gerçekleşmekteydi. Bu sebeple Türk Ordusu, 12 Nisan 1994 tarihinde Hakkâri Dağ ve Komando Tugayı'nın öncülüğünde Kuzey Irak'a bir kara harekâtı başlattı.⁶³³

Ejder-1 olarak isimlendirilen harekât, 1992 Ekim Harekâtı kadar büyük ölçekli olmasa dahi, amaç ve uygulanış bakımından önem arz etmekteydi. Vakıa, aynı alan üzerinde icra edilen Ejder-1, 1992 senesinde inşa edilmesi gereken Peşmerge karakollarının hayata geçirilmemesi, yeni harekâtı tetiklemekteydi.

Kuzey Irak'ta bulunan Atruş Kampı ile Mezi, Karyederi ve Şivi bölgelerine 5.000 komandonun yaptığı harekâta ilk hafta iki yüz PKK militanının öldüğü duyuruldu.⁶³⁴ 20 Nisan 1994'te hedef sahası genişletilerek Haftanın ve Hakurk kamplarına da operasyonlar icra edildi ve Kuzey Irak'ta 15 kilometre içeride, 10 kilometre genişliğinde bir alan TSK tarafından kontrol altına alındı.

Ejder-1 Operasyonu, Nisan ayının sonuna kadar arama tarama faaliyetleri çerçevesinde devam etti ve Türk Ordusu, bölgede istediği tampon bölgeyi oluşturmamadan Kuzey Irak'tan geri çekildi.

Türk Ordusu'nun çekilmesine rağmen Ejder-1 Harekâtı, az bir kuvvetle icra edilmiş olan en geniş operasyonlardan biri olarak terörle mücadele tarihine geçti.

⁶³¹ "PKK'ya Ağır Darbe", *Hürriyet*, 27 Mart 1994, s.24.

⁶³² "34 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1994, s.1.

⁶³³ Özdağ, *Türkiye Kuzey Irak ve PKK*, s.124.

⁶³⁴ "K.Irak'taki Harekat Batıya Yönelde", *Cumhuriyet*, 18 Nisan 1994, s.1.

3.1.9. İkinci Bahar Operasyonları (1994)

Ejder-1 Harekâtı'nın Kuzey Irak'a icra edildiği süre zarfında eş zamanlı olarak yurtiçindeki operasyonlar da kesilmeden sürdü fakat Türk askeri Kuzey Irak'tan döndükten sonra Mayıs ayında Türkiye topraklarındaki operasyonların sayısı arttı. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, PKK'nın yürütme merkezleri olarak seçtiği ve hareket alanı sağlamaya çalıştığı Siirt, Bingöl, Diyarbakır, Tunceli ve Şırnak'ta 53 örgüt militanı ölü olarak ele geçirildi.⁶³⁵ Bu sayıyla beraber, PKK terör örgütünün on yılda verdiği kayıp 4757 olarak kamuoyu ile paylaşıldı.⁶³⁶ Bir gün sonra ise Ağrı'ya bağlı Doğubeyazıt İlçesi'ne İran sınırını kullanarak giriş yapmak isteyen PKK grubu tespit edilerek 24 tanesi öldürüldü.⁶³⁷ Son operasyonlar birlikte Mayıs ayı içerisinde etkisiz hale getirilen PKK'lı sayısı 257 olarak açıklandı.⁶³⁸

PKK terörüne karşı 1994 senesinin ilk beş ayında gerçekleştirilen operasyonlar, bölgede örgütün uygulamaya çalıştığı taban edinme politikasını engellemede hayati öneme sahipti. Vakıa yurtiçi operasyonları başta Nevruz olmak üzere PKK'nın güdümlene yapabileceği koşulları en aza indirgedi. Yine bu operasyonlarla beraber geçmiş yıllarda sürekli uygulanan PKK'nın sözde Bahar Taarruzu büyük bir düşüş yaşadı ve bununla paralel olarak köy katliamları ile karakol saldırıları önemli ölçüde azaldı.

1994 senesinin İkinci Bahar Operasyonları, Mayıs ayının bitmesine rağmen PKK'nın tekrar eski saldırı sıklığına ulaşamaması için devam etti ve Haziran ayının ilk haftası Siirt-Erzincan-Diyarbakır üçgeninde otuz iki⁶³⁹, Batman-Hakkâri-Şırnak üçgeninde on iki⁶⁴⁰, Adıyaman-Erzurum şehirlerinde on yedi⁶⁴¹ örgüt üyesi etkisizleştirildi.

TSK'nin ikinci defa başlattığı bahar operasyonları, 1994 senesinin temel terörle mücadele stratejisini de ortaya koydu. Daha öncesinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından psikolojik savaş ve terörü bitirme yılı ilan edilen 1994, bu bağlamda istenilen amaca ulaştı ve Temmuz 1994'te Cudi Dağlarına gerçekleştirilen son operasyonla beraber bölgedeki PKK kampları tamamen temizlendi ve Cudi Dağı'na Türk Bayrağı asılarak yurtiçindeki asayiş büyük ölçüde sağlandı.⁶⁴² Bu durum, Türkiye'nin terörle yurtdışında vereceği hem politik

⁶³⁵ "53 PKK'lı Öldürüldü", *Hürriyet*, 9 Mayıs 1994, s.24.

⁶³⁶ "PKK 10 Yılda 4757 Kayıp Verdi", *Hürriyet*, 9 Mayıs 1994, s.24.

⁶³⁷ "35 PKK'lı Öldürüldü", *Hürriyet*, 11 Mayıs 1994, s.28.

⁶³⁸ "15 Günde 257 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1994, s.1.

⁶³⁹ "32 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1994, s.4.

⁶⁴⁰ "12 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1994, s.5.

⁶⁴¹ "17 PKK'lı Terörist Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1994, s.4.

⁶⁴² Özdağ, *Türk Ordusu'nun PKK Operasyonları*, s.128.

hem de askeri mücadeleyi kuvvetlendirdi. PKK'nın 1983 senesinde eylem sahası ilan ettiği ilk alan 1994 senesi itibariyle temizlendi.

3.1.10. Kuzey Irak'a Sinat Hava Harekâtı (1994)

1994 senesinin Temmuz ayında, yurtiçinde PKK teröründen kaynaklanan asayişsizliğin düzeltilmesinin ardından Türk Ordusu yönünü tekrar Kuzey Irak'a çevirdi ve Ejder-1 Harekâtı'nın akabinde bölgede tekrar hakimiyet kurmak isteyen örgüte karşı yeni yaptırımlar uygulanmaya başlandı. Bilhassa PKK'nın sistematik ilk silahlı saldırısını gerçekleştirdiği Eruh Baskını'nın yıldönümünün yaklaşması ve bu vesileyle terör örgütünün Türkiye'ye sızma faaliyetleri düzenleme maksadıyla harekete geçmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin de yeni bir sınır ötesi harekât yapmasını elzem kıldı.

PKK'ya karşı yapılacak yeni bir sınır ötesi operasyonun ilk adımı Ağustos ayının ikinci haftasında atıldı. Muş, Van ve Hakkâri'de saptanan terör örgütü üyelerine karşı 7 Ağustos 1994'te kır işlemcesi düzenlendi ve 20 PKK'lı etkisizleştirildi.⁶⁴³ Bir gün sonra ise Irak sınırının 15 kilometre içerisinde bulunan Sinat bölgesine hava harekâtı düzenlendi.⁶⁴⁴

Sinat bölgesine düzenlenen hava harekâtı, bölgede tespit edilen örgüt üyelerinin topyekûn bir saldırıya geçmesini önler nitelikteydi. Vakıa 1994 senesinin Ocak ayından itibaren aralıksız bir şekilde devam eden operasyonlara terör örgütü bir karşılık verme ihtiyacı duyuyor, 1992 senesinde sert bir şekilde duran kitle güdümlemesini de tekrar aktif hale getirmek istiyordu. Bu maksatla Sinat Bölgesi'nde yer alan kamplara düzenlenen hava harekâtı, Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmez bütünlüğünü ve terörle mücadelesindeki kazanımlarını doğrudan etkiliyordu.

Sinat Hava Harekâtı'nın akabinde yurtiçinde de icra edilen operasyonlara hız kesilmeden devam edildi ve aynı gün Irak sınır hattında 16 PKK üyesi terörist öldürüldü.⁶⁴⁵ Hakkari, Siirt, Bingöl ve Van'da ise 59 PKK'lı etkisizleştirildi.⁶⁴⁶

Yurt içinde cereyan eden operasyonlarla PKK'nın şehir yapılanmasının güç kaybetmesi sağlanırken 15-20 Ağustos tarihleri arasında Kuzey Irak'ın Sinat Bölgesi'ne yeni

⁶⁴³ “20 Terörist Öldürüldü 4 Güvenlik Görevlisi Şehit”, *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1994, s.17.

⁶⁴⁴ “PKK'ye Hava Operasyonu”, *Cumhuriyet*, 9 Ağustos 1994, s.17.

⁶⁴⁵ “4'ü Kadın 16 Terörist Öldürüldü”, *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1993, s.11.

⁶⁴⁶ “5 İldeki Operasyonda 59 Terörist Öldürüldü”, *Cumhuriyet*, 18 Ağustos 1994, s.5.

hava harekâtları yapılmaya devam edildi. Bu harekâtların sonucunda Genelkurmay Başkanlığı 92 PKK'ının öldürüldüğünü açıkladı.⁶⁴⁷

Sinat Hava Harekâtı'nın Ağustos ayı içerisindeki son evresi ise 23 Ağustos tarihinde hayata geçirildi. Kuzey Irak'ta bulunan Badawan bölgesine 32 savaş uçağının katıldığı hava harekâtında Türkiye sınırına 230 km mesafede bulunan PKK kampları, cephanelikleri ve gıda depoları hedef alındı. Sinat Bölgesi'nden Badawan dağlarına geçiş sağlayan örgüt, burada kış hazırlıklarını tamamlama evresindeyken Türk Ordusu tarafından imha edildi.⁶⁴⁸

Sinat Hava Harekâtı adı altında Kuzey Irak'a yapılan üç büyük hamle, PKK'nın bahar taarruzlarını da 1994 senesi içerisinde tamamen kırdı ve örgüt, sonbahar eylemlerine başlayacağı Eylül ayına büyük bir askeri yenilgi alarak girdi. Sadece Ağustos ayında PKK, 404 militanını ölü olarak bırakırken toplamda 1182 terörist etkisizleştirildi.⁶⁴⁹

3.1.11. PKK Terörünün Sonbahar Eylemleri ve Terörle Mücadele (1994)

PKK'nın kuruluşundan itibaren uyguladığı stratejiler, vur-kaç prensibine dayalı olsa dahi, değişken bir anlayış ile işlemekteydi. Bu değişken anlayış içerisinde sabit olan düşünce ise örgüt nezdinde gelişen cevap verme içgüdüsüydü. Örgütün uyguladığı eylemler, kitle güdümlenmeleri, siyasi ataklar ve gerilla metotları uygulanış bakımından sabit olmasa dahi, anlayış olarak değişmezdi. Bu sebeple 1994 senesinin başından beri büyük bir yenilgi alan PKK, Eylül ayından itibaren karşı koyma stratejisi doğrultusunda eylemler yapma yoluna gitti. Bu düşünceyle de 10 Eylül 1994'te Tunceli Ulukaya Köyü, PKK'lılar tarafından saldırıya uğradı.⁶⁵⁰ Bu terör saldırısının akabinde Tunceli'de bulunan Mazgirt İlçesi'ndeki İlkokul Lojmanı'nı basan PKK, altı öğretmeni şehit etti.⁶⁵¹ Böylece 1990-1994 seneleri arasında öldürülen öğretmen sayısı 88'e yükseldi.⁶⁵²

PKK'nın Sonbahar mevsiminin gelmesi ile beraber kısa sürede on üç sivil hedef alması, yurtiçinde süren operasyonların da hızını arttırdı ve Tendürek'te 39 PKK'lı etkisizleştirildi.⁶⁵³

Tendürek Operasyonları, hareket sahası daralan PKK'nın tekrar güçlenmesini engellemeye yönelik bir hareket olması bakımından ayrı bir önem arz ediyordu. Vakıa

⁶⁴⁷ "K. Irak'a Yapılan Hava Harekâtında 92 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 22 Ağustos 1994, s.7.

⁶⁴⁸ "PKK Kampına Baskın", *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1994, s.1.

⁶⁴⁹ "Bakan Menteşe'den Aylık Terör Raporu", *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1994, s.5.

⁶⁵⁰ "PKK'lı Teröristler 7 Vatandaş Katletti", *Hürriyet*, 11 Eylül 1994, s.35.

⁶⁵¹ "6 Öğretmen Şehit", *Hürriyet*, 13 Eylül 1994, s.28.

⁶⁵² "Öğretmen Namlu Ucunda", *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1994, s.1.

⁶⁵³ "39 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1994, s.6.

PKK'nın ikinci adamı Şemdin Sakık'ın da Tunceli'de olduğu istihbaratının alınması, Tendürek Dağlarında icra edilen askeri hareketliliği tüm Güneydoğu'ya yaydı ve Tunceli, Siirt, Hakkari, Şırnak ile Bingöl şehirlerinin kırsallarında uygulanan operasyonlarda 41 PKK'lı öldürüldü.⁶⁵⁴

Türk Ordusu, görüldüğü üzere Sonbahar mevsiminde de operasyonlarına ara vermeden devam etti fakat PKK, askeri önlemlere rağmen 9 Ekim 1994'te Van'a bağlı Başkale İlçesi'nde bulunan Suveren Jandarma Karakolu'na saldırı düzenledi ve altı asker şehit oldu.⁶⁵⁵ Erzurum Tekman İlçesi'nde ise dört öğretmen daha örgüt tarafından öldürüldü.⁶⁵⁶

PKK terörünün geçmiş yıllara nazaran saldırı sıklığının çok yüksek derecede düşmüş olduğu aşikar olan bir durum olsa da bütün operasyonlara rağmen örgütün eylemlerine devam ettiği de bir gerçektir. Bu durum, Türk Ordusu'nun sürekli kır gerillacılığı şeklinde hareket etmesini zaruri hale getirdi. Bu stratejiyle 31 Ekim'de Tunceli Pülümür'de içlerinde PKK'nın General isimli sözde komutanlarından Tekin Kızılay'ın da bulunduğu 24 PKK'lı etkisiz kılındı.⁶⁵⁷ Mardin'de ise dört öğretmen daha kurşuna dizilerek katledildi.⁶⁵⁸

PKK'nın Sonbahar Taarruzu adı altında gerçekleştirdiği son kanlı eylem ise Eruh'a yönelik oldu. 9 Kasım 1994'te Siirt'te bulunan Eruh'a bağlı Dağdüşü kırsalında devriye görevinde bulunan jandarmaya saldırı düzenleyen örgüt, on iki askeri şehit etti.⁶⁵⁹

PKK'nın Eruh'ta gerçekleştirdiği saldırı ile beraber örgütün Sonbahar Taarruzu da sona erdi. Bu suretle askeri operasyonların arttırıldığı 1994 senesinde PKK'nın askeri kanadının eylem sıklığı yarı oranında azaldı ve 1994 senesinin bitimiyle birlikte örgüt, silahlı eylem kolunun ilk büyük çöküşüne tanık olmaya başladı.

1994 senesi askeri operasyonlarla sınırlı anılmadı. Aynı sene içerisinde Türk Devleti, terörle mücadele konusunda kesin tavrını da ortaya koydu ve Tansu Çiller Hükümeti, hem Bask Modeli anlayışından hem de Kürt kimliği söylemlerinden doğrudan vazgeçerek terörle müzakere değil mücadeleyi şiar edindi. Bu sebeple 1994 senesi, etnik Kürtçü teröre karşı koyma bazında Türk siyasetinde yeni bir sayfa açtı. Diplomasi kanadının tam teşekküllü mücadeleyi benimsemesi de askeri kanadın teröre karşı kullanmak için daha yüksek bütçeye

⁶⁵⁴ "Tunceli'de Operasyon", *Cumhuriyet*, 23 Eylül 1994, s.17.

⁶⁵⁵ "PKK'lılar Karakol Bastı: 6 Er Şehit", *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1994, s.6.

⁶⁵⁶ "PKK 4 Öğretmeni Daha Katletti", *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1994, s.1.

⁶⁵⁷ "Tunceli'de 24 Terörist Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 1 Kasım 1994, s.1.

⁶⁵⁸ "PKK 4 Öğretmen Öldürdü", *Cumhuriyet*, 7 Kasım 1994, s.4.

⁶⁵⁹ "PKK Eruh'ta Saldırdı: 12 Şehit", *Cumhuriyet*, 10 Kasım 1994, s.5.

sahip olmasının önünü açtı. Bu sayede de PKK'ya karşı kış aylarından sonbahar aylarına kadar aralıksız şekilde harekâtlar düzenlendi.

3.1.12. Çelik Harekâtı (1995)

1994 senesinin sona ermesinin akabinde gelen yeni yıl, 1994 senesi boyunca gerçekleştirilen askeri operasyonlara rağmen PKK'nın terör saldırısı ile başladı. 2 Ocak 1995'te PKK, Diyarbakır'da bulunan Kulp İlçesi'nin Hamzalı Köyü'ne silahlı baskın düzenledi ve dokuz kadın, yedi çocuk toplam on dokuz sivil yurttaş hayatı kaybetti.⁶⁶⁰

Hamzalı Köyü katliamı, 1994 senesi boyunca çok büyük bir darbeye maruz kalan PKK'nın geliştirdiği sivilleri hedef alma politikasının 1995 senesindeki ilk yansımasıydı. Örgüt, askeri operasyonlara bu şekilde bir karşılık vererek, 1994 senesi boyunca gerçekleştirilen ve büyük bütçeye ihtiyaç duyulan askeri operasyonların kış aylarında devam etmeyeceğini düşünüyorlardı. Üstelik bu saldırıdan sonra örgütün siyasi kanadı olarak nitelendirebildiğimiz ve faaliyetlerine son verilen DEP'in eski milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Remzi Kartal, eylemlerin arkasında durarak PKK'nın yanında olduklarını dile getiriyordu.⁶⁶¹

Hamzalı Katliamı ve Remzi Kartal'ın eski bir milletvekili sıfatıyla sivilleri öldüren PKK'nın arkasında durması tabii suretle arkasından bir devlet yaptırımını getirdi. Özellikle askeri kanadında büyük kayıplara uğradığı aşikâr olan PKK'nın şehir yapılanmasına yönelik İzmir'de operasyon yapıldı ve 17 kişi derdest edildi.⁶⁶² Bunun akabinde 1993 senesinin sonundan itibaren Tunceli şehrinde yeniden yapılanmaya çalışan PKK'ya karşı kır operasyonları başlatıldı.⁶⁶³ Bu hareketlilikte 18 PKK'lı etkisizleştirilirken 11 PKK'lı ise sağ olarak Silahlı Kuvvetler tarafından teslim alındı. Tunceli operasyonunun ardından Diyarbakır'da da 33 PKK'lı terörist öldürüldü.⁶⁶⁴

Tunceli ve Diyarbakır'da gerçekleştirilen operasyonlar, tıpkı 1994 senesinin kış operasyonları gibi PKK'nın kalkınmasını ve Nevruz bahanesiyle hem askeri hem de kitlesel olarak güçlenmesini engelleme amacı taşıyordu. Bununla birlikte örgütün, Türk Ordusu karşısında yenilgiye uğradığı açıktı. Hal bu PKK, Türkiye sınırları içerisindeki yapılanma

⁶⁶⁰ "PKK Dehşetinde Ölü Sayısı 19'a Çıktı", *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1995, s.17.

⁶⁶¹ "Kartal: DEP PKK Yandaşı", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1995, s.1.

⁶⁶² "İzmir'de PKK Operasyonu", *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1995, s.1.

⁶⁶³ "Tunceli'de PKK Operasyonu: 18 Ölü", *Cumhuriyet*, 8 Şubat 1995, s.7.

⁶⁶⁴ "33 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1995, s.17.

hızını düşürerek Kuzey Irak'ta örgütsel olarak yenilenme sürecine gitti.⁶⁶⁵ Özellikle bölgede bulunan Kürt gruplarının birbirleriyle ve Irak Devleti ile olan çatışmaları PKK'nın tekrar Kuzey Irak'ta güçlenmesine olanak sağlıyordu.

PKK her ne kadar Kuzey Irak'ta güçlenmeye çalışsa da buna zıt olarak Türkiye sınırları içerisinde güç kaybediyordu. Diyarbakır'ın Hani İlçesi'nin kırsal sahasında gerçekleştirilen ve 38 PKK'lının öldürülmesi ile sonuçlanan operasyon da bunu kanıtlar nitelikteydi.⁶⁶⁶

1995 senesinin Ocak ve Şubat ayında icra edilen operasyonlar sonucunda PKK, geniş alana yayılan kırsallardaki hareket kabiliyetini önemli ölçüde kaybetti. Bu kayıp, örgütün pusu yöntemine dönmesine sebep oldu ve PKK, Nevruz'un da yaklaşmasını hesaba katarak 18 Mart 1995 tarihinde Ovacık karayolunda bulunan askeri konvoyu saldırı düzenledi ve 15 asker şehit oldu.⁶⁶⁷

PKK'nın pusu yöntemiyle askeri konvoyu saldırı düzenlemesinin ardında birçok sebep vardı. Öncelikle örgüt, üzerindeki askeri baskıyı bu yolla kırmayı hedefliyordu. İkinci olarak ise yaklaşan Nevruz için örgüt, yandaşlarını güdümlene politikasını ancak terör eylemi gerçekleştirerek hayata geçirebiliyordu. Son olarak, Ovacık pusususundan önce 12-17 Mart tarihleri arasında İstanbul Gaziosmanpaşa ve Ümraniye'de gerçekleşen sokak olayları, PKK'nın şehir yapılanmasını güçlendirecek şartları sağlıyordu. Bu olaylarda PKK, sempatanları askerler ve polisler karşı kullanıyor, bu durumda da Türkiye'nin en büyük şehrinde günlerce dindirilmeyen kanlı olaylara müdahil olabiliyordu. Bütün bunların sonucunda PKK, hem yurtiçinde hem de yurtdışında rahat bir hareket alanı yaratmayı umuyordu.

PKK'nın sebep ve sonuçları dâhilinde planlayarak gerçekleştirdiği Ovacık saldırısı, örgütün bütün toparlanma arayışlarına çözüm getirmek yerine PKK açısından daha farklı sonuçların doğmasına sebep oldu. Kuzey Irak'ta yeniden yapılanma hamlelerine set çekmek ve yurt içerisinde örgütün hareket sahasını daha da daraltmak amacıyla Türkiye Cumhuriyeti, 15 askerinin şehit edilmesinin ardından PKK'ya karşı 1984 senesinden 1995'e kadar geçen sürede gerçekleştirdiği en büyük sınır ötesi askeri harekâtı başlattı. 20 Mart 1995 tarihinde 13 generalin yönettiği 35 bin asker Kuzey Irak'a girerek ilerlemeye başladılar.⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ "PKK K.Irak'ta Toparlanıyor", *Cumhuriyet*, 18 Şubat 1995, s.9.

⁶⁶⁶ "38 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 19 Şubat 1995, s.19.

⁶⁶⁷ "PKK'den Pusu: 15 Şehit", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1995, s.1.

⁶⁶⁸ "Büyük Operasyon", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1995, s.1.

Çelik Harekâtı aynı zamanda cumhuriyetin ilanından 1995'e kadar geçen sürede gerçekleştirdiği en büyük askeri harekâtı. İlk gün 14 savaş jeti, terör kamplarının bulunduğu bölgede 33 çıkış gerçekleştirdi. Harekâtın ikinci günü ise PKK'nın üçüncü büyük kampı olan ve içerisinde 350-400 teröristin bulunduğu Bote Kampı ele geçirildi.⁶⁶⁹ Harekâtın dokuzuncu gününde ise Hakurk kampında bulunan 62 PKK mensubu terörist etkisizleştirildi.⁶⁷⁰

Çelik Harekâtı, görüldüğü üzere ilk günden itibaren başarılı oldu ve harekâtın yirminci gününde Türk Ordusu'nun Kuzey Irak'tan çekilişi başladı.⁶⁷¹

8 Nisan 1995'te Türk Ordusu'nun kademeli olarak Kuzey Irak topraklarını terk etmeye başlaması, operasyonun amacı bakımından da sonuca yaklaşıldığının bir göstergesiydi. Haftanın, Hakurk ve Mezi bölgesinde bulunan 12 adet büyük PKK kampı, TSK'nin imha hedefleri arasındaydı.⁶⁷² Söz konusu kamplara ulaşmak ve ele geçirmek için Türk Ordusu, Kuzey Irak'ın kırk kilometre derinine kadar uzandı ve harekât sahasını üç yüz kilometrelik bir alana yaydı, nihayetinde de Kuzey Irak'ta bulunan PKK kamplarını kullanılamaz bir hale getirerek 8 Nisan 1995'ten itibaren geri çekilmeye başladı.

Türk Ordusu'nun geri çekilmeye başlamasının en büyük sebeplerinden bir tanesi de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Türkiye Cumhuriyeti'nin diplomatik bir krizin eşiğine gelmesiydi. Vakıa dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, harekâtın en fazla bir yıl süreceğini belirtti.⁶⁷³ Bununla beraber dönemin Başbakanı Tansu Çiller, ABD'nin Türkiye'nin Kuzey Irak'tan çekilmesini talep etmesi üzerine PKK terörüne karşı yürütülen operasyonun hukuka uygun olduğunu dile getirdi.

Süleyman Demirel ve Tansu Çiller'in ABD'nin karşı olmasına rağmen Çelik Harekâtı'na devam edilmesi konusunda ısrarcı davranmaları, 1995 senesinde PKK'nın Türkiye Cumhuriyeti tarafından tamamen bitirilmek istendiğinin en büyük kanıtıydı. Filhakika Demirel, harekâtı 1996 sonuna kadar uzatmak istiyor, dönemin Dışişleri Bakanı Erdal İnönü ise Almanya'daki basın üzerinden Çelik Harekâtı'nın haklılıklarını kamuoyuna duyuruyor, Tansu Çiller de hukuksal olarak Türk Ordusu'nun operasyon yapmasının yanlış olmadığını belirtiyordu. Bütün bunlara rağmen ABD, bölgede Türkiye ile ortak herhangi yeni bir askeri birlikteliğe yanaşmadı. Bununla birlikte Avrupa Birliği'nin de 6 Nisan 1995

⁶⁶⁹ "Bomba Yağıyor", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1995, s.1.

⁶⁷⁰ "Hakurk'ta 62 PKK'lı Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 29 Mart 1995, s.1.

⁶⁷¹ "Geri Dönüş Başladı", *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1995, s.19.

⁶⁷² Raşit Kısacık, *Minareden Kandil'e PKK*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.272.

⁶⁷³ Harekât Uzuyor, *Cumhuriyet*, 27 Mart 1995, s.1.

tarihinde Türk Ordusu'nun Kuzey Irak'tan çekilmesi gerektiğini dile getirmesi sonucunda Ordu, 8 Nisan tarihinde Türkiye'ye dönmeye başladı.⁶⁷⁴

Çelik Harekâtı'nın bitirilmesinin sebeplerinden bir diğeri de yurt içerisinde de askeri operasyonların devam etmesiydi. Bu suretle Güneydoğu'da Çelik Harekâtı boyunca 113 terörist öldürülerek etkisizleştirildi.

Bütün bu sebepler sonucunda 8 Nisan 1995 tarihinde Kuzey Irak'tan geri dönmeye başlayan Türk Ordusu, 2 Mayıs 1995 tarihinde son askerini de bölgeden çekerek harekâtı bitirdi. 43 gün süren Çelik Harekâtı sonucunda bölgede bulunan 2.900 PKK'lıdan 555 tanesi öldürüldü.⁶⁷⁵

Çelik Harekâtı, sonuçları bakımından önem arz etmekteydi. Cumhuriyet tarihinin o zamana kadar ki en büyük sınır ötesi harekâtı olan Çelik, getirileri bakımından terörle mücadelede bir dönüm noktası teşkil etti. Öncelikle bu harekât, PKK terörünün yurtdışındaki yapılanmasını büyük ölçüde zayıflattı ve Çelik Harekâtı sonunda PKK'nın askeri kolu ikinci büyük darbesini almış oldu. Harekâtla birlikte PKK içerisinde büyük bir çözülme başladı ve örgüt askeri olarak çöküş sürecine girdi. PKK'nın alana yayılma politikası ve bütün Türkiye'de ilan etmeye çalıştığı serhildan tamamen durduruldu. PKK terör örgütü, Kuzey Irak'ta gerçekleştirmeye çalıştığı yeniden yapılanmayı hayata geçiremedi ve örgütün her anlamda çöküşü başladı. PKK, Çelik Harekâtı'nın ardından geçmiş yıllara nazaran yüksek saldırı ivmesini bir daha yakalayamadı.

Türkiye Cumhuriyeti zaviyesinde ise Çelik Harekâtı, 1994 senesindeki yurtiçi operasyonlarının ikinci evresi olarak anıldı ve 2 Mayıs'ta operasyon bitmiş dahi olsa Türk Ordusu, aynı yıl içerisinde birçok defa Kuzey Irak'a harekât düzenledi. 16 Haziran 1995 tarihinde Hakkâri'de bulunan Ortaklar Jandarma Karakolu'nda on beş askerin şehit olmasıyla sonuçlanan saldırıdan sonra ve Çukurca Pirinçken Karakolu'nda 21 Haziran 1995 senesinde düzenlenen baskının akabinde yeniden Kuzey Irak'a harekâtlar icra edildi. 1-10 Temmuz 1995'te de Çelik Harekâtı sahasında yeni bir Hava Harekâtı gerçekleştirildi. Böylece PKK terörüne karşı Çelik Harekâtı'nın artçıları 1995 senesinin sonuna kadar durmadan devam etti. Bu süre zarfında PKK terör örgütü de tekrar canlanmaya ve eylem yoğunluğunu arttırmaya çakışsa dahi başarılı olamadı ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti, PKK'nın siyasi kanadından sonra askeri kanadı üzerinde de inisiyatif ele aldı. Bu durum, 2002 senesine kadar sürecek

⁶⁷⁴ "Avrupa'dan Gözdağı", *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1995, s.1.

⁶⁷⁵ Nevin Yazıcı, *PKK'nın Hakkâri Projesi (1984-2013)*, Alibi Yayıncılık, Ankara, 2016, s.198.

olan askeri operasyonlarda Türk Ordusu'nun manevra kabiliyetini ve başarısını doğrudan etkileyerek PKK'nın yönetici kadrosunun tasfiyesine kadar gidecek süreci de doğrudan başlatmış oldu.

3.2. Mesut Yılmaz'ın İkinci İktidarında Bölücü Terör (06.03.1996-28.06.1996)

24 Aralık 1995 tarihinde gerçekleşen genel seçimlerin akabinde Tansu Çiller'in iktidarı son buldu ve Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Doğru Yol Partisi lideri Tansu Çiller ile bir koalisyon protokolü imzalayarak 53. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni kurdu ve Başbakan olarak 12 Mart 1996'da güvenoyu aldı.

Mesut Yılmaz, ikinci defa Başbakan olduğu vakit, Çelik Harekâtı'nın üzerinden bir sene geçmiş bulunuyordu ve PKK terörü, Tansu Çiller zamanında gerçekleştirilmiş olan yurtiçi ve yurt dışı askeri operasyonlarla beraber görece işleyemez konuma getirilmişti. Bu durumda Mesut Yılmaz, geçmiş yıllara nazaran daha az eylemci bir örgüt ile karşı karşıyaydı.

Mesut Yılmaz'ın iktidara gelmesiyle beraber 53. Hükümet, teröre karşı askeri çözümle beraber sosyal ve kültürel çözümlerin de kullanılması gerektiğini belirtti.⁶⁷⁶ Aslına bakılırsa bu söylemler, her hükümetlerin iktidarlarının ilk günlerinde dile getirdikleri basit olgulardı. PKK terörünün salt askeri yöntemlerle çözülmesi düşüncesi başta Güneydoğu'da yaşayan insanları tedirgin ettiği kadar, iktidarda bulunan isimleri de endişelendirirdi. Bu durumda, çatışma ortamı yaratan tarafın Türkiye Cumhuriyeti olmadığını en azından basın nezdinde kanıtlamak gerekli bir hamleydi. Mesut Yılmaz da bu düsturda hareket ederek terör sorununa daha farklı yöntemlerle yaklaşmayı denedi fakat bu açıklamadan dört gün sonra terörist başı Abdullah Öcalan, Mesut Yılmaz'a bir mektup yazarak Türkiye'yi kana bulayacağı tehdidinde bulundu.⁶⁷⁷

Abdullah Öcalan'ın muhatap alınma isteğiyle yazdığı mektup Türkiye Cumhuriyeti'nin sert yaptırımını ile karşılaştı ve üç gün sonra Kuzey Irak'ın 10 kilometrelik bir alanı Türk jetleri tarafından vuruldu.⁶⁷⁸ Bu stratejik hamle, PKK'ya bir cevap niteliği taşıdığı kadar örgütün bahar saldırısı yapmasını da engelleme maksadı taşıyordu.

Hava Harekâtı'nın hemen ardından PKK'nın bahar saldırısı engellendi fakat Türk Ordusu, 1995 senesinde ulaştığı kesin zaferi devam ettirmek maksadıyla askeri hareketlerine

⁶⁷⁶ "G.Doğu'ya Barışçıl Çözüm", *Milliyet*, 15 Mart 1996, s.1.

⁶⁷⁷ "Tehdit Mektubu", *Milliyet*, 19 Mart 1996, s.1.

⁶⁷⁸ "Hava Harekâtı", *Milliyet*, 22 Mart 1996, s.1.

devam etti. PKK terör örgütünün Türkiye’de bulunan eğitim kamplarından olan Andok Kampı temizlendi ve Lice-Bingöl-Kulp merkezli operasyonlarda 91 PKK’lı etkisizleştirildi.⁶⁷⁹

Lice-Bingöl-Kulp operasyonu, bu kadar çok PKK’lının tek seferde imha edildiği operasyonlardan biriydi. Bununla beraber, 27 asker de şehit oldu.

Lice-Bingöl-Kulp operasyonu, PKK’nın yeniden yeşertmeye çalıştığı bahar saldırılarına keskin bir set çekmiş dahi olsa Türk Ordusu kısaç hareketlerini sonlandırmadı ve 11 Nisan 1996’da iki bin rakımlı Raktepe’ye Atmaca Operasyonu gerçekleştirdi.⁶⁸⁰ Böylece, PKK’nın Türkiye’deki bir diğer önemli kampı daha ortadan kaldırıldı.

Mart sonu itibariyle gerçekleştirilen operasyonlar PKK’nın Türkiye içerisindeki yapılanmasına büyük bir darbe vurdu ve Haziran ayında gerçekleştirilen üçüncü operasyonla beraber 72 PKK’lı daha etkisizleştirilerek bahar saldırıları bütünüyle engellendi.⁶⁸¹ Bu durum, Türk Devleti’nin içerideki asayişini tam olarak sağladığının bir göstergesiydi. Böylece Ordu, yönünü tekrar Kuzey Irak’a çevirdi ve 26 Haziran 1996’da gerçekleştirilen sınır ötesi harekâta 45 PKK’lı öldürüldü.⁶⁸²

26 Haziran 1996 tarihinde gerçekleştirilen sınır ötesi harekât, Mesut Yılmaz’ın ikinci iktidarında gerçekleştirilen son terörle mücadele hamlesiydi. Üç aylık kısa bir dönemde Başbakan olan Mesut Yılmaz, bu süreçte teröre karşı militarist bir yaklaşım benimsedi ve askeri operasyonların devamlılığını sağladı.

3.3. Necmettin Erbakan İktidarında Bölücü Terör (28.06.1996-30.06.1997)

Mesut Yılmaz’ın iktidardan düşmesinin hemen ardından REFAHYOL ismiyle anılacak olan Necmettin Erbakan ve Tansu Çiller koalisyonuyla 54. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti 28.06.1996 tarihinde kuruldu.⁶⁸³ Bu koalisyon iktidarında Refah Partisi (RP) Genel Başkanı Necmettin Erbakan Başbakan oldu ve PKK terörüyle mücadelede yeni bir dönem başladı.

Necmettin Erbakan’ın iktidara gelmesiyle, PKK’nın strateji değiştirerek yeni eylem metotlarına yönelmesi aynı döneme rastlamaktaydı. 1992 Ekim Harekâtı, 1993 senesindeki terörle aktif mücadele, 1994 senesindeki aralıksız operasyonlar ve 1995 Çelik Harekâtı ile ağır bir yenilgiye uğrayan örgüt, 1996 senesinde de askeri kadrosunun büyük çoğunluğunu

⁶⁷⁹ “Şok Operasyon”, *Milliyet*, 9 Nisan 1996, s.1.

⁶⁸⁰ “Raktepe 16.30”, *Milliyet*, 12 Nisan 1996, s.1.

⁶⁸¹ “PKK’ya Bir Darbe Daha”, *Milliyet*, 13 Haziran 1996, s.1.

⁶⁸² “Sınır Ötesi Temizlik”, *Milliyet*, 28 Haziran 1996, s.1.

⁶⁸³ Suavi Aydın, Yüksel Taşkın, *1960’tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018, s.425.

kaybetmesiyle beraber şiddet odaklı eylem türüne bir yenisini daha eklemek durumunda kaldı. Böylece PKK, 1996 senesinden itibaren intihar eylemleri düzenlemeye başladı.

PKK'nın intihar eylemleri, 1996 senesinden önce görülen bir durum değildi. Örgütün bu tip bir tedhiş metoduna yönelmesi açığa çıkan çöküş emarelerinin yansımasıydı. Vakıa geçmiş yıllarda PKK, gerileme sürecine girdiği vakitlerde de radikal eylemlere yönelir ve ses getirebileceğini düşündüğü hedeflere saldırılar düzenlerdi. Bu açıdan değerlendirilirse intihar eylemlerine yönelen PKK, askeri çöküşünü telafi etmek istiyordu.

İntihar eylemlerine yönelen PKK, bu suretle ilk saldırısını 30 Haziran 1996'da Tunceli'de bayrak töreni sırasında askeri tugaya bir canlı bomba göndererek gerçekleştirdi.⁶⁸⁴ Bu saldırıda sekiz asker şehit oldu.

Tunceli saldırısı, PKK'nın ilk intihar eylemi olmakla beraber, Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki ilk canlı bomba tedhişi olma özelliğini de taşımaktaydı. Necmettin Erbakan'ın iktidara gelmesinden hemen sonra, TBMM'den güvenoyu almasından hemen önce gerçekleşen bu saldırı terörle mücadele noktasında Türk Devleti'nin yeni bir şiddet eylemiyle tanışmasına sebep oldu.

REFAHYOL Hükümeti zamanında terörün seyri, önceki yıllara nazaran değişiklik gösterdi. Başbakan Necmettin Erbakan, diğer hükümetlerin aksine PKK ile müzakere etmeye sıcak bakıyordu. Bu durum, farklı bir politika geliştirmesine olanak sağladı ve Güneydoğu Bölgesi'ne maddi yatırımlar yapılması yönünde adımlar atıldı. İlk olarak terör bölgesinde istihdam yaratmak için yeni kadrolar açıldı ve bölgeye dönem parasıyla 15 trilyon gönderilmesi kararı alındı.⁶⁸⁵

Necmettin Erbakan'ın PKK sorununa bakış açısı, kendisinden önceki hükümetlere göre karma bir politika oluşturmaya sebep oldu. Erbakan, salt Turgut Özal, Süleyman Demirel ve Tansu Çiller gibi yeni düzenlemeler ve mücadele yöntemleri getirmek yerine, kullanılmış metotları karma bir halde uygulamak istiyordu. Bu suretle Turgut Özal'ın kalkındırma hamlesini de kullanıyor, Süleyman Demirel ve Tansu Çiller'in de terör siyasetlerini işletiyordu. Aynı zamanda Refah Partisi'nin 1991 senesindeki İstanbul İl Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, aynı sene bir terör raporu hazırlamış ve bu rapor doğrultusunda

⁶⁸⁴ "İntihar Saldırısı", *Milliyet*, 1 Temmuz 1996, s.1.

⁶⁸⁵ "Güneydoğu'ya Can Projesi", *Milliyet*, 13 Temmuz 1996, s.1.

Güneydoğu'da halkın PKK ile devlet arasında kaldığı tespitinde bulunmuştu.⁶⁸⁶ Necmettin Erbakan da bu rapor doğrultusunda karma terör politikasına yeni düzenlemeler ekliyordu.

Necmettin Erbakan'ın karma terör politikası, önceki hükümetlerde olduğu gibi net bir çözüm getirmedi. Gayrinizamî harp unsurlarını kullanan bir terör örgütüne karşı sadece ekonomik ve sosyal politikalar üretmek ve bu politikaları askeri yöntemlerden önce kullanmak yersizdi. Nasıl ki gerilla harbi tek başına düzensiz orduları zafere ulaştıramıyorsa, devletlerin de askeri yöntemleri ikinci ve üçüncü sıraya geriletmeleri de işe yaramazdı. Vakıa Necmettin Erbakan'ın bu politikası işe yaramadı ve PKK terör örgütü 26 Temmuz 1996'da iki yüz kişilik bir grupla Türkiye'ye Kuzey Irak'tan girerek Hakkâri Çukurca'da bulunan Çayırılı Jandarma Karakolu'na saldırı düzenledi.⁶⁸⁷ Bu terör atağında 16 Mehmetçik şehit oldu.⁶⁸⁸

Çukurca saldırısı, 1995 senesindeki Çelik Harekâtı'ndan sonra PKK'nın bu kadar kalabalık bir saldırı koluyla Türkiye'ye sızıp gerçekleştirdiği ilk eylemdi. Bu suretle Necmettin Erbakan'ın terör politikası daha iktidarının ikinci haftasında çökmüş oldu. Vakıa Çukurca saldırısından on gün sonra Türk Ordusu, Necmettin Erbakan'ın müzakere odaklı stratejisinden rahatsızlık duyduğunu hükümet kanadına ilettili.⁶⁸⁹ Ordu'nun bu hamlesinden sonra Necmettin Erbakan geri adım atarak terörle mücadele yöntemini değiştirdi ve müzakere seçeneğini tamamen gözden çıkardı.⁶⁹⁰

Müzakere anlayışının terk edilmesi akabinde PKK terör örgütüne karşı operasyonlar başladı ve 15 Ağustos 1996'da, Eruh Baskını'nın yıldönümünde yirmi beş PKK'lı etkisizleştirildi.⁶⁹¹ Bu kazanımın ardından, Mesut Barzani'nin ve Osman Öcalan'ın konuk olarak katıldığı ve Kuzey Irak'ta gerçekleşen bir törende, PKK'yı temsilen bir grubun resmigeçitte bulunması sonucunda Türkiye Cumhuriyeti Mesut Barzani'ye uyarıda bulundu.⁶⁹²

Görüldüğü üzere Necmettin Erbakan dönemi, PKK terörünün siyaseten de canlanmaya başladığı bir iktidarlık sürecine gidiyordu. Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti'nin bölgesel olarak güç duruma düşmesi için zemin hazırlar nitelikteydi. Bu sebeple Türk Devleti, Mesut Barzani'ye verdiği uyarıdan iki hafta sonra Kuzey Irak'a ufak ölçekli bir harekât düzenledi.⁶⁹³

⁶⁸⁶ İkbâl Vurucu, *PKK Terörü Neden Bitmez*, Altınpost Yayıncılık, Ankara, 2013, s.20.

⁶⁸⁷ Yazıcı, *a.g.e.* s.209.

⁶⁸⁸ "16 Şehit", *Milliyet*, 28 Temmuz 1996, s.1.

⁶⁸⁹ "Ordudan PKK Uyarısı", *Milliyet*, 7 Ağustos 1996, s.1.

⁶⁹⁰ "Hoca'dan Geri Adım", *Milliyet*, 8 Ağustos 1996, s.1.

⁶⁹¹ "25 PKK'lı Öldürüldü 7 Askerimiz Şehit Oldu", *Milliyet*, 16 Ağustos 1996, s.1.

⁶⁹² "Skandal Tören", *Milliyet*, 18 Ağustos 1996, s.1.

⁶⁹³ "Sıcak Takip", *Milliyet*, 6 Ağustos 1996, s.1.

Bir gün sonra ise Çankaya Köşkü, Kuzey Irak’a Ordu tarafından bir güvenlik alanı yaratılması hususunda onay verdi.⁶⁹⁴

Görüldüğü üzere Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Irak da dâhil olmak üzere PKK terörüne karşı son derece sert önlemler aldı. Bu gelişmeler, aynı zamanda terörü bütün Türkiye’ye yayma amacı taşıyan örgütün stratejisini de doğrudan engelledi.⁶⁹⁵

Türkiye Cumhuriyeti’nin terör örgütüne karşı verdiği etkin mücadele, her ne kadar geçmiş yıllara nazaran tedhiş oranını azaltsa bile tamamen ortadan kaldırmadı ve 25 Ekim 1996’da hamile görünümlü bir kadın terörist Adana’da Çevik Kuvvet Müdürlüğü’ne intihar saldırısı düzenledi.⁶⁹⁶ Bu terör atağında üç polis şehit oldu. Bu tedhiş eyleminden dört gün sonra ise Sivas’ta yine bir kadın terörist tekrar intihar saldırısı düzenledi ve polisleri taşıyan servisi havaya uçurdu. Saldırıda üç polis ve bir sivil hayatını kaybetti.

3.3.1. Çekiç Harekâtı (1997)

1996 senesinin son bulmasıyla birlikte, bir senelik süreçte 3789 PKK militanının öldürüldüğü kayıtlara geçti.⁶⁹⁷ Bu sayı hem Mesut Yılmaz, hem de Necmettin Erbakan’ın iktidarındaki toplam sayıydı. Veriler ışığında değerlendirildiğinde 1996 senesinin terörle mücadele açısından Türkiye Cumhuriyeti’nin başarılı olduğu görülmekle beraber, etnik Kürtçü terörün geçmiş yıllara nazaran büyük bir kayba uğramasına rağmen tamamen sonlandırılmadığı da aşikârdı. Bu sebeple Türk Devleti, Kuzey Irak’a 14 Mayıs 1997 senesinde Çekiç (Balyoz) Harekâtı düzenledi.

Çekiç, doğrudan PKK’nın askeri kanadını bitirmeye yönelik gerçekleştirilen bir harekâtı. 14 Mayıs 1997’de elli bin asker kademeli olarak Kuzey Irak’a girmeye başladı.⁶⁹⁸ Bu harekât, 1995 senesinde gerçekleştirilen Çelik Harekâtı’ndan daha büyük ve kapsamlı olmasına rağmen basından gizlendi.

Balyoz Harekâtı, Türkiye Cumhuriyeti’nin 1997 senesine kadar geçen sürede gerçekleştirdiği en büyük operasyonel harekâtı.⁶⁹⁹

Çekiç Harekâtı, Türk siyasetinin karmaşa içerisinde olduğu bir dönemde icra edildi ve basından gizli bir şekilde sürdürüldü. Türk Ordusu, ilk olarak Haftanın, Hakurk, Sinat ve Zap

⁶⁹⁴ “Adım Adım K. Irak”, *Milliyet*, 7 Ağustos 1996, s.1.

⁶⁹⁵ Özdağ, *Türk Ordusu’nun PKK Operasyonları*, s.144.

⁶⁹⁶ “İntihar Eylemi”, *Milliyet*, 26 Ekim 1996, s.1.

⁶⁹⁷ Alptekin, *a.g.e*, s.75.

⁶⁹⁸ “K. Irak Harekâtı”, *Milliyet*, 15 Mayıs 1997, s.1.

⁶⁹⁹ Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak ve PKK*, s.176.

kamplarını hedef aldı ve iki gün içerisinde 750 PKK'lıyı etkisizleştirerek kampların olduğu bölgeyi temizledi.⁷⁰⁰ Çekiç Harekâtı'nın onuncu gününde ise 1445 PKK'lı öldürülerek etkisizleştirildi.

Çekiç Harekâtı'nın bir diğer önemli noktası ise PKK'nın ilk defa Türk helikopteri düşürmüş olmasıydı. Süper Kobra olarak tarif edilen savaş helikopteri, 18 Mayıs 1997 tarihinde PKK tarafından vuruldu ve iki asker şehit oldu. İkinci helikopter ise 4 Haziran 1997'de Zap Suyu üzerinde PKK'lıların atışı sonucu yere çakıldı ve 11 asker şehit oldu.⁷⁰¹

Çekiç Harekâtı, 18 Haziran 1997'de Necmettin Erbakan'ın istifa etmesine rağmen devam etti ve 7 Temmuz 1997'de Mesut Yılmaz'ın üçüncü iktidarında son buldu. Bu süre zarfında toplam 2730 PKK'lı terörist öldürüldü ve 93 asker ile 21 köy korucusu şehit düştü.⁷⁰²

Çekiç Harekâtı, Türk Devleti'nin PKK'ya karşı verdiği mücadelede kazandığı zaferin tesciliydi. 1995 Çelik Harekâtı'ndan itibaren ordu gücü olarak çökmeye başlayan PKK terör örgütü, Çekiç Harekâtı sonunda büyük bir askeri yenilgi aldı ve kıy terörizmi Şırnak ve Hakkâri şehirlerine indirgendir.⁷⁰³ Operasyondan sonra 25 Eylül 1997'de ve 4 Aralık 1997'de Çekiç'i kuvvetlendirmek maksadıyla Ordu, tekrar Kuzey Irak'a yöneldi. Bu harekâtlardan sonra Türkiye-Irak sınırına büyük bir askeri kuvvet yığıldı ve PKK'nın ülkeye sızma girişimleri engellendi.

3.4. Mesut Yılmaz'ın Üçüncü İktidarında Bölücü Terör (30.06.1997-11.01.1999)

Necmettin Erbakan'ın istifasını vermesinin akabinde ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, DSP ve Demokratik Türkiye Partisi (DTP) ile birlikte yeni bir koalisyon hükümeti kurdu. DSP lideri Bülent Ecevit ve DTP lideri İsmet Sezgin'in Başbakan Yardımcısı olarak görev aldığı 55. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, 30 Haziran 1997'de Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından onaylandı ve Mesut Yılmaz, üçüncü defa Başbakan oldu.

Mesut Yılmaz, Çekiç Harekâtı'nın ikinci devresinde iktidara geldi ve Eylül ile Aralık aylarında yapılan iki sınır ötesi harekât da Mesut Yılmaz'ın onayıyla gerçekleşti. Böylece 1998 senesine girildiği vakit Mesut Yılmaz, ordu ve cephe yapılanmaları bağlamında

⁷⁰⁰ Yazıcı, a.g.e. s.215.

⁷⁰¹ "Helikopter Düştü", *Milliyet*, 5 Haziran 1997, s.1.

⁷⁰² Yazıcı, a.g.e. s.217.

⁷⁰³ Özdağ, *Türkiye Kuzey Irak ve PKK*, s.184.

çökertilmiş bir örgütle karşı karşıyaydı. Aynı zamanda PKK, ordulaşamadığını ilan etti ve siyasallaşma yoluna gideceğini duyurarak askeri yenilgisini kabul etti.⁷⁰⁴

PKK'nın aldığı yenilgi, her ne kadar eylem sıklığını ve Güneydoğu'daki aktivitesini düşürmüş dahi olsa da varlığını tamamen yok etmedi. Örgüt, 15 Mart ile 21 Mart 1998 tarihleri arasında 5. Konferans'ını gerçekleştirdi ve Türkiye'deki sol örgütlerle işbirliği yapma kararı aldı.⁷⁰⁵ Bu karar, 1998 senesinde Türkiye'deki üniversitelerde PKK sempatanlarının yüksek derecede şehir terörizmi uygulamalarına sebep oldu ve yerleşkelerde günümüze kadar devam edecek olan olaylar silsilesi başladı.

PKK terörünün üniversitelerde meydana getirdiği olaylar her ne kadar Ülkücü öğrencilerin karşı koymasıyla yeşerme imkânı bulamasa da yerleşkeler için ciddi bir sorun teşkil etti. İstanbul, İzmir ve Van'daki üniversiteler terör destekçilerin yuvalanabilecekleri üsler konumuna getirildi.

PKK terörünün üniversitelere yayılma stratejisi Nisan ayına gelindiği vakit büyük bir darbe aldı. 13 Nisan 1998'de KDP'ye sığınan PKK'nın ikinci adamı Şemdin Sakık yakalanarak Türkiye'ye getirildi.⁷⁰⁶

Şemdin Sakık'ın yakalanması ve Yarasa Operasyonu ismiyle Türkiye'ye getirilmesi, PKK'nın Cephe yapılanmasının sonunu getiren başlıca olaydı. Türkiye'deki bakanların dahi bilmediği operasyon sonucunda Şemdin Sakık Diyarbakır'a getirilerek tutuklandı.⁷⁰⁷ Hemen ardından 50 PKK'lı etkisizleştirildi.⁷⁰⁸

3.4.1. Abdullah Öcalan'ın Suriye'den Çıkarılması

1998 senesinde Şemdin Sakık'ın yakalanması ve akabinde PKK terörüne karşı askeri operasyonların devam etmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1992 senesinden itibaren terörü tamamen bitirme gayesinin somut adımlarıydı. 1992 Ekim Harekâtı'nda askeri sonuçlar elde edilmesi, 1994 senesindeki Kato Operasyonu ve Ejder-1 Harekâtı, 1995 Çelik ve 1997 Çekiç Harekâtları, bölücü Kürt terörünün etkin mücadele ile sonlandırılabilceğini kamuoyuna kanıtladı. Bu suretle Türk Devleti, PKK'ya karşı verdiği cephe savaşını genişleterek örgütü politik olarak da bitirmek maksadıyla harekete geçti.

⁷⁰⁴ Özdağ, a.g.e. s.185.

⁷⁰⁵ Batuhan Çolak, *Terör Kıskaçında Üniversiteler*, Altınpost Yayınları, Ankara, 2013, s.265.

⁷⁰⁶ "Sakık Sorgulanıyor", *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1998, s.1.

⁷⁰⁷ "Sakık Harekâtı", *Milliyet*, 14 Nisan 1998, s.1.

⁷⁰⁸ "50 PKK'lı Ölü Ele Geçirildi", *Milliyet*, 15 Nisan 1998, s.18.

Örgütün politik olarak bitirilmesi, Suriye'nin himayesinde bulunan Abdullah Öcalan'ın yakalanması ise mümkün olabilirdi. Bu maksatla ilk defa 1996 senesinde Suriye'ye bir terör notası verilmiş fakat bu notanın somut bir getirisi olmamıştı. Hal bu, Türkiye Cumhuriyeti, Şemdin Sakık'ın yakalanmasının akabinde tekrar Suriye ve Abdullah Öcalan meselesine yöneldi. 16 Eylül 1998'de dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş, Hatay Reyhanlı'da Suriye'yi işaret ederek Baas Yönetimi'nin, Abdullah Öcalan'ı sakladığını ve Türkiye'nin iyi niyetini istismar ettiğini dile getirmesi, süreci başlattı.⁷⁰⁹

Orgeneral Atilla Ateş'in, muharebe üniformasıyla sınırda Baas Partisi iktidarındaki Suriye'yi açık bir şekilde uyarması sonucunda Türkiye ile Suriye arasında PKK terörünün sebep olduğu kriz tekrar gün yüzüne çıkmış oldu.

Abdullah Öcalan'ın Suriye'de yaşamına devam etmesi ve Şam'dan verdiği komutlarla PKK'yı yönlendirmesi, bu krizin derinleşmesine sebep olan başlıca durumdu. Vaki Türkiye Cumhuriyeti, Suriye'nin Abdullah Öcalan'ı muhafaza etmesini istemiyor, ülkeden çıkartılmasını ya da Türkiye'ye iade edilmesi arzusunu taşıyordu. Bu sebeple 16 Eylül 1998'de başlayan süreç 1 Ekim 1998 tarihinde gergin bir şekilde tırmandı. Söz konusu tarihte Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, TBMM'nin yeni yasama yılının açılışı münasebetiyle yaptığı konuşmada açık bir şekilde Suriye'yi tehdit etti.⁷¹⁰ Konuşma metninin bir bölümünde Demirel, Suriye'nin PKK'ya desteğinin açık bir şekilde devam ettiğini ve Türkiye'nin Suriye'ye karşı mukabele hakkını saklı tuttuğunu dile getirdi.⁷¹¹ Bu sözler, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Suriye ile savaşı göze aldığını gösterdi.

Süleyman Demirel'in sert çıkışı, dönemin Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu tarafından da desteklendi. 2 Ekim 1998'de TSK, Suriye'ye yapılacak bir müdahale için emir almalarının yeterli olacağını söyleyerek bürokrasiye tam desteklerini sundu.⁷¹² Aynı şekilde Başbakan Mesut Yılmaz da, Suriye konusunda Cumhurbaşkanı'nın açıklamalarının arkasında durdu. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün devlet kademeleri tek bir vücut haline gelerek teröre karşı kesin bir çözüm arayışına girdiler.

Süleyman Demirel'in ve Türk Devleti'nin tutumu, kesinlikle blöf içermiyordu. 5 Ekim tarihinde NATO tatbikatı adı altında Türk Ordusu, Hatay-Kilis arasında kalan Suriye sınır

⁷⁰⁹ Murat Yetkin, *Kürt Kapanı*, Doğan Kitap, İstanbul, 2019, s.24.

⁷¹⁰ "Şam'a Sert Uyarı", *Milliyet*, 1 Ekim 1998, s.1.

⁷¹¹ Yetkin, *a.g.e.* s.26.

⁷¹² "Asker Emir Bekliyor", *Milliyet*, 3 Ekim 1998, s.1.

hattına zırhlı birliklerini konuşlandırdı ve büyük bir askeri yığınak meydana getirdi.⁷¹³ Bu hamle, Türk Devleti'nin ciddiyetini ortaya çıkarttığı gibi bölgedeki Türk algısını da kuvvetlendirdi.

Türk Ordusu'nun Suriye sınırına yığınak yapması, Türkiye ile Suriye arasında baş gösteren terör krizini çözmek isteyen dönemin Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in Ankara'ya geldiği güne kadar devam etti. 6 Ekim 1998 senesinde Türkiye'yi ziyaret eden Hüsnü Mübarek, Arap Dünyası'nı da temsilen Süleyman Demirel ile görüşme sağlamak istiyordu. Türkiye ile Suriye'nin arasının gergin olması, bölgede varlığını devam ettiren bütün Müslüman devletlerin çıkarlarıyla ters düştüğünü savunan Mübarek, bu krizi diplomasi yoluyla çözme taraftarıydı.

6 Ekim 1998 tarihinde bütün bu şartlar altında Ankara'da bulunan Çankaya Köşkü'nde Süleyman Demirel ile Hüsnü Mübarek bir görüşme gerçekleştirdiler. Aynı zamanda ABD Ankara Büyükelçisi Mark Parris de bu görüşme sırasında Türk makamlarına ABD'den gelen mektubu takdim ederek sürece Amerikan bakışını da ilave etti.

Mark Parris'in ilettiği mektup, tek taraflı bir uzlaşma hamlesi değildi. Vakıa Beyaz Saray, aynı mektubun bir benzerini Şam'a da ulaştırdı.⁷¹⁴ Her iki mektubun da içeriği aynıydı. ABD, Abdullah Öcalan meselesinin savaş yoluyla değil, diplomasiyle çözülmesini talep ediyordu. Fakat bu, Türkiye Cumhuriyeti'nin PKK'ya karşı verdiği mücadelenin çarpıtılmasına sebep olacak bir durumdu. Türk Devleti, doğrudan savaşıma taraftarı olmadığı gibi, en başından beri Suriye ile alakalı olan meselesini diplomatik yollarla çözmeye çalışıyordu. Bu durumda, siyasi olarak Türkiye'yi oyalama politikası güden ve Abdullah Öcalan'ı teslim etmemekte direnen Baas Partisi'nin, diplomatik yolları kendisinin kapattığını söylemek daha münasipti. Filhakika, durum bu yönde ilerledikçe Türkiye Cumhuriyeti savaşımayı göze aldı ve harekete geçti.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye'ye yönelik harekete geçmesinin ardından gelişen olaylarda Türk Devleti, geri adım atmadan terör politikasını sürdürdü. Hüsnü Mübarek'in uzlaşmacı siyasetine karşı Türk Bürokrasisi Suriye ile varılacak bir terör anlaşmasının ancak Abdullah Öcalan'ın teslimiyle ya da Suriye'den çıkarılmasıyla mümkün olabileceği şartında

⁷¹³ "Gerilim Sınırdı", *Milliyet*, 6 Ekim 1998, s.1.

⁷¹⁴ Yetkin, *a.g.e.* s.98.

ısrarcı oldu.⁷¹⁵ Bu görüşmenin ardından Hüsnü Mübarek Şam'a giderek Cumhurbaşkanı Hafız Esad ile görüşme talebinde bulundu.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Abdullah Öcalan üzerinden Suriye'ye kurduğu baskı doğrudur. 1992 senesinde MİT Müsteşarlığı'na atanan Sönmez Köksal'ın, kendi döneminde teknik istihbaratı güçlendirecek atılımlar yapması sonucunda Kuzey Irak'ta bulunan terörist oluşumların Suriye üzerinden uydu telefonlarıyla desteklendiği ve yönetildiği net bir şekilde ortaya çıkarıldı. Bu bağlamda, Kuzey Irak'a tarihinin en büyük askeri harekâtlarını düzenleyen TSK'nin Suriye'deki örgüt desteğini tam olarak kesmeden kesin bir galibiyete ulaşması imkansızdı. Bu sebeple hangi devlet müdahil olursa olsun, Suriye'nin teröre verdiği destek kesilmeliydi.

Bütün bu diplomatik girişimlerin ve Suriye'ye karşı gösterilen haklı tepkinin sonucunda Şam yönetimi, Türkiye ile gerçekleşecek bir savaşı göze alamadı. Hüsnü Mübarek'in Hafız Esad ile görüşmesi ve 9 Ekim 1998 tarihinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, Abdullah Öcalan'a sahip çıkan bütün devletlerin Türkiye'nin karşısında yer alacağını beyan etmesi⁷¹⁶ sonucunda aynı gün, Abdullah Öcalan Şam'ı terk etti.⁷¹⁷ Böylece Türkiye Cumhuriyeti Devleti, hem bürokratik hem de askeri gücünü kullanarak teröre karşı yeni bir galibiyet kazanmış oldu.

Abdullah Öcalan, Şam'ı terk ettikten sonra ilk olarak Abdullah Sarıkurt ismiyle düzenlenmiş sahte pasaport ile Yunanistan'ın başkenti Atina'ya geçti.⁷¹⁸ Burada, Yunan Gizli Servisi tarafından karşılandı ve sığınma talebi reddedilerek özel bir uçakla Moskova'ya gönderildi.⁷¹⁹

Türkiye Cumhuriyeti, her ne kadar Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasını sağlamış olsa da ilk günlerde hangi ülkede olduğundan haber alamadı. 9 Ekim'den itibaren gizlenen Abdullah Öcalan'ın konumu, 12 Ekim'de MİT tarafından tespit edildi.⁷²⁰

Abdullah Öcalan'ın konumunun Türk İstihbaratı tarafından tespit edilmesi, Türk Bürokrasisi'nin yönünü bu sefer de Rusya'ya çevirdi.

⁷¹⁵ "Ya Apo Ya Savaş", *Milliyet*, 7 Ekim 1998, s.1.

⁷¹⁶ "Karışan Yanar", *Milliyet*, 10 Ekim 1998, s.1.

⁷¹⁷ "Öcalan Kaçtı", *Milliyet*, 13 Ekim 1998, s.1.

⁷¹⁸ Yetkin, a.g.e. s.139.

⁷¹⁹ "Apo Moskova'da", *Milliyet*, 21 Ekim 1998, s.1.

⁷²⁰ Yetkin, a.g.e. s.143.

Abdullah Öcalan'ın Moskova'da saklanması ve Rusya'nın da kendisine ilk adımda sahip çıkması Türkiye ile olan ilişkilerine zarar verecek boyuttaydı. Yerinin tespit edilmesinin akabinde Rus makamları öncelikli olarak Ankara Büyükelçisi Aleksandr Lebedev aracılığıyla Türk makamları ile iletişime geçti.⁷²¹ Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Ali İrtemçelik ile görüşen Lebedev, 17 Ekim 1998'de Abdullah Öcalan'ın Rusya'da bulunduğu Türk Devleti tarafından bilindiğini öğrendi. Bu görüşmenin akabinde Lebedev, Başbakan Mesut Yılmaz ve Milli Savunma Bakanı İsmet Sezgin ile de temaslarda bulundu ve İsmet Sezgin, Abdullah Öcalan'ın Rusya'da olduğu bilgisinin Türk Devleti tarafından bilindiğini açık bir şekilde dile getirdi.⁷²² Bu görüşmelerin ardından çıkar yolu kalmayan Aleksandr Lebedev, Abdullah Öcalan'ın Rusya'da olduğu kabul ederek ülkeden çıkarılacağını dile getirdi.⁷²³

Abdullah Öcalan'ın Yunanistan üzerinden Rusya'ya gitmesi sonucunda başlayan ikinci süreç tekrar Türk Bürokrasisi'nin zaferiyle sonuçlandı. 21 Ekim 1998'de Başbakan Mesut Yılmaz dönemin Rusya Başbakanı Primakov'a mektup yazarak Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye teslim edilmesini talep etti. Bu mektuptan sekiz gün sonra 29 Ekim 1998'de Rusya Dışişleri Bakanı İgor İvanov Türkiye'ye gelip Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile görüştü ve Abdullah Öcalan'ın Rusya topraklarında kalamayacağını sözünü verdi.⁷²⁴ Bu sürecin sonunda Öcalan, PKK'nın sözde Avrupa sorumlularından biri olan Ahmet Yaman aracılığıyla İtalya'da bulunan Yeniden İnşa Komünist Partisi ile iletişime geçti. Aynı partide milletvekili olan Romana Montavani'nin izniyle de 33 günün sonunda Rusya'dan ayrılarak 12 Kasım 1998'de İtalya'ya iltica etti.⁷²⁵

Abdullah Öcalan, 12 Kasım 1998 senesinde İtalya'nın Roma şehrine iniş yaptı ve rahatsız olduğunu dile getirip tutukluluk halinin hastanede devam etmesini talep etti. Bu isteği, İtalyan makamlarınca uygun görüldü.

Abdullah Öcalan'ın İtalya'da bulunması, Türkiye Cumhuriyeti açısından yeni bir krizin başlangıcını teşkil etti. Dönemin İtalya Başbakanı Massimo d'Allema, Türkiye'nin Abdullah Öcalan'ı iade talebini reddetti. İtalya makamları, idam cezası olan bir ülkeye suçlunun iadesinin gerçekleşmeyeceğini öne sürdüler ve terör başını Almanya'ya teslim

⁷²¹ Yetkin, *a.g.e.* s.147.

⁷²² Yetkin, *a.g.e.* s.149.

⁷²³ "Elçiden Apo Sözü", *Milliyet*, 23 Ekim 1998, s.1.

⁷²⁴ Yetkin, *a.g.e.* s.158.

⁷²⁵ "Rusya'da da Barınmadı", *Milliyet*, 14 Kasım 1998, s.1.

etmek için müzakerelerde bulundular.⁷²⁶ İki gün sonra ise Abdullah Öcalan'a sığınma hakkı tanıyacıklarını ilan ettiler.⁷²⁷ 19 Kasım 1998'de ise TBMM, İtalya'ya Abdullah Öcalan ve PKK terörüne destek verenleri ülkelerinden çıkarmaları konusunda çağrıda bulundu.⁷²⁸ Türkiye Cumhuriyeti'nin bu çağrısı, İtalya Devleti tarafından reddedilmekle beraber, 20 Kasım 1998'de Roma İstinaf Mahkemesi, terör başı Abdullah Öcalan'ın tutukluluk halini kaldırdı ve Roma'da zorunlu ikamette kalmasını kararlaştırdı.⁷²⁹ Buna ek olarak Abdullah Öcalan, Roma'da bulunan Infernetto isimli lüks semte taşınarak bir villada yaşamaya başladı.⁷³⁰

İtalya Devleti'nin Abdullah Öcalan'a ikamet verip lüks bir villada muhafaza etmeye başlaması, Türkiye'de iktidar değişikliğinin gerçekleştiği günlere rastlamaktaydı. 25 Kasım 1998'de dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz istifa etti ve 55. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti son buldu.

3.5. Bülent Ecevit İktidarında Bölücü Terör (11.01.1999-18.11.2002)

55. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin son bulmasının akabinde 23 Aralık 1998'de kabine kurma görevi Süleyman Demirel tarafından DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e verildi. Bülent Ecevit, aldığı yetkiyle bir azınlık hükümeti kurdu ve 11 Ocak 1999'da 56. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylandı.

Bülent Ecevit, tıpkı Mesut Yılmaz gibi artık askeri fonksiyonları işleyemez durumda olan bir PKK ile karşı karşıyayken Başbakan oldu. PKK terörünün, kır gerillacılığını kuruluşundan itibaren geçen süre zarfında en aza indirdiği dönem Bülent Ecevit'in iktidara geldiği 1999 senesindeydi. Bununla birlikte, Mesut Yılmaz iktidarında başlayan Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye iade edilme sürecinde de en kritik noktada iktidara gelen Bülent Ecevit, Abdullah Öcalan'ın yakalanma sürecinin İtalya ayağını Başbakan olarak yönlendirdi.

3.5.1. Abdullah Öcalan'ın Yakalanması

Mesut Yılmaz iktidarında son olarak İtalya'da bir villada ikamet ettirilen Abdullah Öcalan, Türkiye Cumhuriyeti'nin baskılarına Avrupa'da ikamet ederken de maruz kaldı ve bütün dünyadaki kamuoyunun İtalya Devleti'ne kurduğu tahakküm sonucunda Başbakan Massimo, PKK terörüne karşı duruşunu sertleştirdi. 22 Kasım 1998 tarihinde ABD Başkanı

⁷²⁶ "İtalya Yan Çiziyor", *Milliyet*, 15 Kasım 1998, s.1.

⁷²⁷ "İşin Rengi Değişti", *Milliyet*, 17 Kasım 1998, s.1.

⁷²⁸ "İtalya'ya Son Çağrı", *Milliyet*, 19 Kasım 1998, s.1.

⁷²⁹ "Apo Romalı Oldu", *Milliyet*, 21 Kasım 1998, s.1.

⁷³⁰ "Apo'nun Villası", *Milliyet*, 23 Kasım 1998, s.1.

Bill Clinton'ın da Abdullah Öcalan'ın İtalya'dan çıkarılması gerektiğini bildirmesi ve Almanya Devleti'nin de terörist başını kabul etmemesinin sonucunda İtalya Devleti, tıpkı Rusya gibi Abdullah Öcalan'ı ülkesinden çıkarmaya karar verdi. Bunun sonucunda 11 Ocak 1999'da İtalya Başbakanı Massimo d'Allema, Abdullah Öcalan'a sığınma hakkı tanımayacaklarını duyurdu.⁷³¹ Bunun üzerine Abdullah Öcalan, 16 Ocak 1999'da İtalya'yı terk etti.⁷³²

Abdullah Öcalan, İtalya'dan ayrıldıktan hemen sonra Rusya'ya iltica etti.⁷³³ Moskova'dan alınıp Tacikistan'a gönderildi ve 29 Ocak 1999'a kadar Duşenbe'de bir barakada ikamet ettirildi. Hemen ardından tekrar Rusya'ya dönen Abdullah Öcalan, ST. Petersburg'da kısa bir süre kaldıktan sonra Yunan Gizli Servisi aracılığıyla tekrar Atina'ya döndü.

Abdullah Öcalan'ın Atina'ya gitmesindeki asıl amaç, Avrupa hava sahasını kullanarak Hollanda'ya gitmekti.⁷³⁴ Fakat hem Amerikan Gizli Servisi hem de Türk İstihbaratı tarafından durumun fark edilmesi üzerine Hollanda Devleti, Abdullah Öcalan'ın uçağı havadayken bütün hava sınırını kapattı. Bunun üzerine uçak, Beyaz Rusya'ya yönelerek Minsk'e zorunlu iniş yaptı.

Minsk'te kısa bir müddet bekleyen ve Abdullah Öcalan'ı taşıyan uçak, aynı gün havalandırarak Korfu Adası'na geçti. 2 Şubat 1999'da ise başka bir Yunan uçağı ile Abdullah Öcalan Kenya'ya gönderildi.

Abdullah Öcalan için Kenya son sığınaktı. Türkiye ve ABD'nin diplomatik temasları sayesinde Avrupa'daki hiçbir ülke Abdullah Öcalan'ı kabul etmedi. Bununla paralel olmak üzere Yunan Gizli Servisi'nin Abdullah Öcalan'ı olabildiğince saklamaya özen göstermesi NATO içerisinde dahi krize sebep olmaya başladı. Buna müteakip, en başından beri Güney Afrika'ya geçip bölgedeki herhangi bir devleti güzergâh olarak kullanmak isteyen Abdullah Öcalan, Yunan Gizli Servisi'nin de telkinleriyle Kenya'ya ulaştı ve başkent Nairobi'de Yunan Konsoloslugu'na sığındı.

Abdullah Öcalan, yakalandığı 15 Şubat 1999 tarihine kadar Nairobi'deki Yunan Konsoloslugu'nda ikamet etti.

⁷³¹ Yetkin, *a.g.e.* s.197.

⁷³² “Öcalan'da Sil Baştan”, *Milliyet*, 17 Ocak 1999, s.1.

⁷³³ “Öcalan Rusya'ya İndi”, *Milliyet*, 19 Ocak 1999, s.1.

⁷³⁴ Yetkin, *a.g.e.* s.207.

Abdullah Öcalan'ın 16 Eylül 1998 tarihinde başlayan ele geçirilme sürecinde son adım Kenya idi. Bu son adım da 4 Şubat 1999 tarihinde başladı ve CIA'nın Ankara'da bulunan yöneticisi Terry Percival, dönemin MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun ile görüşerek ABD'nin Abdullah Öcalan'ın yakalanması için müşterek hareket etmek istediğini bildirdi.⁷³⁵ Bunun akabinde Cumhurbaşkanlığı'nın onayıyla yeni bir istihbarat timi oluşturulup ilk olarak Uganda'ya, ardından 15 Şubat 1999'da da Kenya'ya gönderildi. Eş zamanlı olarak da İmralı Adası, Abdullah Öcalan'ın yargılanması için askeri bölge ilan edilip hazırlandı.⁷³⁶

Abdullah Öcalan, Türk Devleti'nin kendisini yakalayacağından habersiz bir şekilde 15 Şubat 1999'a kadar konsoloslukta kalmaya devam etti. Bunun üzerine Kenya yetkililerinin aynı gün Yunan Konsolosluğu'nu ziyaret ederek Abdullah Öcalan'ın gün içerisinde çıkartılması gerektiğini tebliğ etmeleri ve çıkartılmadığı takdirde Kenya istihbaratının olaya müdahil olacağını dile getirmeleri sonucunda Abdullah Öcalan özel bir konvoy eşliğinde konsolosluktan çıkartıldı.

Yunan Konsolosluğu'ndan çıkartılan Abdullah Öcalan, Jomo Kenyetta Havaalanına giriş yaptı ve kendisini bekleyen özel Falcon uçağına bindi.

Abdullah Öcalan, uçağı binerken başka bir ülkeye geçeceğini düşünüyordu fakat uçağı biner binmez Türk İstihbaratı tarafından eterne edilerek elleri ve ağzı bağlanıp, uçağın içerisindeki kanepeye bağlandı.

Kenya'da Jomo Kenyetta Havaalanı'nda Türk Devleti tarafından eterne edilen, 1984 senesinden yakalandığı 1999 senesine kadar 5.588 asker ile 5.307 sivilin ölümünden sorumlu olan PKK'nın kurucusu ve başındaki kişi Abdullah Öcalan 15 Şubat 1999'da Türkiye'ye getirildi.⁷³⁷ 16 Eylül 1998'de başlayan süreç de böylece son buldu.

3.5.2. PKK'nın İntihar Saldırıları

Abdullah Öcalan'ın yakalanıp, Türkiye'ye getirilerek yargılama sürecinin başlatılması örgüt açısından da radikal değişimi beraberinde getirdi. PKK, 1996 ve 1997 senelerinde aldığı askeri yenilginin ardından geliştirdiği siyasallaşma serüveni de Abdullah Öcalan'ın tutuklanmasıyla sekteye uğrayınca intihar saldırılarına yoğunlaştı.

Tekrar intihar saldırılarına başlayan PKK, ilk olarak 13 Mart 1999'da İstanbul Göztepe'de bulunan Mavi Çarşı'ya öğlen saatlerinde molotof kokteyli bir tedhiş hareketi

⁷³⁵ Yetkin, *a.g.e.* s.219.

⁷³⁶ *Ayn.esr.* s.224.

⁷³⁷ "Apo Türkiye'de", *Milliyet*, 16 Şubat 1999, s.1.

düzenledi ve 13 sivil hayatını kaybetti.⁷³⁸ Aynı ayın son haftasında da İstanbul Taksim Meydanı'nda Çevik Kuvvet minibüslerine üzerinde bombalı yelek olan bir intihar eylemcisi yanaşarak kendisini infilak ettirdi. Bu tedhişin sonunda 10 polis yaralandı.⁷³⁹ 5 Nisan 1999'da ise Bingöl'de Vali Süleyman Kamçı'ya Valilik binasına girerken bir PKK'lı tarafından intihar saldırısı düzenlendi. Vali Süleyman Kamçı yaralanmazken, bir sivil çocuk hayatını kaybetti.⁷⁴⁰

PKK'nın intihar saldırıları, artık çökmüş olan örgütün gerçekleştirdiği son tedhiş hareketleriydi. 31 Mayıs 1999 senesinde terörist Abdullah Öcalan'ın duruşmasının başlaması ile de PKK'nın metropollerdeki intihar saldırıları da kesildi.

3.5.3. Abdullah Öcalan'ın Yargılanması ve PKK Terörünün Sonu

15 Şubat 1999 tarihinde yakalanıp Türkiye'ye getirilen Abdullah Öcalan, uzun bir müddet boyunca sorgulandı ve 31 Mayıs 1999 senesinde yargı önüne çıkartıldı.⁷⁴¹

Ankara'da Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde (DGM) yargılan Abdullah Öcalan, Türk Devleti'ne hizmet etmek istediğini peşinen belirtti ve PKK terör örgütünü kurduğunu, yönettiğini ve katliamlardan sorumlu olduğunu doğrudan kabul etti.⁷⁴²

Abdullah Öcalan'ın 31 Mayıs 1999 senesinde duruşmaya verdiği demeçler PKK terörünün nasıl bir örgüt olduğunu gözler önüne serdi. Abdullah Öcalan, yakalandığı günden beri devlete hizmet etmek istediğini bu duruşmada tekrar dile getirdi ve PKK'yı dağdan üç ay içerisinde indirebileceğini öne sürdü. Abdullah Öcalan'ın bu açıklamalarından anlaşılabileceği üzere kendisi, terör örgütünü fesh etmeyi göze alıyordu. Bununla birlikte Abdullah Öcalan, PKK'nın gerçekleştirdiği bütün eylemlerin de sorumluluğunu üzerine aldı. Böylece PKK'nın propaganda maksadıyla sürekli kullandığı, köy katliamlarını devletin yaptığına dair argümanları çürümüş oluyordu. Üstelik terör başı, hiçbir şekilde işkence görmediğini de defalarca belirtiyordu.

Abdullah Öcalan, 31 Mayıs 1999'dan sonra ikinci defa 29 Haziran 1999 tarihinde mahkemenin karşısına çıktı ve silahlı örgüt kurmak, sevk ve idare ederek devletin

⁷³⁸ "Terör Cehennemi", *Milliyet*, 14 Mart 1999, s.1.

⁷³⁹ "Terörün İntiharı", *Milliyet*, 28 Mart 1999, s.1.

⁷⁴⁰ "Çıldırıldılar", *Milliyet*, 5 Nisan 1999, s.1.

⁷⁴¹ "Tarihi Duruşma", *Milliyet*, 31 Mayıs 1999, s.1.

⁷⁴² "Günah Çıkardı", *Milliyet*, 1 Haziran 1999, s.1.

topraklarının bir bölümünü ülkeden koparmak suçundan Türk Ceza Kanunu'nun 125. Maddesi gereği idama mahkûm edildi.⁷⁴³

Abdullah Öcalan, idama mahkûm olmasıyla beraber Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan PKK'lı teröristlere çağrıda bulunarak Türkiye'yi terk etmelerini ve 1 Eylül 1999'dan itibaren de silahlı mücadeleyi bırakmalarını söyledi.⁷⁴⁴ Bu çağrının hemen akabinde PKK terör örgütüne mensup silahlı gruplar ülkeyi terk etmeye başladılar.⁷⁴⁵

PKK'lıların Türkiye Cumhuriyeti'ni terk etmeleri ve terör saldırılarının büyük oranda durması Türk Devleti'nin büyük bir zaferi olarak kamuoyuna yansıdı.⁷⁴⁶ Teröre karşı kazanılan bu zaferin ardından 25 Kasım 1999'da Abdullah Öcalan'ın idam kararı onandı.⁷⁴⁷

Abdullah Öcalan, görüldüğü üzere 25 Kasım 1999 tarihinde Türk Devleti tarafından idama mahkûm edildi fakat bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından görüşülmek üzere ertelendi. 3 Ekim 2002 tarihinde ise Avrupa Birliği Uyum Yasaları çerçevesinde idam kaldırıldı ve Abdullah Öcalan müebbet hapse mahkûm oldu.

Abdullah Öcalan'ın 25 Kasım 1999 tarihinde kesin olarak cezai işleme çarptırılması, dağlarda bulunan PKK'lıları da doğrudan etkiledi. Bilhassa birçok örgüt üyesi 1997 senesinde alınan askeri yenilgiyle beraber Abdullah Öcalan'ın da yakalanmasını fırsat bilerek eylem sıklığını düşürdü. 2 Ocak 2000 senesinde ise Kandil Dağı'nda gerçekleşen 7. Olağanüstü PKK Kongresi sonucunda da örgüt, sözde Demokratik Siyasal Mücadele isimli bir doktrin geliştirdi.⁷⁴⁸ Buna göre PKK, açık bir şekilde legalleşmek, siyasallaşmak isteğini belirtti.

PKK'nın 7. Kongresi'nde alınan kararların akabinde örgüt, 8. Kongresi'ni 10 Nisan 2002'de gerçekleştirdi ve 7. Kongre'de alınan kararlar doğrultusunda siyasallaşmak maksadıyla 8. Kongre'de kesin karar alındı. Böylece PKK, 10 Nisan 2002 tarihinde Kongreya Azadi ü Demokrasiya Kürdistane/Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK) ismine geçiş yaparak, 8. Kongre'yi KADEK Kuruluş Kongresi olarak isimlendirdi.⁷⁴⁹

PKK'nın KADEK ismine geçiş yapması 2002 senesiyle beraber örgütün çöküşünü de simgeliyordu. Askeri olarak yenilgi alan PKK, KADEK ismiyle sözde siyasallaşma sürecini başlattı.

⁷⁴³ "İhanete İdam", *Milliyet*, 30 Haziran 1999, s.1.

⁷⁴⁴ "Silahlı Bırak", *Milliyet*, 4 Ağustos 1999, s.1.

⁷⁴⁵ "PKK Terk Ediyor", *Milliyet*, 6 Ağustos 1999, s.1.

⁷⁴⁶ "Türkiye'nin Zaferi", *Milliyet*, 7 Ağustos 1999, s.1.

⁷⁴⁷ "İdam Onaylandı", *Milliyet*, 26 Kasım 1999, s.14.

⁷⁴⁸ Kaya, *a.g.e.* s.260.

⁷⁴⁹ Kaya, *a.g.e.* s.269.

PKK'nın KADEK ismiyle siyasallaşma girişimi, PKK terörünü resmi olarak sonlandırırsa dahi örgüt, askeri operasyonların devamlılığı ile de bitirilmişti. 1999 senesinde gerçekleşen operasyonlarda 1.458 PKK'lı, 2000 ve 2001 senelerinde ise toplam 423 PKK'lı öldürülmüştü.⁷⁵⁰ 2002 senesinde KADEK'in kuruluşuna kadar geçen sürede ise 19 PKK'lı öldürüldü. Aynı yıl verilen şehit sayısı ise 14'tü.

Veriler ışığında değerlendirildiği vakit, 2002 yılında PKK'nın hem illegal parti düzeyinde hem de askeri olarak işlevsiz bir konuma getirildiği bellidir. Örgüt, bununla beraber sadece sivil itaatsizlik eylemleri düzenlemekteydi.⁷⁵¹ Böylece, 1973 senesinde ilk faaliyetlerine başlayan örgüt, 2002 senesinin Nisan ayında tamamıyla çökertildi.

⁷⁵⁰ Alptekin, a.g.e. s.75.

⁷⁵¹ Cenker Korhan Demir, *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılıkçı Terörizm: PIRA, ETA, PKK*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2017, s.306.

SONUÇ

PKK, 1973 senesinde Ankara Çubuk'ta gerçekleştirilen Çubuk Toplantısı ile temelleri atılmış, 27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır'a bağlı Lice İlçesi Fis Köyü'nde kuruluş kongresini gerçekleştirmiş ve 15 Ağustos 1984 tarihinde Siirt Erüh'ta İlçe Jandarma Komutanlığı'na silahlı baskın yaparak sistematik terörizmi başlatmış Kürtçü, bölücü, etnik bir terör örgütüdür.

PKK terör örgütü, Kuruluş Kongresi olarak adlandırılan 27 Kasım 1978 tarihindeki toplantısında, açık bir şekilde Türkiye Cumhuriyeti'nden toprak kopartmak amacıyla olduğunu belirtmiş ve Irak, İran, Suriye'yi de kapsayacak bir Kürdistan devleti kurmayı amaçlamıştır. Örgütün, belirlediği topraklarda yaşayan Kürtleri tek devlet çatısı altında birleştirme düşüncesi etnik bir terör örgütü olarak değerlendirilmesine imkân vermektedir. Vakıa kendisine hedef sahası olarak seçtiği bölgelerde Kürt nüfus ön plandadır.

Kuruluş Kongresi'ni düzenledikten hemen sonra PKK terör örgütü harekete geçmiştir ve sanılanın aksine eylemlerine 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden daha önce başlamıştır. Bu suretle Doğu ve Güneydoğu'da bulunan diğer Kürtçü örgütleri hedef almıştır. Bu stratejiyi uygulayarak bölgedeki en yetkin güç konumuna erişmek istemiş ve kısa sürede KAWA ile Özgürlük Yolu isimli örgütleri eterne etmiştir. Bu örgütlerin ardından hem kendisini duyurmak hem de sözde Kürdistan'ın önünde engel olarak gördüğü ve işbirlikçi olarak yaftaladığı aşiretleri sindirmek maksadıyla devlet yanlısı aşiretlere saldırılar düzenlemeye başlamıştır. Bucak ve Kırbaç Aşiretleri, bu saldırılara maruz kalmışlar ve PKK, bu stratejisinin sonucunda çok büyük kayıplar yaşasa dahi ismini duyurmuş ve bölgedeki genç nüfus üzerinde derebeyliğe karşı çıkan bir örgüt izlenimi bırakmıştır.

12 Eylül 1980 müdahalesinin ardından ise PKK, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından çekilmiştir. Suriye'de ve Lübnan'da yerleşen PKK, Baas Partisi'nin de yönlendirmesiyle Kuzey Irak'a yerleşmeye başlamıştır. 1983 senesine kadar Kuzey Irak'tan Türkiye'ye sızan örgüt militanları keşif harekâtlarında bulunmuşlar ve taban kazanmaya çalışmışlardır. Bu keşif harekâtı 1983 senesinde son bulmuştur ve Turgut Özal'ın iktidara gelmesinin akabinde 15 Ağustos 1984'te PKK terör örgütü sistematik olarak saldırılarına başlamıştır.

PKK terör örgütü, kır gerillacılığı olarak adlandırılan yöntemi kendisine ilke edinmiştir. 1979 senesinden itibaren artan Kürtçü terör, dünyadaki gerilla hareketlerinin aksine sivilleri de hedef almaya başlamıştır. Sivillerin hedef alınması, politik şiddetin muhataplarının değişmesine sebep olmuştur. Bu suretle şiddetin kurbanlarının da değiştiği ve

şiddetin kurbanlarının, şiddeti uygulayana doğrudan zarar veremediği durumların terörizm olarak adlandırıldığı bir noktaya gelmiştir. Bu gerçekler ışığında PKK, kuruluşundan bir sene sonra sivilleri hedef alarak bir terör örgütü olduğunu tescillemiştir.

PKK terör örgütü, Eruh Baskını'nın ardından devlet ve halk nezdinde çok ciddiye alınmamıştır. Bunun sebebi ise, 1970'li yıllardaki öğrenci olayları ile PKK'nın eş tutulmasıdır. Ülkedeki eski anarşi dönemi tamamen biteli sadece üç yıl olmasına rağmen halkın ve dahi basının gözünde Eruh saldırısı, sıradan bir olay olarak algılanmıştır. Devlet kanadının da PKK'yı ciddiye almaması sonucunda terör artmaya başlamıştır. PKK terörünün, bölgesel bir nitelik taşıması, Siirt, Mardin, Hakkâri, Muş ve Bingöl gibi PKK'nın hedef sahası olarak belirlediği yerlerin Türkiye'nin gündeminden çok uzak kalması, Ankara'nın dahi terör eylemlerinden geç haberdar olmasına yol açmıştır. Dolayısıyla ülkenin diğer bölgeleri için Eruh saldırısı ve PKK'nın eylemleri sıradan vakalardı. Basın organları dahi PKK'nın eylemlerinden günler sonra haber alabiliyorlardı.

Bunların yanı sıra, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Turgut Özal, PKK'yı ciddiye almıyorlardı. Kenan Evren, PKK'yı çapulcular olarak adlandırıyor, Türkiye'nin en büyük problemlerini kamuoyuna duyururken PKK'yı anmıyor ve Faşizm, Komünizm ve teokratik düzeni üç büyük tehlike olarak nitelendirip etnik bölücülüğü tehlike olarak görmeyerek PKK terörünün büyümesine sebep oluyordu. Evren ve Özal'ın PKK terörünü hafife alması yüzünden örgüt, önemli bir saldırı gücüne ulaşmıştır. Vakıa PKK, 1985 senesinden itibaren Siirt, Ağrı ve Malatya şehirlerinde de eylem yapmaya başlamış ve terör olayları 1994 senesine kadar bir yükseliş göstermiştir.

PKK terör örgütü, asıl yükselişini eylem yılı olarak ilan ettiği 1987 senesinde gerçekleştirmiştir. Bu maksatla PKK, sivilleri hedef alarak köy katliamları gerçekleştirmiştir. Katliamların amacı, PKK'nın kendisini korkutan bir örgüt haline getirmek istemesidir. Böylelikle örgüt, devletin otoritesini halkın gözünde sarsmak istemiş, böylece tek sığınacağın PKK olduğu izlenimini yaratmayı arzulamıştır. PKK, 1987 senesinde 19 köy basmış, 237 sivil acımasızca katletmiştir.

PKK terör örgütü, düzenlediği köy baskınlarıyla beraber 1989 senesine kadar şiddet yoluyla bir kitle oluşturmaya hedeflemiştir. Amacına ulaşan örgüt aynı yıl kaymakamlık binalarına saldırılar düzenlemiş ve ilçelerde sivil itaatsizlik uygulamalarına girişmiştir. Bu durum, PKK'nın 1983 senesinde altyapısını oluşturduğu stratejinin de bir yansımasıydı. Nihayet PKK; izlediği strateji ile kitleleri güdümleyebilme hedefine ulaşmış ve Kürtçülük

emelleri için sivil vatandaşları kullanmaya başlayabilmiştir. 1990 senesinde PKK terör örgütü, Türkiye Devleti için hayati bir tehlikeye dönüşmüştür. Gerçek şu ki, kır gerillacılığı, kent terörizmi ile eşgüdümsel olarak yükselmeye başlamıştır. PKK'yı temsil eden sözde bayrak 1991 senesinden itibaren İstanbul'da dahi kullanılmaya başlanmıştır. Siyaseten de Kürt kökenli milletvekilleri TBMM içerisinde kendilerine yer bulmuşlar ve PKK'nın etkin oldukları bölgelerde çok yüksek bir oy oranına sahip olmuşlardır.

PKK terör örgütünün stratejileri ise hiçbir zaman düz bir çizgide kalmamış ve örgüt her senenin Mart ayında kendisine yeni stratejiler oluşturmuştur. Şöyle ki PKK, aldığı yenilgiler ve Türk Devleti'nin terör ile olan mücadelesi üzerinden yıllar ve aylar içerisinde sürekli farklı stratejiler üretmiştir. Her ne kadar PKK terör örgütünün asıl stratejisi kırlara hâkim olup, metropollere uzanmak ve uzun süreli halk savaşını uygulayıp en sonunda kitle hareketiyle amacına ulaşmak ve yeri geldiğinde siyasallaşmak olsa da bu amaca giden süreçte terör örgütü sürekli bu yola bağlı kalmamıştır. Güçsüz duruma düştüğü vakitlerde psikolojik şiddet kavramını etkin bir halde uygulamıştır. 1989 senesine kadar kitleleri doğrudan etkilememiş ve 1990 senesine kadar karakol saldırılarını düşük bir ivmede tutmuştur. Türk Devleti'nin kırlarda da güçlü bir askeri pozisyona gelip, inisiyatifi almasıyla beraber ise karakol baskınlarının sayısı arttırılmıştır. Filhakika PKK, kendi eylem stratejisini Türk Devleti'nin konumuna göre sürekli değiştirmiştir.

Bu süreçte, 1991 senesi bir kırılma anıdır. Bu yıl İstanbul, Mecidiyeköy'de düzenlenen Nevruz kutlamaları, PKK'nın propagandasının yapıldığı bir gösteriye dönüşmüştür. Ardından PKK, 1992 senesinde üç defa Serhildan (İsyan) ilan ederek resmen baş kaldırmıştır.

PKK'nın 1992 Serhildanları örgütün uzun süreli halk savaşının ikinci evresini oluşturmuştur. Örgüt, bu ayaklanmalarla birlikte büyük bir Kürtçü akım oluşturmayı ve Şırnak şehrini Türkiye'den ayırmayı planlamıştır.

1992 senesinde başlatılan başkaldırıları, PKK'ya yarar değil zarar getirmiştir. Her üç ayaklanmada da başarısız olan PKK, kitle güdümlenmesini büyük oranda kaybetmiş, 1992 senesinin Ekim ayında Kuzey Irak'a büyük bir askeri harekât icra edilmiş ve PKK, ilk büyük darbeyi Ekim Harekâtı'nda almış ve örgüt, 1993 senesinde 1817 militanının öldürülmesiyle beraber tek taraflı ateşkes ilan etmiştir.

PKK terör örgütü, 1993 senesine kadar çok yüksek dereceye sahip bir saldırı ivmesine sahip olmuştur. 1993 senesinde 1326 sivil öldürmüş ve tarihindeki en yüksek sivil katliam oranına bu sene içerisinde ulaşmıştır. Bu durum Türk Devleti'nin, PKK ile daha etkin

mücadele yöntemlerini benimsemesini sağlamış ve 1994 senesinin Ocak ayından Aralık ayına kadar durmaksızın hem yurtiçi, hem de yurtdışı operasyonlar gerçekleştirilmiştir. 1994 operasyonlarında PKK ikinci büyük darbeyi almış ve 1995'te Çelik ve 1997'de Çekiç Harekâtları ile PKK, askeri olarak yenilmiştir. Özellikle 1994-1997 sürecinde gerçekleştirilen operasyonlarda toplamda 12.653 PKK'lı öldürülmüştür. Üç senelik bir zaman diliminde PKK'nın bu kadar fazla militanını kaybetmesi örgütün çökmesindeki en büyük sebeptir.

PKK terör örgütünün askeri olarak sonlandırılmasında birçok sebep daha vardır. Öncelikle PKK'ya karşı propaganda geliştirilmiş ve örgütün basın ayağı sindirilmiştir. Bununla beraber iktidar partileri ve dönemin bütün siyasi aktörleri terör ile mücadelede işbirliği yapmışlardır. 1995 senesinde PKK'ya destek veren Avrupa ülkeleri üzerinde büyük baskı kurulmuş ve dönemin siyasi aktörleri bizzat Avrupa basınına demeçler vererek teröre karşı mücadele eden Türkiye Cumhuriyeti'nin haklılığını vurgulamışlardır.

PKK terör örgütünün esnek stratejileri 1994 senesinden sonra tamamen kırılmıştır ve TSK, üstünlüğü ele geçirmiştir. Böylece PKK, bahar ve sonbahar taarruzları ismiyle anılan saldırılarını istediği gibi yönetememiş, Türk Ordusu buna izin vermeyerek özellikle bahar taarruzlarını bizzat kendisi uygulayarak örgütün temel savunmasını çöktürmüştür. Böylece baharda PKK saldırılarının artması durumu ortadan kaldırılmıştır.

PKK ile mücadelede diğer önemli faktörlerden biri ise PKK'nın keşfedilmesidir. Örgütün Mart ve Ağustos aylarında saldırılarını yükseltmesinin bilinilirliği örgülle mücadeleyi olumlu etkilemiştir. Bahar taarruzlarının bir anatomisi hazırlanmış ve PKK'nın eylemlerini sıklaştırdığı aylarda Türk Ordusu taarruza geçmiştir. Yine aynı şekilde kış aylarında sığınaklarına yerleşip baharı bekleyen örgüt militanlarının bu sığınakları tespit edilmiş ve kış aylarında imha edilmiştir. Nevruz aylarında hareketlilik gösteren PKK destekçisi kitlelere her sene Nevruz'da olay çıkmaması için erken müdahalelerde bulunulmuş ve PKK'nın şehir yapılanmaları üzerine gidilmiştir.

Tüm bunlarla beraber PKK terör örgütü 2002 senesinde durma noktasına getirilmiştir. Bu mücadele, tek başına askeri kanadın zaferi olmamakla beraber, silahlı mücadele olmadan erişilmesi imkânsız bir durumdur.

PKK terör örgütünün yenilgisinin bir diğer sebebi ise siyasallaşamamış olmasıdır. 1978-2002 yılları arasında sekiz kongre ve beş konferans gerçekleştiren örgüt, 1994 senesinde TBMM'de bulunan destekçilerinin de eterne edilmesiyle siyasallaşma sürecinden umduğunu alamamıştır. Buna ek olarak PKK, gerilla tipi teşkilatlanmadan beslenen bir şiddet örgütüdür.

Bu durumda politik bir eksene girmesi stratejisine aykırıdır. Vakıa 1999 senesinde Abdullah Öcalan'ın da yakalanması örgütün siyasallaşmasını doğrudan etkilemiştir. Terörist başı, Kandil Dağı'na gitmek yerine Avrupa'ya geçmeyi, PKK'yı politikleştirmek için istemiştir. Bu durumda yakalanması PKK'nın politikleşmemesindeki nedenlerden bir tanesidir.

PKK terör örgütü, Türkiye Cumhuriyeti'nin karşılaştığı en büyük problemlerden bir tanesidir. Etnik bir terör örgütü olması hasebiyle hayati bir tehdit oluşturmuştur. Uyuşturucu ticaretinin geçiş noktasında bulunması ve Orta Doğu'nun siyasi karışıklığında kalabalık bir nüfusu temsil iddiasında bulunmasıyla da kritik bir süreci etkilemiştir. Silahlı eyleme geçtiği 1984 senesinden itibaren dünyadaki birçok ülke tarafından ilk aşamada desteklenmiştir.

PKK terör örgütü, yurtdışında ilk desteğini Filistin Kurtuluş örgütünden ve Libya'dan almıştır. Gayrı resmi olarak 1981 senesinde Sovyet Rusya'nın Komünist Parti kongresine delege göndermiş, aynı yıl Beyrut'ta temsilcilik açmıştır. Suriye yönetimi tarafından korunan PKK, 21 Eylül 1984'te ABD'nin Suriye Büyükelçiliği ile temaslarda bulunmuş, ABD Çelik Harekâtı da dâhil olmak üzere PKK'nın Türk Ordusu tarafından imha edilmesini uzun süre engellemiştir. ABD tarafından PKK, ancak 1997 senesinde terör örgütü listesine alınmıştır.

PKK terör örgütü, Avrupa Birliği'nin de dikkat sahasına girmiş ve örgütün cephe yapılanması olan ERNK'yı uzun yıllar sınırları içerisinde muhafaza eden Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri, ancak 2002 senesinde PKK'yı terör organizasyonu listesine almışlardır.

Bu bağlamlar içerisinde Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Milleti, uzun süre Kürtçü terör örgütü PKK ile mücadele içerisinde olmuştur.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

2. Süreli Yayınlar

Cumhuriyet

Hürriyet

Milliyet

Tercüman

3. Araştırma Eserleri

ABBAS, Ziya, *Irak'ta Şii Merciliği'nin Siyasi Rolü*, Önsöz Yayıncılık, İstanbul, 2013.

AHMAD, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2014.

ALAN, Engin, *Terör 40 Yıllık İhanet PKK*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2016.

ALPTEKİN, Hüseyin, *Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri IRA, ETA, Tamil Kaplanları ve PKK*, SETA Kitapları, İstanbul, 2018.

ALTUĞ, Yılmaz, *Terörün Anatomisi*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1995.

AKİNAN, Serdar, *Kan Uykusu*, Kara Kutu Yayınları, İstanbul, 2007.

AKKURT, Mutlu, *PKK Terör Örgütü'nün Gençlik Yapılanması*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2010.

ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016.

AYDIN, Suavi, Yüksel Taşkın, *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.

BALLI, Rafet, *Kürt Dosyası*, Cem Yayınları, İstanbul, 1993.

BAŞARAN, Mehmet, *Kitle Hareketleri Terör ve Terörizm*, Bizim Kitaplar, İstanbul, 2017.

- BİLA, Fikret, *Hangi PKK*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2004.
- BİRAND, Mehmet Ali, *Apo ve PKK*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992.
- BUZOĞLU, Hüseyin, *Körfez Savaşı ve PKK*, Strateji Yayınları, Ankara.
- BON, Gustave Le, *Kitleler Psikolojisi*, çev: Elif Kanur, Say Yayınları, İstanbul, 2018.
- BÖLÜĞİRAY, Nevzat, *Özal Döneminde Bölücü Terör*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1992.
- CEMAL, Hasan, *Kürtler*, Everest Yayınları, İstanbul, 2014.
- ÇAY, Abdulhalük, *Her Yönüyle Kürt Dosyası*, Turan Kültür Vakfı, Ankara, 1994.
- ÇOLAK, Batuhan, *Terör Kıskaçında Üniversiteler*, Altınpost Yayınları, Ankara, 2013.
- DEMİR, Cenker Korhan, *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılıkçı Terörizm ETA, PIRA, PKK*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2017.
- DEMİREL, Emin, *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2005.
- ERGİL, Doğu, *Türkiye’de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980.
- ERSAN, Vehbi, *1970’lerde Türkiye Solu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.
- FREUD, Sigmund, *Kitle Psikolojisi*, çev: Kamuran Şipal, Say Yayınları, İstanbul, 2017.
- GÜRCİHAN, Ali İhsan, *Devletin Kayıp Kitabı Türkiye’nin Terörle Bitmeyen Sınavı*, Galeati Yayıncılık, Ankara, 2017.
- HAZIR, Hayati, *Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- İMSET, İsmet Giray, *PKK Ayrılıkçı Şiddetin Yirmi Yılı (1973-1992)*, Turkish Daily News Yayınları, Ankara, 1993.
- JWAİDEH, Wadie, *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- KALAFAT, Yaşar, *Bir Ayaklanmanın Anatomisi Şeyh Sait*, ASAM Yayınları, Ankara, 2003.
- _____, Yaşar, *Şark Meselesi Işığında Şeyh Sait Olayı, Karakteri, Dönemindeki İç ve Dış Olaylar*, Boğaziçi Yayınları, Ankara, 1992.
- KAYA, Osman, *Türkiye’de Etnik Terör*, Binyıl Yayınevi, Ankara, 2013.
- KISACIK, Raşit, *KAWA*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2010.

- _____, Raşit, *Minareden Kandil'e PKK*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- _____, Raşit, *Rizgari ve Ala Rizgari*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- KÖYLÜ, Murat, *Geçmişten Günümüze Kürt Siyasi Hareketi*, Hiperyayın, İstanbul, 2017.
- KURT, Mehmet, *Türkiye'de Hizbullah*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.
- KUTLAY, Naci, *İttihat Terakki ve Kürtler*, Fırat Yayınları, İstanbul, 1991.
- MUMCU, Uğur, *Kürt Dosyası*, UMAG Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993.
- _____, Uğur, *Kürt-İslam Ayaklanması (1919-1925)*, Tekin Yayın Dağıtım, İstanbul, 1995.
- ÖNDER, Mehmet Seyman, *Devlet ve PKK İkileminde Korucular*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- ÖZCAN, Nihat Ali, *PKK Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara, 1999.
- ÖZDAĞ, Ümit, *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, Kripto Yayınları, Ankara, 2009.
- _____, Ümit, *Türk Ordusu'nun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2007.
- _____, Ümit, *Türkiye Kuzey Irak ve PKK Bir Gayri Nizami Savaşın Anatomisi*, ASAM Yayınları, Ankara, 1999.
- _____, Ümit, *Türkiye'de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK*, Üçok Yayınları, Ankara, 2005.
- PAMUKOĞLU, Osman, *Kızıl Gömlekliler*, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, 2018.
- SOİLEAU, Dilek Kızıldağ, *Koçgiri İsyanı*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017.
- TOPHOVEN, Rolf, *Günümüzde Gerilla ve Terörizm Şiddet Yoluyla Politika*, çev: Eşref Bengi Özbilen, TDAV Yayınları, İstanbul, 1993.
- ÜSKÜL, Mehmet Zafer, *Bildirileriyle 12 Eylül 1980 Dönemi Sıkıyönetimi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2018.
- VURUCU, İkbâl, *PKK Terörü Neden Bitmez*, Altınpost Yayıncılık, Ankara, 2013.
- YAZICI, Nevin, *PKK'nın Hakkâri Projesi 1984-2013*, Alibi Yayıncılık, Ankara, 2016.
- YETKİN, Murat, *Kürt Kapanı Şam'dan İmralı'ya Öcalan*, Doğan Kitap, İstanbul, 2019.
- ZÜRCHER, Erik Jan, *Türkiye'de Etnik Çatışma*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017.

4. Makaleler

AYDOĞAN, Erdal, “Yeni Belgeler Işığında Bitlis Vukuatı”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 0, Sayı 49, 2013

ŞİMŞEK, Murat, “Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma”, *Akademik Bakış Dergisi*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 54, 2016, ss. 319-335.

YAMAN, Fatih Turan, “Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, Yıl 2017, ss.136-160.

YAVAN, Mehmet Kürşad, “Siyasal Şiddet, Terörizm ve Türkiye Örneği: 12 Eylül Süreci”, *TDA Dergisi*, Cilt: 120, Sayı: 237, İstanbul, 2018, ss81-102.

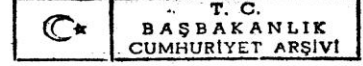
5. Tezler

HÜSEM, Selim, Türkiye’de Sıkıyönetimler 1973-1983, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Bilim Dalı, Cumhuriyet Anabilim Dalı, İstanbul, 2019.

EKLER

T. C.
BAŞVEKÂLET
Kararlar Müdürlüğü
Sayı: 2
1096

KARARNAME

Suriyedeki Kürt Hoybon Cemiyeti tarafından (Türk Afri Umumisi karşısında Kürtler, Türkiye ReisiCumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri-ne mektup, Bir Enebi noktai nazarına göre Kürt meselesi) ve kısmen resimli, Arap dili üzerine yazılmış (Elkaziyetülkürdiye) adlı dört kitabın, Hükümetimiz aleyhinde zararlı yazıları ihtiva eylesine binaen gerek Türkçe ve gerek başka dillerle yazılmış ve yazılacak olanlarının Türkiye'ye sokulmasının yasak edilmesi; Dahiliye Vekilliğinin 29/7/934 tarih ve 7067 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 1/8/934 te tasvip ve kabul olunmuştur.

1/8/934

REISICUMHUR

Gazi M. Kemal

Bş. V.

Ad. V.

M. M. V.

Da. V.

[Signature]

[Signature]

[Signature]

[Signature]

Ha. V.

Ma. V.

Mf. V.

Na. V.

[Signature]

[Signature]

[Signature]

[Signature]

İk. V.

S. İ. M. V.

G. İ. V.

Zr. V.

[Signature]

[Signature]

[Signature]

[Signature]

08 0 18 01 02 47 54 16

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Bitlis Valiliğinin 17/I/947 tarih ve Em.1/33
sayılı yazısı örneğidir:

1- Maşuk köyü 130 hanelik olup bir de Kürtçe tedrisat yaptırılan okulu bulunduğu ve bu okulun öğretmenliğini de Mardinli bir hocanın yaptığı ve talebelerinin Türk aleyhdarı olarak yetiştirildiği ve okulda Türkçe tercümesi üçüncü maddeye çıkarılan Kürtçe bir marşın söylenmekte olduğu.

2- Muhtelif sebeplerle yurdumuzdan kaçan Kürt ağalarını tanıyan Ramazanın Suriyeye gönderilerek orada bulunan bu şahısların yurdumuzdaki Kürt ağaları ile münasebetleri olup olmadığının ve yurdumuz aleyhindeki muzir faaliyetlerinin etraflıca tesbiti hususu düşünülmekte olup takdirini yüksek buyruklarınıza arz ederim.

3- Kürt ili güzel ildir.Madeni hep gümüş altundur.Ne yapılmıştır ? Kürt ili hep çimendir.İçinde Aslan,kaplan vardır.Bunlar hep bizim arkadaş ve ahabımızdır.İlk önce dünyada iki devlet vardı,faristi biri,biri bizdik.Türk,Arap,Acem yoktu.Biz ne Türküz, ne Arap,ne Rumuz.(p.a.g.ı.g.u.h.) Allahtır.Fakat bu gün Rumların ellerinde kalmıştır.

Bitlis Valisi Vekili:
Turgut Başkaya

Aslının Aynıdır.

20/I/947

490	01			604	92	11
-----	----	--	--	-----	----	----

2

Eruh'ta terörün vahşeti: 9 ölü

Bomba atılan ve taranan iki evde ölenlerin 4'ü çocuk, 5'i kadın

Teröristler saldırıyı evde erkeklerin olmadığı sırada gerçekleştirdiler. Bölgede bulunan güvenlik kuvvetlerinin takibi sonucu teröristlerden 1'i ölü olarak ele geçirildi. Bölgede operasyonlar sürdürülüyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bir kısım terörist, Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Karageçit köyünde dördü çocuk, beşi kadın dokuz kişiyi bomba ile öldürdü.

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi'nden yapılan açıklamaya göre güvenlik kuvvetleri teröristlerden birini ölü olarak ele geçirdi. Konuyla ilgili olarak Genelkurmay Siki-

yönetim Koordinasyon Dairesi Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nden yapılan açıklama şöyle: "Bir kısım terörist 8 Kasım 1984 günü Siirt ili Eruh ilçesi Karageçit köyüne karanlıktan fay-

dalanarak gelmişler, evlerinde erkekleri bulunmayan iki ailenin hiçbir müdafaa imkânı olmayan üç, beş yaşlarındaki dört masum çocuğunu ve beş kadın vatandaşımızı acımasızca bomba atarak ve silahla tarayarak hunharca katletmişlerdir.

Bölgede bulunan güvenlik kuvvetlerimizce yapılan müsademe ve takip sonucu eylemde bulunan teröristlerden biri ölü olarak ele geçirilmiştir.

Teröristlerin yakalanması amacıyla ilgili hareket sürdürülmektedir."

Güneydoğu'da teröristlerin saldırıları 15 ağustos gecesi Hakkâri'nin Şemdinli ilçesi ile Siirt'in Eruh ilçesinde başlamış, 1'er şehit olmuştu. 2 ekinde de Şemdinli'de bir askeri araç yine teröristler tarafından taranmış, araçta bulunan 1 yüzbazı, 1 başçavuş, 1'er şehit edilmişti. Ayrı-
hıkçı teröristlerin saldırıları bu

tarhten sonra da devam etti. Hakkâri'nin Çukureca ilçesinde 9 ekim tarihinde operasyon için giden askeri araç pusuya düşürüldü ve 8 jandarma erimiz şehit oldu. 10 ekim günü Hakkâri'nin Beytüşşebap ilçesinde bu kez İlçe Jandarma Bölük Komutanı Jandarma Önyüzbaşı Yalçın Aydın şehit edilirken, er Mustafa Özalan yaralandı. 24 ekim tarihindeki çatışmada ise 3 erimiz şehit edilmişti.

Ek-3: "Eruh'ta Terörün Vahşeti: 9 Ölü", Cumhuriyet, 10 Kasım 1984.

Ek-4: "Vahşet: 16'sı Çocuk 30 Ölü", Cumhuriyet, 22 Haziran 1987.

Başbakanın "Teslim ol" çağrısından 2 saat sonra hainler 2 köy bastı

Eşkiya, meydan okudu

30 ÖLÜ

●Gözerini kan bürümüş caniler, operasyon bölgesindeki Mardin'in Midyat İlçesi'ne bağlı Yuvalı mezrası ile Peçenek Köyü'nde roketatar, bomba, otomatik silahlarla yakıp yıkarak katliam yaptı. Kan gölüne dönen bu iki yerde; 13'ü çocuk, 4'ü kadın, 28 kişi can verdi...

●Yuvalı mezrasındaki diğer olayda, hayatlarını kaybeden yakınları için çevre köylerden gelen acılı yurttaşları taşıyan minibüs, eşkiyanın yerleştiği mayına çarptı: 3 kişi öldü, 9 yaralı var.

●Hakkâri'nin Semdinli İlçesi, Kocyiği Köyü yakınlarında ise, operasyon yapan güvenlik güçleriyle bölücü çete mensupları arasında bir saatlik çatışma çıktı. 2 köy korucusu öldü, 1 korucu yaralandı.

●15-20'er kişilik gruplar halinde öldükleri belirtilen boluciler, Bingöl'ün Kığı İlçesi'nde ise Köy Hizmetleri Müdürlüğü'ne ait doktor ailesine verd.

●Katliam bölgelerinde inceleme yapan Başbakan Özal: olayların kendisinin Pınarçak'a gidişle ilgili olmadığını söyledi ve "Daha önce planlanmış... Güvenlik Kuvvetleri, zamanında müdahale etti." dedi.

●Özal, basın toplantısında: "O köyler öyle anlaşıyor ki, saldırıya geçiyor. Çünkü korucu olmak istemiyorlar" dedi. 19. sayfa

BAŞKANIN KÖYÜNDE BİR ANA, 2 ÇOCUK Midyat'ın Yuvalı mezrası... İki çocuk, bir de anne... Uyuyor gibiler... Anne teçi de di...
...anının acısını yitir... İki çocuğu Rukye Dile ile evlendirdi, "han" Anneli v'şukada yukalandı. Caniler
...anına katliamın, gövde kalın ocağıdır diyorlar. "Yak et bu canavarları" diye yalvarıe gitti.

Hürriyet 10 Temmuz 1987 Cuma
TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR VİL: 40 SAYI: 14957 GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE FİYAT: 10 LİRA (KDV DAHİLİNDİR)
Kurucu: SEDAT SEMAVİ (1908 - 1953)

Ek-5: "Eşkiya Meydan Okudu 30 Ölü", *Hürriyet*, 10 Temmuz 1987.

Ek-6: “Bingöl’de Kanlı Baskın”, Cumhuriyet, 29 Nisan 1991.

Ek-7: "Bayram mı İsyan mı?", *Hürriyet*, 22 Mart 1992.

...he hiçbir işi yoktur. ...nikah akını...
...nikah evliliği, toplum önünde me...
...namak üzere ilan ve tesvildir. Bu ilan ve...
...umun kabulü neleri gerektiriyorsa onla...
...ya yerine getirilir. Nikahın kayıtlı ve tesdi...
...rimisse bunu nam yapar; belediye tes...
...mişse o yapar.
...burada, hakımızı rahatlatacağın ısrarı...
...teklifimiz olacaktır. Nikah aktını tesdi...
...lere verilmelidir.
...ndan bu yetki onlara da verilmelidir. B...
...nikah aktı sırasında dinsel bir atıf oldu...
...steyen vatandaşlar, nikahlarını mühtele...
...ve toplumun büyük bir kesiminin rahatla...
...uygulama düzenlenmiştir. Nikah aktına...
...lehi in adını anımsatması olmayı, bir tür er...
...apılmasından rahatsız olmayı, bir tür er...
...uygarlık ölçüsü gibi göstermekte yarar...
...hemiza hiçbir yarar sağlamamaktadır. B...
...telere en uygun yol olacaktır. Kanunla d...
...RÜ. Bakara 197. ayette "Hac, bilinen ev...
...dadır. Kim o aylarda hacca kendisine ge...
...kili kılarsa, ona hacca kadını yaklaştırmak...
...kölüğe sapmak, kavgaya ve çekilmeye ge...
...et yoktur" deniyor. Uygulamada ise bu...
...günlik bir süreçte sıkıştırılmaktadır. B...
...nel oluyor?
...- Hoc kuzusuz Kur'an'ın açık beyanını...
...imeli oluyor. O her düğünün acı sonu...
...e Cenabı Hak'ın insanlara nasıl öğretti...
...mekte seyrediyoruz.
...en ayet oğul bir iladeyle haccin, biter...
...ayda yapacağını söylemektedir. Bu ayet...
...suresinin 2. ve 5. ayetlerinde de geçen v...
...aylar (teşhür ethurum) diye anılan 4 ay...
...Ruzce, Muharrem, Salur, rebi'le'vel ve y...
...takviminin 12, 1, 2 ve 3. ayları) Hac bu...
...ı yapacaktır. Kur'an böylece bir müddet...
...eme yapacak haccin gelecek zamanında...
...bir biçimde uygulanmasını garantilemek...
...burada verdiğimiz düzenlemeye alternatif...
...çok başka bir şekilde dolaylı da olsa bah...
...etler.
...sırlanıyor ki, Allah'ın dini, Allah'ın kitabı...
...dınar yenden ele alındığında üzerinde du...
...k, önemli konulardan biri de hacdır.
...maktaysa da dikkat çekmek istiyoruz: Hac...
...den Bakara 197-203. ayetlerin sonuncusu bu...
...fadeyi taşıyor. "Allah'ı sayılı günlerde...
...Kim hemen 2 gün içinde işini bitirirse ona...
...yoktur. Kim de bunu geciktirir erilese...
...a günün yoktur." Bu ayet de gösteriyor ki...
...görevini, iki gün içinde yapıp bitirmekle be...
...ca ölmek gibi, daha geniş bir zamanla yap...
...ı ile sınırlı yoktur.
...- İrtidat (dinden dönme) konusuna Kur...
...en bakış nedir? İrtidat eden (müridi)...
...dendir mi?
...ceba önce de gördük ki Kur'an, insanlara ce...
...eme girme özgünlüğü de tanıyan bir kitap...
...Kur'an bu özgünlüğü sahip bulunmayan...
...anetlikleri hiçbir değeri mekbul sayılmayan...
...fakulteleri doldurmuş bir cennet, Kur'a...
...cennet değildir.
...e böyle olunca, dinden dönenin ölümü tenh...
...kur, Kur'an'ın kendisiyle celimesi olurdu. Kur...
...böyle bir celimesinden anımsatır. Mürted...
...mahu düzenleyen ayet (Bakara, 217) öle...
...bir yana en basit bir bedensel ceza bile gör...
...salar. Allah'ın bu konuya ilişkin açık beyan...
...- "Ölün kim dinden döner ve küfür kö...
...kırak, böylesinin tüm amelleri dünyada ve...
...ile de bosa gider. Onlar ateş halkıdır ve...
...burada ebedi kalırlar." Allah'ın bu ayet...
...Kur'an'ın kendisiyle celimesi olurdu. Kur...

CİZRE DE TAMAM

Nevruz'a sahne olan Cizre'deki gerginlik, dün sabah büyük bir operasyonla sona erdi. Hürriyet, operasyonu adım adım izledi. PKK, tek kurşun bile sıkamadı. Güvenlik güçleri, halkın operasyondan rahatsız olmaması için büyük özen gösterdi.

SOKAK EV EV Komando birliklerinin yanı sıra özel tim, polis ve Ankara'dan gelen istihbarat ekibinin de katıldığı operasyon, mahalle mahalle, sokak sokak ve ev ev gerçekleştirildi. Güvenlik güçleri, önce konulan barikatlar nedeniyle zorlu panzeri giremediği sokaklara tamamen hakim oldu.

OPERASYONU Son hazırlıklar saat 03.35'te tamamlandı. Tam teçhizatlı komando birlikleri harekete geçti. Saat 04.15'te zorlu aralar, 05.30'dan itibaren de tanklar ve askeriye şehre girerken, bütün sokaklar tutuldu. Güvenlik güçleri, beklenmedik Cizre'de hiç bir direnişle karşılaşmadı.

DEPOLARI Aralarında PKK'nın dağ kadrosu içinde gelen ve aranan 6 kişinin de bulunduğu 71 ev yakalandı. 152 tabanca, 220'ye yakın tüfek ve çok sayıda mühimmat ele geçti. Cizre'de sokakla cizre adlı da gündüz saatlerinde kaldırıldı... ● 27. sayfa

Operasyondan diğer fotoğraflar 28. sayfa

Demirel: Yanlış anlama var
● Başbakan Demirel, Almanya'nın İran için "Hemede bir takım yanlış anlamalar var" dedi. Başbakan, Alman Dışişleri Bakanının, süvi Kürsele saadında bulunduğunu iddiası için, "Biraz acele yapılmış bir beyan" diye konuştu. ● 25. sayfa

POLİTİKA
Enverül ÖZKÖK

Fotoğrafların dili
● Saddam Hasepe de zavalı Kürten Almanya'dan satın aldığı kurşunları silahlarla katledenken ceseni çıkarımayan Almanya, şimdi PKK militanlığı yapıyor. Acaba bu son olayı, kürt bir macinin vcden temizliği olarak mı görüyor? ● 25. sayfa

EKRANDA GÖREMEDİKLERİNİZ
Çatışma bölgesindeki

Ek-8: "Cizre de Tamam", *Hürriyet*, 27 Mart 1992.

161

Ek-9: "Apo: Güvence Verin Türkiye'ye Geleyim", *Hürriyet*, 18 Mart 1993.

PKK liderinin toplantısına katılan Burkey, Talabani ve Reşo, Kürt cephesi kuracaklarını söyledi

Apo'dan süresiz ateşkes

► Bar Elias'taki basın toplantısında Türk hükümetinden olumlu mesaj almaları üzerine ateşkesi süresiz uzattıklarını açıklayan Apo, PKK'ya yönelik operasyonların sürmesi halinde savunma hakkını kullanacaklarını söyledi.

► Apo ateşkesin uzun süreli olabilmesi için operasyonların durmasını, gerillalar ve halk üzerindeki baskının sona ermesini, genel af çıkarılmasını, kültürel hakların verilmesini ve basın yayın özgürlüğünün "acilen" sağlanmasını istedi.

ORAL ÇALIŞLAR

Bar Elias'tan bildiriyor
Haber ve izlenimleri
■ 14. sayfa

Celal Talabani, Abdullah Öcalan ve Kemal Burkey Kürt cephesi için el ele verdiler. (Fotoğraf: REUTERS)

DEMİREL'DEN APO'YA

Silahların susmasına hayır demeyiz

► Başbakan Demirel, PKK liderinin süresiz ateşkesi ilanını "Biz buna 'Hayır, hayır sen yine öldürmeye devam et' demeyiz" sözleriyle değerlendirdi. Demirel, federasyon konusunda ise "TC'nin hükümraniyet hakkının pazarlık edilemeyeceği" görüşünü yineledi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürozu) - Başbakan Süleyman Demirel PKK lideri Abdullah Öcalan'ın "süresiz ateşkes" ilan etmesiyle ilgili olarak "Biz buna, 'Hayır, hayır! Sen yine öldürmeye devam et' demeyiz. Ama madem ki öldürmeyi bırakmaz, al sana Türkiye'nin bir parçasını da demeyiz" diye ko-

■ Arkası Sa. 14. Sü. 3'de

Ek-10: "Apo'dan Süresiz Ateşkes", Cumhuriyet, 17 Nisan 1993.

PKK'ya karşı Ülkücü ordu

ÖZEL HABER
Barış SELÇUK

Hükümetin, PKK ile mücadele için oluşturacağı özel orduya en büyük talep, ülkücü kesimden geldi. 5 bin ülkücünün, özel ordu için kuyruğa girdiği belirtildi.

PROPAGANDA YAPILIYOR MHP'nin yayın organı durumundaki Ortadoğu Gazetesi, Tokat, Turhal, Zile'de binlerce ülkücü gencin, özel orduya girmek istediğini; Tokat, Çorum, Yozgat gibi illerde de propaganda yapıldığını yazdı.

KOMANDOYA SINAV YOK Askerliğini komando olarak yapanların, özel orduya sinavsız girme avantajı nedeniyle hemen başvurdıkları belirtilen habere, komando olmayan gençlerin bölgeye gitmesine fırsat vermesi de istendi.

20 MİLYON MAAS Bölge Valisi Ünal Erkan ise, özel ordu için şöyle dedi: Bunlara 20 milyon lira maaş vereceğiz. Dağa çıkacaklar, PKK'lı gibi yaşayacaklar. PKK, Dev-Sol'un durumuna düşer. Dağlarda da rahat dolaşamazlar.

15 BİN KİŞİLİK ORDU Özel ordu kurulmasıyla ilgili kararname, halen sayıları 2 bin 700 olan özel hareket timleri kadrosunun, 15 bine çıkarılmasını öngörüyor. 6 ay eğitim görecektir gençler, PKK ile mücadele edecekler. ● 32. sayfada

ÜÇ HİLALLER, BOZKURTLAR Özel Tim'in mevcut kadrosunda da, ülkücüler çoğunlukta. Maskeler, başlarındaki kepler ve birbirine benzeyen fizik yapılarıyla, kim oldukları anlaşılmasa da, parmaklarındaki üç hilal, bozkurt başlı yüzükler, eğilimlerini açığa vuruyor.

GÜNDEM
Bölge Valisi Erkan değişiyor
● Güneydoğu'da, PKK'ya karşı mücadele veren kadro değişiyor. Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinden ayrılacak olan Ünal Erkan'ın, önemli bir ile vakti olması bekleniyor...
● Yazısı 32. sayfada

Bin öğrenciye dış ülke bursu
● Hükümet, bin öğrenciye yurt dışında burs imkânı...

POLİTİKA
Ertuğrul ÖZKÖK

Ek-11: "PKK'ya Karşı Ülkücü Ordusu", *Hürriyet*, 6 Ağustos 1993.